CELLA SERGHII

Această dulce povară, tinerețea

PRINTUS

CELLA SERGHI

ACEASTĂ DULCE POVARĂ, TINEREŢEA

Ediţia a II-a, revăzută

Cuprins

CUVÂNTUL EDITORULUI
PARTEA ÎNTÂI LA O MASĂ LINIŞTITĂ
PARTEA A DOUA SCRISORI DE DRAGOSTE
PARTEA A TREIA PROBA FOCULUI
PARTEA A PATRA JURNALUL EI

CUVÂNTUL EDITORULUI

Cu câtva timp înainte de a trece în nefiinţă (19 septembrie 1992) Cella Serghi a ţinut să-şi revadă întreaga operă, mai veche şi mai nouă, toate creaţiile care, pe parcursul anilor, i-au adus o binemeritată notorietate literară. La rugămintea autoarei – ca unul care, după cum se ştie, m-am ocupat îndeaproape de editarea lucrărilor sale – am recitit cu atenţie, dintr-o perspectivă contemporană şi preponderent artistică, toate versiunile tipărite, începând cu Pânza de păianjen (1938). Lectura, şi apoi discuţiile cu autoarea, au urmărit restructurări şi îndreptări stilistice, dar şi renunţarea la unele secvenţe (dialoguri, fraze, sintagme, cuvinte) din desfăşurarea intrigii, introduse în ultimele decenii „la cerere", fragmente menite cândva să tempereze – ca şi în cazul atâtor scriitori români contemporani – zelul obtuz al unei cenzuri de tristă amintire. Textele revăzute – modificări mai importante a suferit romanul Mirona, de altfel cea mai iubită carte a scriitoarei – vor apărea pe rând şi ele reprezintă ediţii definitive ale creaţiei sale, eliberate total de ingerinţe editoriale.

O precizare: pentru istoricul literar, nu este lipsit de importanţă faptul – mărturisit de autoare – că, la baza romanului Această dulce povară, tinereţea, se află corespondenţa reală dintre autoare (în roman: Cita) şi scriitorul Ion Biberi (în roman: Ion Berezeni).

CP.

Lui E. Lovinescu,
emoţionat omagiu

PARTEA ÎNTÂI
LA O MASĂ LINIŞTITĂ

Motto: Ceea ce a putut constitui la un moment dat
un motiv de curiozitate, de indiscreţie şi de scandal se va resorbi cu vremea în eternitatea operei.

Mihail Sebastian
(Marginalii la corespondenta lui Marcel Proust)

Marea e de culoarea plumbului şi a prunei brumării. În orizont apare, ca o lume a păcii, ca o iluzie a liniştii, prima clipă a zilei, pe un cer de culoarea luminii. Abia de sus, deasupra mării, lumina devine uşor consistentă, apoi fumurie, lăsând o fereastră soarelui, care reuşeşte să trimită un mănunchi de raze. Dar numaidecât e acoperit de norii care au biruit, s-au îngroşat, au devenit cenuşii ca marea. Două bărci negre alunecă înainte, înguste, subţiindu-se între cutele valurilor. O pasăre pluteşte înaintând cu aripile întinse şi ciocul ascuţit, grăbit spre o anumită ţintă. Pe fâşia de pământ care se vede de aici se zbuciumă disperat un arbust care parcă ar vrea să se desprindă de rădăcini şi să zboare sau să se arunce în mare. E de un verde-închis, ca măslina. În lupta care mocneşte în tot ce mai e viaţă reţinută de ultimele forţe slăbite ale nopţii va învinge soarele.

A învins. Îmi încălzeşte faţa şi argintează marea. O stăpâneşte. Încep să se deschidă uşi şi ferestre. Dialogul de la o terasă la alta e zilnic acelaşi:

— Azi o să fie o zi frumoasă!

— Ce zi frumoasă o să fie azi!

Aş vrea să uit că mă aflu în sanatoriu şi să-mi imaginez Mangalia cum era altădată, când mă repezeam să văd răsăritul soarelui sau să plec cu vreuna din bărcile pescarilor în larg.

Dar foile albe, stiloul mă aşteaptă, mă întreabă: despre ce ai să scrii? Poate despre vecinele mele, despre acele jumătăţi de adevăruri în care partea cealaltă se ascunde ca jumătatea invizibilă a lunii. Şi ce pasionante descoperiri poţi să faci asistând la discuţii în aparenţă banale.

De data asta totul a pornit de la o fotografie pe care Melita a pierdut-o în vestibul, când a venit cu albumul să-mi arate copiii ei la diferite vârste şi să-mi vorbească despre Bobiţă.

— Aici e Bobiţă când şi-a luat bacalaureatul. Aici, când şi-a luat doctoratul. Nevasta lui, tot doctoriţă. Nu-i drăguţă? Adela! Uitaţi-vă. Ce fată! Şi vrea s-o lase, cu un băiat de treisprezece ani. Ştiu, v-am mai spus, nu sunt uitucă sau sclerozată, cum crede Henrieta. Dar mă doare, e copilul meu…

— Şi aici? întreb răsfoind albumul.

— Soţul.

— Trăieşte?

— Nu, a murit. Copiii erau mici.

— De ce a murit?

— Un glonte. Un glonte rătăcit. Şi trecând repede peste această întâmplare nu tocmai banală: Eram profesoară. Soţul meu, directorul şcolii. Făcea politică. Avea duşmani… Şi închizând albumul: Cred că mâine o să fie frumos.

Dimineaţa, când s-au deschis uşile, terasele, am auzit iar:

— Ce zi frumoasă o să fie azi!

— Crezi că o să fie frumos?

— E rece!

— Se încălzeşte…

Dar furtuna se iveşte din senin.

— Escapadele tale de noapte! i se adresează Henrieta, necruţătoare, Melitei.

Aş vrea să intru în casă, dar e prea târziu.

— Crede că nu ştiu că vă vizitează noapte de noapte şi vă face capul calendar cu Bobiţă al ei!

Melita lasă ochii în jos, vinovată. Are 70 de ani, ochi rotunzi, catifelaţi, urmele copilăriei s-au păstrat pe pomeţii ei de păpuşă. Aş vrea s-o apăr împotriva Henrietei, înaltă, ciolănoasă intransigentă, dură.

Luăm masa împreună.

— V-am găsit un loc, îmi spusese directorul sanatoriului în ziua sosirii mele, la o masă liniştită.

Erau trei femei în vârstă şi toate cu regim dietetic. Păpuşa bătrână, Melita cu părul cărunt, tăiat scurt şi cu breton pe frunte, are ochii lăcrămoşi, gata să plângă, gata să râdă. Henrieta, prietena ei, păr alb gros, împletit ca o diademă pe cap. A treia, numai piele şi os, n-are vârstă. Pielea încreţită pare că strânge laolaltă oasele, gata altfel să se fărâmiţeze, să se împrăştie. Părul subţiat, uscat, auriu, e prins, cu o intenţie de cochetărie, într-o fâşie de voal mov, transparent, care aruncă o uşoară umbră liliachie pe obrazul boţit şi parcă scos din scrobeală. Ochii, de o nuanţă stranie, între albastru şi verde, par nişte pietre care şi-au pierdut strălucirea. Se sprijină de un baston, se teme de curent, se teme de orice. Are în sacoşă tot felul de cutiuţe cu vitamine şi două borcănele, cu unt şi miere. Primeşte zilnic o porţie de macaroane pe care le asezonează din cutiuţele ei.

Henrieta, voinică, face plimbări lungi ca să nu se îngraşe. Melita cea mititică, cu voce cristalină, repetă că de cincizeci de ani are aceeaşi greutate.

— Eu am slăbit douăzeci de kilograme, se aude o voce stinsă.

Sora dieteticiană, vampă în halat alb, strâns bine pe şolduri, cu ciorapi negri lăsând să i se vadă genunchii rotunzi, schiţează un zâmbet ironic şi, cu un aer de superioritate, cu tinereţea care ne sfidează, îi dă o telegramă.

— E de la soţul meu, surâde femeia, care e numai piele şi os. De ziua mea!

— E Sfânta Maria mică? întrebă Melita.

— În iunie? se supără Henrieta.

— E ziua mea de naştere. Am împlinit patruzeci şi opt de ani.

Melitei îi cade furculiţa din mână. Furculiţa Henrietei rămâne ţeapănă în aer. Eu o felicit şi-i urez „multe kilograme”.

La o masă de alături, un bărbat voinic, fără un braţ, sucea bucăţica de carne pierdută în legumele fierte. Nimeni nu-l ajută să o taie. M-am dus eu să-i tai carnea şi mi-a mulţumit, bine dispus. La masa noastră se vorbea iar despre vreme.

— E soare!

— Soare cu dinţi!

— La noi a nins.

— Ei, cum se poate? În mai?!

— La Petroşani e mai frig!

— Sunteţi tocmai de acolo? se miră Melita.

— Lucrăm la combinat. Soţul meu a cerut pentru mine o prelungire de concediu.

Mă întreb dacă e posibil să aibă patruzeci şi opt de ani şi să lucreze.

— Lucraţi? o întreabă o voce groasă.

— La combinat?! se miră un glas de fetiţă.

— La bibliotecă…

Vecinele mele m-au invitat la o cafea. Aş fi jurat că au rămas la poeziile lui Lamartine, că citesc *La robe de laine* de Henri Bordeaux, dar pe masă am văzut un volum de Malraux şi altul de Camus.

Nu mai ştiu cum a început discuţia între ele, dar au ajuns iar la Bobiţă.

— Dacă l-ai însurat la douăzeci şi cinci de ani cu cine ai vrut tu, e normal să vrea să se însoare la patruzeci cu cine-i place lui!

De aici a început o adevărată ceartă. Şi, luându-mă parcă martor, Henrieta i-a dat Melitei o fotografie.

— Crede că nu ştiu că vă vizitează seară de seară. Se fereşte de mine. Totdeauna a fost aşa. Nu s-a ferit de cine trebuia.

Melita, ca să schimbe vorba, mi-a oferit o dulceaţă de trandafiri. Dar Henrieta nu se lasă:

— De ce nu-i arăţi doamnei fotografia? Dacă ai pierdut-o în vestibul, înseamnă că ai vrut să i-o arăţi.

— Nu! a protestat Melita, strângând buzele şi mărindu-şi ochii lăcrămoşi şi rotunzi.

— Era în album. A căzut.

— Şi ce mai caută Sultana în album? Ţii minte când ţi-am spus că n-are ce căuta la tine în casă?

— O fostă colegă de şcoală! se scuză faţă de mine Melita. Dar, cealaltă, aspră şi crezând că ştiu tot:

— I-a împuşcat bărbatul şi, în loc să spuie: „O asasină”, se smiorcăie: „O fostă colegă de şcoală”! I-am spus de atâtea ori: „Deschide-ţi ochii!”

— Acum nu mai pot să-i închid. Eşti mulţumită?

Eu înlemnisem. Melita îmi spusese: „A fost împuşcat, aici, la Mangalia. Un glonţ rătăcit. O întâmplare nenorocită. Poate un duşman – făcea politică.” Şi acum aflu că o fostă colegă de şcoală…

— Mi-era greu cu trei copii, cu şcoala lor, cu şcoala mea… Gabi, mititica, avea patru ani.

Şi ochii se îndreaptă spre fotografia înrămată de pe măsuţa de noapte.

— Aici are şaisprezece. „Ce mare te-ai făcut!” s-a mirat Miti. Când s-a întors din prizonierat, ea era la spital. „Să mă vezi în picioare!” i-a răspuns Gabi. N-a mai văzut-o în picioare. A văzut-o în sicriu. Am îmbrăcat-o mireasă.

Şiroaie de lacrimi îi curg acum pe faţa rotundă unde mai stăruiau urmele copilăriei, pe

gâtul unde bătrâneţea se instalase necruţătoare.

Cum s-au putut îngrămădi atâtea nenorociri într-un omuleţ atât de vioi? Unde, sub aparenţe atât de fragile, se ascundea forţa de a lupta cu Bobiţă, cu amintiri mai grele decât lespezile mormintelor? Şi cum de dispăruse Henrieta?

— Aşa e ea. Nu spune când pleacă, nu ştii când vine… Şi-a potrivit toate tratamentele de dimineaţă, şi seara la oră fixă, de parcă s-ar duce la teatru, porneşte la plimbare. Eu stau aici cu necazurile mele. Aţi văzut, zice că să nu mă amestec, dar eu trebuie să mă lupt pentru nepotul meu, pentru Gheorghiţă. Are treisprezece ani. E un copil nervos, sensibil. Şi, închipuiţi-vă, ţine cu taică-su! „Îmi place amanta lui tata, e frumoasă!” De unde ştie el cuvintele astea? Şi să vedeţi, îi place cum sună „amanta!” Şi parcă-i mândru că tata are o amantă. A vrut s-o cunoască. A aşteptat – cât o fi aşteptat – în faţa spitalului, ca să-i vadă ieşind împreună. „E frumoasă, bunico, să ştii că e frumoasă”, mi-a spus. „Cine-i frumoasă?” „Amanta lui tata.” „Şi mama ta nu-i frumoasă?” l-am întrebat. A dat din umeri: „Mama e mama!” Ei da, asta-i în capul lui, că mama nu-i femeie! Mama e mama! Pe când Roxana – ce nume frumos! – să vedeţi cum dă ochii peste cap când spune Roxana! Cred că visează să aibă într-o zi o amantă şi s-o cheme Roxana! „Dar dacă a-i vedea-o pe mama cu alt bărbat?” l-am întrebat. Face ochii mari. Surâde ironic: „Mamita? Cu cine? Mamita mă are pe mine.” „Şi crezi că-i ajunge?” „Bineînţeles! Chiar azi mi-a spus: «Tu eşti totul pentru mine»”. Eu nu pot să las lucrurile aşa. Nu pot să-l las pe Bobiţă să-şi distrugă viaţa, căsnicia, cariera. Directorul l-a chemat, i-a vorbit, i-a atras atenţia. Şi colegii tot aşa. El nu vrea să ştie de nimic. Zice că diploma nu poate să i-o ia nimeni. Nici dreptul la fericire. Mie-mi spune: „Nu te amesteca, mămico”. Mă ia în braţe, mă sărută şi crede că m-a convins…

Lungi plimbări pe dig cu Henrieta.

— Îmi place să umblu. Asta e beţia mea. Aş umbla întruna. Melita e ca o cloşcă. Stă şi-şi cloceşte amintirile şi face o tragedie din amorul lui Bobiţă cu asistenta lui. Cogeamitea chirurg, om de patruzeci de ani, şi-i vorbeşte ca unui copil. Degeaba îi spun să-l lase în pace. N-are pic de încredere în mine, cu toate că ştie că întotdeauna am avut dreptate. Cum a fost atunci cu Sultana… Soi rău de când era mică la şcoală, minţea, copia, „găsea" tot felul de lucruri sau „le căpăta". A dispărut după bacalaureat. Melita a întâlnit-o zece ani mai târziu, divorţată, fără căpătâi. Melita era profesoară aici în Mangalia, soţul ei era directorul şcolii, aveau trei copii şi se descurca greu cu menajul. Sultana i-a propus să-i conducă gospodăria. Se mulţumea să aibă casă, masă şi un salariu modest. I-am spus să n-o primească. Nu m-a ascultat. Niciodată n-a ţinut seama de sfaturile mele. Trăia în nori şi repeta: „Mişu mă adoră, e cel mai bun bărbat, copiii mei sunt cei mai frumoşi, cei mai deştepţi. Sultana iubeşte copiii. Copiii o iubesc şi Mişu ţine la ea. Face Sultana nişte baclavale!" Ce făcea Sultana cu Mişu, Melita nu ştia, nu vedea. Şi nici n-ar fi ştiut vreodată dacă scorpia aia n-ar fi întins coarda prea mult: îi lua lui Mişu toţi banii şi-l şantaja că-i spune nevestei tot dacă nu-i dă. Sume din ce în ce mai mari. Avea scrisori de la el şi îl ameninţa. Exasperat, omul i-a spus nevestei tot. Melita a dat-o afară ca pe o slugă, pe el l-a iertat. Sultana i-a pândit când au ieşit din casă braţ la braţ şi a tras în el din spate un glonţ care l-a nimerit în ceafă, a ricoşat în creier şi omul a murit pe loc.

— A fost proces?

— Nu. Melita n-avea martori şi nici n-a vrut să facă scandal, pentru memoria lui, pentru copii. S-a pus totul pe seama unui glonte rătăcit. S-a vorbit şi despre duşmani politici. Era în preajma unor alegeri. Sultana s-a măritat cu un diplomat şi a şters-o în străinătate. Pe urmă, războiul. Mitiţă,

băiatul ei cel mare, a fost dat dispărut. Când s-a întors din prizonierat, a murit Gabi, dintr-o peritonită. Ea i-a însurat pe amândoi băieţii şi acum Mitiţă e sub papucul nevestei şi nu vrea să ştie de mămica, Bobiţă vrea să se despartă de nevastă şi să se însoare cu o asistentă. Şi eu îi suport văicărelile, lacrimile, ca şi când, pe mine, viaţa m-ar fi cruţat.

— Sunteţi mai curajoasă, mai vitează.

— Am fost atât de fericită, că trebuie să plătesc. N-am îndrăznit s-o întreb cum a plătit.

— Am citit romanul dumneavoastră şi mi-am dat seama că e autobiografic, mi-a spus.

— În bună parte.

— Am regăsit Constanţa, dar nu destul.

— Când ne-am refugiat, eram prea mică.

— Şi noi ne-am refugiat din Constanţa, dar eu eram mare. Auzeam mereu: „Ai douăzeci şi trei de ani şi nu te-ai măritat! Ai să rămâi fată bătrână.” Dar la o sindrofie în familie, la Iaşi, m-am îndrăgostit de un ofiţer. Era frumos şi dansa minunat. Avea o permisie de trei zile şi pleca pe front. Mi-a spus că, dacă nu moare, dacă se întoarce, se însoară cu mine. Eu am ştiut că dacă moare, n-am să mă mai mărit niciodată. Şi nici n-am să mai iubesc pe altcineva. Cele trei zile şi trei nopţi pe care le avea erau singura mea şansă să fiu fericită. Şi poate chiar să am un copil. I-am spus ce gândesc şi am fost a lui, a fost al meu. Mi-am dorit nebuneşte să am un copil, chiar dacă nu se întoarce. Copilul nostru. Amândoi doream o fată şi aşa a fost. Când s-a întors din război, Smaranda avea trei ani. Atunci ne-am cununat. Şi am fost fericită, nespus de fericită.

— Şi acum?

— Nu mai trăieşte, nici el, nici eu.

— Dar aveţi copii, nepoţi.

— Da, dar viaţa lor e a lor şi a mea a fost numai a lui.

— A murit pe front?

— Nu. Era în justiţia militară, la statul-major. Gestul lui o să vă spună ce om era. Stătea la masă cu un ofiţer german, când a apărut un copil, o fetiţă de cinci ani, de o rară drăgălăşenie. Şi soţul meu a făcut greşeala, crezând că hitleristul e totuşi un om, să-i povestească cum a găsit-o pe fetiţă într-o casă pustie din nordul Moldovei, la începutul războiului. Ordonanţa lui căuta ceva de mâncare, când i s-a părut că aude un zgomot. S-a băgat sub pat şi a descoperit-o pe fetiţa aceea. Avea vreo doi ani, ochii ca farfurioarele, părul ca o căciuliţă de astrahan. Slabă şi jigărită, dar drăgălaşă. I-a dat apă şi a băut pe nerăsuflate. I-a pus pâine în apă, a mâncat. Vorbea, dar nu se înţelegea ce spune. Scotocind prin casă, a găsit Biblia în litere ebraice. Au luat fetiţa cu ei şi le-a purtat noroc. „E mascota noastră." Ofiţerul neamţ ascultase întâmplarea fără să clipească, dar în timp ce fetiţa înainta spre ei, a scos revolverul şi a tras. Soţul meu a luat sifonul de pe masă şi i-a dat în cap criminalului, care s-a prăbuşit. Bărbatul meu a fost arestat. După câteva zile, ţara a întors armele împotriva hitleriştilor. În furia lor oarbă, s-au răzbunat: l-au împuşcat…

N-am îndrăznit să ridic ochii şi să privesc în faţă pe vecina mea. La orizont soarele apunea pe mare, ca un imens bulgăre de foc. Marea era ca cerneala. După o tăcere, i-am auzit vocea neschimbată:

— E greu să scrii despre mare.

— E greu să scrii despre oameni…

„Sunt cu nesăbuinţă teribil de tentat să forţez uşa către vieţile lor, ale tuturor, să fiu haina care le va sta pe piele, să mă mişc odată cu ei, să-i absorb mirosul. Oh, ştiu că acest gând e îngrozitor, totuşi nu-mi pasă … Dorinţa e mai puternică decât oricare alta pe care am avut-o vreodată. Să văd, să simt şi să posed" (William H. Gass, *Dublu portret*).

Cine şi-ar fi închipuit că la masa noastră, o masă liniştită…

Sora dieteticiană a adus odată cu porţia de macaroane şi o scrisoare pe care a lăsat-o pe masă.

— O să se răcească, a spus Melita.

— Scrisoarea? a întrebat sora cu ironie.

— Macaroanele! a replicat Henrieta, tăios.

Sora, dând din umeri, ca şi când ar fi spus „puţin îmi pasă”, ne-a întors spatele.

Pe plic scria cu litere hotărâte, cât se poate de citeţ: Patricia Matak. Melita repetă numele cu mirare, dar şi cu plăcerea copilului căruia i se satisface o curiozitate.

— Matak!

— Ţi-ar fi plăcut „Matache”? o repede Henrieta.

Eu mă întrebam dacă nu cumva e bolnavă. Dacă n-ar trebui să mă duc s-o întreb dacă are nevoie de ceva…

Şi în ziua aceea am bătut la uşa ei. N-a răspuns nimeni. Am apăsat pe clanţă şi am intrat. Aveam în mână scrisoarea. Vecina mea de masă, proptită toată în perne, ţinea pe genunchii ridicaţi un carton şi pe deasupra o mulţime de foi scrise, probabil scrisori, fiindcă plicurile erau zvârlite pe jos. Puzderie de plicuri.

— N-aţi venit la masă şi m-am gândit…

— N-am avut putere. Noaptea asta n-am dormit.

— Aş putea să vă aduc macaroanele, bineînţeles încălzite, sau, poate, brânză cu smântână!

— Mulţumesc, am ronţăit nişte biscuiţi. Am băut un pahar cu lapte, o linguriţă de miere. Îmi ajunge.

— V-a venit o scrisoare, am spus, dându-i plicul.

— Mulţumesc! Şi încercând să zâmbească: Vedeţi, nu duc lipsă…

Mi s-a părut curios că nu deschide scrisoarea. Poate vrea să rămâie singură. Ochii îi luceau. Culoarea albastră, mai vie. Parcă mi-era cunoscută privirea ei.

— Doream atât de mult să veniţi! mi-a spus. Ştiţi că şi azi în Tibet oamenii comunică cu puterea gândului ca prin telefon.

Fără s-o întreb de ce dorea să viu, aş fi vrut să ştiu ce sunt toate scrisorile acelea răvăşite, când am mai văzut-o, de unde o cunosc?

— Ne cunoaştem de la „Sburătorul”, mi-a spus. Ştiu, sunt foarte schimbată. Atunci eram subţire, dar preocupată să nu mă îngraş. Acum l-am auzit pe doctor: „Numai oasele singure ar trebui să cântărească mai mult”.

Şi întinzând braţul pe care atârna, desprinsă de oase, pieliţa încreţită, uscată, a tras sertarul măsuţei de noapte şi a scos un carnet albastru-cenuşiu, decolorat, cu o cruce roşie la mijloc, şi mi-a arătat fotografia.

— Aşa eram atunci!

Am încremenit. Îmi aminteam de fata aceea blondă, o frumuseţe nordică, ochii ca turcoazele. Priveam înmărmurită fotografia. Părul strâns într-o bonetă cu marginea lată, de culoare închisă, cu o mică cruce în mijloc, deasupra frunţii senine, ochii limpezi, deschişi, transparenţi, luminau ovalul prelung de o perfecţiune puţin obişnuită. Gura bine desemnată, reţinând zâmbetul, care totuşi se răspândea uşor pe faţa întreagă. O faţă luminată dinăuntru, de o tinereţe pe care severitatea gulerului n-o atingea.

— Am urmat un curs, Crucea roşie administrativă, la Spitalul militar. Sunt peste douăzeci şi cinci de ani de atunci. Sigur că l-aţi cunoscut pe Ion Berezeni.

N-a aşteptat să-i răspund.

— A murit.

— Da, am citit în ziare. Multe anunţuri…

— Aţi văzut ce multe: Academia, Universitatea, Institutul „Parhon”, Institutul „Cantacuzino”, „Babeş”. Trei zile în şir câte trei şiruri de anunţuri. Le recitesc mereu.

Şi spicuindu-mi din ziare:

— „Elevii şi colaboratorii din Clinica de psihiatrie, Spitalul clinic… anunţă cu durere…” „Prin marele dispărut, Şcoala de psihiatrie românească a pierdut…”, „a fost pildă permanentă pentru colectivul medical sanitar…”. „S-a dedicat neobosit ca medic îngrijirii omului bolnav. Ca pedagog, îndrumării şi pregătirii unor generaţii de elevi… Exemplul lui pentru elevii săi…” „Medicii Serviciului de psihiatrie al Spitalului «Elias» anunţă cu profund regret încetarea din viaţă…” „Ca om de ştiinţă s-a dedicat studiului ştiinţei şi bolilor nervoase, iar ca pedagog”… Ca om de litere, scriitor…” „Golul imens lăsat în urmă de moartea sa”…

— Golul imens lăsat în urmă de moartea sa… a repetat. Scrisorile sunt de la el. Scrisorile mele le-a lăsat unor prieteni, prietenii noştri, scriitori amândoi. El a murit demult, ea mi le-a lăsat înainte de a închide ochii. Am vrut să le recitesc. Am vrut, am simţit nevoia să fiu singură cu scrisorile lui, ale noastre. Acasă nu era posibil. Soţul meu nu ştie nimic. Cu toate că nu-l cunoşteam atunci, sunt măritată a doua oară. Eram liniştită până când am citit în ziar. A izbucnit atunci în mine dorinţa de a împiedica această moarte, de a salva acest trecut. Trebuia să-i recitesc scrisorile ca să-l fac să trăiască în amintirile mele. Şi atunci am acceptat să viu aici, la sanatoriu. Aveam dureri de nesuportat, vârful degetelor de la piciorul stâng parcă intrau într-o priză electrică, „discopatie cu dureri amputate”. Urma să mi se facă infiltraţii. Eu vroiam să viu aici ca să fiu singură. Singură cu el, cu trecutul nostru. Mi-a fost destul de greu să aduc scrisorile, fiindcă le am şi pe ale mele.

Şi, lăsându-şi capul pe pernă, a închis ochii. Pe genele lungi s-au ivit mărgele de lacrimi, faţa albă ca varul era liniştită şi parcă-şi recăpăta treptat frumuseţea. Nu îndrăzneam să o tulbur, să o întreb dacă vrea ceva. Mâna ei s-a mişcat, s-a proptit pe mâna mea. I-am mângâiat fruntea. O lacrimă s-a desprins, rostogolindu-se până pe gât.

Fruntea era frumoasă acum ca în fotografie. De pe faţă, timpul a dispărut. Numai în colţurile gurii erau brăzdaţi anii, cu tot amarul lor. Apoi, ca şi când ar fi prins noi puteri:

— Am ştiut că sunteţi la Mangalia. Am aflat din ziar că aţi avut o întâlnire cu cititorii. Vroiam să vă cunosc. V-am citit cărţile, *Cartea Mironei*… Dar de ce n-aţi dat *Motto*-ul în original? E aşa de frumos*! „Sol io, ardendo all'ombra mi rimango quand il sol de'suo'ragii, il mondo spoglie. Ogni altro per piacere e io per doglio prostato în terra mi lamento e piango."*

— Sfârşitul nu se potrivea, era prea pesimist.

— Atunci, trebuia să găsiţi alt *Motto*. Şi îndrăznesc să spun că nu l-aţi iubit pe Ştefan, sau că nu aţi înţeles drama lui. V-a iubit pe amândouă. Alegerea a fost grea.

— Dar eu nu sunt Mirona.

— Cine ştie?! Important e că cititorii cred că sunteţi. Madeleine seamănă cu Odette, soţia lui, femeie modestă, nu cere nimic, nu discută. Tace. Aşteaptă. E pe post de victimă. Inspiră milă şi câştigă…

De câte ori veneam să-i aduc de mâncare, o găseam cu scrisorile împrăştiate pe cuvertură, pe de lături, pe jos. Bănuiam că doarme cu ele, după cât era de ghemuită, aşa încât să le lase loc lângă ea, se temea că nu va avea timp să le recitească pe toate. Avea panica unui şcolar care nu ştie dacă va putea să parcurgă toată materia până la examenul care se apropia. Se bucura când mă vedea. De dragul meu mânca, dar numai dacă stăteam lângă ea.

— L-aţi nedreptăţit pe Ştefan, repeta. Eu am văzut drama bărbatului însurat, sfâşiat între două sentimente, la fel de puternice, afecţiune pentru soţia lui, pasiune pentru Mirona.

— Dar e un roman, încercam iar să mă apăr.

— Şi aici e un roman, mi-a spus arătându-mi scrisorile.

— De ce s-a sfârşit?

— Le recitesc şi nu-mi vine să cred că s-a sfârşit. Că a fost posibil. În romanele de dragoste, în piesele de teatru, eroii mor tineri. Moartea e o soluţie. Autorii supravieţuiesc. E poate diferenţa între oamenii adevăraţi şi personajele literare. Pe oameni îi desparte viaţa.

— Îmi amintesc că aţi citit la „Sburătorul" un fragment de roman. O scenă care se petrece la ţară. O fetiţă are picioarele atât de îngheţate încât le vâră în balega din care ies aburi. „Prea tare", spunea maestrul şi cerea părerea unuia şi a altuia. Pe mine m-a impresionat. Altă dată aţi citit o schiţă cu un copil vagabond care nu-şi găseşte locul între casa mamei care s-a remăritat şi a tatălui care s-a reînsurat. Se numea Mănuşile albe.

— Vă amintiţi?

— Copilul „rău" aştepta în faţa cancelariei, unde înăuntru părinţii au fost chemaţi să discute cazul lui. Băieţelul vă admiră mănuşile şi vă întreabă cât costă fiindcă vrea să cumpere o pereche la fel, pentru mama lui, de ziua ei. Toată lumea era de acord că aveţi talent. De ce n-aţi perseverat?

— La început fiindcă am fost fericită, pe urmă fiindcă am fost nefericită.

Vedeam că e epuizată, dar îi punem întrebări, o lăsam să vorbească.

În 1917, aceea care va fi mama Patriciei Matak pleacă în Moldova, să-şi găsească bărbatul, de care aflase că s-a întors de pe front şi că e într-un spital de boli contagioase. Nu l-a găsit, cu toată bunăvoinţa unui medic francez, dintre cei ce

veniseră atunci să ne ajute, în situaţia disperată în care ne aflam. Tifosul exantematic făcea ravagii. Dar se pare că şi în acele condiţii, oamenii se iubeau. Femeile rămâneau însărcinate, bărbaţii plecau.

A fost o aventură sau o mare iubire? Patricia n-ar şti să spună.

— Nu ştiu cum se numea francezul, nu ştiu cine e tatăl meu. Tot ce ştiu e că am fost păcatul, ruşinea de care soţul care se întorcea de pe front nu trebuia să afle. Doctoriţa care m-a adus pe lume a convins-o pe femeia care născuse în patul vecin să mă ia la ţară, să mă alăpteze şi să mă ţină acolo un timp. Mama i-a dat o sumă de bani să-şi cumpere o vacă. Era visul femeii. Mai avea încă trei copii acasă. Pe al patrulea îl alăpta. Eu eram a cincea roată la căruţă. Mama i-a trimis bani la început, dar când soţul ei s-a întors de pe front, n-a îndrăznit să mai facă un pas sau un gest care ar fi putut s-o trădeze. Sau poate o nouă sarcină şi copilul pe care l-a născut îi consumă energia, afecţiunea. Toate astea le-am aflat mai târziu. Dar de la cinci ani mă duceam zilnic la gară să o aştept pe mama. Şi de la şcoală fugeam la gară. Oamenii care mă creşteau erau mulţumiţi că nu-mi plăcea şcoala, ca să văd de păsări, de casă. Erau săraci şi nu le era uşor să mă ţie. Nu erau oameni răi, nici doica – îi spuneam Chiţa, de la Doichiţa – nici nenea Stan, soţul ei. Dar erau săraci şi copleşiţi de muncă. Ea gură slobodă, gata de ocară, el întunecat, încruntat, împiedicându-se de propriii lui copii de parcă nu-şi amintea când şi de ce i-a făcut, şi mai ales de mine. Eu eram o gură în plus şi o gură cască. „Şi de asta când scăpăm?” întreba fără să-i pese că aud. Aveam zece ani când o rudă a lor, care nu avea copii, m-a luat la ea, la Dragomireştii din Vale. Femeia se ducea zilnic la Bucureşti cu căruţa să ducă lapte. Uneori mă lua şi pe mine. Îmi plăcea să mân calul. Şi aşa am găsit-o

pe mama. M-a luat în braţe, a plâns. Mi-a vorbit ca unui om mare. Primul ei soţ a murit, fără să afle de existenţa mea. Abia născuse al doilea copil. Când sculptorul Hărman a cerut-o în căsătorie, n-a avut curajul să-i vorbească de mine. Trebuia să aibă răbdare. Îl va îndupleca. Nu l-a înduplecat. Sas din satul Hărman, de pe drumul care duce spre Târgul Secuiesc, a ajuns printr-o voinţă de fier sculptor cu faimă şi bani. Dar greutăţile vieţii i-au împietrit sufletul, l-au ferecat în pietrele pe care le cioplea, însufleţindu-le cu tot ce era viaţă în el. Pietrele lui se încălzeau, el devenea rece ca piatra. Numai aşa îmi explic neînduplecarea lui faţă de rugăminţile mamei de a mă aduce lângă ea. „Am înţeles să închid ochii, să iau o văduvă cu un copil, dar nu o putoare cu o bastardă.” Mama şi-a dat seama că rămânând pe loc îşi va creşte băiatul în cele mai bune condiţii şi-şi va ajuta fata cu tot ce va putea.

Prietena ei, doctoriţa Angeliu, urma să aibă grijă de mine. Ea m-a adus pe lume, m-a trimis la ţară. Acum mă va da la şcoală şi duminicile le voi petrece în casa ei.

Dar, prima întrebare pe care mi-a pus-o, „ai păduchi?”, m-a îngheţat.

— Păduchi ai tu! i-am trântit protectoarei mele. I-a pierit piuitul. Soţul ei mi-a mângâiat părul.

— Ce păr frumos!

În toamnă m-au dat la şcoală, internă, la „Notre Dame”. Era dorinţa mamei să învăţ franţuzeşte, să devin o domnişoară cultivată, bine crescută. Am repetat clasa a patra, deşi trecusem cu note bune, şi asta m-a umilit, m-a revoltat.

La început îmi făceam colegele să ridă. Nu spuneam vreau să fac pipi, ci vreau să mă… Nu spuneam treabă mare, ci vreau să mă…

— De ce râdeţi? le întrebam. O vacă nu face pipi, o vacă se…

— Dar nu eşti vacă.

— Dar tot îmi vine să mă…

Profesoarele erau îngrozite de vocabularul meu, de ignoranţa mea. Dar voinţa mea le uimea. Învăţam tot timpul, citeam şi când mă spălam pe dinţi.

După doi ani, protectorii mei m-au înscris la Şcoala Centrală.

Poate că eu sunt fetiţa pe care Mirona o vede la fereastra Şcolii Centrale, într-o duminică după-amiază. E un episod care m-a făcut să plâng. Îl ştiu pe dinafară. „Strada, de jur împrejur, era pustie, clădirea imensă a Şcolii Centrale părea goală toată. Numai acolo în geam o mică zână cu coadele negre, pedepsită, zâmbea. M-am jurat să n-o uit, să caut s-o cunosc, să devenim prietene bune. Şi iată că abia azi, după ani şi ani, din pricina nu ştiu cărei adieri aspre şi calde în acelaşi timp, mi-a revenit în minte chipul acela, cu trăsături nehotărâte, care parcă se oglindeau şi oscilau pe suprafaţa unei ape foarte uşor tulburată de vânt”… „Nimic nu poate fi mai trist decât să priveşti strada într-o duminică după-amiază, de la fereastra unui internat”, spune Mirona… Poate că nu eram eu fetiţa aceea: eu aveam coade blonde. Asta nu se vedea de departe, sau aşa cerea „*Cartea Mironei*”, dar sigur că nimic nu e mai trist decât să priveşti strada într-o duminică după-amiază de la fereastra unui internat… Dar nici acasă nu era mai bine.

Protectorii mei primeau foarte mult. Casa lor era ca un muzeu. Tablouri, sculpturi, obiecte de artă. Mi-a trebuit mult ca să înţeleg valoarea lor. Dădeau serate muzicale, se citeau poezii, se discuta literatură. Eu stăteam mai mult la bucătărie. Dacă totuşi cineva dădea peste mine şi întreba ce hram port, doctoriţa spunea: „E fina mea; eu le aduc pe lume, le botez, le mărit. Pavel le divorţează.” Musafirii râdeau. Cu timpul am înţeles. Ea era medic ginecolog, el, profesorul, un mare avocat Amândoi, prieteni devotaţi ai mamei mele, îi păstrau secretul. În casa lor am cunoscut scriitori, pictori, artişti şi mai târziu pe Eugen

Boldea. Fusese la Academia Comercială şi la Drept elevul profesorului. Acum era secretarul lui şi prietenul casei.

Eu aveam 17 ani. Geni Boldea, 25. Stătea ore întregi la Biblioteca Academiei ca să adune materialul de care profesorul avea nevoie pentru cursurile lui şi pentru cartea pe care o scria. Vroia să facă şi el carieră universitară.

— Adică să tragi mâţa de coadă, i-a spus doctoriţa într-o zi. Dacă n-ai să ai norocul să găseşti o nevastă ginecolog, râdea cu satisfacţie, ai să fii lector, pe urmă asistent, şi când ai să cheleşti… Dar cine ştie?! Poate ai noroc să te însori tot cu o doctoriţă. Am o prietenă stomatolog. Până atunci ocupă-te de proasta asta a noastră.

N-au ştiut că sunt acolo, în spatele unui dulap. Nu am mişcat, n-am răsuflat. Mi-am stăpânit revolta. Revoltele astea vor răbufni târziu, după război, după eliberare, când mi se părea că revoluţia se face pentru mine, împotriva a tot ce m-a umilit.

Toate eforturile mele de a intra în lumea lor se loveau ca valurile de stânci. Se spărgeau şi se înapoiau neputincioase. Şi în mine urla neputinţa valurilor de a înfrânge stânca.

Ajunsesem cu atâtea supraomeneşti sforţări să acumulez cunoştinţele fiecărui an de şcoală, în competiţie cu fiica unui mare industriaş, a unui general, a unui arhitect. Numai Kitty reuşea să mă întreacă, printr-o aprigă voinţă. Am să vă vorbesc de Kitty. Diploma de bacalaureat era – credeam – cheia cu care poţi să intri în citadela culturii. Am cheia la mine. Dar când deschid uşa, aud că „la moartea lui Wagner, d'Annunzio a exclamat: «Deodată lumea a pierdut ceva din măreţia ei»". Şi eu nu ştiu nimic despre d'Annunzio şi prea puţin despre Wagner.

Profesorul mă priveşte atent. Parcă-mi vorbeşte mie:

— Emilie Mercier a stat cu Wagner în lojă la premiera lui *Parsifal*. Ea era emoţionată, îi curgeau lacrimile pe obraz. Wagner era foarte trist. „Ar trebui să am vârsta lui Parsifal ca să simt ce simte el. Sunt prea bătrân. E prea târziu ca să mă pot bucura, ca să pot plânge”.

Îl ascult emoţionată.

Doctoriţa îşi plimbă privirea de la soţul ei la mine. O sprânceană ridicată, un surâs ironic. Şi, când se discută despre literatură şi despre scriitorii pe care azi nimeni nu-i mai citeşte. Francois Coppée, bunăoară, doctoriţa nu pierde prilejul să mă umilească:

— Vă înşelaţi, Patricia se dă în vânt după *Poveste tristă*.

— *Prietene*, o corectez, cu toată seriozitatea.

— Tot un drac!

— De ce îţi place? m-a întrebat profesorul binevoitor.

— Fiindcă eroina seamănă cu mine. Consternare.

— Poate cu Marieta, a încercat să mă apere o doamnă, care se vede că citise romanul de curând.

— Nu, cu Neli, am răspuns hotărâtă.

— Pe cât îmi amintesc, ruina bărbaţii, aurul îi curgea printre degete.

— Dar ce frumos spunea: „Iubesc pentru prima dată în viaţă”.

Pe doctoriţă o pufneşte risul.

— Foarte original!

Ceilalţi mă privesc cu simpatie.

Şi eu, ca în vis, repet o frază, pe care o ştiu pe dinafară: „Simţul acesta o învălui cum te învăluie apa când intri în baie şi fu repede şi ascuţit, ca o lovitură de cuţit.” Era ceea ce simţeam în faţa profesorului.

— Şi unde ai descoperit cartea asta grozavă? m-a întrebat doctoriţa.

— În biblioteca dumneavoastră.

— *Atrappe ça*! a surâs soţul ei.

Profesorul Pavel Angeliu plutea în nu ştiu ce sfere, detaşat de tot ce-l înconjura, zâmbea ca în vis şi nu cerea decât să fie lăsat în pace.

Doctoriţa Anişoara Angeliu, mai înaltă decât el, sigură pe ea, cu ţinută statuară şi trăsături sculpturale, avea ceva de îmblânzitoare de lei.

Discutau întotdeauna în contradictoriu, parcă erau adversari într-un proces. Eugen Boldea asista ca la un meci.

— Ne vor feminine ca să le cădem mai uşor în braţe, spune doctoriţa.

— Şi nu e bine în braţele lor? întreabă ironic profesorul.

— Ar fi bine dacă femeia nu s-ar pomeni cu un plod şi lumea gata să o acuze: o stricată. Pe când el, el e bărbat. Îl apără solidaritatea bărbaţilor şi chiar a femeilor, mamele băieţilor. Oricând un bărbat care bea un pahar mai mult e simpatic. O femeie la cârciumă e penibilă. Şi către mine: Să-ţi bagi minţile în cap, fetiţo!

Eu mă gândeam: e prea târziu, sunt îndrăgostită de el. „EL”, profesorul, nu-mi putea face rău.

Odată i-am strecurat un bileţel în buzunar. „sunteţi foarte bun cu mine, vă mulţumesc”. Am găsit în ghiozdan o scrisoare, nu-mi amintesc decât începutul: „Ca o străfulgerare în cea mai sumbră noapte au fost rândurile tale”.

Nu ştiu dacă a fost o coincidenţă, dar doctoriţa nu m-a scos câteva duminici la rând din internat.

Când m-a adus acasă, profesorul era plecat pentru conferinţe în străinătate.

Dragostea lui Ion Berezeni mă va găsi înfometată de mângâieri, de cuvinte de dragoste, de îmbrăţişări. Şi a depăşit tot ce mi-am dorit poate de când m-am născut, toate aşteptările mele. Ca o ploaie după secetă, pe un pământ scorojit, bătătorit. Cuvinte, cuvinte de dragoste. Aşteptând

să se adune norii, a venit ploaia, ploaie de cuvinte, de sărutări! Dar, până atunci, umilinţe, aşteptări.

— Să ştii că nu sunt chiar proastă de tot şi nu am păduchi! i-am spus într-o zi lui Eugen Boldea.

Şi l-am făcut să râdă. A fost prima mea victorie.

Doctoriţa încuraja prietenia noastră, poate fiindcă ştia că profesorul are o slăbiciune pentru mine, poate fiindcă simţise că nu mi-e nici mie indiferent şi se temea de complicaţii. Ne lua bilete la concerte, ne trimitea la expoziţii de pictură. Îmi plăcea să colindăm librăriile.

Odată, într-un anticariat, mi-am dorit o carte. Avea „preţ redus", dar eu nu aveam niciun ban. I-am cerut să mi-o cumpere. A răsfoit-o, a cercetat-o, s-a gândit şi m-a întrebat

„Crezi că face?" „Cred că nu face!" am răspuns.

Nu ştia să dea. Nimic nu dădea. Am transcris o pagină din Alain, care i se potriveşte perfect. Am să v-o citesc: „Fiziologic zgârcitul îşi cruţă mişcarea la orice vârstă şi merge către e timpurie înţelepciune, mai că s-ar spune către o bătrâneţe timpurie… Zgârcitul se vădeşte întreg prin gestul care nu st depărtează de trup şi prin mişcarea de tragere în sine. Frica este sufletul zgârceniei, proviziile şi comorile sunt precauţii, iar ordinea e mijlocul de a le trece în revistă, şi teama de risipitor î este mai firească decât teama de hoţi. Zgârcitul se teme de zgomot şi de schimbare, fiindcă el se teme de osteneală şi în fapt se teme să i se trezească interesul. Bănuiesc că îi este şi frică să iubească, de aceea îţi întinde doar un deget. În schimb, îi este drag zgârcitul, deşi nu trage nădejde să agonisească ceva de pe urma lui. Balzac a înfăţişat o societate de zgârciţi în *Cafeneaua „Minerva" (Amploiaţii),* unde fireşte că nu poate fi vorba de agitaţie şi nici de ţipete. Vocea e o suflare şi râsul un fel de fum care iese din cutele feţei".

Mi se pare o pagină genială. Portretul zgârcitului în câteva rânduri echivalează cu al avarului lui Molière.

Fiindcă nu numai de bănişorii lui e vorba aici, ci de oroarea de a dărui indiferent ce, de la zâmbet la o strângere de mână, de la picul de energie pe care-l cere simpla atenţie faţă de celălalt la teama de a fi solicitat de sentimentul care vine spre tine. Nu pol să uit gestul lui, când copilaşul de cinci-şase luni al unei prietene i-a întins braţele şi el s-a dat cu un pas înapoi speriat, spre consternarea mamei şi a celor din jur.

Totuşi, când a fost concentrat şi a venit să-şi ia rămas bun, mi-a fost milă de el şi, după ce a plecat, mi-a lipsit. Într-o scrisoare, mi-a descris mizeria în care trăieşte, tristeţea şi convingerea că va pleca pe front şi va muri fără să fi trăit, Minţind că mă duc la ţară la ai mei – aşa îi numeam pe cei care m-au crescut – am plecat în Dobrogea, în satul unde se alia, să-i fac o surpriză. Îmi plăcea să-i uimesc pe cei din jurul meu, să fac gesturi de zână, care, cu o baghetă magică, transformă o cocioabă într-un palat. Şi, într-adevăr, Geni Boldea m-a privit ca pe o minune. Mizeria în care trăia depăşea descrierea lui din scrisoare. Patul se desfăcuse din încheieturile şubrede, salteaua de paie era pe jos, perna, din cauza igrasiei, prinsese o pojghiţă de gheaţă. Am căutat să repar tot ce se putea, mă pricepeam să bat un cui, să cos un nasture, să fac o mămăligă. Şi am dormit în braţele lui.

Eugen Boldea nu se aştepta să întâmpine rezistenţa virginităţii mele. Asta l-a indispus. Dăruirea mea fără rezervă l-a speriat. Se simţea vinovat. Credea că i-am dat suprema dovadă de iubire. Nu ştia că tânjesc după iubire, după braţe care nu m-au strâns până atunci. Braţele tatălui şi ale mamei mi-au lipsit de la început. De la ţară, unde braţele sunt ocupate cu munca, am ajuns la

internat, unde profesoara ridica braţul a te acuza, a te ameninţa sau a aşterne cifre şi date pe tablă.

La sfârşitul săptămânii vedeam braţele deschise ale celor ce veneau să-şi ia copiii. Colegele mele erau luate în braţe, alintate. Eu priveam, aşteptam. Braţele parcă se înmulţeau, dar nu erau pentru mine. Braţele lui Geni Boldea mi se părea că-mi aduc afecţiunea de care am fost înţărcată înainte de a fi supt laptele mamei. Poate şi senzualitatea care a început să se manifeste de timpuriu, dându-mi sentimentul păcatului, poate păcatul din care mă născusem, păcatul mamei, mă ţinuse până atunci încordată, înarmată, în stare de apărare, de veghe, de pândă. Şi, deodată, dezlegarea, simplă, firească.

Îi plăceam lui Eugen, dar se apăra. Se temea şi nu ştiam de ce. Era morocănos şi agresiv, de parcă el fusese fecioară şi eu abuzasem de slăbiciunea lui.

La început toate astea mi se păreau semne de timiditate, teama de a se lega de o fată fără părinţi, fără nume. Lipsa asta de nume este o prejudecată transmisă din generaţie în generaţie. Ca şi când ar exista copii fără nume, ca şi când numele mamei ar fi mai puţin valoros, ca şi când ar exista copii fără tată, aduşi pe lume de o barză.

Credeam că lipsa lui de curaj se datora acestor prejudecăţi moştenite, de care vroiam să-l vindec.

Vroiam să-l ajut să fie fericit.

În jurul meu începeau să roiască, precum fluturii în jurul lămpii aprinse, tineri şi vârstnici. Cenuşăreasa îşi căuta pantofii şi fiecare o ajuta să-l găsească. Dar nimeni nu se grăbea să-i ofere un nume, un loc onorabil în lume, tihna unui cămin. De ce?

— De ce nu te însori cu mine? l-am întrebat într-o zi privindu-l drept în ochi ca pe un prieten. Era singurul meu prieten.

— Nu câştig destul pentru doi.

— Am să câştig atât cât îmi trebuie mie, am urmat un curs de stenografie şi m-am înscris acum la un curs la Crucea Roşie. Războiul bate la uşă. Vreau să merg cu tine pe front.

Rezistenţa lui îmi stârnea dorinţa de a-l cuceri. Şi am reuşit. Dar ce scump am plătit.

Nu înţeleg nici azi cum s-a hotărât să mă ia de nevastă. Trebuie să fi fost dorinţa mamei mele, pe care doctoriţa vroia să i-o împlinească. Nu-mi explic prietenia ei pentru mama mea, o blondă fragilă, puţin speriată. Prietenie misterioasă şi veche. Profesorul a stat de vorbă cu mama. Era şi doctoriţa de faţă.

— Credeţi că se potrivesc? De ce atâta grabă? De ce să nu se înscrie la o facultate? De ce vi se pare că e bătrână dacă a terminat un an sau doi mai târziu? Are douăzeci de ani. Peste patru ani, dacă termină Literele, o să fie profesoară.

— Mare scofală! intervine doctoriţa.

— Vreau să o ştiu la casa ei, a spus mama.

Ceea ce totuşi nu ştia nimeni e că Eugen Boldea, înainte de a se însura, mi-a cerut o scrisoare prin care să recunosc că am părăsit domiciliul, că am un amant. Vroia să se asigure împotriva oricărui risc. Riscul de a nu fi liber, de a nu fi fericit. De a nu putea divorţa. Războiul se apropia. Perspectiva morţii i-a exacerbat dorinţa de a trăi după bunul lui plac, fără constrângere, afară de constrângerile sociale pe care în aparenţă le respecta riguros. Avea obsesia impecabilităţii sociale. Mi-era milă de el. Vroiam să-l lecuiesc de frică, frica de viaţă. Vroiam să se simtă liber, chiar însurat fiind, convinsă că va fi fericit. Şi i-am dat trei scrisori, să-şi aleagă.

La căsătoria noastră, care a avut loc la ofiţerul stării civile, au asistat numai doctoriţa, câţiva prieteni ai ei, doi martori. Profesorul avea un proces în provincie.

Ştiam că mama ne va cumpăra o garsonieră, îmi va dă tot ce-mi trebuie şi întreţinerea mea. Dar,

provizoriu, până să strângă banii de care avea nevoie, era hotărât ca fiecare să locuiască mai departe acasă la el, eu la protectorii mei, el, fără să sufle un cuvânt, în familia lui. Aici scandalul va izbucni când el va fi pe front, iar eu voi duce actele la Spitalul militar pentru diploma de soră, pe care, după examen, urma să o primesc.

„Eugen Boldea? Geni? Cum se poate? E soţul dumitale? Îl cunosc de când s-a născut, sunt cea mai bună prietenă a familiei lui, cum de n-am ştiut?" se mira bătrâna domnişoară Cerchez, directoarea.

Asta s-a întâmplat în '41, când vroiam să plec pe front ca să fiu aproape de soţul meu.

— Eraţi atât de îndrăgostită?

— Simţeam nevoia să fiu şi credeam că sunt. Mă atrăgea tristeţea lui. Era o tristeţe care oscila între modestie şi orgoliu. Nu cerea nimic şi simţeai nevoia să-i dai tot. Şi, mai ales, să-l ocroteşti. Era rece şi simţeai nevoia să-l încălzeşti. Am citit aici romanul Martei Bibescu, *Le perroquet vert*.

Şi mi-a întins cartea deschisă la pagina unde erau subliniate câteva rânduri: *„Mais le petit Page ne semblait capable ni d'émettre, ni de transmettre des rayons. II se défendait contre la lumière avec une placidité d'oiseau de nuit qui ferme au jour sa paupière intérieure."*[1]

Într-o noapte nici n-a venit acasă. Trebuie să fi fost „o noapte furtunoasă" în familie. Când a apărut a doua zi, nu mi-a dat explicaţii, dimpotrivă, m-a întrebat dacă vreau să divorţăm.

— Cum doreşti tu, am spus, şi i-am dat un plic, care sosise tocmai atunci pe numele lui.

L-a deschis.

— Plec pe front, mi-a spus îmblânzit şi mi-a întins hârtia. M-am apropiat de el, l-am îmbrăţişat, l-am iertat. Parcă pleca pe front copilul meu. Rău, dar al meu.

La gară mă aşteptam să vie cineva din familia lui. Am înţeles că nu mă are decât pe mine. Eu am fost singură totdeauna. Eram înarmată. Pe el, cu tot echipamentul de război, îl simţeam dezarmat.

— Ai să primeşti solda mea.

— Dacă ai nevoie de mine, să mă chemi. După ce-mi iau diploma la Crucea roşie, am să viu.

M-am simţit foarte singură după plecarea lui. Mi-era drag.

Pe Ion Berezeni l-am cunoscut în ziua când mă duceam să dau examen la Spitalul militar. El cobora, eu aş fi vrut să urc.

— Nu ştiţi unde se dă examenul, în ce sală? l-am întrebat.

— Depinde de examen.

— Crucea roşie administrativă.

— Etajul trei.

— Tocmai acolo?

— Nu-i aşa departe.

— Când coborî, e uşor. Şi ridicându-mi puţin rochia deasupra genunchiului, i-am arătat bandajul. Am căzut prosteşte, am spus.

Era lângă mine şi mă întreba îngrijorat:

— Ce spune radiografia?

— Nu e fisură.

— Trebuie să stai cu piciorul întins, nemişcat. Banda compresiv şi vată termogenă.

— Am examen. N-am ştiut că e la etajul trei. M-a luat în braţe şi a urcat cu mine.

— Nu sunt atât de uşoară, am spus, văzându-i faţa aprinsă!

— Poate că nu mai sunt atât de tânăr, a zâmbit el. Apoi privindu-mă atent: La ce-ţi foloseşte examenul?

— Vreau să plec pe front.

Un grup de fete ne-a despărţit. Vorbeau de-a valma gesticulau.

— O să mă leg şi eu la genunchi.

— Nu-mi place că poartă ochelari.

— Dar e distins.

— Să nu-mi spuneţi că l-aţi reîntâlnit pe front, ca în filme:

— Nu, n-am plecat pe front. Soţul meu îmi scria că totul se va termina repede, să am răbdare. Să fiu cuminte… Să-i trimit printr-un camarad al lui, care va veni să-mi aducă veşti, un pachet. Îmi scria ce doreşte şi într-un postscriptum: fursecuri de la „Nestor”.

Când ieşeam de la cofetărie, încărcată cu pachete, am făcut de departe semn unui birjar. Dar când m-am apropiat, de partea cealaltă, gata să se urce în trăsură, El. Îmbrăcat civil, în haina cenuşii, cu capul gol, şi, scoţându-şi ochelarii, mă privea atent. Parcă amuţise. În locul lui şi al meu, vorbea birjarul:

— Ei, care urcă?

— Îmi daţi voie să vă conduc? m-a întrebat. Sunt invitat la masă şi nu pot întârzia. Altminteri…

Caii dădeau semne de nerăbdare.

Şi iată-ne alături, în cea mai frumoasă trăsură – celebra trăsură numărul unu, cu Mişca pe capră şi caii pursânge defilând alături pe Calea Victoriei până la Cercul Militar şi apoi la dreapta pe bulevard.

— Aţi reuşit la examen? m-a întrebat.

— Bineînţeles.

— Şi pe urmă?

Nu ştiam ce să-i răspund, când a observat pe degetul meu verigheta.

— Măritată? De când?

— De o sută de ani.

El nu purta verighetă. Nu ştiam că-i însurat.

— Şi fericitul soţ?

— Pe front.

Când a coborât, s-a prezentat: Ion Berezeni. I-am spus şi eu numele meu. A doua zi de dimineaţă

m-a chemat la telefon. M-am mirat, fiindcă nu-i dădusem numărul. Dar ştiindu-mi numele şi adresa, m-a găsit. Mi-a spus că vrea să-mi vorbească în legătură cu soţul meu, că mi-ar putea fi de folos. „La 12, la «Capşa».”

M-am gândit la el tot timpul, cu o ciudată emoţie. Am sosit exact. Mă aştepta.

— Iau masa azi la şeful Statului-major, mi-a spus. Suntem prieteni. Ar putea să-l aducă pe soţul dumneavoastră de pe front. Dacă doriţi.

Mă privea mereu cu aceeaşi atenţie încordată. Fără ochelari. Culoarea ochilor lui era de un albastru intens, cum e marea uneori, ca cerneala. Probabil foarte miop, privirea lui era ameţită, stranie. L-aş fi întrebat şi eu de ce vrea să-l aducă pe soţul meu. Desigur că-şi închipuie că sunt îndrăgostită şi fericită. Sau poate că tocmai asta vroia să afle. Ştiam că mă voi despărţi de Eugen Boldea, dar dacă cineva ar fi în primejdie şi de mine ar depinde să-l salvez viaţa, aş face-o fără să-mi pun întrebări. Geni nu era şi nu va fi al meu. Dar dacă puteam să-l salvez…

— Dacă aş putea să-l ajut! am spus.

Şi-a pus ochelarii. Privea departe.

— Pe front fiecare are o mascotă. Eu te-am ales pe dumneata. Nu ştiam cum te cheamă, nu-mi închipuiam că eşti măritată. Ştiam numai că părul dumitale miroase a flori de câmp, a toate florile de câmp.

— Poate a muşeţel, îmi spăl părul cu muşeţel.

— Şi a muşeţel. La Odessa, unde ne-am instalat spitalul, era un câmp care-mi amintea de dumneata şi de copilăria mea. Până căzut o bombă şi toate au dispărut.

— Şi spitalul?

— A scăpat numai sala unde operam.

— Sunteţi medic?

— Renunţasem la chirurgie. Sunt psihiatru, dar în condiţiile de acum…

S-a sculat, rugându-mă să aştept o clipă, şi s-a înapoiat cu oi cutie de bomboane. Nu văzusem niciodată o cutie atât de mare. Credeam că-i pentru mine.

— E pentru coana Leana, soţia şefului. Statul-major nevasta. Am să-i vorbesc de soţul dumitale…

Chelnerul era aproape, i-a făcut semn, a plătit, ne-am ridicat.

În zilele care au urmat am aşteptat un telefon. Nu impacientată, ci intrigată. A trecut aproape o lună, când, în faţa unei florării, l-am întâlnit.

— O! Ce plăcere! S-a înclinat convenţional… Şi ce noroci! Aţi putea să-mi faceţi un serviciu? Am cinci prietene Maria, e ziua lor. Şi nu mă pricep să aleg flori.

Luându-mă uşor de braţ, am intrat în florărie.

— Am nevoie de cinci buchete, foarte frumoase, dar diferite. Eu am să scriu adresele.

Nu ştiu de ce mi s-a strâns inima şi nu ştiam cât de scumpe pot fi buchetele. Dar dacă erau modeste, putea bănui că sunt invidioasă. Oricum, eram sigură că la urmă va alege el câteva flori şi pentru mine. Dar preocupat cu cărţile de vizită, cu plicurile şi adresele, parcă mă uitase. Când buchetele au fost alese, mi-a mulţumit distrat.

— S-a întors soţul dumneavoastră?

— Nu.

Nici nu credeam că a intervenit pentru el.

— Are să vie, mi-a spus, şi ne-am despărţit.

Acasă, peste foarte puţin timp, a sunat cineva. Era omul de la florărie, care-mi aducea cele cinci buchete de flori, alese de mine, fără nicio carte de vizită şi niciun cuvânt. Doar adresa mea, pe care am semnat de primire.

Inima-mi bătea. Zăpăcită, am căutat vasele de flori. Nu aveam decât două. Celelalte le-am pus în cana de apă, într-un ulcior, într-un ceainic, într-o sticlă cu gâtul răsfrânt. Le priveam cu emoţie. Mă priveam în oglindă şi voiam să ştiu dacă sunt

frumoasă. Dacă merit… dacă merit să fiu fericită… Fiindcă eram fericită.

În după amiaza aceea m-a chemat la telefon.

— Dacă nu vă plac florile, nu-i vina mea. Dumneavoastră le-aţi ales. Şi, după o clipă, cu vocea înecată: Pot să trec pentru o clipă?

Nu m-a întrebat altceva, nu i-am spus la ce etaj, la ce apartament locuiesc. A căutat mult. A întârziat. Dar, după ce a intrat pe uşă, am fost în braţele lui.

— Dragostea mea… a şoptit. Ştii că eşti dragostea mea? De atunci de când te-am dus în braţe pe scări.

Aveam şi eu atâtea întrebări să-i spun, şi aşteptam atâtea lucruri să-mi spuie. Dar el mă privea cu intensitatea ochilor miopi, mă săruta, vorbea fără şir. Parcă era beat şi parcă se grăbea. Şi se grăbea într-adevăr.

— Trebuie să plec.

— De ce? Unde?

— „De ce? Unde?” Ce bine îţi stă când întrebi. Sunt mobilizat într-un spital militar.

Nu mi-a spus unde şi nici că are acolo casă, nevastă. Mi-am amintit doar că e război.

Câteva zile mai târziu, s-a întors soţul meu de pe front. Mi-a fost milă când am văzut ce bărbos era, murdar. Aş fi vrut să luăm totul de la început. Să încercăm să ne înţelegem, să fim fericiţi. Să-l uit pe Ion Berezeni. Dar el se apăra. Era agresiv, ostil şi nu ştiam de ce.

Eugen Boldea a crescut într-o casă cu multe femei, surorile mamei lui, toate cu rochii cenuşii, cu părul cenuşiu, cu feţe cenuşii. Îl atrăgeau femeile sclipitoare, parfumate, fardate. Dar nu cele cu adevărat elegante, inaccesibile, scumpe şi după gustul lui prea rafinate, ci femeile ţipător şi ieftin gătite, accesibile la diferite preţuri. Dar, cu

mijloacele lui materiale, nu avea acces decât la ultima treaptă.

E mediul care-l formează pe bărbat, de care rămâne legat după ce se însoară, pe care-l caută, de care are cu atât mai multă nevoie cu cât e mai inavuabil în situaţia lui morală, socială.

Încuiat, ferecat, refulat, în armura datoriei de om însurat şi a impecabilităţii sociale, îşi dă drumul fără jenă şi oprelişti în lumea femeilor vulgare, triviale, pe care le caută cu obsesia consumatorilor de droguri. Poate dacă familia i-ar fi dat la timp oarecare libertate, bani de buzunar, dacă l-ar fi trimis în străinătate, ca pe atâţia tineri din lumea lui, şi-ar fi desfăşurat nevoile erotice ca orice student.

Şi Patricia Matak încerca să-mi explice:

Sunt bărbaţi care se duc la cârciumă, se îmbată, dar vin acasă şi se culcă în patul lor. Pentru alţii, băutura înseamnă chefuri cu prieteni, prietene, muzică şi tămbălău. Dar pentru asta trebuie să ai o casă, să scapi de nevastă, s-o trimiţi la băi, la o prietenă, la o rudă în provincie. Dacă nu pleacă, devine nervos, o persecută. „Nu-i place? Să plece! Să plece de tot. Unde? O priveşte.” El rămâne în casă… El are nevoie de linişte. Alţi soţi caută ceartă, scandal, urlă şi înjură, sunt bărbaţi răi, beţivi, insuportabili, scandalagii. Dar Eugen Boldea făcea parte dintre bărbaţii bine crescuţi, tăcuţi, refulaţi, cu o nervozitate reţinută pe care o transmit prin tot felul de metode perfide, provoacă protestul nevestei prin înţepături veninoase, scurte, rapide ca limba şopârlei, sau prin tăceri şi reproşuri tacite sau exprimate cu voce scăzută pentru fiecare sonerie care îl deranjează, pentru fiecare cafea pe care ea o oferă unei prietene în casa lor. Casa e a lor, dar cafeaua e a lui… Şi aşa ajung să aibă separat zahărul şi cafeaua (masa şi patul s-au separat demult). Totul acum e separat,

afară de un singur lucru, tocmai de ceea ce are el mai mare nevoie: „casa”. În locul garsonierei promise, mama ne-a închiriat un apartament şi ne plătea chiria. Aici ar fi vrut să fie stăpân absolut, fără martori, pentru amorurile lui. Să divorţeze?! Ce vor zice doctoriţa, profesorul? Depindea prea mult de ei.

Şi dacă n-ar fi „lumea” care să-i spună nevestei ce soţ exemplar are şi ce fericită e că-i dă atâta libertate, o lasă să plece la munte, la mare, la ştrand, să scrie, să citească, să se plimbe, să meargă la teatru, sau dacă femeile pe care le aduce bărbatul în casă în lipsa ei nu şi-ar însuşi tot felul de obiecte: fulare, mănuşi, umbrele, linguriţe de argint, ceşcuţe de cafea, sau dacă n-ar lăsa sticle de coniac băute pe jumătate, mucuri de ţigări cu urme de ruj în scrumieră… Dar toate astea nu-l împiedicau să fie gelos.

Îi spusesem că Gina Antoniu, o fostă colegă de scoală, l-a adus de pe front.

— Cea mai bună prietenă a ei e nevasta şefului Statului-major. I-am dat toate datele şi o cutie de bomboane, mare, cea mai mare, ca să i-o ducă. Uite, atâta era cutia…

Când minţeam, aduceam totdeauna câteva elemente; adevărate, dar exagerate.

— Da, da… trebuie să-i mulţumim. Îţi dai seama ce-a făcut? Ne trimiteau ca la abator la Stalingrad…

Am prevenit-o pe prietena mea: „Tu l-ai adus de pe front, Gina, ai înţeles?”

Înţelegea uşor şi nu punea întrebări. Dar în seara când organizasem o mică sindrofie pentru ea şi soţul ei, a încercat să se scuze, la telefon:

— Ne-a sosit un prieten din provincie. Prietenul lui Tom. Vine întotdeauna neanunţat şi pleacă intempestiv. Nu-l putem lăsa.

— Nu e nimic. Să vie cu voi. Cum îl cheamă?

— Doctorul Berezeni.

Am înlemnit.

— Bine, vă aşteptăm.

— Berezeni? a întrebat soţul meu. Ce nume!

— E un sat. Lângă Vaslui, Berezeni, am spus fără să vreau. Şi am simţit că roşesc.

— Ce bine eşti informată!

— Ştiu de la Gina. Fiindcă şi mie mi se părea un nume ciudat.

La început s-a vorbit despre război.

— Nu vreau să-mi amintesc decât de Camenca, a spus Ion Berezeni, o gară mică de lemn, unde am coborât, fiindcă acolo a auzit Ceaikovski un cântec, o arie populară pe care, amintindu-şi-o mai târziu, a scris concertul pentru pian, care-mi place foarte mult, şi tot acolo, în gara aceea mică, a murit marele Tolstoi. Încolo, tot ce am văzut, tot ce am trăit e un coşmar. Războiul e o aberaţie. De ce ura asta între oameni, şi chiar ura contra nemţilor…

S-a produs o tăcere ostilă. Dar el a continuat:

— Câţi au murit fără vină, fără sens. Erau toţi hitlerişti? N-aş crede. Aveau libertatea de a nu pleca pe front? Dreptul de a nu ucide? Plecând pe front, fiecare îşi câştigă dreptul de a-şi juca viaţa la loterie. Dacă am noroc, pot să scap. Dacă refuz să plec, mă împuşcă pe loc. În spital îţi dai seama cât de mult ţin oamenii la viaţă. Sfârtecaţi, ciopârţiţi, le extragi gloanţele, îi refaci din cioburi. Dar când i-ai pus pe picioare, când te-ai legat de ei, sunt trimişi iar la moarte. Războiul e o barbarie. Un nonsens. O ruşine. Cine n-a văzut oameni nevinovaţi prinşi ca nişte câini de hingheri şi spânzuraţi… Împuşcaţi la întâmplare. Unui soldat german îi tremurau mâinile în urma unui bombardament, după un şoc. Arsuri pe mâini. Nu era vindecat, când i-au pus iar arma în mână. Unui soldat de-al nostru i-am extras câteva gloanţe. Unul foarte aproape de inimă. Mai greu a fost să-l vindec de spaimă. Dar l-au trimis iar pe front.

Războiul e tot ce se poate imagina mai odios, un atentat nu numai la viaţa omului, dar şi la demnitatea lui.

— N-o să dureze, a spus soţul meu. Nemţii au pierdut. Se dau lupte pe stradă, de la casă la casă. Să nu uităm că Stalingrad este fostul Ekaterinograd, unde albii au fost învinşi.

— Să mai schimbăm subiectul, a intervenit Gina.

— Să vorbim despre Război şi pace, am propus eu.

— Nu pot s-o iert pe Nataşa, s-a încruntat Ion Berezeni.

— A fost o rătăcire, am încercat s-o apăr.

— O atracţie fizică, a spus soţul Ginei.

— Da, există o dualitate care a fost întotdeauna împărţită: iubire fizică şi iubire sufletească, a spus Ion Berezeni. E o disociere penibilă, ar trebui, ca în Antichitate, să nu se facă diferenţă între iubire fizică şi iubire sufletească. De ce să fie împărţită, înjumătăţită? Nevoia de posesiune, de contopire e aceeaşi. Iubirea fizică fără preferinţă psihică, preferinţă care numai ea duce la exclusivism, la unicizare, nu are nici nobleţe, nici frumuseţe, nici trăinicie.

Nu mai ştiu cum a urmat discuţia, dar eu am declarat că nu se iubeşte o singură dată. M-a privit încruntat.

— Nietzsche a iubit o singură femeie, pe Lou Salomé, care l-a părăsit. El a scris partitura poeziei *Imn către viaţă*, inspirată de versurile ei… Kierkegaard a avut o singură iubire, pe Regine Olsen, logodnica lui, cu care nu s-a însurat, dar pe care a iubit-o toată viaţa.

— E mai uşor să iubeşti o femeie cu care nu te-ai însurat, a surâs soţul meu, ironic.

— Dimpotrivă, Lawrence se căsătoreşte cu Frida şi o iubeşte pătimaş, toată viaţa. Am citit de curând scrisorile lui într-o bună traducere *Lettres choisies*: „Obligaţia esenţială a unui bărbat e să-şi

iubească femeia, cu totul şi cu totul, cu încredere oarbă şi o totală puritate de trup şi de suflet, spune Lawrence; trebuie ca bărbaţii să aibă curajul de a se apropia de femei, de a se oferi lor, de a fi modificaţi de ele.”

— Ăsta e visul femeilor, să te dai pe mâna loc, să te modifice, a spus soţul meu.

— Şi de ce nu? a întrebat Ion Berezeni. Socrate afirmă mereu că a învăţat totul de la o femeie. Şi îmi amintesc tot de Kierkegaard, cel părăsit în ziua în care află că iubita sa se va logodi cu Fritz Schlegel: „Ea vă va aparţine în această viaţă, dar în istorie va merge alături de mine, şi în eternitate sper să nu vă pese că mă va iubi, la rându-i, pe mine, care, în ziua logodnei noastre, purtam pe umeri vârsta de o mie de ani. Prea mult pentru a iubi o fată.”

— Astea sunt cazuri rare, a intervenit soţul Ginei. Iar ea, care era în vervă:

— Am citit undeva că la Paris, într-un cinema de cartier, se vând bomboane de mentă în ambalaje pe care scrie „te vei căsători cu mine”, sau „mă iubeşti?” şi răspunsurile „diseară”, „mult”, „care e idealul dumneavoastră masculin?” Răspunsul pe alt ambalaj: „Să fie bun şi brun”.

Toţi ne-am amuzat, afară de doctorul Berezeni, care s-a depărtat, căutând parcă ceva.

L-am urmat.

— O scrumieră?

N-a răspuns, era palid şi mi se părea nespus de frumos.

— Vă plac bomboanele de mentă?

— E un titlu bun pentru un roman.

Gina s-a apropiat de noi, eu mi-am amintit că sunt gazdă şi m-am dus să aduc tava cu ceea ce pregătisem pentru musafiri. Când m-am întors, l-am găsit discutând despre dragostea lui Balzac pentru poloneza lui.

— Au fost despărţiţi opt ani şi şi-au scris zilnic, mi se adresă Ion Berezeni.

— Opt ani? am întrebat. Nu e prea mult?

— Pentru cine preferă bomboanele de mentă.

— Totuşi, dacă aş primi în fiecare zi o scrisoare!

— Vei primi.

Mi-a luat mâna, mi-a sărutat-o şi a plecat fără să-şi ia rămas bun de la ceilalţi.

— Ce tip ciudat, a spus soţul meu.

— Aşa sunt scriitorii, a răspuns Gina.

— E scriitor? Credeam că-i medic.

— Sunt mulţi medici scriitori.

Aşa a început.

— Tot ce v-am povestit până acum a fost o scurtă introducere ca să ajung aici, la aceste scrisori ale lui şi ale mele. Aici e toată viaţa mea, iubirea noastră. În marea nenorocire a lumii, noi eram fericiţi.

— Şi de ce s-a sfârşit?

— N-aş vrea să vorbim despre sfârşit. Povestea mea seamănă halucinant cu a Mironei. Ion Berezeni cu Ştefan. Odette soţia lui, cu Madeleine. Şi arătându-mi scrisorile: S-ar putea scrie o carte.

— Sunt sigură că o veţi scrie. Şi am îndemnat-o să coboare, să facă măcar câţiva paşi în jurul sanatoriului.

— Nu, nu mai vreau să întâlnesc pe unii şi pe alţii, să ascult fraze despre mâncare, despre vreme, despre reumatism, despre sora dieteticiană care-şi face de cap cu directorul. Ce pierdere de timp. Singură, timpul trece mai încet. Trag de el ca să trăiesc mai mult, să citesc, să recitesc…

— Atunci, poate nici eu n-ar trebui…

— E altceva. V-am citit cărţile. Ţineam atât de mult să vă cunosc, să vă întâlnesc. Eşti uimit să vezi că lucrurile care credeai că ţi s-au întâmplat numai ţie s-au întâmplat şi altora. Recitesc scrisorile şi nu-mi vine să cred că le-am scris eu sau că le-am primit şi sunt răscolită, deşi uneori nu

mă recunosc în femeia iubită de cel care mi-a scris. Călătoresc în lumea lor ca un cititor în lumea cărţilor unui autor pe care nu-l cunoaşte, dar care a trăit viaţa mea. Cred că aţi putea scrie o carte folosind scrisorile noastre.

— Când veţi fi restabilită, o veţi scrie dumneavoastră. A surâs obosită.

— Scrisorile lui îmi dădeau o exaltare care-mi făcea şi rău şi bine, dar de care nu mă mai puteam lipsi: „sunt sigură că am să sufăr, – i-am scris – dar pentru ce-mi dai azi sunt hotărâtă să suport totul”. Am primit o telegramă: „Ai să fii fericită, îţi jur”.

Şi, spicuindu-mi din scrisori:

— „Mă gândesc la tine cu sentimente foarte complexe, confuze, învălmăşite, dragoste şi recunoştinţă, dorinţă şi admiraţie, înţelegere şi violenţă, gelozie şi ardoare. Şi în acelaşi timp bucuria de a te fi găsit în sfârşit, odată cu impresia că viaţa mea până acum a fost un imens gol inutil, fără ţintă, fără vibraţie. Încerc deopotrivă siguranţa în realitatea acestei iubiri şi teama că totul nu-i decât un vis, am certitudinea şi totuşi de atâtea ori spaima. Trec repede de la revolte la resemnări, de la suferinţă la linişte, de la bucurie la chinul geloziei.”

Cred că asta e una din primele scrisori.

„Da, am încercat să mă limpezesc – noutatea celor ce simţeam m-a oprit să mă regăsesc aşa cum eram mai înainte. Acum m-am regăsit, dar schimbat, de nerecunoscut. Vraja a operat, dar târziu, trimiţându-şi prelungirile şi farmecul în lungul zilelor şi nopţilor ce ne despart de momentele când ne-am aflat împreună. Şi, Doamne! Te rog să crezi că de la prima noastră întâlnire am întrevăzut ceva, ceva tenebros, depărtat, care mă chema înspre Tine, dar mă făcea timid, nehotărât, nesigur. De-abia mai târziu, când închegarea şi-a sfârşit mersul lent, subteran, şi când ne-am privit într-o după-amiază la maestru

fără să mai ţinem seama de tot ce ne înconjura, când te-am putut cuprinde în făptura ta de gând, prin citirea paginilor tale (care fusese de altminteri anterioară, dar lucrurile s-au învălmăşit), de-abia atunci am prins, firav, un tâlc ce s-ar putea desprinde şi care dăinuie totuşi, nespus, nedesluşit în noi. Eu cred că totul a început şi dăinuie de atunci de când, la Spitalul militar, te-am dus pe scări în braţe. Sau dinainte, cine ştie de când. Presimţeam că te voi găsi. Pe urmă, la tine acasă, la voi (dacă ai şti cât mă doare acest «voi» şi nu pot să-ţi iert că ai spus că viitorul e opac, sau că-ţi plac «bomboanele de mentă»), am ştiut că vei fi a mea. Dar am avut răbdare, am căutat să mă limpezesc. Şi ai venit. *«Tu vins de doucement comme un air de légende tenta la nuit.»”*[2]

— Trebuie să vă odihniţi, am spus văzând cât de greu respiră.

Dar ea, ca şi când nu m-ar fi auzit, continua să-mi citească.

„Marţi

E dimineaţă devreme, îţi scriu în pat. În pat am şi scrisoarea ta de duminică, de marţi de la 10,30 seara, de «puţin mai târziu», de marţi dimineaţa, joi după-amiaza. Nu te-aş fi iertat niciodată dacă n-ai fi trimis-o, să ştii, şi te iert c-ai şovăit şi c-ai ţinut-o la tine atâta timp şi c-am suferit atât aşteptând-o, numai fiindcă mi-ai trimis atât de mult din tine cu ea, numai fiindcă regăsesc atât din emoţia, din zbuciumul, din beţia noastră prin toate cuvintele, rândurile din paginile astea. Fiindcă trăiesc într-o permanentă grizare, într-un fel de beţie de când… Nu ştiu precis de când, nu sunt trează nici acum, sunt la tine în braţe. În seara aceea în care eram destul de trează şi chiar a doua zi, într-o mare măsură. Ameţeala cea mare a început în seara despărţirii noastre, în acel lung rămas bun pe stradă şi care a continuat noaptea

prin somn, dimineaţa când am simţit cu atâta violenţă nevoia de a mă duce la gară, de a te mai auzi la telefon (ceea ce credeam că nu mai e posibil). Cum ai ştiut că trebuie neapărat să mă chemi? Au urmat cărţile tale şi celelalte scrisori. Uneori mă trezesc, dar numai atunci când întârzie o scrisoare. Când o aştept şi nu vine, grija, teama mă dezmeticesc. Şi mă pomenesc într-un imens pustiu, totul e şubred, e de carton, şi vântul şuieră jalnic.

Am întrerupt scrisul fiindcă mi-era dor să recitesc din scrisorile tale (sunt cele din urmă sosite în aceeaşi zi – trei – venite parcă în ultima clipă, aşa cum în nu ştiu ce filme soseşte cu avionul, trecând prin primejdii şi peripeţii, un medicament care trebuie să scape de la moarte un copil).”

„Dacă nu plec numaidecât, rămâne iar neexpediat tot ce am înşirat atât de zăpăcit şi febril aici. Dar nu mă îndur de tine. Aseară, când m-am culcat, azi de dimineaţă din nou, am avut tot felul de imagini: noi, aşa cum încă nu am fost împreună. M-am întrebat dacă-ţi voi fi.pe plac şi mi-am răspuns fără ezitare da. Numaidecât mi-a părut rău. Sunt îngrozitor de superstiţioasă. Ştiu că orice certitudine se poate răsturna fiindcă neprevăzutul e mai tare decât ridicolele mele certitudini. Şi am simţit, am gândit că, din cauza acelui plin şi îngâmfat «da», toate vor fi împotriva mea, toate câte nu se pot prevedea (cât de obositoare trebuie sa mă găseşti în toată agitaţia asta, singurul lucru pe care izbutesc să-l comunic bine!).

Uite ce am găsit într-o carte ale cărei foi le-am tăiat dimineaţa în pat (*Rilke Vivant*, de Maurice Betz): «Où à l’angla de la rue du Musée où j’apercevais parfois de ma fenêtre J.-H Rosny aâné promenant le long du lac son visage de fauna distrait, estompé par la barbe»…

Am fost întreruptă.”

„Dragul meu, uite, am dat de o mică fotografie făcută aici la lumina lămpii, Seara. În fund se vede odaia în care-ţi scriu acum.

De Megi să n-ai grijă – fiindcă văd că ai scrupule în una din scrisori – e înţelegătoare şi îngăduitoare. Intre altele fiindcă e îndrăgostită, iubită şi fericită. La 10 aprilie va avea o expoziţie. Desigur că o vom vedea. Dar să ştii că a început să-mi facă mizerii. Mă lasă să caut singură scrisoarea ta, 1 jucându-se cu mine «de-a foc şi apă», ceea ce e monstruos. Dar nu durează decât puţin, fiindcă devin feroce.

Să ştii că nu vorbesc despre tine cu ea, despre noi. Tot ce ştie e ceea ce vede şi e destul. Nu-mi place să vorbesc. Mi se pare că s-ar împrăştia ceva, că s-ar irosi ceva. Cred că ajunge să-ţi vorbesc ţie. Cred că dacă nu plec să expediez scrisoare, e fiindcă aştept o scrisoare. Va veni? Tu ce crezi?!!”

„Îţi scriu cu prudenţă, iubita mea. Sunt anumite fapte, anumite lucruri, începând cu numele tău, care sunt atât de ale noastre, încât trebuie să rămână definitiv ale noastre. O discreţie excesivă, atât de explicabilă, atât de necesară, îmi impune reticenţe şi tăceri, derogări, digresii, discuţii lăturalnice pentru a amâna sau a înlocui, dacă pot fi înlocuite. Vei fi pentru mine Cita, cum îţi spuneau copiii la ţară, vei fi TU, cu T mare, totdeauna cu T mare.

Mă gândesc la Tine cu sentimente foarte complexe, confuze, învălmăşite. Dragoste şi recunoştinţă, dorinţă şi admiraţie, înţelegere şi violentă gelozie, bucuria de a te fi găsit, odată cu impresia că viaţa mea până acum a fost un imens gol, inutil, fără ţintă, fără vibraţie. Încerc deopotrivă şi siguranţa în realitatea acestei iubiri şi teama că totul nu e decât un vis. Am certitudini şi totuşi spaime. Trec repede de la revolte la resemnare, de la suferinţă la linişte, de la bucurie la chinul aşteptării.

Mă interesezi atât de mult, încât aş vrea să te cunosc în adâncime, în viaţa ta subconştientă, în toate meandrele ei. Şi mai e ceva, bogăţia ta sufletească, adâncimea sensibilităţii tale vibrante, calde, exuberante, care mă învăluie, depărtarea, despărţirea mă chinuie.

Ţi-a rămas pe hârtie mirosul mâinii care a zăbovit o clipă pentru a scrie şirurile acestea neregulate, chinuite şi care mă umplu de o atât de vie emoţie.

Acum ştiu de ce mă urmăreşte parfumul scrisorilor Tale. Am siguranţa că-Ţi păstrezi hârtia de scrisori într-un sertar în care îţi ţii pudra sau aşa ceva, căci mireasma acestor foi este foarte persistentă şi… tulburătoare.

Inutil să-Ţi mai spun că sunt extrem de sensibil la toate aceste efluvii. Am iubit odată o carte, subtilă, de altminteri, pentru că era impregnată de parfum de *patchuli*! În dimineaţa asta mi-am întrerupt lectura unui volum din Müller-Freienfels, pe care vream să-l revăd într-un capitol, în legătură cu lucrarea mea, pentru că paginile degajau un miros persistent de mucegai şi asta îmi amintea de o bibliotecă veche, de camere închise, studioase, de mânăstire şi *infolii*, de muzee prăfuite, provinciale, uitate, în care te plimbi recules şi unde pasul răsună gol, parcă în trecut. Amintirile se împleteau: mucegai de pivniţe. Ce ciudat cum copiii sunt toţi impresionaţi de podurile casei invadate de obiecte aruncate în dezordine. Şi mai apoi asocieri depărtate: o sală din muzeul Louvre, reconstituind o cameră de castel medieval, în care am petrecut o întreagă după-amiază, într-o stare de suflet saturată de nostalgie, o seamă de obiecte casnice, de costume şi mobile, în faţa cărora mă oprisem prin muzee (îndeosebi în muzeul comunal din Salzburg), şi apoi nişte retables şi câteva interioare flamande.

În aceste condiţiuni lectura mea a fost întreruptă. Vagabondarea prin spaţiu şi timp m-a

smuls din plasa interesului lui Müller-Freienfels, mă plimb în tovărăşia Domniei-Voastre, mult stimată Doamnă, pe aceste depărtate tărâmuri.

Vom avea prilejul de a le revedea. Îţi jur."

„Joi

Am alungat mereu, de când ai plecat, toate gândurile care mi-arătau piedicile care sunt, care vor fi, în calea noastră. Bucuria mea de a şti că exişti, că te gândeşti la mine, că am gândurile şi scrisorile tale era încântătoare, mi-era necesară, mi-era suficientă. Şi acum scrisoarea ta. Nu, dragul meu, cred că e mai bine să nu fim gravi, să nu aşteptăm nimic, să mergem de mână în ploaie, în vânt, să fim fericiţi că suntem o clipă împreună.

Am visat că am primit o scrisoare lungă şi că eram fericită citind-o, dar îngrozită că a venit chiar aici acasă, chiar pe numele meu. Şi am alergat cu ea pe străzi şi mă simţeam urmărită. Şi totul atât de adevărat părea, că nici trează nu mi-am dat seama că a fost un vis.

Aş vrea atât de mult să fiu liberă sau măcar să am o zi numai a mea şi numai pentru tine. Chiar când nu eşti aici, simt cu violenţă nevoia de a fi numai cu tine, prin scrisorile tale.

Uite, porumbei, uite-i, se plimbă, au zburat. Voi avea o scrisoare, mi-au anunţat-o. Îmi eşti drag altfel azi, mai violent, mai greu suportabil".

„Mă voi duce să-l văd pe maestru. Îmi place să-mi închipui mergând pe anumite drumuri, că le-am însemnat, le-am semănat cu coji de portocale, când am plecat de acolo împreună, ca să nu le uit. Mi-e dor de tine."

„10 seara

Plouă, plouă iar. E mai bine aşa. Aş vrea să plouă zile în şir. Dacă trebuie, chiar o lună. O lună! E mult o lună, mult, prea mult.

Am fost să-l văd pe maestru la 7, până la 8 şi jumătate. Era acolo şi Vasile Stan, cu frumoasa lui soţie. Am pomenit în treacăt de un articol al lui Ion Berezeni. Numai ca să-ţi pomenesc numele, să fii prezent în ambianţa aceea.

Vreau să scriu în seara asta. Sunt neliniştită, sufăr din ce în ce mai tare. M-am gândit clipă cu clipă la acelaşi lucru, aceleaşi lucruri, aceleaşi mereu, fără o clipă de răgaz. Am fost şi fericită, între 5,30 şi 6,30 la Megi, când am citit, recitit cele mai frumoase, mai pasionate pagini, scrisorile tale.

Ţi-aş scrie mult mai mult, dar vreau să mă disciplinez, ca să scriu «altele»… Maestrul mă îndeamnă să lucrez, să termin cartea din care i-am citit un capitol."

„Luni

Draga mea, şi eu vreau să lucrez, dar nu mă pot lipsi de scrisorile Tale. Cândva, cândva, atunci când timpul ne-o va îngădui, ce-ar fi dacă ne-am lua teancul de scrisori, ca să le citim cu voce tare, fiecare, ca să realizăm această bogăţie şi adâncime, pe care noi înşine am fi capabili să o uităm din cauza mereu reîmprospătatei seve care ne metamorfozează mereu dragostea, menţinând-o totuşi aceeaşi?"

„Cita, sunt încă sub stăpânirea vrajei pe care nimeni şi nimic nu o va risipi: Nimic nu se va altera prin timp sau aşteptare, dimpotrivă."

„Ieri n-am primit nimic, dragul meu, dar azi am primit două scrisori, pentru care te-am adorat pur şi simplu."

„Mă uimeşte încă o dată câtă asemănare există între aşteptările noastre. Aşteptarea scrisorilor noastre. Nevoia noastră ciudată de a le avea, mulţumirea, potolirea care ni le aduc, tot ce aproape în aceeaşi clipă, la atâta distanţă, se întâmplă în sufletele noastre la fel."

„Scrisoarea ta (de duminică şi luni) m-a mâhnit, parcă-mi lipseşte febra dinainte, mă învăţasem cu ea”…

Aşteptam scrisori, telegrame. Mă întrebam de ce-mi aminteşte această permanentă, chinuitoare aşteptare. Când am mai trăit aceste aşteptări? Parcă într-o altă viaţă. Poate că şi pruncul în pântecul mamei aşteaptă. Poate că era fuga spre gara din anii copilăriei, când aşteptam să vie mama. Aşteptare şi nădejde, speranţa că va veni. Aşteptare şi vis – mama venea în vis. Venea numai în vis. Apărea şi o pierdeam, o căutam. Era lume multă în gară, mă rătăceam. În toate visele mele de acum venea o scrisoare, pe care n-o puteam citi din tot felul de motive care se iveau. Strângeam în pumni scrisoarea, o ascundeam, n-o mai găseam, aşteptam poştaşul, aşteptam trenul, alergam să-l prind în staţie, cum fugeam cândva în copilărie. Viaţa e făcută din aşteptări…

Aveam 4, 5 sau chiar 6 ani, când un tânăr care a coborât din tren m-a întrebat:

— Pe cine aştepţi, fetiţo?

— Pe mama.

— Stai să-ţi fac o poză.

Avea un aparat agăţat pe umăr. Pe urmă m-a întrebat unde să-mi trimită fotografia. Şi într-o zi am primit-o prin poştă. Am păstrat-o. Era singura fotografie pe care o aveam din copilărie şi i-am trimis-o. Am găsit printre scrisori, acum, răspunsul lui.

„Nişte ochi cu totul extraordinari la această fetiţă… O maturitate de nedescris! Îmi vine să spun supraomenească. Ochi care ştiu tot: ochi tragici, tragici – pentru că ştiu tot dinainte. Şi îngroziţi de ceea ce văd. Ochi care spun: aici nu există niciun fel de soluţie! Eşti toată în aceşti ochi – şi, fie că eşti copilă, fie că devii adultă, nimic nu se schimbă în fond.

Ai adus pe lumea asta ceva de mare preţ. Ceva cu desăvârşire adevărat. Dar de câtă generozitate a trebuit să dai dovadă, pentru a da acest ceva, care nu putea fi văzut aşa cum este într-adevăr.

Nu mă satur gândind la aceşti ochi. Şi deşi viaţa mi-a lăsat o sumă de cicatrice, totuşi îmi rămâne ca o enigmă. Ce este acel lucru atât de îngrozitor pe care-l privesc aceşti ochi? Doar atâta înţeleg: câtă generozitate ţi-a trebuit ca să ai simpatie pentru această biată omenire?!"

Nu mai ştiu ce i-am răspuns, dar el îmi scrie:

„O coincidenţă este, desigur, o simplă întâmplare. Două sau mai multe, stabilesc însă dependenţe necesare, aproape obligatorii. Când însă coincidenţele se repetă, atunci caracterul lor de necesitate devine evident.

Am expediat astăzi dimineaţă o scrisoare în care mă preocupa făptura Ta spirituală dinainte. Şi mă tortura gândul devenirilor Tale în timp, evoluţia Ta, Tu aceea din trecut, care simţeam că îmi scapă.

Câteva ore mai târziu primeam scrisoarea Ta de duminică-luni, care-mi vădea o preocupare asemănătoare. Era însă vorba acolo de chipul meu în trecut, la cinci ani, şi apoi imaginea mea ce se schimba din an în an. Îmi cereai chiar o fotografie. Această fotografie, Cita, nu o am aici. Ţi-o voi arăta cândva. În cursul dimineţii am privit o altă fotografie a mea, în chip de tablou, la vârsta de un an. Imaginează-ţi un copilaş, blond, cu buzele bosumflate, cu o pălărie de pai, neverosimil de mare, cu marginile răsfrânte, cu o rochiţă albă, călare pe un cal de lemn. Ceea ce m-a reţinut totdeauna în această imagine sunt ochii mari, naivi, deschişi larg şi privind departe."

„Mai târziu

Îţi aduci aminte, Cita, de impresia halucinantă pe care a avut-o Baudelaire când l-a citit pe Edgar Poe? Îşi regăsea gândurile, simţirea scrisul. Chiar frazele! Ceea ce i-a îngăduit să utilizeze, conştient, voluntar, mărturisit, pagini din Poe, fără să-l citeze, într-atât era de pătruns că aceste cuvinte şi gânduri îi aparţineau şi lui.

Cita, mi se întâmplă acelaşi lucru citindu-Te. Dar nu în ceea ce va fi cartea Ta, care m-a impresionat adânc şi mi-a răscolit întreaga viaţă (despre acestea, altă dată), ci mai cu deosebire în scrisorile Tale. Sunt lucruri pe care le simt, mereu, Ţi le scriu, dar renunţ să Ţi le trimit, pentru că le găsesc în scrisorile Tale, renunţ, bineînţeles să Te repet, nu din sentimentul de stingherealã, că m-ai crede lipsit de originalitate, ci pentru că, pur şi simplu, găsesc că lucrul e firesc, implicit. Atunci, la ce bun să-l mai repet?. Şi poate că ai recunoscut uneori, în scrisorile noastre care s-au încrucişat pe drum, atare exemple de coincidenţă – rod al unei comunicări sufleteşti, în ciuda depărtării care ne desparte.

Aş fi fericit dacă, mâine, duminică, cu toate cele ce Ţi-am spus, voi putea expedia scrisoarea. Am să-ţi explic când ne vom vedea impedimentul, în această zi de sărbătoare. Şi ştii de ce vream să-ţi expediez scrisoarea? Ca să primeşti în fiecare zi cuvântul şi mărturia dragostei mele.”

Patricia Matak zâmbea. Aproape că-i venea să râdă, dar nu avea forţă. Totuşi, întinerea şi începea să semene cu fata pe care am întâlnit-o cândva la „Sburătorul”.

— A fost destul ca într-o scrisoare să citesc munte în loc de nuntă ca să-i fac cele mai amarnice imputări.

„Am primit acum la nouă şi jumătate scrisoarea ta de joi… Ion, dragule, ce scandal am făcut pentru acele fotografii, care erau de la nuntă şi nu de la munte, cum am înţeles eu. Aveai totuşi

ceva misterios, o nevoie, probabil, de a mă tachina, în fraza nefericită în care-mi vorbeai de fotografii; nu am scrisoarea, dar îţi voi arăta că mai mult din atmosfera frazei a fost posibilă confuzia – furia mea oribilă. (Îţi voi arăta şi scrisoarea pe care nu ţi-am trimis-o. Bine că n-am trimis-o!) Nu ţi-am scris, n-am îndrăznit, dar m-am gândit că ar fi mai bine să ne despărţim, să renunţăm unul la altul. Mă ierţi?

Iartă-mă, spui că nu ai certitudinea definitivă, absolută, totală. Nici eu nu am în ceea ce te priveşte. Oh, în ce măsură nu o avem, iubitul meu… Din când în când o întrezăresc, mi se pare posibilă şi sunt ameţită de plăcere. Ca acum…”

Aş vrea s-o întreb ce a devenit această iubire, când, cum s-a terminat. Dar nu o pot opri, parcă se teme să nu plec, sau, cine ştie, să nu moară.

— Eram la fel de geloşi, de intoleranţi.

„Duminică, 3,30 după-amiază.

Cum poţi să fii gelos pe bietul Ph.?

Când m-am întors de la poştă, am găsit scrisoarea ta. Inutil să-ţi scriu, să-ţi descriu câtă nevoie aveam de ea, cât de întunecat mi-a fost sufletul până în clipa în care am deschis-o şi am citit-o, flămândă. Atâtea lucruri mi-ai evocat, şi mi-au făcut plăcere, şi sunt fericită că sunt singură acum ca să-ţi pot scrie. Scriu totuşi în caiet, fiindcă până mâine nu mai pot pune scrisoarea asta la cutie, şi atunci e mai prudent aşa. Pe a ta n-o am la mine, dar îmi amintesc tot ce m-a înduioşat acolo. Mai întâi, asemănarea noastră. Mă regăsesc în toate neliniştile, îndoielile, geloziile, bănuielile tale… Da, Ion, şi eu am încredere în tine şi în noi şi totuşi în ziua în care nu primesc o scrisoare în clipa în care îmi trece cine ştie ce întrebare prin minte, sunt chinuită, bolnavă. În legătură cu bietul Ph., pot să-ţi spun un lucru care te va linişti cu desăvârşire: l-am cunoscut după ce te-am întâlnit

pe tine. Mi l-a prezentat Irinel. Dar n-a stat de vorbă decât cu ea. Au vorbit despre Fischer, mărturisesc că nu ştiam că e un foarte mare pianist. De altminteri, cultura mea muzicală lasă mult de dorit."

„Joi

În legătură cu Ph., crede-mă, draga mea, nu era vorba decât de o înciudare generală, a unei împărtăşiri din fiinţa Ta pe care fără voie o oferi întregii ambianţe, lucrurilor, persoanelor, obiectelor cu care vii în contact, şi care îmi e destul de dezagreabilă, te rog să mă crezi. Înţelegi, Cita, că fiind copleşit de atâtea lucruri, nu mă pot aduna în aceste scrisori cum aş vrea. Poate că odată voi avea acest răgaz, – deşi aş vrea să nu-l am – sau mai precis să nu avem nevoie de el, pentru a-l înlocui cu o comunicare directă, orală. Mă mulţumesc deci cu simple jaloane fugitive, cu scheme şi note fugitive. Atât mai rău pentru mine, dacă mă exprim prost sau echivoc. Îţi va rămâne ţie obligaţia de a face corectările şi interpretările necesare."

„Luni dimineaţa

Cerul e înalt şi pur, Cita. Aerul e transparent şi clar; cântă păsările în liliacul din faţa ferestrei – liliacul care a dat frunze, dar care nu a înflorit încă. Şi suntem departe unul de altul, Cita, în acest moment: 8 fără 10 minute, în care şi tu stai în faţa hârtiei pentru a-mi scrie. Ne vom da deci întâlnire în fiecare zi la aceeaşi oră, în faţa hârtiei de scris!

E o zi frumoasă. Înţelegi de ce simt şi de ce aş fi vrut ca, dimpotrivă, cerul să fie mohorât şi ostil?

Citesc. Am început să lucrez: este un fel de a mă amăgi, de a uita. Te sfătuiesc să faci acelaşi lucru. Nu te părăsi agitaţiei şi neliniştii. Poţi avea încredere în mine. Ştii că sunt al tău. Ştii că în

momentul când voi putea, voi veni la tine, iluminat de bucurie şi dorinţă. Aş vrea să-mi scrii scrisori mai puţin tulburătoare. Să nu crezi că aş putea interpreta defavorabil. Ne cunoaştem prea bine acum."

„Îmi amintesc de acea duminică, după ce am plecat de la prietenii noştri, ţii minte, când voiai să-mi arăţi viitorul în negru, «voi fi intolerant, gândeşte-te, nu vei avea niciun fel de libertate», şi eu mă gândeam, «Doamne, cât îl iubesc, cât îl voi iubi, ce mult o să-mi placă să fie intolerant»… Nu ştiu de ce mă gândesc atât de des la acel sfârşit de duminică (ţi-am vorbit de el în multe rânduri, ştiu). Erai şovăielnic pentru întâia dată, eu eram foarte hotărâtă, cerul era copleşitor de frumos şi toată ambianţa plină de o frumuseţe, de o melancolie de care ştiam că-mi voi aminti, care ştiam că în viţa mea va reveni cu toate amănuntele, cu toate nuanţele zâmbetului tău, cu mişcarea fiecărei frunze. Poate că în clipele acelea totul s-a hotărât în ceea ce ne priveşte – şi noi nu ştiam sau nu ţineam destul să ştim.

Dar dacă mi-ai fi spus: «sunt zile când nu te voi iubi, în care îmi vei rămâne exterioară, străină, în care nu voi mai fi al tău întreg, cum sunt acum»? Ţi-aş fi răspuns: «Nu, nu, nu…» Şi ţi-aş fi mulţumit că m-ai prevenit."

„Nu e minut al zilei sau al nopţii în care gândul să nu-mi fie obsedat de Tine. Mă pot gândi la altceva, pot lucra, vorbi, citi, dar în adâncuri, prezenţa Ta mă învăluie şi numele Tău mă vrăjeşte ca un descântec.

În ultimele săptămâni, imaginaţia mea a dobândit acuităţi şi halucinantă intensitate. Ce era pentru mine înainte o scrisoare? Un plic, înăuntrul căruia se aflau nişte foi scrise. Atât. Acum e ceva imens, adânc, dureros, un fragment de viaţă, de vibrare de gând, o adiere de simţire. Eşti Tu. Şi mai e ceva. Văd, văd cum o scrii, cum o plimbi pe

străzi, cum o prezinţi la ghişeu. O ghicesc luată şi transportată aici, în depărtare. Înţeleg cum se încrucişează scrisorile noastre, cum îşi confundă gândurile noastre, privesc cei doi factori care ne aduc scrisorile şi mă revoltă întârzierile, de un sfert de oră sau o zi. Şi, în sfârşit, retrăiesc miracolul bucuriilor noastre, îngemănate, când scrisorile s-au încrucişat pe drum.

Dar mi-e frică să nu bat câmpii. Poate te plictisesc, Cita. E de altminteri târziu. Aproape unu. Am încercat să ascult la radio postul de la Praga".

— Aveam şi unul şi altul nevoie de scrisori ca de aer. Şi vrând parcă să mă convingă:

„Am trecut pe la Megi fiindcă de două ori a venit câte o scrisoare. Şi, aşa cum eram, descompusă de căldură, de tot felul de dureri, le-am citit şi ţi-am zâmbit recunoscătoare. Au venit două la distanţă de un ceas. Cred că sunt trimise luni şi marţi. Nu le am aici."

„În sfârşit, acasă, pe divan. Port pantaloni lungi de lână bleumarin şi pulover roşu cu dungi orizontale bleumarin şi albe… am băut două ceaiuri. Mă doare puţin gâtul. M-am uitat îndelung la fotografia unui bărbat (38 de ani, cu adevărat seducător). Îmi place la el tot, privirea, fruntea, gura, mâinile. Nu se văd bine, dar cred că sunt foarte frumoase. (Mâini frumoase? Cine mai are mâini atât de frumoase?) Îmi place şi părul lui (să fie oare tăiat scurt? nu se vede). Cine e? Ei hai să nu te mai necăjesc. Este *«John Ruskin à 38 ans par Georges Richmond»*". Şi hai să-ţi mai spun că i-am privit poza cealaltă cu barbă lungă, lungă, şi mustaţă căzând peste barbă, peste gură, peste zâmbet, peste farmecul şi ochii obosiţi şi fruntea cu vinele îngroşate: «John Ruskin à 79 ans». *«Ruskin et la religion de la beauté»…* Ţii minte când te-am întrebat la început dacă eşti gelos? (Câtă candoare!)".

„Vineri

Îmi spui că vei întârzia câteva zile. Am urmărit tot ce-mi scrii despre lucrările tale, dar mi-a făcut mai ales plăcere că-mi scrii că porţi haine albe, fiindcă te-am putut vedea, te vedeam ca şi când ai fi trecut prin faţa ferestrei mele, şi apoi mereu ai trecut aşa, înalt şi în haine albe. Seara pe la 8 mi-a fost mai bine. Am ieşit pe terasă. Noaptea a plouat. Îmi place ploaia. Dorm cu uşa deschisă şi m-am trezit uimită de ploaie, de lipsa tuturor durerilor. M-am gândit o clipă la tine şi am readormit. Când m-am trezit, era răcoare, dar mi-era dor. Prea dor."

Am încercat să o întrerup.

— Trebuie să vă odihniţi, am să vin mai târziu.

— Vă rog să mai rămâneţi. Să citiţi aici în timp ce eu mă odihnesc puţin. Cred că asta e una din primele mele scrisori.

„Marţi

Cerul e luminos azi, ca la mare, intră în casă de peste tot, s-a înrămat la toate ferestrele casei. Ce să fac cu toată lumina asta, cu toată libertatea pe care o am până la prânz? De unde să te iau? Mi se pare curios că nu mă chemi la telefon să-mi spui să ne întâlnim, unde şi cum… Ce făceam cu timpul meu tot înaintea acestei miercuri? (Ţi-am spus că n-am memoria datelor, a zilelor. Nu mai ştiam dacă ai plecat vineri sau sâmbătă dimineaţa. Ştiu numai că ai fost aici – şi cum a fost – şi ştiu că ai plecat.

De ce, de ce ai plecat? Faimoasele noastre două zile. Două seri, o duminică, o după-amiază, atâta tot, într-o viaţă.) Ciudat sentiment că aştept. Că n-am alt rost. Mă simt descumpănită, de parcă ar fi întâia dată c-ar trebui să ies fără a te întâlni, sau aş sta acasă, fără să te aştept. Aş vrea să înţeleg

de ce deodată totul e suspendat de acest «tu» care nu ştiu prea bine cine e, de ce este, de ce acest atât de apropiat trecut, atât de ridicol scurt, de îndepărtat, a decolorat tot ce a fost înainte, de ce mi-e gândul plin de tine, de ce dimineaţa asta plină de soare mi se pare goală fiindcă a venit fără tine? N-aş vrea să-ţi scriu (o fac numai pentru ca să ştii că încă n-am uitat nimic). Mă tem de vorbe, de scris, de tot ce-ar putea împrăştia acest nelămurit, plin de poezie, pe care-l port în mine şi pe care deocamdată îl apăr, care deocamdată îmi este necesar. Şi iar vreau să treacă zilele repede, repede, ca la şcoală, când aşteptam vacanţa, sau numai o sărbătoare de o zi. E foarte mult o lună, nu? Te voi întâlni poate numai din întâmplare, poate la maestru? Nu ştiu. Ştiu sigur că vor rămâne cei doi care s-au plimbat mult într-o seară fără stele, pe frig, şi într-alta cu stele multe şi sărutări tot atât de multe, pline de emoţie.

E răscolitoare, nu ştiu de ce, scrisoarea ta. Îmi place acest «Cita» scris şi spus de tine, de parcă nu l-aş mai fi auzit niciodată. Crezi că sunt neliniştită şi în permanentă aşteptare? Da, sigur, da, în legătură cu tine. Altfel, nu ştiu. E poate aşa, undeva departe, foarte departe. Atât cât ştiu, sunt destul de resemnată, împăcată într-un fel, mulţumită că sunt pe lume copaci şi stele (chiar dacă nu ştiu cum se numesc atunci când «sunt trei una lângă alta» şi planete, chiar când cred că sunt stele) cer şi nori şi pământ. Îmi aduc aminte cum mi-am simţit obrajii fierbinţi atunci, la maestru. Am fost nenorocită că poate ai băgat de seamă că am roşit… Azi-dimineaţă am stat cu harta pe genunchi ca să văd unde e Turnu-Măgurele (totuşi ştiam, îţi jur). Mi s-a părut atât de departe, că am căutat o altă Românie la o scară mai mică şi tot mi s-a părut departe. M-am gândit, m-am gândit, m-am gândit – am hotărât că-i o nebunie, că-i de neînţeles ca doi oameni în toată firea, noi, să pornim pe asemenea drum (scrisori, aşteptări,

emoţii…). Dar numaidecât ţi-am pus în jurul gâtului braţele, te-am privit bine în ochi, ţi-am sărutat buzele ca să te împac şi ca să mă împac, cu tot ce se întâmplă cu noi, fără să ştim prea bine de ce.

Am recitit scrisoarea ta. Mi-a făcut o imensă plăcere că ţi-am amintit clipa când s-au camuflat ferestrele aici. Am fost fericită (stupid) să văd că şi la tine acolo se «camuflează» (nu-mi place cuvântul, dar sunt gesturi, fapte în jurul tău care mi te fac mai viu, mai puţin ireal…). M-a încălzit, înduioşat, fiecare cuvânt, literă, rând. Mi se pare oribil tot ce-ţi scriu eu. Mă simt în aglomerarea asta de raze ca într-o rochie prost tăiată, de o culoare care nu-mi stă bine. Aş vrea să-ţi scriu altă scrisoare."

„Luni

Îţi scriu în drum, într-o librărie. Când am plecat, în colţul străzii cineva mi-a luat braţul (în glumă, ca să mă sperie). Era Tom. Mă gândeam atât de intens la tine, că mi-a făcut plăcere c-am întâlnit un prieten comun. Am pus la cutie o scrisoare, pe urmă am umblat mult, am visat trează, tot timpul. Şi acum, înainte de a intra în casă, iar vreau să-ţi trimit un cuvânt. Găseşti că exagerez? Desigur, aveţi dreptate. Ce credeţi ca trebuie să fac împotriva acestei febre, domnule doctor? Fiindcă «normal» nu e, nu este aşa, să mă opresc într-o librărie în drum ca să-ţi scriu iar şi iar? Abia aştept să recitesc scrisoarea ta. Mi-e dor de ea ca şi de tine sau aproape. Ştii că nu mă aşteptam – când erai aici – nu-mi închipuiam c-o să ne scriem «în halul ăsta». Totul e neaşteptat, straniu pentru mine, crede-mă. Păcat că nu-ţi poţi da seama cât de uimitor e tot ce simt, tot ce fac."

„Luni după-amiază

Era puţin trecut de ora 1 şi la poştă era închis. De aceea n-am trimis biletul ăsta. Am rămas acasă acum (în proiect era un film sau o vizită la maestru, unde n-am mai fost de atunci, unde mi-ar plăcea să stau în acelaşi fotoliu şi să-mi închipui că eşti alături. Ţii minte ce zăpăcită spuneam tot ce spuneam… ce aer de complicitate era între noi?…). Da, am rămas acasă ca să citesc de mai multe ori scrisoarea ta. E puţin ca şi când ai fi tu aici… E altfel, fiindcă lângă tine aş fi mai liniştită. Totul ar părea mai simplu, mai omenesc. Scrisoarea, scrisorile tale îmi dau un fel de panică, de exaltare, de tulburare extremă care-mi fac rău şi bine… ba nu, numai bine, dar aproape imposibil «bine». E greu de explicat. Aş vrea să-ţi scriu o scrisoare mai domoală, să mă pot reculege ca să-ţi pot spune nu ştiu ce anume. Mă îngrozeşte gândul că ţi-am scris cele mai stupide scrisori din lume. Spune, nu te plictiseşte să-ţi repet de atâtea ori «mi-e dor»?”

„Plouă mereu. E o oră de când stau trează, cu tine. E firesc să fim atâta vreme departe unul de altul? Să-ţi scriu în loc să te privesc, în loc să-ţi simt respiraţia, căldura? Ştiu bine că mulţi oameni care nu se iubesc mai mult decât noi (fiindcă mai mult nu se poate) acceptă situaţia asta. Şi totuşi te înţeleg atât de adânc. Suntem atât de «unu ca altu’»!

Ai vorbit odată de caracterul fatal al legăturii noastre. Există poate şi un caracter fatal al neputinţei noastre de a fi împreună, aşa cum mii şi mii de alţi oameni pot fi. Dar noi nu suntem ca ei, noi suntem ca noi, atât de «unu ca altu’». Nu pot dormi de când nu mai pot îmbrobodi adevărul că şi eu sunt ca tine. Aş spune acum, ca să te necăjesc puţin, că poate de aceea avem atât de puţină încredere unul în altul. Şi lipsa asta de grijă de a evita, a ocoli totul ce ne poate necăji şi nevoia pe

care o avem fiecare ca celălalt să fie ireproşabil, dar numai «celălalt»!”

„Poşta «Nestor», joi după-amiază, 5,30

Îţi scriu câteva rânduri de la poştă, dragul meu. Am ieşit în fugă, crezând că se închid la 5 magazinele. Se închid la 7. Am luat la repezeală un plic de acasă şi hârtia asta, ca să-ţi spun în goană că-mi eşti drag. Ţi-o voi spune şi mâine. Am primit pe la 2,30 scrisoarea de luni şi marţi. Şi «grădina publică». Nimic pe lume (înţelegi, nimic) în afară de tine nu mi-ar putea înlocui mulţumirea, încântarea, hrana, fericirea pe care mi-o dau scrisorile tale. Cât de rău îmi pare că te-am necăjit, Ion. Am vrut-o, probabil. Nu mai fac – cum spun copiii. Dar aş vrea să ştii că n-a fost nimeni în seara aceea, nimeni din cei a căror prezenţă acolo te-ar fi putut supăra (îţi jur). Am trecut acum în apropiere de «bârlogul nostru». Îţi închipui la tot ce m-am gândit şi tot ce am dorit. Zilele astea de sărbători voi fi liberă, voi putea să-ţi scriu, dar, din nenorocire, voi fi mai puţin liberă între 28 şi 30 mai. Îţi voi mai scrie despre asta. Mă grăbesc să ajung acum acasă ca să mai citesc scrisoarea ta şi să-ţi scriu. Îmi cunoşti atât de bine gândurile, preocupările, încât nu pot crede că poţi avea nelinişti. Nu se poate să nu vezi câtă tiranie (fără voia ta) însemni tu, tu, tu, iubitul meu.

Nu trimit scrisoarea, fiindcă nu are mărci. Cineva s-a oferit s-o expedieze. Dar nu fi gelos «pe cineva» (bătrân, chel, urât). Afară toarnă. Am acceptat.”

„Miercuri, 4 după-amiază

Mi-e aprig dor de tine şi cele câteva rânduri ale tale mi-au făcut rău. De ce au venit azi? E peste ce pot îndura azi, înţelegi? La început, în primele zile, mi-a fost dor de tine insuportabil. Pe urmă a

fost altfel, parcă devenea climatul meu firesc, era alt fel de dor. Azi nimic nu m-ar linişti, nimic nu m-ar sătura – nici dacă te-aş vedea aici, nici dacă aş fi la tine în braţe – nimic, nimic… Şi rândurile astea acum! De ce tocmai azi, când sunt atât de răscolită? Eram pe punctul de a rămâne singură, abia aşteptam. Mă gândeam dacă să-ţi scriu iar, sau dacă să recitesc ultima ta scrisoare şi nu puteam alege. A sunat Megi. Am zburat. Îţi mulţumesc, dragul meu, pentru paginile din Fundaţii, abia aştept să le citesc, dar tocmai seara. Până atunci voi avea invitaţi la ceai, va fi conferinţa ta, pe care o voi asculta, aşa cum ţi-am spus, în fotoliu. (Voi da ceaiul la 7,30). Acum sunt aici, la Megi. Din întâmplare am în geantă hârtia de scris pe care la repezeală am luat-o cu mine: Megi e mulţumită că scriu ca să poată lucra, altfel i-ar fi fost lene, ar fi dormit la ora asta. Stăruie să beau cafeaua, că se răceşte. N-avem timp de cafea. Ne e dor… fiindcă şi ţie îţi este, nu-i aşa? Nu-i aşa că ţi-e dor? Ion, dragul meu, nu-ţi pot scrie mai mult. Nu ştiu cum să expediez rândurile astea. Îmi pare nespus de rău că ai stat, cred, mai mult de două zile fără o scrisoare… sunt zilele în care eu, neprimind nimic, nu mai aveam curaj să scriu. Acum cred că vei înţelege prin ce am trecut săptămâna trecută, de sâmbătă până sâmbătă… Ce faci acum? Ai emoţii pentru conferinţa ta? Dar eu? În ce colţ de gând, de suflet m-ai azvârlit? Să ştii că sâmbătă după-amiază (de la 6 încolo) sunt invitată la Gina şi Tom. Vreau să mă ştii acolo. Voi purta o rochie neagră cu guler bleu. Vreau să fiu frumoasă. Pentru tine!”

„Marţi după-amiază

Am fost nevoită să ies în oraş, neprevăzut. Dintr-o librărie am telefonat acasă. Am aflat că m-a chemat Megi. Am fugit. Am trecut pe la ea. N-am găsit-o. N-am putut mânca nimic de nerăbdare

şi emoţie. Am aşteptat. În sfârşit, a venit. Am două scrisori şi amândouă de ieri. E groaznic, înţelegi, oribil să fi existat aici două scrisori ale tale şi eu să nu ştiu, – o după-amiază, o seară, o dimineaţă – au fost aici scrisorile tale, e ca şi când ai fi fost aici tu şi eu n-aş fi ştiut. Dar, în sfârşit, le am. Megi patinează nişte rame. Nu suport scârţâitul de glaspapir. Dar nu pot face nimic. De altfel, nu ştie că-mi face râu şi eu nu-i spun. Mâinile îmi sunt reci. Nu le suport. Altfel nu ştiu dacă mi-e frig sau cald – mi-e şi frig şi prea cald. E prea mult pentru mine ce-mi spui, tot ce-mi spui. Trebuie să cred că o anume întâlnire, că o atât de totală înţelegere, un asemenea miracol nu e posibil, sunt fericiri care trebuie să rămâie un ideal la care să visezi uneori, despre care mai des să ai cuminţenia să crezi că nu există în realitate şi că totuşi se poate trăi… sunt lucruri despre care n-aş vrea să vorbesc. Eram resemnată când te-am cunoscut. Renunţasem demult la ceea ce am sau aş avea azi. Nu-i uşor de explicat. Marea întâlnire n-am mai crezut că se poate întâmpla, că e posibilă, şi nu sufeream din cauza asta. În ţinuturile în care nu e cald, oamenii nu mai caută căldura. Eu mai demult am căutat-o, pe urmă m-am resemnat. Şi acum tu. Eşti ceea ce mi-am dorit de mult, de mult. Îmi spui tot ce aş fi vrut să aud, gândeşti şi simţi la fel cu mine, parcă fire nevăzute ne leagă.”

„Vineri

Dacă ai şti Tu (Tu, a mea) câtă încredere am în acel viitor, de care spui că-i «opac» – oh, ce cuvânt uricios – ci este pentru mine limpede şi pur, ca un cer italian, când am acest robust optimism în ceea ce ne priveşte. Ştii la ce mă gândesc? Nu atât la funciara asemănare de trup şi suflet care ne uneşte, cât la această durată a unei iubiri care se schimbă mereu, adâncindu-se şi devenind din ce în ce mai gravă, mai vastă…

Nu-mi amintesc dacă Ţi-am mai spus-o: Te găseşti în condiţii mult mai fericite pentru a suporta despărţirea. Eşti într-un oraş mare: Te poţi pune în orice moment în legătură cu o altă fiinţă inteligentă, sensibilă; poţi merge la un spectacol, vizita o expoziţie. Poţi, într-un cuvânt, varia perspectivele şi înşela timpul. Mie acest climat favorabil îmi este interzis. Nici profesional nu mai am preocupări. Ne-am mai degajat, contrar aşteptărilor. Aşa că nu-mi rămân decât lectura şi muzica. Dar te regăsesc pretutindeni, vie. Mi-e cu neputinţă să mă liniştesc, înţelege, te rog: nu poate fi vorba de o smulgere a obsesiei, ci numai de o temperare a ei, pentru a o face suportabilă, ca un coabitat. Preocuparea devine uneori halucinare şi monomanie. E o absorbţie desăvârşită. Mă întreb uneori cum pot suporta aceste momente de ascuţime şi chin. Dar simt acum că n-am dreptate crezând că dacă aş locui într-un oraş mare, departe de Tine, despărţirea ar fi mai suportabilă. Dimpotrivă. Oamenii, mai înainte dragi, mi-ar deveni odioşi. Discuţiile ce m-ar fi pasionat în alte condiţii le-aş găsi fade, fără miez, futile.”

Aş vrea s-o întreb dacă soţul ei nu bănuia, nu ştia, dar scrisorile care urmează răspund tocmai la întrebarea asta.

„Miercuri

Mă aflam cu G. într-un magazin de radiouri. El vorbea cu un vânzător. Eu visam. Deodată am văzut un telefon. Fără niciun rost, fără să ştiu de ce, am telefonat acasă la mine. Femeia mi-a spus că m-a chemat prietena mea. I-am telefonat (dacă am scrisoare? dacă, dacă, dacă? Îmi bătea inima repede). Nu era acasă. Ne-am întors pe B-dul Brătianu şi am coborât pe B-dul Elisabeta pe jos. Deodată, în faţa unui tramvai, gata să pornească, am spus: «Eu iau tramvaiul», şi am fugit, singură.

Vroiam, fără să ştiu de ce, să ajung acasă cât mai repede. Poate a sosit o scrisoare. În tramvai, neaşteptat, neprevăzut, îmi aud numele. Era Megi.

— Ai o scrisoare.

Doamne, cum să te fac să înţelegi (şi de ce ţin să înţelegi?, cât de tulburată am fost şi cât de fericită că m-am putut duce de-a dreptul la ea). Am citit, recitit. Simţeam lacrimi, undeva, nu în ochi. Nu, nu, dragul meu. Aş vrea să nu-ţi spun că-mi eşti drag şi nici că mi-e dor, foarte dor. Ceva ce s-ar putea numi aşa, sau altfel, care-i mai mult şi altceva şi de necuprins în cuvinte. Vei găsi foarte palid în toate platitudinile pe care ţi le spun, ceva din ce s-a întâmplat în mine din pricina ta, din ce doresc, din ce vreau, din ce aştept."

„Miercuri, 9 dimineaţa

Azi am avut un moment de panică. G. mi-a spus:

— Încep să cred şi eu că eşti îndrăgostită…

— Nu înţeleg.

— De la o vreme se face prea des cu tine gluma asta. Încep să mă întreb dacă-i o glumă.

— Tot nu înţeleg.

— Te-am văzut noaptea asta…

— Cum?

— Mi s-a părut că gemi sau că ai spus ceva. Te-am întrebat dacă dormi şi n-ai răspuns. Am aprins lampa, am venit lângă tine. Am aprins lumina în odaia ta… m-am aşezat pe un scaun şi te-am urmărit multă vreme…

— Şi eu ce făceam?

— Dormeai. Lumina cădea puternic pe faţa ta.

— Mai întâi, nu-mi place să fiu privită când dorm.

— Ai ceva de ascuns?

— Orice om are ceva de apărat, şi când dormi, eşti prea dezarmat.

— E adevărat că erai dezarmată, atât de dezarmată încât vedeam, înţelegi? Vedeam…

— Ce?

— Erai foarte frumoasă, transfigurată de fericire. Parcă cineva te mângâia, te săruta, tu întredeschideai buzele, zâmbeai. Erai în al nouălea cer.

— Ca un înger.

— Un înger care păcătuia chiar atunci, sub ochii mei.

— Nu înţeleg.

— Bineînţeles, erai singură. Dar mă întreb cine mai e, cine te face pe tine atât de fericită şi atât de frumoasă când dormi? (Nu-mi spunea niciodată astfel de lucruri, adjectivele astea nu le-am mai auzit până acum. Nu mi l-aş fi putut închipui pierzând vremea, noaptea, ca să mă urmărească, când dorm. Totul mi se părea suspect.)

— Şi de ce nu m-ai trezit? Poate, că somnoroasă, aş fi făcut mărturisiri complete (am spus glumind).

— Eram sigur că dacă am răbdare, voi auzi un nume, îţi umbla pe buze…

— Şi n-am spus: Pembé Calendis sau Calcanis?

Am râs amândoi, adică văzându-l pe G. rizând, mi-am dat seama că nu ştie nimic şi m-am simţit uşurată, în stare să râd.

Într-o noapte, demult, am râs în hohote, cu o poftă extraordinară, în somn. G. m-a trezit, dar trează am continuat să râd. Nu mă puteam opri. Visasem că, făcând cunoştinţă cu cineva, acela s-a recomandat: Pembé Calendis sau Calcanis, şi mi se părea atât de ridicol, încât credeam în somn, că nu l-am înţeles bine şi am întrebat pe altcineva care mi-a repetat acelaşi nume.”

„Joi

Draga mea, nu-ţi pot scrie nimic clar, coerent, mă ierţi, nu? Dar e un lucru care mă doare, mă nemulţumeşte mereu: un nume care mă obsedează, o iniţială care mă neliniştеşte. Litera G. mi-e odioasă. Te implor, Cita, nu o mai scrie, *je t'en supplie. Je n-ai jamais hai jusqu'a présent. Tu comprends? Jamais. Personne. Mais cette fois-ci…* [3] Şi apoi de ce diminutivul acesta absurd? Geni? Tu l-ai inventat? Eugen nu era destul de tandru? Iartă-mă, Cita, uneori îmi pierd capul.

Încă nu am avut prilejul să Te recitesc îndelung, repetat. Nu am răgaz. Sunt aşa de hărţuit. Sunt infernal de ocupat."

„Vineri

Încerc să văd clar, să mă liniştesc, să-ţi scriu corect, cum se cade, politicos. Nu ştiu dacă voi reuşi. Voi încerca totuşi, dar nu vreau să te tulbur, nu vreau să repet stridenţele şi neliniştile din scrisoarea trecută, şi poate de aceea Te mai rog încă o dată să eviţi diminutive, nume, referinţe, aluzii. Sunt în situaţia copilului care-şi dă seama că nu se află decât în faţa unei jucării şi totuşi o tratează ca pe un lucru adevărat. Eu, dimpotrivă, ştiu, înţeleg, sunt convins să accept mental situaţia, dar nu o pot gândi şi mai ales Te rog să nu mi-o aminteşti. Mă înţelegi, Cita? Ştiu şi nu vreau să ştiu.

Îţi repet numele prea des în scris? Oh, dacă ai şti de câte ori îţi repet mental şi tot timpul de când ne-am despărţit! Numele Tău: muzică lină, incantaţie. Îmi ritmează paşii, îmi urmăreşte gândul, mi-l mobilizează, aşa cum mă înalţi Tu întreagă cu gândul Tău, cu simţirea Ta. Nu ştiu, sunt transfigurat, Cita, şi te urmăresc mereu în evenimentele vieţii Tale, în amintirea şi visul meu, în paginile Tale, şi surâsul Tău, în tot ce mi-ai dăruit mie, ca să crească, să fermenteze şi să-mi facă mereu prezentă fiinţa Ta, Cita. Sunt obligat să

te las şi-mi cer iertare şi te îmbrăţişez lung, lung, ca în seara despărţirii, când ne-am smuls dureros, penibil, sălbatec din îmbrăţişarea noastră, conştienţi fiind că aceste despărţiri erau nefireşti, stupide, fără rost. Roate că în două-trei săptămâni voi putea evada la Bucureşti. Voi face, fireşte, imposibilul. Dar va fi greu, şi activitatea mea va deveni şi mai încărcată.

„Marţi

Ieri, când curierul a trecut fără să-mi aducă niciun cuvânt de al Tău, am simţit un gol imens şi o neputinţă totală de a mai putea trăi până a doua zi, la aceeaşi oră, când avea să vină, poate mesajul Tău. Mă gândeam descumpănit: cum voi ocupa această imensă pustietate, acest timp gol şi oprit, până a doua zi?

Aveam, cum ştii, motive să fiu neliniştit. Nu-mi amintesc bine ce ţi-am putut scrie în tulburarea mea. Dar, odată trimisă scrisoarea, am avut atâtea remuşcări şi îndoieli! Ce vrei, Cita, nu-ţi pot scrie decât puţin, foarte puţin din cele ce se petrec în mine; nu-ţi pot transmite decât câteva semne fugitive, câteva rezultate. Şi cât mă chinuieşte gelozia. Şi depărtarea! Acum, când am fi avut atât de mult nevoie de a fi împreună, suntem obligaţi să ne mulţumim cu primele noastre corespondenţe sufleteşti şi cu aceste scrisori stângace şi fugare…

Scrisoarea ta m-a tulburat mult. Te-am simţit tristă şi m-am dojenit; poate puţin dezamăgită, indispusă, şi asta mi-a adâncit şi mai mult neliniştea. Am fost vinovat. Nu ştiusem să păstrez tăcerea unei suferinţe. Am fost intempestiv, brutal. Un ton, desigur, inadmisibil. Sunt sigur că acele rânduri Te-au vexat. Gândul ăsta mă face şi mai nefericit. Îmi cer iertare, e vina mea, cu atât mai mult cu cât n-am ştiut să mă explic. Nu aş face-o pentru nimic în lume, dar Te-am simţit intrigată, şi nu pot să nu o fac. Iată: sunt situaţii pe care le

cunoşti, stări de fapt pe care le accepţi tacit, ca pe o fatalitate, dar care devin intolerabile, tragice, în momentul când sunt amintite, puse în lumină. E aici o nevoie de menajare, de aruncare de văl. Înţelegi că atâta vreme cât este «refulată», suferinţa te roade lăuntric, subteran, latent, dar o suporţi; când însă eşti pus deodată în faţa faptului, când un detaliu concret, precis, este descris sau evocat, atunci totul devine deznădăjduitor, monstruos. Te răzvrăteşti împotriva lui şi suferi. Ah, dar e complicat, nu?

Cita, nu vreau să Te tulbur cu lucrurile astea. E, deci, te rog să crezi, ultima dată când te neliniştesc. Nu aş fi făcut-o nici acum dacă nu aş fi înţeles din scrisoarea ta nevoia unei destăinuiri.

Şi mai e ceva, cât am regretat tonul celorlalte scrisori ale tale, sprinten, primăvăratec, pasionat."

„Miercuri

Îţi scriu febril şi neliniştit. Nu mă pot aduna. Scuză-mi deci toate aceste foi. Te rog să crezi că am ajuns la o stare în care nu văd, nu înţeleg prin ce miracol mă mai pot domina resorturile automatismului şi calmului aparent al conduitei. N-aş vrea să-Ţi scriu aceste lucruri, dar, ce vrei? Nu pot, mai ales în această seară în care simt mai gravă decât totdeauna nevoia comunicării cu Tine şi în care sufăr şi pentru că nu-Ţi pot scrie aşa cum aş vrea şi, poate, aş putea să o fac… Mă gândesc încă de acum cu satisfacţie la paginile pe care Ţi le voi scrie în seara sosirii mele în Bucureşti – înainte de revederea noastră – şi gândul acesta mă mai mângâie.

Am înţeles recent un tâlc de viaţă nou, care prăfuieşte şi pulverizează întreaga mea existenţă anterioară. Nimic nu mai are adâncime, semnificaţie şi rost, dintre toate lucrurile, trăirile dinaintea cunoaşterii tale! Înţelegi? Şi, legat de acest gând, încerc un sentiment de imens regret

pentru tot acest timp pierdut, pentru toată această energie risipită, pentru această străduanie pentru nişte ţeluri secundare, care nu meritau această luare-aminte, această străduanie. Totul se concentrează rotunjit, masiv, în nevoia imensă de a depăşi definitiv regimul perimat al realităţii trecute, pentru a începe alături, edenic, adevărata viaţă, amplă, reală, bogată.

Acum am să Te rog să mă ierţi, Cita, trebuie să mă despart de Tine. O fac cu aceeaşi sfâşietoare părere de rău cu care închei fiecare din scrisorile pe care Ţi le trimit. Fiecare trimitere de scrisoare e o adevărată despărţire. Şi cât aş fi de fericit dacă împrejurările ne-ar îngădui să nu mai avem nevoie de scrisori.

Te las, Cita. Cu nesfârşită părere de rău. Aş fi vrut să-Ţi vorbesc mult, mult. De peisajul în faţa căruia am rămas astăzi într-un moment de linişte, peisaj pe care Tu nu-l cunoşti – Dunărea, luna, noaptea de afară, liniştea din jur – de toate cele ce se află în gândul meu şi pe care Ţi le închin Ţie, cucernic."

„În aceste locuri am visat, aşteptându-te, înainte de a te cunoaşte. Şi aici, detaliu înduioşător, am trăit o dramă la 18 ani neîmpliniţi, pentru că în pragul terminării liceului am avut dificultăţi cu algebra superioară (au intervenit din fericire dascălii de ştiinţe naturale şi filosofie, şi m-au salvat).

Peisajul de care îţi vorbeam în altă scrisoare se află înspre stânga şi e mult mai evocator…"

Credeam că Patricia Matak doarme, dar ochii ei erau deschişi mari asupra mea.

— Sunt egoistă, ştiu, ca toţi bolnavii sau ca toţi îndrăgostiţii. De ce nu mă gândesc că v-am obosit?

Am protestat, dar m-am ridicat:

— Ce a devenit această pasiune?

— Aş vrea să citiţi scrisorile. Vă rog să le luaţi, să le citiţi în camera dumneavoastră. Ştiu că nu va fi uşor să descifraţi scrisul, dar pe urmă, când vă obişnuiţi… Scrisorile n-au dată, dar am căutat să pun oarecare ordine după conţinut. Vedeţi, aici îmi spune: „La 21 iunie se împlineşte un an de când te-am condus cu trăsura acasă. Veneai spre mine, încărcată de pachete. Vroiai să iei trăsura în care eram gata să mă urc. Nu ştii cât de emoţionat am fost în clipele acelea. Mi-am amintit apoi de cele ce au urmat. Totul mi se părea ciudat, totul îmi apărea în acelaşi timp de o noutate răscolitoare şi de o intimitate, de o impresie de ceva neaşteptat şi firesc, cum nu mai trăisem niciodată.”

Şi, la întâmplare, mi-a dat teancul, parcă anume pregătit pe măsuţa de noapte.

Vecinele mele erau pe terasă. Parcă mă aşteptau. Soarele apunea.

— N-aţi venit la masă, mă iscodeşte Melita.

— Vreau să renunţ la masa de seară.

— Nici doamna Matak n-a venit, şi nici la prânz. Mă întreb din ce trăieşte.

— *D’amour et d’eau fraîche*, intervine cu ironie Henrieta.

Tresar.

— Soţul a telefonat, a vorbit cu sora dieteticiană, dar nu ne-a spus nimic. O ştiţi, gură cusută, spune Melita.

— Ia exemplu de la ea, o ironizează Henrieta.

Dar Melita nu se sinchiseşte:

— Am crezut că aţi plecat la Constanţa.

— Nu. Am citit, am scris.

— Credeam că în vacanţă…

— Scriitorii n-au vacanţă, o întrerupe Henrieta.

„Scriitorii n-au vacanţă”, repet în clipa când aprind lampa de lângă pat şi continui să citesc scrisorile.

„Joi noaptea

Suntem în acelaşi oraş, iubita mea.

Ştiu că n-are să-ţi pară ciudat că-ţi scriu acum când ne mai despart câteva ore de revedere, căci vei fi simţit şi tu nevoia de a comunica cu mine, în noaptea asta de suferinţă şi febră. Sunt aici, aproape de tine, şi, totuşi, despărţirea noastră este cu atât mai cumplită. Durerea pe care am purtat-o în mine de o lună încoace a devenit şi mai violentă în timpul acestor ore care se târăsc, care nu vor să dispară, care opresc timpul şi-mi macină nervii. Cita, îmi eşti atât de aproape, atât de necesară!

Fii liniştită: Ţi-am primit scrisoarea pe care mi-ai scris-o luni şi în care mi-ai trimis fotografiile. Dumnezeule, se pierduse, sau aproape. Mi-a fost transmisă cu o întârziere de o săptămână. Şi tocmai această scrisoare, cea mai sensibilă, mai frumoasă, mai adâncă din toate câte le-a putut scrie vreodată o femeie care iubeşte! Cita, citind-o, am trăit momente de fericire şi îndurerare, de rătăcire şi căutări deznădăjduite. E cu neputinţă ca cineva să poată da cuvântului atâta viaţă, atâta căldură, atâta vibraţie!

Credeam că e cu neputinţă ca un sentiment să se poată dezvălui cu atâta adevăr şi noutate. Cita, să-ţi mulţumesc pentru darul acesta regesc, care este scrisul Tău, Făptura Ta, dragostea Ta? Dar sunt un dobitoc exprimându-mă astfel, convenţional şi şters: «dar regesc». Îţi cer iertare, sunt halucinat, năuc. De drum, de oboseală de noapte, de aşteptare, de durere. Sunt copleşit de toate aceste lucruri pe care le trăiesc pentru întâia dată. Înţelegi, Cita, pentru întâia dată!

Mi-ai spus odată: ar fi foarte rău dacă mi-ai spune acest lucru fără să fie aşa! Cita, Cita, cum aş vrea să-Ţi risipesc şi ultimele aburiri de îndoială, pentru ca să mă revelez, ţie, întreg, aşa cum am fost, însetat de un ideal pe care l-am căutat, în care

am crezut, şi pe care l-am socotit inaccesibil – şi cum sunt acum, când mă întreb ce e cu mine, dacă visez sau dacă cele ce se întâmplă sunt adevărate.

suntem aproape, atât de aproape, că nu pot dormi. Ne despart câteva ceasuri. Cum să trăiesc până atunci şi mai ales cum să dorm?

Cer plumburiu. S-a luminat. Răsună un telefon pe sală. Ce ar fi? Dar nu, e imposibil. Ar fi prea frumos!”

„Luni, noaptea, ora 12

Sunt năucit, iubita mea. Ameţit. O senzaţie de indicibilă oboseală. În timpul serii, amestecându-se bucuriile şi fericirea apropierii noastre, trăiam accese de oboseală care mă făceau să pierd firul vorbirii. Numai somnul mă va reface. Voi reuşi oare să dorm? Urează-mi-o, Cita, ca să pot fi mâine valid.

Acum, iartă-mă, nu-Ţi pot spune decât atât: sunt fericit. Sunt fericit împotriva tuturor piedicilor şi a tuturor suferinţelor, Cita. Îţi mulţumesc.”

„După miezul nopţii

E unu şi un sfert. Mi-e imposibil să dorm, imposibil… Cita, te iubesc ca un nebun. N-am iubit niciodată ca acum, nicio femeie nu m-a văzut în starea asta. Sunt înnebunit de Tine.”

„Ora două şi 3 minute

Ştii ce am făcut până acum? M-am gândit la Tine, bineînţeles! Am reluat amănunţit întâlnirile noastre de azi şi mi-am reamintit manejul nostru adorabil lângă biroul maestrului. A fost savant, delicios şi subtil!

O undă de duioşie şi părere de rău mă cuprinde.

Mi-e dor de Tine, Cita! Te iubesc.”

„Ora 4,45 dimineaţa

Ei, de data asta, ce zici? Aşa e că am fost cuminte? Am dormit până la 4,30 un somn letargic. Te-am ascultat! apoi Te-am visat şi m-am deşteptat, având impresia că şi Tu veghezi.

Aş vrea şi n-aş vrea. Şi, totuşi, aş fi fericit dacă, fiind trează şi Tu, ne gândim unul la altul şi ne dorim, Cita. Împrejurări stupid de vitrege ne măsoară avar timpul pe care îl petrecem unul cu celălalt. Dar, în schimb, suntem în permanenţă unul al altuia. Ne trimitem din depărtare emoţii şi adieri de gând şi dorinţe. Te aştept, Cita. Te aştept la ora 10 precis. Ne vom aparţine trei ore, şi totul va dispărea în jur."

„Ora 5 şi 3 minute

Am recitit paginile scrise cu creionul. Aveam de gând să rup primele. M-am răzgândit totuşi. Ţi le trimit şi te iubesc. Îţi trimit mereu, mereu gândul meu.

În sfârşit, cred că voi dormi. Te îmbrăţişez cu toată dragostea."

„6 fără 12 minute

N-am putut dormi, Cita. N-am putut dormi. Ce faci Tu în acest moment? Ah, cum aş vrea să te odihneşti. Nici Tu n-ai dormit ieri noapte! Eu sunt enervat şi trepidant. Am să mă mai plimb prin cameră. Aşa ca să-mi fac de lucru şi să mai treacă vremea."

„4 dimineaţa

Draga mea, am început să aiurez: vorbesc singur, stau în faţa oglinzii, gesticulez plimbându-

mă prin cameră, mă surprind adresându-mă Ţie ca şi cum ai fi alături de mine.

Imaginează-Ţi, am dormit. Dar nu te-am visat. *Malédiction*!! Am pierdut întreaga noapte sau cel puţin orele pe care le-am petrecut în somn. Dar Tu? Dormit-ai oare? Visat-ai? Amintitu-Ţi-ai de mine? De noi? Scumpule, frumosule, şoricel de câmp, veveriţă cu panaş. Ai acum o pălărie cu pană. Eşti mulţumită?! Spune! Hait! răsună pe culoar, la cabina telefonică a hotelului, o sonerie anonciatrice. Ce-ar fi dacă… Dar nu, e absurd, ar fi prea frumos. Ce-ar fi totuşi dacă ar bate cineva la uşa camerei mele: «Poftiţi la telefon»? Nu, să fim serioşi. Ţi-am mai spus. Miracolul mare nu se întâmplă decât o dată în viaţă. Pe urmă, legate de el, vin miracole peste miracole, dar fără să aibă caracter de excepţie *unică*. Şi pe urmă, trebuie să fii modest: când marea Întâmplare a avut loc, de ce am ţine neapărat la o bucurie mai mică… Şi, totuşi, ce farmec, ce fericire, ce extaz e acest simplu telefon al Tău!”

„Mai târziu

E linişte în jur. Te iubesc, Cita. Totul îmi aminteşte de Tine.. Emoţia şi lumina, planare a. Nopţii şi depărtarea cerului. Dar nu pot continua. Simt că mă rătăcesc printre cuvinte, că mă împleticesc prin nişte imagini cereşti pe care le simt în mine, dar care nu vor să coboare îndepărtându-se, mici pe hârtie… Iartă-mă că mă despart de tine, sunt obosit, încerc să dorm, dar ştiu că e cu neputinţă. Din fericire, a stat ploaia. Aş vrea cel puţin ca una din zilele astea, ale noastre, să fie însorită, vie, triumfătoare, ca să ne încadrăm fericirea.”

„Joi

Ion, dragostea mea, am citit paginile scrise în noaptea venirii tale. Sunt fericită şi nefericită, recunoscătoare că mi le-ai scris, îmi simt lacrimile, dar nu pot plânge. Te iubesc, Ion, şi sunt fericită că merit tot ce-mi dai.

Când erai aici, mi se părea imens să aştept două ore. Şi mă certam şi-mi spuneam că nu trebuie să supăr forţele de care depindem prin nerecunoştinţa mea, că-i extraordinar că ne vom vedea peste numai două ore şi-mi căutam de lucru şi mă uitam la ceas şi te adoram şi mi se părea mult, oribil de mult, două ore.

De unde iei toată pasiunea, toată prospeţimea, tot elanul şi adâncimea cu care-mi scrii? Mă iubeşti atât de mult? Şi eu. Ce-o să ne facem? Spune. Am fost inconştientă ieri. Mărturisesc că nu am realizat ce va fi despărţirea asta. Dimpotrivă, m-am gândit că va fi foarte suportabilă, pe lângă cea care a trecut… Nu va mai fi exasperarea necunoscutului, fervoarea aceea adolescentină. Te voi iubi mai adânc, mai liniştit, mai cu răbdare. Am, fost o caraghioasă. E mai rău ca înainte, mi-e mai foame. Abia acum mi-e foame!”

„Sâmbătă

Cineva, nu-mi amintesc cine, intrând în grota de la Capri, a fost atât de răvăşit, încât s-a întrebat cu groază, privind minunile din jur, cum va putea suporta viaţa departe de aceste miraje.

Cita, mă întreb, cu aceeaşi deznădejde: cum pot acum continua să trăiesc departe de Tine după ce am fost împreună?”

„Duminică dimineaţa, ora 8

După două zile de vreme mohorâtă, avem din nou o dimineaţă exuberantă. Ploaia a dat grădinii o nouă vitalitate, explozivă. Numai liliacul pare mai puţin proaspăt. Mă gândesc la Tine, ca de obicei.

Eşti singură şi astăzi? Ce bine ar fi! Ieri seară, retrospectiv, am regretat din nou, iritat în acelaşi timp, că nu am mai rămas la Bucureşti încă o zi, acea miercuri pe care am fi putut-o împlini atât de bogat! Dar gândul nu trebuie să fie dominat de atare păreri de rău; şi nici întors către un trecut prea scurt. Cum aş face oare să cunoşti încrederea ce mă stăpâneşte în acest moment?"

„Cita, am primit de-abia acum, cu întârziere, trei din scrisorile Tale. Îţi scriu în fugă, pentru a nu pierde ultimul curier.

Nu Ţi-am citit scrisul decât o singură dată. Dar cu ce emoţie! Acum găsesc atât de sarbede foile pe care Ţi le-am trimis ultimele zile; mai ales deprimante, îţi cer iertare. Ştii bine că numai prezenţa Ta îmi poate reda bucuria şi lumina. M-au deprimat şi mai mult anumite evenimente. Când mă gândesc că am fi putut vorbi mai mult la telefon, sau că aş mai fi putut rămâne încă o zi! Dar să nu cerem prea mult. O astfel de beatitudine nu credeam că poate fi suportată! Mă gândesc la tot şi mă cuprinde un fel de frică. Miracolul s-a înfăptuit!"

„Cita, pe această stradă trec în fiecare zi, de ani întregi. Locuinţa mea este la 30-40 de metri în direcţia contrară aceleia pe care o indică priza fotografică. Îţi trimit această imagine ca să ştii că Te port în mine în lungul acestor străzi. Acum peisajul a căpătat, un nou farmec. A căpătat adâncimea, relieful şi irizarea pe care o aruncă asupra tuturor lucrurilor făptura Ta de care gândul mi-e fortificat, îţi mulţumesc".

„Se stabilesc între gând şi anumite lucruri sau anumite obiecte legături puternice, indisolubile. (Am scris cândva despre asta). Imaginea reprezintă, desigur aproximativ, conturul unic din aceste peisaje, cu semnificaţii deosebite pentru mine. Pe aceste locuri am rătăcit lungi ore, în

realizări, meditaţii şi aşteptări. Apoi, pe acest drum am trecut de câteva sute de ori; pe acest drum trec înspre Bucureşti, plin de Tine. În aceste locuri am visat la Tine, aşteptându-Te înainte de a te fi întâlnit."

„7 dimineaţa, miercuri

Cu ochii pe jumătate închişi m-am dus să iau scrisoarea ta pe care am recitit-o şi a fost ca şi când m-ai fi sărutat de multe ori, aşa ca să mă trezeşti din somn cât mai cald, mai dulce. Dragule, sunt obsedată de un vis care m-a chinuit toată noaptea. Aseară a venit Puşa să-mi dea scrisoarea Ta, dar nu a fost posibil. A ţinut-o la ea până târziu. Eram la Irinel, care a cântat pentru prietenii noştri *preludiul tragic*. Îţi spun în treacăt că a fost o seară încântătoare. Dacă ai şti ce târziu l-am descoperit pe Bach. La urmă, Puşa, îndemnată de mine, a citit din poeziile ei. (Irinel a fost entuziasmată). Nu sunt încă bine trează, iartă-mi deci felul – aproximativ – în care exprim toate astea. La plecare, târziu, am luat cu multă greutate şi spaimă scrisoarea, pe care am izbutit s-o citesc cu mari emoţii (norocul făcea să fie atât de drăgăstoasă, încât.mă simţeam compensată…). Când am adormit, am visat că locuiam în blocul «Lido». Întrebam mereu portarul dacă am scrisori. După multe zile, sau multe încercări de a găsi o scrisoare, mi-a spus pe neaşteptate tutungiul din aceeaşi casă că am la el nişte scrisori. Erau vreo şapte. Dar am văzut pe unele sau mai ales pe una adresa: Eugen Boldea. În clipa aceea a apărut şi el. Disperată, am vrut să bag scrisorile în corsajul rochiei fără să izbutesc. Erau prea multe. Am fugit pur şi simplu şi le-am dat unei mătuşi (care a murit demult). Atunci a venit din nou «soţul», dar ştiam că-i prea discret ca s-o întrebe pe mătuşa mea. După multe peripeţii penibile, în momentul în care am rămas amândoi, m-am prefăcut că am crampe

îngrozitoare. De durere, ca să pot simula mai bine, îmi băgasem cu adevărat unghiile în palmă. Pe urmă m-am trezit, adică am visat că m-am trezit şi că nu curgea sânge în palmă. (Iartă-mă, n-am putut să-ţi povestesc visul fără să pomenesc un nume care te indispune)".

„În legătură cu visul tău:

Ieri seară, nedestoinic de a citi, am poposit îndelung pe gravurile unei colecţii din *Ilustrierte Zeitung* de prin 1879. Pe la sfârşit, un articol consacrat unei opere, *Regina din Saaba*. Am fost interesat, dar obosit, nu am putut citi articolul. Două pagini mai departe, un desen, înfăţişând o scenă finală de act cu zeci de personaje, coloane, arhitectură înaltă, costume, mişcare. Dar stângăcii, date factice. Desenul nu mi-a plăcut, altminteri Ţi l-aş fi desprins şi trimis.

În acelaşi loc, dar mai pe la început, o reproducere de tablou. Interior de castel. Mobile grele. O masă, la care e aşezată o femeie îmbrăcată în alb, cu o rochie lungă, cu faţa-i frumoasă convulsată şi corpul răsucit, căutând să-şi recapete scrisoarea pe care soţul, un cavaler mai vârstnic, îmbrăcat în negru, cu un pieptar somptuos, cu pantaloni scurţi, bufanţi şi ciorapi de glamel, a reuşit să i-o smulgă. Expresia feţelor sugestivă: încruntare pe o parte, grijă tremurată pe alta. Încordare şi spaimă. Pe masă, călimara şi pana. Am fost contrariat. Înţelegi?"

„Vineri, 6 după amiaza

Nu mai am temperatură, dar o imensă slăbiciune mă ţintuieşte în fotoliu. Stau lângă foc, cu un pled pe picioare. Nu pot ieşi să-Ţi duc scrisoarea şi să primesc corespondenţa. Iubita mea, iartă-mă! Voi ieşi mâine, spre seară, cu orice risc, bine învelit, cu un şal la gură.

Am început să citesc *Autant en emporte le vent* de Margaret Mitchell. Primele 40 de pagini sunt pline de interes. Dar sunt preocupat de lucrările mele”.

„Ion, dragule, citesc acum o carte (de la şase la nouă, asta am făcut) care îmi îndreaptă toate gândurile spre tine, nu ştiu de ce. Poate că orişice carte ar face acelaşi lucru, poate că ceea ce citesc totdeauna există sau se desfăşoară paralel cu gândurile mele care permanent curg către tine, în jurul tău. E multă pasiune în fiecare rând, e toată pasiunea mea pentru tine, e dragostea noastră care se oglindeşte, pe care o regăsesc în altă lume, care iubeşte. Mi-am amintit limpede, viu, ziua aceea când vorbeai acasă la Gina. Aş fi vrut să urmăresc mai atent sensul a ceea ce spuneai – mă interesa nespus de mult, îţi jur… dar mă distra mişcarea buzelor tale, culoarea lor, silueta ta, care se plimba prin casă, înaltă, vie, degajată) şi sunetul vocii tale atât de tulburător pentru mine. Iubitul meu, azi mi se pare, nu ştiu de ce, că nu am fost niciodată a ta (cum spui tu «intim, adânc», azi mi se pare că te-am iubit fără să te fi atins şi fără să fi dorit asta… dragostea mea pentru tine e pe cât de pasionată, pe atât de sufletească, de pură, de adolescentină şi mi se pare atât de curios că au existat alte intimităţi între noi. Mă întreb de ce au existat, ce-am simţit, şi nu ştiu de ce nu-mi pot aminti. Înţeleg numai întâlnirea privirilor noastre. Dorinţa mea de a mă plimba cu tine după ce ne-am întâlnit la maestru mi-o amintesc perfect. Mi se părea minunat să mergem alături până la capătul străzii, să te aud, să te ştiu aproape. Era atâta reticenţă şi atâta îndrăzneală în sufletul meu. Cât îţi sunt de recunoscătoare că ai ştiut să vezi «tot». E ciudat, mi se pare azi că acolo am rămas, la faza cea dintâi, la seara aceea şi la scrisorile care au urmat după prima noastră despărţire. Dar nu ştiu dacă ţi-am spus ce carte citesc (în scrisorile primite ieri

mă întrebi ce mai citesc): *L'Enfant de volupté* de Gabriele D'Anunnzio. Îmi scrii că vei veni peste câteva zile mai târziu. Câte? În clipa în care vei şti precis, telegrafiază-mi, te rog. Da? Îţi mulţumesc. Mă gândesc cu atâta groază la ziua plecării tale de aici, încât numai faptul că n-ai venit încă mă linişteşte întrucâtva. Altă dată m-aş fi mulţumit să vii pentru o singură zi… Acum nu. Şi nu ştiu prin ce capriciu al imaginaţiei, mă gândesc mai mult la durerea despărţirii care va urma, decât la bucuria de a ne întâlni. Iartă-mi toate astea, iubitul meu".

„Miercuri, 11,30 dimineaţa

Am ronţăit toată punga cu mere care trebuia să-mi ajungă până diseară. Azi am hotărât să nu mănânc altceva. Plouă din nou, neaşteptat, o ploaie cuminte, măruntă. Am ieşit pe terasă. Străzile sunt spălate frumos, spălate acoperişurile, zidurile, geamurile. Vreau să scriu, dar ezit, mă tem. M-am plimbat prin casă. E ordine, curat. Maria se miră desigur că «pisica» e acasă, atât de mult acasă. Cine mi-a spus că mă alint ca o pisică? Cine?"

„4,30 după amiază

De ce n-am avut nicio scrisoare azi la prânz? De ce? Nu mai pot să stau în casă, nu mai vreau nici să citesc, nici să scriu. Îmi trebuie scrisoarea ta.

Gândeşte-te: duminică, luni, marţi şi azi, atâtea zile despre care nu ştiu nimic! Ce-ai făcut, ce-ai simţit, ce-ai gândit în timpul ăsta? Mi-e dor de tine, sunt neliniştită. Să-mi scrii în fiecare zi. Să primesc la aceeaşi oră, în fiecare zi, scrisoarea ta, a mea. Cum făceai de le primeam cu atâta regularitate în preajma venirii tale?

Voi ieşi şi-ţi voi pune la cutie bileţelul ăsta. Vreau să ştii că sunt necăjită, că mi-e dor. De ce n-am scrisoarea mea cea de toate zilele?"

„Marţi

sunt un îndrăgostit de viaţă sub toate formele ei de manifestare. Am deopotrivă un cult, un respect sacru şi pentru corp şi pentru evaziunea gândului şi în această privinţă avem mai mult decât un punct de asemănare, Cita!

În cursul zilei de ieri am revăzut numeroasele crâmpeie din preistoria noastră sentimentală. Poate înciudat de faptul că ai trecut prin faţa locului în care am fost împreună în prima seară a legăturii noastre, am retrăit o seamă de imagini, de ştiri, de impresii. Te-am văzut cu atâta ascuţime şi exactitate, cu atâta adevăr şi iradiere! Se adaugă acestei viviscenţe a memoriei şi dorinţe pe care acum le simt cotropitoare, permanente, vii până la suferinţă. Ai dreptate, Cita, mai mult de trei săptămâni este, pentru noi, intolerabil. Mă gândesc în ce stare trebuie să fii şi Tu. Vom fi fost despărţiţi acum de mai mult de cinci săptămâni! O eternitate! Şi când eram în acelaşi oraş, la Bucureşti, simţeam că nu mai putem suporta o despărţire de două-trei ore! Desigur, aceste despărţiri se suportă, dar cu câte suferinţe, cu câtă tensiune, cu câtă nelinişte!”

„După amiază

Am primit abia astăzi scrisoarea Ta, scrisă şi expediată vineri, şi am fost înduioşat şi am avut remuşcări şi Te-am iubit şi mai mult, Cita, dacă lucrul acesta este posibil. Iubita mea! Bănuiesc că depresiunea Ta a avut şi alte motive decât neprimirea unei scrisori pe ziua de joi. Dar, după cum ai putut înţelege, din chiar ziua de vineri, Ţi-am scris în fiecare zi, scrisori calde, trecând peste tot şi peste toate, numai că primirea lor la Bucureşti a fost capricioasă. Astfel, scrisoarea mea expediată marţi a fost primită de Tine miercuri, iar cea de miercuri abia vineri. Înţelegi?”

Luni, 3,20 după-amiază

Azi am ieşit numai pentru a pune la cutie scrisoarea. O mulţime de pagini în care multe lucruri nu te vor interesa, altele te vor irita poate. Dar am socotit probabil că trebuie să ţi le spun. Când am ajuns acasă, primul meu gând a fost să-ţi scriu iar, să-ţi spun că mi-e dor de tine, că mi-e sufletul plin de tine şi că în afară de asta nu mă mai preocupă nimic. Pe drum, ştii ce am făcut? Te-am trădat. Da, uite, vreau să te fac gelos, să ai emoţii din cauza mea şi a lui… (M-a mângâiat, m-a încălzit toată.) El, soarele. Am făcut întâi baie de soare, pe terasă. (Afară de soare, nu m-a văzut nimeni, dacă te interesează asta.) A fost bine, foarte bine. Trebuie să-mi înnegresc picioarele, ca să pot umbla fără ciorapi. Şi cred că-mi stă bine neagră. Crezi că am să-ţi plac? Nu, nu te-am trădat. Am trădat soarele, fiindcă la tine, numai la tine m-am gândit tot timpul, numai la tot ce a fost şi va fi (sper). Acum am început să fiu cu adevărat chinuită de dor, de nerăbdare, şi totuşi îndepărtez imagini, dorinţe, nădejdi, fiindcă mi-e teamă… La ora 4 trebuie să fiu la «Capitol». Nu ştiu dacă voi avea timp să trec pe la poştă. Ţii minte când m-ai condus la cinema? Iubitul meu, când vii, în ce zi, de ce nu ştii încă, de ce n-am primit nici ieri, nici azi nimic de la tine? Unde eşti, ce faci în zilele astea? Nu mă uiţi? Nu te distrage prea mult lumea? Nu te-ai depărtat? Dacă nu voi aveai în fiecare zi o scrisoare, cred că voi îndura greu zilele astea. Dac-ai şti în ce măsură (cât de total) nu mă interesează nimic în afară de întâlnirea noastră, ţi-ar face desigur plăcere, te-ai linişti de tot (poate prea tare, poate c-ai începe să-mi faci mici mizerii sau mai mari). Nu mai ştiu ce spun. M-aţi ameţit, tu şi soarele în acelaşi timp, Ion, iubitul meu, e minunată scrisoarea ta de joi, dar am fost atât de răscolită, că n-am înţeles-o bine, nu m-am

apropiat, cum trebuie de tot ce-mi spui acolo, nu m-am lăsat luată de căldura ei până azi. Vino, vino".

„Duminică, dimineaţa

Ţi-am primit de-abia astăzi scrisoarea Ta de miercuri, în care Te întrebi dacă tăcerea mea de două zile (a cărei explicaţie Ţi-am dat-o) nu era ca «represalii» la tăcerea Ta, impusă, din ultimele săptămâni. Naivitatea asta m-a înduioşat. Ea e proprie copiilor, femeilor şi poeţilor. E în Tine ceva din toate acestea. Şi mă întreb ce este mai dominant: copleşitoarea Ta feminitate, poezia Ta suavă, sau farmecul, graţia, uşurinţa copilărească? Cred, mai degrabă, că totul se absoarbe şi se conţine în feminitate. *«Das ewig weibliche»* de care vorbeşte Goethe şi care *«zieht uns hinein!»* (mai e nevoie să-Ţi spun că acest *«ewig weibliche»* nu l-am întâlnit până acum decât la Tine, că până acum a fost o «noţiune», o abstracţie, o năzuinţă-limită, un termen de absolut?)

Cred că noul Tău oficiu poştal expediază scrisorile cu întârziere, căci de-abia astăzi am primit scrisoarea Ta de miercuri. Ieri am fost furios, Ţi-o mărturisesc, mai ales că ulterior în scrisoare, scrisă în grabă, aveai un ton prea puţin Tu, şi care-mi făcea impresia de ceva scris în chip de obligaţie. Dar nu din cauza asta am tăcut două zile, ci pentru că am fost imens de ocupat. Astăzi părăsesc localul în care am stat câteva zile, unde am avut multă bătaie de cap. De mâine voi fi liber şi voi vedea când voi putea veni la Bucureşti. Cred că în cursul săptămânii va fi greu, căci am marţi şi miercuri obligaţii pe care nu le pot înlătura. Miercuri nu vreau să viu, căci nu am avea până duminică decât trei zile şi aş vrea să avem cel puţin patru. Deci, duminică seara, cred.

Paginile Tale de miercuri m-au impresionat adânc. Te-am regăsit, vibrantă, pasionată şi-Ţi

mulţumesc.

Lucrez mult, dar cred că astăzi voi putea să-mi acord mie şi lucrărilor mele un răgaz”.

„Marţi, 11 dimineaţa

Ştiu acum că voi fi liberă săptămâna viitoare. Aş vrea să vii duminică seara, să ne vedem luni dimineaţa. Nu stărui, fiindcă vreau să ştiu că tu ai ales cum a fost posibil. Nu pot să nu-mi amintesc că rândul trecut din 20 de zile cât erai liber, mi-ai spus că nu poţi rămâne decât două-trei zile, nu pot să-mi iert c-am stăruit, c-am discutat atunci (şi nici că-ţi amintesc acum… Dar, ce vrei, m-am obişnuit când îţi scriu să-ţi spun ceea ce, parcă peste voinţa mea decide stiloul. El e vinovat). Acest mic nor fiind trecut, îţi mulţumesc mult pentru plăcerea ce mi-a făcut scrisoarea de ieri (cu data de 15 sept.), în care-mi spui că e în curând un an de când ne-am cunoscut, că, vom fi împreună şi că aniversarea asta nu ţi-e indiferentă. A fost o zi bună. Am primit de la tine o scrisoare de dimineaţă şi seara alta, şi tot seara am ştiut că într-un anume sens nu vor exista piedici să ne vedem în cursul săptămânii care vine. A doua ta scrisoare, scrisă duminică, a sosit luni. Dac-ar fi mereu aşa! În cea dintâi eşti puţin zbârlit că nu ţin neapărat să ne vedem «întâi şi-ntâi la noi». Cine ştie de ce ţi-am spus asta. Poate din pricina vreunui nor apărut poznaş în clipa în care-ţi scriam, poate ca să te încurc, să văd cum reacţionezi. Ai reacţionat adorabil. N-ai «marşat» şi asta m-a tulburat, mi-a făcut o imensă plăcere. Aseară stăteam la o masă la «Nestor» cu Puşa. Mă gândeam la tine (bineînţeles), când am auzit: «Uite-l pe Stelian!» Am tresărit emoţionată la gândul că-i prietenul tău, c-a fost acolo, că te-a văzut, că te-a auzit. Dar n-am schimbat decât un cuvânt, fiindcă era însoţit de Vasile Stan”.

„Marţi 6, după-amiază

Am primit, în sfârşit, după trei zile, o scrisoare. Dulce, drăgăstoasă şi cu tot ce căutam. Mai ales cu anunţarea venirii tale. Peste asta alt mărţişor era de prisos. Eşti adorabil şi te ador. Mă voi îngriji, să mă fac bine repede. Sunt disperată că sunt atât de răcită. Nu ştiu cum, unde voi primi scrisorile. Şi mai ales unde ne vom întâlni.

Gripa asta mă ţine în casă! Totuşi, nu întârzia nicio zi. Vino luni. Până atunci sper să mă fac bine. Dacă nu, îţi telegrafiez.

Mi-e insuportabil dor. Am citit de multe ori scrisoarea ta. A citit-o şi printre rânduri. Am înţeles tot. Ba nu, n-am înţeles ce «prefaţă» faci aluzie. Nu ţi-am vorbit nicicând de o prefaţă. Uneori (rareori, e drept) am impresia că mă confunzi, că faci aluzie la lucruri discutate cu altcineva. Sunt atunci intrigată furioasă, neliniştită, geloasă. Ce mai e şi cu «prefaţa» asta? sunt tulburată, nerăbdătoare să ştiu ce-i în pachet. E o crimă să faci curioasă când sunt oricum atât de neliniştită".

„Sâmbătă, 9,30 dimineaţa

De data asta iată-mă mulţumită. Găsesc în sfârşit că m-ai răsfăţat destul, chiar nesăţioasă cum sunt.

Scrisoarea ta mi-a făcut atâta plăcere, mi-a dat atâta fericire, că ar trebui să fii gelos. Abia la sfârşitul a patru pagini am văzul că a venit pe altă cale. Mă întrebam tot timpul ce s-a întâmplat, de ce poţi să-mi scrii liber, în sfârşit, în sfârşit (nu văzusem ce-l scris pe plic. Vezi cât de pripită sunt? Şi nici Megi n-a avut cum să-mi spuie). Simţeam că nu mai pot suporta depărtarea dintre noi. Eram iremediabil deprimată şi credeam că numai prezenţa ta poate schimba ceva. Ei bine, nu (te poţi înfuria). Scrisoarea ta a schimbat ea singură tot. M-a înviorat, m-a încălzit. Nu mai ştiu cum a fost ieri afară. Mie mi-a fost cald, bine. Mă întorceam

de la un oficiu poştal. Îţi trimisesem o scrisoare scurtă şi o telegramă fără rost. Totul mi se părea anost. Aveam o oribilă nevoie de tine. Nu mai am! Şi totuşi, dacă ai face tu astfel de glume, n-aş înţelege. Mi-am pierdut simţul humorului. E grav pentru mine. Poţi fi flatat.

În vestibul la Megi, pe marmora de deasupra caloriferului, nu erau plicuri, gazete etc. Nu venise deci poştaşul. Am întrebat şi pe portar. «N-a venit». Acasă am aflat că m-a chemat Megi. Mi-am spus «e pentru altceva». Înţelegi surpriza, bucuria mea, când mi-a dat scrisoarea. Cât te iubesc, Ion! Dar cât de rău e că nu poţi să-mi scrii mereu aşa (nu prea ştiu bine de ce).

Am fost toată ziua într-o stare de suflet animată, îndrăgostită, cum n-am mai fost de la celelalte despărţiri ale noastre. Am avut vizite ieri după-amiază şi am fost găsita uimitor de schimbată. Mai frumoasă. (E vina ta!)

Mă întrebi «tu n-ai certitudinea că-ţi aparţin definitiv, necondiţionat, în afară de timp şi spaţiu?» Nu, n-am certitudinea asta. Iartă-mă. Parcă-mi ascunzi ceva."

„4,20 după-amiaza luni

M-am dus, de cum mi-a fost posibil, trecând peste tot felul de piedici, să iau şi să recitesc foile pe care mi le-ai scris când erai aici. Mi-e sufletul acum plin, atât de plin de tot ce-mi spui, e atât de nou tot ce citesc, fiecare cuvânt mă răscoleşte, mă doare, mă umple de această stranie, dureroasă fericire, pe care n-am cunoscut-o până la întâlnirea noastră. Şi fiecare cuvânt îmi aminteşte c-ai fost aici, că m-ai aşteptat la telefon, că ne-am despărţit şi deci am fost împreună, că te-am privit de pe terasă şi – deşi trebuia să mă îmbrac pentru a te întâlni iar – nu mă înduram să mă despart de silueta ta, adorată. Uneori mă întreb dacă e posibil să mă iubeşti şi tu atât cât te iubesc eu – dacă e cu

putinţă ca, la atâta distanţă, gândul tău să vie către mine, pe acelaşi drum, cu aceeaşi încăpăţânare, cu aceeaşi exasperată dorinţă, cu acelaşi dor, ca şi gândul meu, care, secundă cu secundă, e către tine. Cred că aveam 13 ani când am început să visez o dragoste ca a noastră, şi am dorit-o mereu, an după an, şi n-am avut-o până acum! Şi e încă mai mult decât am imaginat, fiindcă la 13 ani nu-mi închipuiam că poate fi şi altă legătură, altă potrivire decât cea sufletească."

„Miercuri

Cita, am în faţă o pagină albă care începe cu numărul şase, indicând că am ajuns la al şaselea paragraf din capitolul pe care urma să-l introduc în cartea mea. Eşti geloasă că Te las pentru a începe capitolul despre psihoza periodică maniaco-depresivă. Problema e rea, fiindcă în fazele evolutive ale bolii, datorită comportamentului bolnavului, te derutează elementele schizofrene."

„ora 5,30

N-am putut scrie niciun rând. Mi-am amintit. Tot. Acum iarăşi nu pot scrie. Întâi pentru că ştiu că în acest moment Te gândeşti la mine, şi apoi, pentru că nu mai pot să mă concentrez, Cita. În casă e linişte şi sunt cuprins de Tine tot."

„ora 6,30

M-am întrerupt din scris. O undă de beatitudine vegetală, de poezie în acelaşi timp suavă şi sensuală mă învăluie. E ceva confuz, vag: grădina botanică sau plimbări grăbite pe străzi, priviri adânci în ochi sau mângâieri febrile, dezlănţuire sau răgaz, oboselii sau încordări, linişte sau chin, nesiguranţă, îndoială sau certitudine, prezenţa sau durerea despărţirii, înciudare amară

sau împăcare, remuşcare sau exaltări? Nu ştiu. Desigur, nimic din toate acestea luate izolat, şi poate acestea şi încă multe multe altele, la un loc… Reîncep scrisul.”

„Vineri

Dragul meu, îţi mulţumesc pentru scrisorile tale din urmă. Mi-au lipsit joi toată ziua. Dar cât de fericită am fost seara târziu (pe la 10), când am putut da de ele, când te-am văzut printre cărţile tale, plimbându-ţi privirea de pe cărţi pe hârtia de scris. M-am plimbat intimidată, emoţionată prin faţa bibliotecii tale îţi sunt recunoscătoare pentru tot ce mi-ai trimis din climatul în care trăieşti şi pe care vroiam atât de mult să-l ştiu şi pentru tot interesul pe care mi-l porţi.

«Ai putut fi totuşi Tu şi atunci? Departe de mine?» mă întrebi. Da, am fost totdeauna eu, dar tu, care trebuia să fi lângă mine – al meu – pe unde mi-ai umblat? Cât îmi eşti de drag, cât de recunoscătoare sunt destinului care m-a ajutat, îndrumat să te întâlnesc. «Şi dacă nu ne-am fi întâlnit?» te întreb (cu o îngrijorare care mă răscoleşte). Înseamnă că unul din noi n-ar fi meritat, pentru alte tâlcuri, care ne scapă. Dar şi dacă meritam, recompensa asta e foarte generoasă. Iubitul meu, nu vreau să te mai întreb când vii. Vreau să te aştept cuminte. Ieri n-am primit nimic, dar am primit două scrisori alaltăseară, pentru care te-am adorat pur şi simplu.

Spune, Ion, ce vrei să ştii, dragul meu, ce te îngrijorează? S-ar spune că eşti gelos din când în când. De cine? Trebuie să-ţi mărturisesc că-mi face plăcere –, nu, e mult mai mult – e tulburătoare, de parcă m-ai luat dintr-odată în braţe, îngrijorarea asta a ta… şi totuşi n-aş suporta gândul că suferi. Nu ai de ce, de cine fi neliniştit. Mi-eşti atât de drag şi tu ştii bine asta. Mi-eşti atât de drag, că nu

pot, nu vreau să te necăjesc în vreun fel, iubitul meu.”

„Ţi-am scris paginile astea în condiţii imposibile. Am de curând o fată în casă, care mă întreabă mereu câte ceva. Ieri toată ziua a fost la fel. Spune-mi că nu te supără scrisul ăsta oribil, că mă iubeşti şi aşa. (Mai mă iubeşti, Ion? Şi nu ai uitat nimic? NIMIC? Scrie-mi mereu, zilnic, mult. Dar numai dacă nu te plictiseşte şi dacă nu te oboseşte.”

„Sâmbătă

Cita, în cursul vieţii nu facem decât să ne descoperim pe noi înşine. Uneori prin proprie căutare, alteori prin întâlnire cu o altă fiinţă, pe care o aşteptăm şi care ne e necesară. Rostul întâlnirilor (cu majusculă) este imens. Întâlnirea cu o altă fiinţă, cu un eveniment, cu un fapt ne adânceşte şi ne arată, uneori, sensul adevărat al vieţii.

Dar sunt întâlniri şi întâlniri. Sunt suferinţe şi suferinţe, după cum sunt fericiri, extaze, prăbuşiri, diferite unele de altele. Cita, îţi mărturisesc cu sinceritate un lucru pe care nu l-am spus niciodată şi pe care nu-l voi putea repeta decât Ţie: *Întâlnirea hotărâtoare şi unică a vieţii mele eşti Tu*. Cum aş fi de fericit dacă şi pentru Tine întâlnirea noastră ar avea aceeaşi semnificaţie!

Am fost întrerupt: scrisoarea o începusem la spital. După ce am făcut cele două pansamente pentru care fusesem chemat, am plecat la liceu. Dau lecţii de higiena elevilor de ultimul an. (Contactul cu elevii e foarte interesant pentru o lucrare a mea). Pe urmă, pe urmă… Cele ce au urmat au fost o încântare, o vrajă, cu toate piedicile, cu toate dificultăţile ce ni s-au opus. Simţeam că ne reîntâlnim, că ne recunoaştem; înţeleg că Te regăsesc în sfârşit, după câtă aşteptare! Şi, ca adevăr, Ţi-o pot mărturisi acum,

calm, solemn, că Te-am aşteptat de totdeauna, că am avut intuiţia, în momentul când ne-am înţeles aşa de aluziv la telefon, că aşteptarea mi-a fost răsplătită.”

— Cum se poate termina o astfel de iubire? am întrebat-o din nou, azi, când i-am adus scrisorile.

— Aşa cum soarele răsare după un cataclism, cum a răsărit în fiecare zi în timpul războiului, fără a se sinchisi de război. Aşa cum a strălucit peste nenorocirile lumii, nepăsător, aşa cum a apus cu tot fastul, după legile lui, fără să-i pese de legile junglei, aşa ne-am iubit noi.

— Şi de ce s-a sfârşit?

— De ce s-a sfârşit dragostea dintre Ştefan şi Mirona?

— Ştefan era însurat.

— Şi Ion Berezeni era însurat. Am aici telegrama pe care i-am trimis-o: „Nevasta ta îmi cere o întâlnire”. Şi răspunsul lui: „În cazul când întâlnirea a avut loc, suspendaţi trimiterea scrisorilor. Totul definitiv, iremediabil terminat.”

— Şi atunci s-a terminat?

— Nu. După întâlnire, mi-a telegrafiat: „Hotărârea pripită şi injustă. Îţi cer stingherit iertare. Cu aceleaşi sentimente. Sosesc joi seara.” O să găsiţi scrisoarea în care-i povestesc cu amănunte întâlnirea mea cu Odette.

— Şi pe urmă? Din cauza ei?

— Era desigur mai ataşat de ea decât credea, decât ştia. Dar n-aş vrea să vorbim despre sfârşit, ci numai despre ce a fost dragostea noastră. Numai dragostea nu se sinchisea de cenzură. Restul, politica, războiul, crimele de pe front, din închisori şi lagăre, deznădejdea unora, ticăloşia şi cruzimea altora nu puteau fi comunicate. Fiecare participa altfel la acele orori, pentru fiecare, alta era rezonanţa evenimentelor. Sau poate tocmai de asta treceam peste împrejurări. Parcă mă feream să mă

opresc asupra lor. Fugeam de ele. Poate că scrisorile erau refugiul, salvarea noastră, poate laşitatea noastră. A mea. Într-o zi mă va roade remuşcarea. Cum de am fost atât de fericită, când alţii, milioane de alţii… Ce se întâmpla pe lume când eu îi scriam: „Ţi-am trimis o telegramă fulger ca să asculţi concertul. Eram sigură că ai uitat şi vroiam neapărat să-l ascultăm împreună.” „S-a dat drumul bărcilor pe lacuri.” „Mi-am cumpărat o bicicletă. Era un vechi vis al meu, abia acum s-a împlinit”. Lumea se înghesuia, se grăbea ca să ajungă în pivniţă, la adăpost, eu învăţam să merg pe bicicletă. Când îmi scria: „Activitatea mea a devenit şi mai grea; cum de nu înţelegeam că au sosit răniţi, mulţi răniţi, mulţi şocaţi, multe vieţi distruse, atâta suferinţă?” „Încă nu am avut prilejul să te recitesc îndelung. Nu am răgaz, sunt hărţuit, infernal de ocupat. Tu înţelegi ce înseamnă asta în împrejurările de acum?”

Nu înţelegeam. Când noi ardeam pe rugul dragostei, oamenii ardeau în cuptoare, în flăcările obuzelor, pe pământul care exploda, în avioanele care cădeau în flăcări. Nouă ne era dor, lor le era foame şi frig, strigau după ajutor şi nu primeau. Mureau, mureau, mureau! şi nimeni nu le închidea ochii, nu-i îngropa! Mureau sute de mii, milioane de oameni, şi eu nu mă gândeam la moartea lor şi nu-mi era frică de moartea mea, ci numai de moartea dragostei noastre. Fiindcă dragostea moare şi ea. Încet, pe nesimţite, perfid. Chiar dacă are clipe când îşi revine, când se agaţă de viaţă. Într-o zi, în timpul bombardamentelor, mi-a strigat la telefon: „Nu mai vreau să ştiu de nimic, trebuie să vii, spune orice, spune tot şi vino. Te aştept!”

Şi după o clipă de tăcere:

— Dumneavoastră vă iubiţi cititorii, de aceea îi şi cuceriţi. Dar îi menajaţi prea mult. Despre Auschwitz aţi scris fără să participaţi îngrozită, fără să transmiteţi cititorilor oroarea, fără să-i deranjaţi prea tare din tabieturile lor. V-aţi oprit la

intrarea în lagăr, fiindcă ceea ce urma era prea greu sau imposibil de realizat artistic, de digerat uman. Eu, când am aflat ce s-a întâmplat acolo, mi-am pierdut liniştea, somnul, înţelegerea pentru toţi cei ce nu ştiau sau nu vroiau să ştie. În fiecare om care fugea de adevărul care mă obseda credeam un vinovat, şi, prima vinovată, eu. N-am ştiut! repetam ca pentru a mă dezvinovăţi, de parcă cineva mă acuza. Am iubit, fiindcă nu am ştiut. Am fost fericită, fiindcă n-am ştiut. Am trăit, fiindcă n-am ştiut. Dar acum ştiu. Ce trebuie să fac ca să nu mai fie posibil? Am cunoscut o fată care a fost la Auschwitz. Acolo a „servit" în bordel. Guvernanta ei, nemţoaică, l-a cucerit pe paznic, pe fiecare paznic la rând, ca să-i aducă fetei de mâncare. Şi aşa a rezistat. Avea numărul imprimat cu fierul roşu pe braţ. Şi aşa am aflat de acele orori de necrezut şi despre moartea singurei mele prietene, Kity. Când a venit în clasa mea, avea cincisprezece anii Părul roşcat, strâns, bine periat, în două cozi scurte, cu cărare la mijloc, faţa albă-albăstruie, nas drept, profil de medalie privirea cenuşie, atentă, severă. Era din nordul Ardealului şi făcea eforturi disperate să piardă accentul unguresc, la fel cum mă străduisem şi eu cu ani în urmă să nu mai vorbesc ca la ţară şi să învăţ franţuzeşte. M-am apropiat greu de ea. Parcă se temea de ceva. Parcă avea ceva de ascuns sau ceva de apărat. Era foarte credincioasă. Se spovedea, se împărtăşea, ţinea toate posturile. Ne-am apropiat încet, dar trainic. Am devenit prietene bune. Şi totuşi nu înţelegeam de ce nu se duce în vacanţă să-şi vadă părinţii. „Nu mă înţeleg cu ai mei, mi-a spus, şi n-am timp de pierdut. Am atâta de învăţat ca să ajung unde vreau". „Unde vrei să ajungi?" „Sus, cât mai sus." După bacalaureat, s-a înscris la matematică. Dar părinţii au silit-o să-şi scoată actele şi să urmeze facultatea de la Cluj. De acolo a ajuns la Auschwitz. De ce? Cum a fost posibil? Întâmplarea a făcut s-o cunosc pe fata care a

scăpat cu viaţă şi care a cunoscut-o pe Kity. Au „lucrat” în acelaşi bordel. Pe urmă Kity a ajuns în spital şi de acolo în camera de gazare… Nu puteam accepta toate ororile astea. Zeci de mii de oameni, sute de mii, milioane. Vroiam să înţeleg cum era cu putinţă, cum aveau totuşi înfăţişări umane fiarele din lagărele de exterminare. Nu, erau mai rău decât fiare, fiarele nu sunt perverse, nu se amuză chinuindu-şi victima, n-o umilesc înainte de a o ucide, n-o ucid lent. O ucid ca să-şi astâmpere foamea, ca să supravieţuiască. E legea junglei. Fiarele nu imaginează ferocitatea, nu se excită săvârşind-o sau privind-o. Nu se amuză inventând diverse forme de atrocităţi. Mă întrebam dacă toate victimele fiarelor în toate pădurile lumii pot ajunge în patru ani la atâtea milioane câte au murit la Auschwitz, în alte lagăre, pe front, pe toate fronturile. Şi mă simţeam vinovată.

Recitind scrisorile acum, mă întreb cum am putut să mă rup de această imensă suferinţă pentru bucuriile şi suferinţele dragostei? Mă duceam la restaurante, la concerte, la teatru, la lacuri, citeam poeziile lui Rilke, mă bucuram, de fiecare rază de soare, de fiecare picătură de ploaie, când oamenii erau torturaţi, schingiuiţi şi îşi încleştau dinţii ca să nu-şi trădeze prietenii, li se smulgeau dinţii, unghiile şi nu-şi trădau prietenii, eu trădam toată omenirea, preocupată şi obsedată numai de fericirea mea. Poate dacă o să citiţi scrisorile, o să înţelegeţi. Vă rog să le luaţi. Dar să le citiţi pe toate. Aţi putea scrie o carte. Aş vrea… aş dori foarte mult… Vă rog. Oricum, nu le pot duce înapoi. Aici mi se numără globulele albe, acasă zilele mele vor fi numărate. Dar povestea asta aş vrea să trăiască. Merită. Puteţi să spuneţi că le-aţi primit, că vi le-a lăsat cineva care…

— Formula e prea banală.

— Viaţa are curajul să fie banală. Soarele răsare, apune. Copiii se nasc, oamenii mor. Pe iubitul meu îl chema Ion. E banal? Într-o scrisoare

îmi spune: „Cita, te iubesc”. Ei bine, nimic nu m-a impresionat mai mult în sute de scrisori ca aceste cuvinte banale. De altfel, Gide face diferenţa între banalul convenţional şi banalul care ar fi întâmplare obişnuită, în care cititorul recunoaşte ceea ce i s-a întâmplat şi lui, dar crede că numai lui i s-a întâmplat.

Căutam s-o conving că se va face bine şi va scrie o carte folosind scrisorile.

— Da, aş fi vrut, dar n-ar fi fost posibil. Eu sunt măritată. El era însurat… Acum e prea târziu. Vă las scrisorile. Jurnalul. Marie Bashkirtseff dorea şi ea să lase jurnalul unui scriitor. Se agăţa de jurnalul acela, care era unica ei şansă de a supravieţui. Şi îi scrie lui Maupassant: „Oamenii pe deplin fericiţi, puternici şi sănătoşi sunt oare pregătiţi cum trebuie ca să înţeleagă să pătrundă, să exprime viaţa, viaţa noastră atât de chinuită şi atât de scurtă? Oare cei exuberanţi sunt făcuţi ca să descopere toate mizeriile, toate suferinţele care ne înconjoară, să bage de seamă că moartea loveşte neîncetat, în fiecare zi, pretutindeni, cruntă, oarbă, fatală?” Nu se ştie dacă l-a cunoscut pe Maupassant, dacă i-a lăsat jurnalul. Dar datorită jurnalului a reuşit să supravieţuiască. Eu vreau să salvez scrisorile. Aici e iubirea noastră, viaţa noastră. Pe urmă, fiecare a văzut sau a crezut altfel. Pentru el important era să se ocupe de lucrările lui de psihiatrie, să scrie. Era convins că numai aşa poate să se exprime pe el şi să-i ajute pe oameni. Fiecare credea că poate să-i ajute, dar altfel. „Şi dacă mături strada faci o treabă utilă, dar eu pot să fac mai mult, pot să fac mai bine. Pot să fiu altfel util, îmi spunea. Tu te pierzi în treburi pe care şi alţii pot să le facă sau să nu le facă. Totuna.”, „Cum totuna?” protestam: „N-ar folosi la nimic să-ţi explic, tot n-ai înţelege. Alfabetizarea se va face şi fără tine, fără noi. Dar cărţile mele nu pot să le scriu decât eu.” O să găsiţi pagini de

jurnal, foi răzleţe, însemnări… Vedeam că abia respiră şi totuşi îi puneam întrebări:

— Şi pe urmă? Aţi mai iubit?

— Am încurajat iubirile care veneau spre mine. Am construit de fiecare dată o iubire. Mai întâi, profesorul Angeliu, pe urmă… Ce importanţă are… M-am măritat cu Petruş. Nu ştia nimic despre Ion Berezeni.

Aşteptam în faţa unui garaj să iasă un taxi de care aveam neapărată nevoie. S-a oprit o maşină foarte elegantă.

— Nu e taxi, mi-a spus omul de la volan. Maşina nu e a mea, dar vă duc unde doriţi.

Când am coborât, nu a vrut să ia bani.

— De câte ori am să vă întâlnesc, am să vă duc cu maşina.

— Oraşul e mare.

— Dar eu am noroc.

Cred că a trecut un an până în ziua în care s-a oprit o motocicletă în faţa casei mele. L-am recunoscut numaidecât. Ars de soare, părul cărunt, totuşi tânăr, cu dinţii cam mari, dar sclipitori, sănătoşi.

— Nu e maşina aceea elegantă, mi-a spus, dar e a mea. Vă rog să urcaţi.

De ziua mea, în camera lui modestă, mansardată, am găsit peste tot frunze de toate nuanţele, de la verde crud la castaniu, roşu-aprins şi galben ca lămâia. Pe jos, covor de frunze, pe pat, cuvertură de frunze, rama oglinzii împodobită cu frunze. Faţa de masă, acoperită cu frunze. O sticlă de vin vechi, culoarea chihlimbarului, dulce, parfumat. Nu ştiam că există astfel de vinuri. Pe un platou, şuncă, brânzeturi şi fructe. Cafeaua tare, amară. Un patefon şi numai două discuri. Atâta avea. Dar ce bine alese: *Sonata Kreutzer* şi *Moartea Izoldei*.

Vroia neapărat să mă mărit cu el. Am acceptat ca să trăiesc în provincie. Într-un oraş necunoscut ai mai mult timp să trăieşti pentru tine. Să trăieşti

ca la munte, ca la mare, ca la ţară. Există o poezie a acoperişurilor de case, cu începuturi de zi palide, cu ploi triste şi ploi jucăuşe, vesele. Un oraş al grădinilor mai puţin frecventate, al oamenilor pe care nu-i cunoşti. Să te reîntâlneşti cu un om din oraşul pe care l-ai părăsit e o plăcere, cum ar fi să scoţi din bibliotecă o carte citită demult sau dintr-un vraf de discuri unul uitat care ţi-a plăcut cândva într-o împrejurare. Sau poţi să şi stai în casă mult, fără să te sinchiseşti că n-ai o rochie nouă, că alţii au mai mult. Acei alţii nu există pentru tine, cum nu exişti tu pentru ei. Şi ca să nu mai aştept, fiindcă, fără voia mea, fără să-mi dau seama, aşteptam, şi ca să nu fiu singură, şi ca să fiu iubită, era o veche nevoie, foarte veche nevoie a mea să fiu iubită.

Am găsit două scrisori pe care mi le-a scris la început, nu-mi vine să cred că sunt de la el. Vă rog să le citiţi.

„Erai pentru mine mai mult o voce venită din depărtare, din noapte, din toată acea tensiune pe care o dă teama că odată receptorul lăsat jos, totul se distruge, se pierde, reintră în neant sau în acele unghere de lume întâlnite în copilărie sau poate în vis. Şi apoi s-a întâmplat să am febră şi apoi te-ai îmbolnăvit tu şi apoi au venit alte piedici. Toate acestea explică greşeala mea. N-am căutat decorul, clipa, mijloacele de a te mai vedea, de a lăsa timpul să sape lent, drumul cel lung, niciodată prea lung, faţă de frumuseţea care aşteaptă la capătul lui. Numai pe un astfel de drum se poate înţelege firea celuilalt, poate rana pe care o aduci din altă viaţă, poate doar micile zgârieturi. Îţi spun toate astea ca să vezi că te-am înţeles şi să înţelegi de ce mă roade tot ce a fost urât, fiind prea pripit, prea pasionat în posesiunea noastră. Imaginea pe care aş vrea s-o păstrezi despre mine, şi dacă nu se mai poate e din cauza mea, mi-e mai necesară decât prezenţa ta, decât îmbrăţişarea noastră.”

Şi a doua scrisoare:

„Patricia, draga mea, eşti aici şi e cald în inima mea cum cred că nu poate fi decât acolo unde iubirea îşi face loc. Nu-s caraghios? Te întreb pentru că poate ai să citeşti rândurile astea. Dacă nu, e simplu. Nu-s caraghios. Lucrurile care cresc acum în mine sunt pline, «ca o mireasmă într-o pădure». Un val de viaţă urcă din adâncuri neştiute şi pline de înţeles. Încerc să mă aplec deasupra aceluiaşi hău. Îmi pare că acolo zace o fântână singuratică, însă fără sfârşit, tulburată de entuziasm şi patimi, de sete şi miraje. Apa e limpede. Văd până în fund, dar oglinda ei tremură întruna uşor, abia simţit, însă destul ca să nu mă pot vedea eu însumi.

N-aş vrea să fac această cufundare în mine de florile mărului (… frumoase, uşoare, duioase şi simple) ci mai cu seama ca să pot veni la tine cu amândouă mâinile întinse, cu palma mea dreaptă şi palma mea stingă descojite, să-ţi arăt, fără să-ţi spun: iată, Patricia, ăsta sunt eu, aşa sunt, nu ştiu cum, dar adevărat. Să nu crezi să-ţi scriu o scrisoare de dragoste. E prea pretenţios. Cum aş putea-o face, când eu însumi nu sunt decât înecat într-o lume fără margini, neînţeleasă, nemeritată, cu neputinţă de a o judeca şi o prinde în chingile gândurilor? Am să pot? Nu ştiu.

Doamne, câte tulburări în mine! Ştii ce mă întreb? Ce caut eu la ea? De ce-i tulbur liniştea? De unde acest drept de a veni la ea, chiar şi în intenţia bucuriilor? Cum de nu preget să trec pe stradă, în casa ei? Iată întrebări grele. Parcă te văd zâmbind: şi chiar de-ar fi aşa? Aşa e Patricia şi eu aşa sunt, pline de iubire gândurile mele. De unde vin şi încotro mă duc, nu ştiu exact. Simt însă că, în ceea ce mă priveşte, tot elanul meu de nedumeriri şi tristeţe mă urcă spre ceea ce am crezut că poate fi omenesc. Am dreptul să judec şi pentru tine? Apoi, atunci aş vrea, presimt, că va fi

să încununez viaţa ta, să-i dau acel nimb de bunătate, de bucurie, până la moarte de fericit. Iată cât sunt de cutezător! Dar simt, Patricia, că aşa vor fi lucrurile sau, în orice caz, aşa vreau să fie.

Ceea ce o clipă a fost nearmonie a fost binele nostru. Puntea de aur nu s-a întins pe acest amănunt şi acum ştiu ce-i în afara ei.

Pasiunea, în loc să devie dorinţă, devine ideal, devine mit, „le fleuve étincelant!" în loc ca viaţa să ne ducă spre o potolire, ne duce spre o sete, spre o împlinire. „L'unité de l'esprit" a lui Morgan se află în apropierea noastră. Cel puţin, în apropierea mea. Iartă-mă că vorbesc la plural, că împart atât de plin gândul meu cu al tău.

Dar ai dreptate, ne cunoaştem atât de puţin! Ne vom cunoaşte mult, dar nu într-aceasta va sta bucuria noastră, ci în bunăcredinţă, în siguranţa că celălalt e fericit, atunci când se găseşte sau când vine la iubitul sau iubita lui…

Am întrerupt scrisul, dar nu şi gândul. Cu ochii închişi am stat privind la tine. Sunt adormit, dar fericit. Niciodată, nicio singură dată n-am simţit prin părul meu trecând degetele cuiva cu bunătatea, cu blândeţea şi cu duioşia cu care au trecut degetele tale. Nici când am crezut că iubesc şi eram iubit. E o întâmplare asta, nu ceva făcut. Dar tu şi acum îmi aduci lacrimi în ochi pentru ce am reuşit să fiu în clipa aceea şi în multe alte clipe dintr-un timp atât de scurt. Nu pot scoate toate astea din mine şi mă închin şi îţi mulţumesc."

Bietul Petruş, era şi el gelos. Simţea că nu sunt cu totul a lui. Mă iscodea. Într-o noapte s-a trezit cu o nelinişte pe care n-a putut s-o stăpânească.

Eu nu dormeam.

— La ce te gândeşti? m-a întrebat.

Şi fiindcă zâmbeam:

— Spune, au fost mulţi?

— Ce săracă ar fi fost viaţa mea dacă ai fi fost numai tu.

— Deci, recunoşti?

— Dacă ai şti că am nu numai curajul, dar şi orgoliul a tot ce am trăit.

A început să bea, adică a reînceput. De dragul meu se lăsase.

— Sunteţi o femeie iubită.

— A fost atât de dramatică viaţa mea, atât de tristă fericirea mea. Dar n-aş da-o pentru toate bogăţiile lumii. Şi ce repede a trecut. Într-o zi toate încep să te lase. Bineînţeles, anemie, devitaminizare. Vechea mea miopie creşte „văzând cu ochii", încep să aud mai prost. Nu se observă, dar eu ştiu. Dinţii, cu care muşcam dintr-un măr, altădată, cu care spărgeam alune şi nuci, care-mi luminau faţa, încep să se clatine. Te duci la doctor: parodontoză. Ce-i de făcut? Nimic, gingia se retrage. Îmi bagă două degete în gură, îmi scoate un dinte şi mi-l arată: „Vedeţi?" Văd şi nu-mi vine să cred. Îmi înţelege disperarea; „Să încercăm să-i mai ţinem pe loc câtva timp". Şi, timp de două ore, se osteneşte să treacă o sârmă subţire la rădăcina fiecărui dinte, să-l lege. „Să mai ţie." „Cât?" „Un an, poate mai mult." Şi pe urmă? „Ce importanţă are." „Vedetele îşi scot dinţii buni, zdraveni, dacă nu sunt destul de frumoşi, ca să fie angajate într-un film." „Eu aş vrea să am dinţii cei mai urâţi, dar să fie ai mei." Vroiam, acum nu mai vreau nimic. Există o boală care se numeşte oboseala de a trăi. Vine o clipă când spui: Ajunge. Aici am ajuns.

Azi, când am intrat, am găsit ordine în odaie. Ea era albă, străvezie. Abia mai respira.

— Soţul meu trebuie să vie să mă ia. Până atunci nu ştiu ce s-ar mai putea întâmpla. Cu ultimele puteri, am strâns scrisorile, le-am pus în geamantan. Vă rog să le luaţi. Vă rog… Şi, într-o zi… oricând ar fi… Nu-i nicio grabă. Această dulce povară care e tinereţea s-a sfârşit. Nu mai am mult. Nu cred în viaţa de apoi. Pământul nu

protejează, ci descompune, roade, ucide. Ucide mortul. Se hrăneşte cu tot ce poate fi descompus. Dar poate că spiritul nu-l ia pământul. Gândul, conştiinţa poate vor rătăci în cosmos, vor reveni în visele şi coşmarurile celor ce rămân aici. Aşa credea el. Eu nu credeam… Acum, nu mai ştiu. Nu mai ştiu cine a avut dreptate. De rătăcirea asta fără sfârşit mă tem. Mă tem de moarte. De aceea vă rog, vă rog…

Şi i-am promis.
În noaptea aceea a murit.

PARTEA A DOUA
SCRISORI DE DRAGOSTE

Motto: „Oamenii sunt plictisiţi de convenţia romanescă şi o înlocuiesc cu jurnale intime şi cu documente”.

André Malraux

Viaţa nu e absurdă. Absurde sunt forţele oarbe ale naturii, inundaţii, cutremure, avalanşe în munţi, uragane pe mări. Absurdă e gelozia celulelor care se înmulţesc haotic, împotriva celor bine organizate, care se apără, ne apără de duşmanii dinafară.

Oamenii de bună-credinţă se caută şi-şi dau mâna, întinzând peste pământ o punte ca un curcubeu pe cer.

Ce este o carte scrisă de un necunoscut în alt colţ de lume, în care te regăseşti ca în cea mai fidelă oglindă în care găseşti un frate geamăn?! Sau sufletul pe care ţi-l regăseşti în note puse pe portativ de un compozitor mort cu o sută de ani înainte? Sau în portretul unui pictor din şcoala flamandă, sau în vraja unei poezii de Tagore?!

Într-o zi mi-a căzut în mână o carte care m-a cucerit: *L'Autre* de Andrée Chédid. Autoarea îmi era necunoscută. Dar acum o iubeam şi-i traduceam romanul. Acţiunea se petrece într-o localitate la mare, undeva în sudul Franţei. Dialogul, simplu. Citez din memorie: „E frumoasă dimineaţa asta, spune Sim, bătrânul pescar, însoţit de câinele lui, care azi e neastâmpărat, nervos, tânărului necunoscut care-i zâmbeşte la fereastra unui hotel. În clipa aceea, un cutremur năprasnic înghite tot ce-i viaţă împrejur. Scapă numai bătrânul şi amintirea unui zâmbet. Tânărul, îngropat în pământ trebuie să fie salvat, decide bătrânul. Împotriva tuturor scepticilor, a oricăror

argumente logice, el rămâne zile şi nopţi lângă locul unde e convins că celălalt respiră. Prin cuvinte care nu se leagă, bolboroseli ca ale unei ape îndepărtate, ale unei rugăciuni în deşert, ale unei litanii, chiar dacă tone de pământ îi despart, dialogul se înfiripă, speranţa e transmisă, tânărul rezistă. Şi e salvat".

Lucram de un an încheiat la traducerea asta, învingând dificultăţile climatului specific, greutatea de a-i reda poezia, simplitatea limbajului. Găsisem tocmai în *Lettres Francaises* un articol despre această carte:

„Romanul lui Andrée Chédid surprinde în acelaşi timp prin conciziunea şi amploarea unui cântec care mai întâi se vrea liber. El se rătăceşte câteodată, dar numaidecât se strânge în jurul unui dialog imposibil şi obstinat, în jurul unei scriituri care ba se armonizează cu lungi peisaje pe care le reinventa, ba se întrerupe, se scurtează la fel de aspru, la fel de frust ca pielea tăbăcită, îngroşată a bătrânului ţăran care se agaţă de pământ şi se confundă cu uscăciunea lui, la fel de ţeapăn ca limbajul care pune pe fugă pe indiferenţi şi inoportuni. Poem al aşteptării, poem al unei lumi care se sfârşeşte şi ai unei lumi care renaşte, dar şi recunoştinţa în privinţa unei respiraţii cu greutate reînvăţate şi a unei zile pe care a uitat că a fost atât de dureros dorită; ocolurile, diversiunile lui Andrée Chédid, subtile incantaţii ale nopţii, ale tuturor puterilor vecine cu moartea de care se încarcă atât de des şi de manieră secretă, anumite peisaje de pe coasta Mediteranei, cărora poate le datorează o parte din seninătatea lor, nu se acordă oare cu această frază care ezită, se rupe, întâlneşte aproape tăcerea, îmbrăţişează, în sfârşit, până la cele mai intime pulsaţii, smulgerile şi neregularităţile apropiate de pământ şi de mare?"

Citeam articolul semnat Patrick de Rosbo, când casa s-a clătinat ca o barcă surprinsă de furtună. Am fugit cu iuţeala animalului care se

fereşte de moarte. Peste masa pe care o părăsisem s-a prăbuşit biblioteca; lampa, în secunda în care am trecut pe sub ea, a căzut, smulgându-se din tavan cu cârlig şi lanţuri. E lampa pe care am descris-o în *Cartea Mironei*: o cutie de sticlă cu marginile tivite cu nichel cromat, prinsă de plafon de lanţuri grele. Căzuse şi la cutremurul din 1940, când înlocuisem sticlele mate ca să păstrez în nopţile când scriam, umbrele lanţurilor. Dar în vestibul m-am pomenit ca pe un ring de box izbită de pumni uriaşi, care mă loveau orbeşte în cap, în ceafă, pe unde nimereau. Eram la pământ, knock-out, când, forţând uşa, au intrat vecinii şi m-au găsit îngropată sub un maldăr de obiecte de pe placardul care-mi servea drept debara: o cutie din care s-au risipit globuri colorate, beteală, stele aurii şi confeti, un rucksak, un geamantan deschis din care au ieşit sute de scrisori care mă acopereau, mă sufocau şi umpleau vestibulul. Erau scrisorile Patriciei Matak, scrisorile Citei şi ale lui Ion Berezeni.

În noaptea aceea de pomină, în care atâţia oameni au fost îngropaţi, ei au ieşit la lumină, s-au scuturat de întuneric şi uitare şi şi-au impus prezenţa lor, mi-au cerut să le salvez iubirea.

Învălmăşite din capul locului, fiindcă făcuse greşeala de a le scoate din plicuri, eforturile pe care le-a făcut cu ultimile ei puteri de a stabili oarecare ordine, au rămas zadarnice.

Foarte puţine au dată:

„16 iulie

Azi a murit maestrul. ÎI credeam mai bătrân, totuşi nu-mi imaginam că va muri vreodată. Nici nu va muri. Abia de aici încolo opera lui îşi va căpăta locul pe care-l merită în cultura noastră. N-am ştiut ce pierd, ce pierde ţara toată, n-am preţuit destul norocul de a fi avut prietenia, încurajarea lui. Ştia că îţi scriu zilnic, ştia că te iubesc: «Dar

dacă asta nu te ajută să-ţi termini cartea, degeaba iubeşti», cred că se gândea «degeaba trăieşti». Şi totuşi avea încredere în mine şi câtă răbdare, câtă înţelegere. Tot felul de gânduri se adună sumbre."

„Ultimele zile ale expoziţiei lui Bob Bulgaru. Vernisajul a fost la 28 aprilie. I-au organizat-o un grup de prieteni. Portretele copiilor sunt emoţionante. A murit la 30 de ani, a trăit într-o cumplită sărăcie. Dar se prezenta decent, deşi erau zile când nu avea ce mânca. Ce ar fi ajuns dacă nu ar fi murit atât de tânăr? Recitesc *Sparkenbrooke*: «Câteodată, în ultimul timp, Maria uita să se roage, căci era fericită». Eu nu uit să mă rog, deşi sunt fericită. Rugăciunea mea: să primesc o scrisoare în care să-mi spui că mă iubeşti."

Dialogul, ca în scrisorile dintre Bernard Shaw şi Stella Campbell, nu-i imposibil în aceste condiţii şi poate nici în acelea care cu adevărat au existat. Aici fiecare vorbeşte despre el, despre iubirea lui, despre ce a scris, ce a citit, ce a gândit, cum şi-a petrecut timpul. Şi, mai ales, despre suferinţa de a fi despărţiţi, despre gelozie şi dor. Cenzura interzicând orice amănunt despre război, prin vigilenţa ei, nu trecea decât dragostea lor.

„Ce se va întâmpla cu tot ce purtăm în noi, cu toate către care tindem? sunt neliniştită, obosită, incapabilă de a avea destulă imaginaţie pentru viitor şi, refuzând să privesc înapoi, mă las absorbită de ceasurile zilei, de zgomotele străzii, de luminile schimbătoare ale cerului."

„Sunt dezolat că-mi găseşti, că-mi poţi găsi scrisorile reci, dar te rog insistent să Te gândeşti la cele ce ţi-am spus. Sunt obligat să-mi impun limite, să-mi corectez expresiile, elanul.

Sunt cunoscut aici. Oraşul e mic. Înţelegi? Te rog să înţelegi tot."

„Înţeleg, dar sunt nefericită fiindcă eşti departe, tristă şi cu un fel de opacitate în jurul meu. Totuşi, existenţa ta în viaţa mea, în fiinţa mea toată mă emoţionează, mă umple de atâta fericire, încât uneori mă tem să-mi schimb locul, să mă mişc, să vorbesc, pentru ca să nu se schimbe ceva. Văd ca printr-o sită, ca printr-o sticlă aburită chipurile de pe pânzele lui Megi, peisajele din rame. Imaginea ta nu mai e desluşită. Dar toate îmi sunt necesare ca să prelungesc clipa plină de tine, plină de o tulburare miraculoasă. Acum am foarte puţin timp şi am presimţirea că n-ar trebui să mă duc la poştă. Ştii de ce? Totuşi, norocul mă va ocroti, ca în ziua de 4 aprilie. Ce se va întâmpla cu tot ce purtăm în noi, cu toate către care tindem? sunt neliniştită, obosită, tristă, incapabilă de a avea destulă imaginaţie. Ţii minte că te-ai supărat şi cât mi-ai imputat când ţi-am spus că viitorul e opac?

Desigur, dacă scăpăm cu viaţă, înseamnă că nu am avut dreptate.”

Mă întreb iar şi iar, ce a devenit iubirea asta de ce s-a sfârşit, sunt ispitită să sar peste multe scrisori ca să ajung la acele însemnări răzleţe, pagini de jurnal, de care mi-a vorbit. Dar o simt lângă mine: „Mai întâi scrisorile, vă rog să le citiţi, să le citiţi pe toate”. Şi eu i-am promis, şi ea a murit. Cum să-mi calc cuvântul faţă de un mort?

„Miercuri. 9.30 dimineaţa

Ieri m-am întors din drum. M-am gândit că nu trebuie să-ţi trimit rânduri scrise în nervozitatea şi oboseala care urmează unei nopţi de insomnie, că scrisoarea pe care o voi primi sigur, care poate a şi sosit, mă va face să regret groaznic orice gând pesimist. Dar scrisoarea n-a sosit. De ce? Nici duminică, nici luni, nici marţi n-am primit nimic. Şi acum Megi e mult plecată de acasă, mă tot gândesc că scrisoarea mă aşteaptă acolo la ea, şi

apoi, când în sfârşit vine Megi, dau de ea, dar nu de scrisoare, îţi poţi închipui lesne dezamăgirea mea. Totuşi sunt destul de liniştită azi, fiindcă am dormit bine noaptea asta."

„Aseară am luat masa la «Flora», la Şosea, cu Gina şi Tom. Era o noapte în care am făcut o baie de răcoare după o zi îmbâcsită de căldură şi lungă… Tom, în vervă, a povestit despre un Bucureşti de altădată, subiect care-l găsesc mereu plin de savoare. Apoi am făcut o plimbare cu maşina. Era aproape frig şi voiam să fac provizii de aer rece şi proaspăt pentru azi. Dar mă tot întrebam ce faci tu, unde eşti, cu cine, cum? De ce n-ai scris? Şi dacă-ţi va face plăcere telegrama pe care o vei primi azi ţi-am trimis-o aseară). Mi-am amintit că ţi-am scris o telegramă a doua zi după plecarea ta, din nevoia de a-ţi spune că am fost fericită la întâlnirea din gară şi ca să nu ţi se pară prea lungi zilele până la primirea primei scrisori. De ce nu mi-ai scris că ai primit-o? Să n-o fi primit? (Bineînţeles, asta n-are importanţă.) Vreau numai să ştii că în goana pe şosea a maşinii, gândurile mele fugeau mereu, mereu, mereu spre tine şi imaginile pe care mi le sugerau poveştile lui Tom erau repede acoperite de altele cu tine şi noi… sau transformate, combinate, ca în vis. În nasurile acelea celebre de acum patruzeci de ani, îmbrăcată într-o rochie ca a prinţesei Maria, eram eu cu tine, tu călăreai şi eu alături, în locul nu ştiu cărei frumuseţi de pe atunci îţi zâmbeam eu, îndrăgostită!"

„Luni, 8 dimineaţa

Am avut o noapte agitată, m-am trezit la 4, auzind sau părându-mi-se limpede că aud că s-a spart ceva – ca un obiect de sticlă care a căzut de la înălţime mare. Am readormit pe la 6, după ce am continuat să visez foarte mult, şi să visez că-ţi povestesc ţie visele acelea, care ştiam că sunt vise

numai fiindcă ştiam că-i neverosimil (ştiam în somn), dar în acelaşi timp aveam aceeaşi precisă senzaţie că nu dorm. A plouat, a turnat toată noaptea. Plouă şi acum. Mi-am recitit în grabă paginile scrise ieri tot în grabă. Aş vrea să nu crezi că stăruiesc prea mult (adică dincolo de ce e util, sau de ce te interesează). E felul meu de a nu mă putea concentra în scris şi un fel de nevoie a mea de a nu rezuma. Am, dimpotrivă oricât de mult aş vorbi despre ceva (în scris), impresia că m-am rezumat şi că prin asta am falsificat, am sacrificat ceva din ceea ce ar trebui să fie mai întreg, mai adânc sau să nu fie deloc. Când scriu «altele», caut, dimpotrivă să «concentrez», dar e altceva, sunt apoi o mulţime de pagini pe care le reduc la una singură, dar acolo, cu multă bătaie de cap, intră tot.

Îmi pare rău că nu am scrisoarea ta. E prea devreme să mă duc s-o iau. Văd că nu ţi-am scris câtă plăcere mi-a făcut că mi-ai amintit (sau ţi-ai amintit) de seara aceea când am luat prima dată masa împreună. Am vorbit puţin, ne-am privit muli ne-am spus atâtea în acele lungi, adânci, nesfârşite priviri! Ko întreagă fază în dragostea noastră au fost acele priviri. Mă fermeca, mă prindea entuziasmul tău, admiraţia ta, căldura ta privirea, privirile tale – tu, atât cât începeam, cât încercam să ti descopăr din şi dedesubtul acelor priviri. Aveam în seara aceea, dar mai ales după plecarea ta, în tot răstimpul primei noastre despărţiri, zi cu zi, clipă cu clipă, 17 ani, numai 17 ani. Da, mi se pare şi mie că avem un trecut, că e într-adevăr minunat, încântător trecutul nostru atât de apropiat. Totul îmi place la tine. Tot, tot, tot. Şi faptul că nu vrei să-i trimiţi o carte bătrânului Ph., îţi jur că-i face plăcere, mă înduioşează, mă amuză, mi te face mai drag… (şi totuşi mi-ar plăcea să ştii ca sunt incapabilă de cinismul, de lipsa de gust de a te îndemna iubindu-te, să fii amabil în împrejurări în care dacă ai cunoaşte adevărul întreg, te-ai supăra).

Sunt mereu, mereu întreruptă, întrebări în legătură cu gospodăria, sonerie la uşă, la telefon. Acum a telefonat şi Irinel. Ieri au venit prietenii pe care îi aşteptam. Tom mi-a citit acel fragment pe care vreau să ţi-l trimit. I-a plăcut parcă prea mult. M-a certat că sunt leneşă şi nu scriu. Doamnele au răsfoit reviste de modă. Eram mulţumită că nu trebuie să stau de vorbă, ca să-ţi pot vorbi ţie, să mă gândesc la scrisoarea ta. A fost întâia zi bună de când ne-am despărţit, fiindcă în sfârşit, te-am regăsit în această scrisoare aşa cum eşti tu. Totuşi, am simţit că eşti trist. Ai supărări, s-a întâmplat ceva ce te necăjeşte? (Altceva decât tot ce e în legătură cu noi?) Ştii că mi-eşti drag? Dacă asta te mângâie oarecum, atunci nu uita că, mi-eşti foarte drag. Am fost supărată pe tine, sau supărată pur şi simplu, fiindcă nu te mai simţeam aproape, nu te mai găseam. Acum m-am împăcat".

„ora 12

Tocmai plecam, când m-a chemat Megi. Te regăsesc, în sfârşit. Pe unde ai umblat toată săptămâna, iubitul meu? Acum pot să-ţi mărturisesc: ambele tale scrisori (numai două până ieri) au fost reci, m-au îngheţat. Altădată m-ar fi înnebunit, acum cred prea mult în tine. Totuşi, n-am priceput de ce sunt atât de îndepărtate, cum, după săptămâna pe care am trăit-o aici împreună, îmi poţi scrie ţinând un fel de distanţe între noi?"

„Joi după-amiază

Sunt trist, Cita. Am deschis aparatul de radio şi am căutat un concert. E ceva de Beethoven. Ca de obicei (un obicei recent) nu pot asculta, muzică departe de Tine. Firesc, necesar, m-am aşezat deci în fotoliu cu aceste foi în faţa mea. Simt nevoia să-ţi scriu. Meandrele, valul muzical, jocul, tremurarea de dincolo de lume mă învăluie. Sunt

trist. Nu mă mai aflu în preajma Ta ca atunci seara (cât a trecut de atunci?) când ascultam copleşiţi pe Wagner – copleşiţi de prezenţa noastră, de amintirile recente, de aşteptarea celor ce aveau să urmeze în timp ce răsfoiam înfioraţi desenele lui Matisse.

Tristeţea dă vieţii mele o cadenţă gravă, încetinită. Nu numai o melancolie organică sau o risipire, ci o filtrare care se prelungeşte în mine, otrăvuri lente, nimicitoare. După exaltare şi bucurie în lumină, urmează aceste disoluţii împleticite. Viaţa îmi refuză limpezimea tonică, triumfătoare: viaţa m-a depărtat de Tine. Cum vrei, Cita, în aceste condiţii să mai pot purta în mine o expansivitate solară? Mă cufund în mine, ursuz, şi mă dispreţuiesc. Pentru că nu am puterea de a mă răzvrăti, de a mă opune de a lupta împotriva împrejurărilor. Ne lăsăm şi unul şi altul luaţi de curent. Acceptăm viaţa cu resemnare. Ne înciudăm că întâlnirea noastră a avut loc tocmai acum, în condiţii atât de neprielnice. Sufăr de toate astea, Cita. Mai e şi o părere de rău: mai puteam rămâne încă o zi (Îţi aminteşti când la telefon mi-ai răspuns atât de cald: «Nu, nu pleca, mai rămâi o zi…» Am fost un laş."

Pe margine, câteva rânduri:

„Semnele laşităţii se ivesc, se adună. Obstacolele care-i încetinează elanul le voi cunoaşte mai târziu."

„Mi-a fost frică să nu compromit printr-o întârziere de o zi o nouă posibilitate de a Te vedea curând. Am fost măsurat, dozat, cuminte. Nu mi-o voi ierta niciodată. Nu am avut mişcarea de revoltă, de aruncare în aventură, un *coup de folie*, care să prelungească îmbrăţişarea Ta cu încă o zi. Dispreţuieşte-mă, Cita. Ai dreptate. Dar, ce vrei? Eram atât de sfârtecat de atâtea obstacole care-mi

încetinează elanul, care-mi pulverizează expansiunea.”

„Duminica dimineaţa

Recitesc *La nouvelle Héloise*. Situaţia lui Saint-Preux este printre cele mai delicate mai ales cu cât timpul trecea şi pasiunea lui prindea rădăcini. La început, întrevederile celor doi amanţi aveau loc după o despărţire de o lună. Ele au continuat în acelaşi ritm, până în momentul la care am ajuns acum, cu reluarea lecturii. Dar dacă timpul exterior a rămas acelaşi, aşteptarea a devenit din ce în ce mai dureroasă. Ai remarcat acest lucru? În primele luni întrevederile satisfăceau pentru câteva zile, poate pentru două-trei săptămâni. Cel puţin aşa reiese din scrisorile lui Julie. Dar mai târziu acest răstimp s-a scurtat. Întrevederea, în loc să mulţumească, cel puţin temporar, exaspera şi mai mult. Timpul de liniştire se scurta mereu. De la trei săptămâni a devenit trei zile. În sfârşit, în acest moment a fost cu desăvârşire suprimat. Prima zi a singurătăţii nu aduce decât un singur gând: al revederii imediate, al nevoii irezistibile de plecare. Despărţirea devine şi mai absurdă, şi mai penibilă. Saint-Preux ajuns la o limită, pe care se întreabă cu teamă şi suferinţă dacă o mai poate suporta. Dar Julie? Cred că e acelaşi lucru. Vrei să Te pretezi la un joc psihologic? Reciteşte şi Tu cartea şi comunică-mi impresiile Tale asupra eroinei. În ceea ce mă priveşte, Te voi ţine în curent cu cele ce remarc la Saint-Preux”.

„sunt dezolat că nu Ţi-am putut scrie ieri. Am avut imens de mult de lucru. În lipsa mea serviciul s-a îngreuiat; a trebuit să fac tot ce am lăsat în urmă timp de cinci zile. Acum mă aflu în afară de oraş în locul în care mă aflam acum un an, în luna martie, luna de aşteptări şi miracole. Nu-Ţi voi putea spune niciodată ce a fost acest răstimp

pentru mine. Atunci am înţeles nevoia şi rostul răstimpurilor de noviciat, de purificare, şi am înţeles că aceasta este explicaţia cea mai exactă a apropierii noastre. Dar, de fiecare dată, mai târziu, în cazul altor reflexii, mi se prezintă alte explicaţii, pe care le găsesc şi mai pertinente şi mai plauzibile şi renunţ la cele anterioare, sau încerc să le înglobez celor recente. De data aceasta temeiul apropierii a fost – nu Te superi? – de ordin mai degrabă fizic. Armonia fizică a precedat pe cea a gândului, deşi, deşi… îţi aminteşti exaltarea noastră din noaptea de martie, pe când mergeam singuri, pe sub stele, îmbătaţi de fericire? Tu făcuseşi imprudenţa de a-ţi fii spălat părul… bătea vântul… ai răcit, pare-mi-se!

Astă-noapte te-am visat din nou, halucinant de reală, de vie. Niciodată vreun vis nu a avut un contur mai precis, mai veridic, mai clar. M-am deşteptat, imediat, sub impresia emoţiei.

Nu mai fi îngrijorată. Cred că merg spre bine. Nu mai tuşesc atât de tare. Nu cred să mai am temperatură (nu am consultat termometrul din laşitate). Dar sunt dezolat, draga mea. Ţi-am scris-o avem foarte puţine şanse să ne vedem la 11 ianuarie. Ţi-am spus motivul. Voi veni deci pe la 25 ianuarie dimineaţa, sau mai precis la 24 seara. Scrie-mi deci din vreme dacă e oportun să mai întârzii cu o zi sau două. Voi rămâne atunci şapte zile. Înţelegi? Şapte zile! Am să-Ţi spun atâtea lucruri! Mai avem deci de aşteptat 18 zile. Dar recompensa va fi somptuoasă”.

„Sâmbătă

Cita, Ţi-am recitit – pentru a câta oară? – scrisoarea. Ştii, a devenit o nevoie. Înainte de a începe să lucrez, să citesc, sau să încep activitatea la spital, îţi citesc, o scrisoare şi atunci totul se limpezeşte în mine. Şi în jur totul prinde viaţă. Se risipesc amărăciunile şi tristeţea. Cotidianul

cenuşiu, apăsarea dispar, înlocuite fiind cu graţia şi vraja fiinţei tale, care mi se impune gândurilor. Mereu proaspătă, strălucitoare şi nouă.

Dacă ai şti cum s-a primenit lumea pentru mine de când te cunosc, Cita! Au dispărut oboseala, amărăciunea şi plictisul. Au fost înlocuite cu ceva sprinten, primăvăratec, adolescentin şi pur. Le-ai răspândit Tu în lucruri şi în mine caldă, numai graţie, farmec. Şi cum îţi sunt recunoscător pentru toate aceste vibraţii, pentru această tinereţe pe care mi-o evoci prin întreaga Ta făptură, vai, aşa de departe de mine, acum! Iată de ce a început să mă doară depărtarea, de ce mă nelinişteşte despărţirea, de ce rosturile acestor lucruri mi se par stupide, de dispreţuit, deşi toate acestea vor fi învinse într-o zi!… Cita, sunt sigur că aşteptarea nu va fi lungă. Te asigur! De mine n-ai grijă, deşi sunt mult mai puţin stăpân pe mine decât tine, dar situaţia nu e aceeaşi, te asigur. De aceea îţi scriu, rugându-te să mă linişteşti. Nu Ţi-am primit astăzi nicio scrisoare. De ce?”

„Duminică. 11,30 dimineaţa

Am avut azi-dimineaţă o dezamăgire. Îţi aşteptam scrisoarea, cu câtă nerăbdare! Era scrisoarea care ar fi urmat celei pe care ai primit-o joi de la mine. Ştiam ora la care avea să vină trenul şi am urmărit pe la nouă dimineaţa şiragul trăsurilor care se întorceau de la gară. Treceau toate prin faţa casei, pe stradă, şi distingeam valizele şi coletele printre crengile liliacului (care a început să înflorească) din faţa ferestrei. (Cum vezi, aici e patriarhal şi agrest!) Am avut emoţii în momentul când a trecut spre gară căruţa poştei, pe care o cunoşteam atât de bine: e galbenă şi înaltă. Mi se părea că merge prea încet. Am stat la pândă şi am văzut-o întorcându-se, plin de nădejde: era 10,05. Am mai lăsat să treacă o jumătate de oră, apoi, cu o întârziere atroce, am plecat. Am întâlnit

factorul: nimic, nicio scrisoare! Dar corespondenţa de dimineaţă poate că n-a fost încă repartizată. Aşa că aştept până mâine, când sigur, voi avea două scrisori.

Cum vezi, alternanţe de deznădejde. Deducţii, raţionamente, detective, subtile, înlănţuiri silogistice, explicaţii, liniştiri. Dramă.

Îţi scriu acum de pe aceeaşi bancă pe care am stat ieri dimineaţă. Acum un nor a adus o atenuare luminii în care-ţi scriu, Cita.

Dunărea îşi plimbă apele nesfârşit înspre insula pe care zăresc departe, pe planul din fund. E o desfăşurare necontenită, infinită fără răgaz.

Dar gândul mi-e acum îndurerat. Iarăşi s-a produs schimbare în activitatea mea. Începând de mâine, iarăşi va fi greu să plec, afară de cazul în care totul se va simplifica în sensul celor ce Ţi-am scris ieri, ceea ce de altminteri e foarte probabil. Sunt contrariat. Îmi vin în minte rândurile Tale pe care Ţi le-am citit ieri şi mă revolt şi protestez în faţa viitorului, care nu este, nu poate fi «opac», cum spui Tu. Dimpotrivă. Orice s-ar întâmpla, pun ipoteza cea mai deznădăjduită, chiar dacă am fi separaţi multă vreme, nu se va schimba nimic".

Ultimele trei rânduri sunt subliniate şi pe marginea scrisorii notează: „Avea într-adevăr convingerea asta, prezenţa soţiei lui nu-l tulbura?"

„11 fără un sfert, seara, vineri

În pat. Cu sufletul plin de tine, plin de fericire şi destrămat de îngrijorare, nefericită c-am ajuns la gară târziu, recunoscătoare cerului c-am ajuns la timp, disperată că nu ne-am sărutat, roasă de regretul de a nu fi venit mai devreme pentru a fi vorbit mai mult, în condiţii mai fireşti, mângâiată de privirile tale, de mâna ta care-şi lua lung, pasionat, trist, rămas bun. Iubitul meu, atât de drag, de al meu, de adorat, de minunat. Întâlnirea asta atât de tristă venită după atâta suferinţă, trăită

de tine, cu atâta îngrijorare de mine, a fost cea mai frumoasă dintre întâlnirile noastre fiindcă ne-a apropiat cel mai mult. Ceea ce m-a fermecat, m-a legat atât de trainic de tine au fost întâlnirile noastre de la început, corespondenţa uimitoare, miraculoasă de gând. Ţi-am repetat de atâtea ori că mi-ai spus întocmai cuvântul pe care mi-l doream, că ai făcut gestul pe; care-l aşteptam. Pe urmă n-a mai fost aşa. Au intervenit şovăieli, scrupule, neîncrederi. Nu ştiu. Te-ai arătat slab, ai protestat furios. N-am «marşat». Am suferit, te-am căutat, te-am aşteptat şi ai venit acum aşa cum te-am vrut, aşa cum te vreau, transparent până în străfunduri, plin de dragostea noastră, până în adâncuri, Ion, ne iubim, ne adorăm, avem încredere în noi, putem visa viitorul, vrăjiţi de frumuseţea lui, vrăjiţi unul de altul. Iubitul meu, mi-e somn şi dor de tine, mai dor ca oricând. Am găsit acasă pe masa mea de lucru două ceşti de ceai. Ştii cine a băut din ele? Da? Îţi mulţumesc. Apoi, o umbră. Cum vei rezista unui drum atât de lung? Cât trebuie să fi suferi, cât de obosit trebuie să fii, de slăbit, de descompus! Dragostea mea! sunt bolnavă de griji. Dar încrederea asta nouă, adâncă în noi, e o mângâiere dulce, nespus de dulce. Voi adormi în braţele tale".

„Sâmbătă, ora 7 seara

Am grăbit pe străzi, căci mă aşteptau acasă scrisorile Tale. E ca şi cum m-ai fi aşteptat Tu, ca şi cum aş fi venit la o întâlnire. Dar, abia le-am parcurs, şi o nevoie violentă de a-Ţi comunica bucuria şi dragostea mea m-a aşezat în faţa foilor albe. De vorbă cu tine, Cita. Da, adevărat. Ne dăm întâlniri de acestea, pentru a ne amăgi aşteptarea.

Ne scriem scrisori lungi, pasionate, pentru a ne exprima ceva din adâncimile pe care le purtăm noi şi mai ales pentru a ne minuna, a ne minuna de asemănarea noastră, de potrivirea noastră, de

întâlnirea noastră şi de miracolele pe care le-am trăit în timpul ultimelor zile.

Astăzi, în pat, am rămas şi dimineaţa şi după amiaza, când am încercat să dorm, timp îndelungat, gândindu-mă la Tine. Am depănat în neştire firul amintirilor, până când, exasperat, tulburat, am revenit cu o mişcare bruscă la viaţa obişnuită, la cotidian şi activitate.

Scrisorile Tale mă tulbură şi mă exaltă. Sunt expresia cea mai sinceră şi mai pasionată a unui sentiment pe care îl port în mine, la rându-mi, fără a-l putea exprima cu atâta fericire şi frumuseţe. Dar vei fi indulgentă, Cita, cu aceste foi.

De-abia acum pot înţelege farmecul violent ca şi poezia subtilă, vraja şi dezlănţuirea din aceste şase zile. De neuitat. Ce-Ţi pot spune acum, când le pot cuprinde sufleteşte în întregul lor? Că am depăşit tot ceea ce puteam aştepta şi, mai mult, închipui? Că am fost conştient, moment cu moment, de excelenţa şi caracterul ireal, fantastic, al faptelor pe care le trăim? Că nu mai am, ca rândul trecut, regretul de a nu fi ştiut preţui la adevărata lor adâncime şi în plinătatea lor adevărată toate aceste momente? Nu, e inutil. Sunt lucruri pe care nu le pot amănunţi, pe care nu le pot expune logic, brutal, analist. Sunt lucruri pe care le-am trăit cu toate adâncimile de viaţă, de tot ceea ce a fost în trecut aşteptat, de tot ce a fost suferinţă, dramă, neînţelegere şi care îşi găsesc în aceste împliniri neimaginate (şi poate că nemeritate) a apoteoză. Am fost tot timpul într-o stare de veghe, de luciditate, de limpezime inumană. Şi, totuşi, înţelegeam cum mă scufundam în mine, cum mă retrăiam în vibrările mele cele mai intime şi cum participam împreună cu Tine la acel Absolut pe care, din cochetărie sau alintare, nu vrei să-l recunoşti.

Îndemnul Tău de la sfârşitul telegramei – fii liniştit – e emoţionant. Totuşi, cele ce Ţi-am scris în seara revenirii mele în Bucureşti cred că n-ai

realizat. Am înfăptuit acordul de gând, pe care nimic nu-l va zdruncina. Analogiile noastre, completate prin îndepărtarea stridenţelor, identitatea de ritmuri trupeşti şi sufleteşti, adâncite prin nostalgia depărtării, ne vor apropia şi mai mult. Acum ne cunoaştem bine şi ştim că putem cere unul de la celălalt TOT – chiar absolutul, pe care Tu îl refuzai. Nu mai poate fi vorba de a fi cerut prea mult unul de la altul, aşa cum ai spus într-un moment de înciudare (Te iert, de altminteri), nu mai poate fi vorba de viitorul «opac» (Te iert din nou, şi să ştii că nu uit nimic din ce-mi spui.)”

Cuvintele „nimic nu-l va zdruncina” sunt subliniate de ea cu creionul şi completate cu trei semne de întrebare.

„Duminică, 4,15 după-amiaza

Poate că nu am fost niciodată mai puternic impresionat de măsura apropierii dintre noi ca în momentul lecturii scrisorii Tale de joi. Nu au fost numai omenescul şi sinceritatea accentului care m-au pus în contact direct cu adâncul Tău de simţire, cât corespondenţa dintre noi pe plan de unire afectivă, dincolo de întâmplător şi convenienţe. Crezi că oamenii se pot uni oare numai prin pătura infinită a tuturor măsurilor şi raţiunilor? Eu cred dimpotrivă. Ceea ce îi leagă este tocmai dezvăluirea totală a cugetului lor, fără preocupări de convenienţe, de ridicul şi de atitudini. Acum şi atunci numai, când toate măştile şi reţinerile cad, când fiinţa se dezvăluie aşa cum este, fără fard şi reticenţe, apare nemăsluit şi pur adâncul autentic al omului. Cita, ne-am apărut în atâtea rânduri, unul altuia, în această postură şi ne-am putut măsura adiacenta noastră sufletească şi trupească pe această linie de adâncime. Dar în scrisorile noastre au intervenit adeseori ciudate şi totuşi explicabile raţiuni. Ne-am plâns adesea şi unul şi altul de

aceste împrejurări pe care nu le putem înlătura. Acum însă, în scrisoarea Ta de joi, pe care am citit-o atât, pentru că eşti atât de *Tu* în ea, în această scrisoare ai atins marginea din urmă a sincerităţii de gând şi simţire. Îţi mulţumesc, iubita mea, a fost pentru mine o mare şi mângâietoare mărturisire de dragoste. Îţi voi fi recunoscător totdeauna pentru aceste pagini. Şi sunt atât de stângaci, de limitat, acum, şi aici, când departe de Tine nu-Ţi pot vorbi aşa cum ar trebui şi aş vrea.

Retrăirea de către Tine cu atâta ascuţime a «scenei» noastre de marţi sau miercuri dimineaţa – *de atunci* – îmi aminteşte atât de precis dramele şi furiile mele alternative, tardive, dar perfect gratuite. Cita, ascultă-mă, toate acestea sunt simple nelinişti fără obiect. Avem destule alte motive, prea multe şi reale. De ce să ne amintim de un cuvânt, de un gest, de o neplăcere trecătoare?."

„Duminică, după-amiază

E ora 7,30. Unde eşti Tu acum? Ce faci? Eşti la maestru? Acum o săptămână eram împreună acolo, *deci* eram fericiţi.

Întreaga mea existenţă se organizează acum după ritmul scrisorilor pe care le primesc sau le scriu. Astăzi încă n-am primit nimic. Dar de marţi încolo voi primi corespondenţa pe la 11 dimineaţa şi-Ţi voi fi recunoscător, pentru lumina pe care scrisul Tău o va răspândi în mine în tot timpul zilei. Scrisul Tău are asupră-mi o înrâurire magică. Mă transformă, mă odihneşte, mă transfigurează, chiar când citesc, când lucrez, când sunt departe de aceste scrisori, am întotdeauna sentimentul de securitate, de echilibru, la gândul că le pot oricând regăsi, că le pot parcurge, că mă aşteaptă. Îmi întrerup adesea activitatea şi somnul pentru a mă cufunda în lectura lor. Intru astfel direct în atmosfera Ta interioară, în viaţa Ta intimă, în febra

noastră cuceritoare şi-Ţi sunt atât de recunoscător pentru tot ce mi-ai dat, pentru tot ce-mi scrii!

Apoi îţi scriu şi iarăşi sunt fericit. Mă uit cu invidie şi dragoste la foile albe care-mi prilejuiesc comunicarea cu Tine şi care se vor găsi peste două zile în mâinile Tale. Câtă vreme păstrez aceste foi la mine, sunt iarăşi fericit. Port mesajul cu mine, până când îl părăsesc în sfârşit, pentru a-şi purta singur destinul. Atunci un gol imens mă cuprinde. Mă simt gol, depeizat. Unde eşti Tu? Unde e cuvântul pe care Ţi-l adresam? A plecat. Nu-mi mai aparţine. Am rămas izolat, părăsit, cu perspectiva unei zile dezolante în faţă. Pornesc bezmetic de la poştă înspre spital şi, pe măsură ce merg, momentul de părăsire se suspendă. Aştept. Ştiu că undeva în spaţiu, mesajul Tău se îndreaptă către mine, şi gândul Tău mă întovărăşeşte, că nu sunt singur!

Cita, îmi dai atâta puterea de rezistenţă în faţa vieţii şi aşteptării! Îţi mulţumesc, iubita mea".

„Joi seara

Cita, îţi fac o rugăminte: dacă îmi scrii duminică sau luni, cel mai târziu, îţi voi primi scrisoarea miercuri la ora 1. Am nevoie de răspunsul tău: ce vei face miercuri la ora 6,30 după-amiază, când voi vorbi aici? Aş vrea să te am în faţa mea. Vei rămâne acasă, te vei plimba, vei fi într-o societate de prieteni, la un spectacol? Şi, în cazul că poţi să-ţi fixezi cu două zile înainte programul, te voi urmări în timp ce voi vorbi şi voi vorbi pentru tine.

Îţi scriu acum, Cita, în timp ce aparatul de radio îmi aduce muzică, nu ştiu de unde. O ploaie de note ascuţite care cad în picături repezi – acum din nou, val grav de cello care se invocă în nostalgie, urmat de trompete. Care răsună din depărtare, risipite apoi în aceleaşi acorduri leneşe şi prelungite; din nou goarnele răsună din fund ca o chemare şi din care se adună tumultuos valul

dezlănţuit frenetic – se poticneşte într-o oprire, apoi revine cu stridenţe şi ascuţimi; moare învăluit în moliciuni vătuite, – pentru ca din nou să reapară alarmarea alămurilor şi creşterea amplă a elanului. Pauza se repetă. Şi din nou: rostogolire de cascade irezistibile, imperative, întretăiate; îmbogăţite de sunete de goarne străbătând din depărtare, în timp ce vioara îşi plimbă arcuşurile înalt şi pur pe naivităţi de gând. Jocul se reuneşte în ascuţişuri întrerupte de căderi în tăcere şi încercări tulburi. Nu e legănare molcomă, nici sprinteneală, nici elan; este o trudă, un chin, o trăire muncită. Creşterea se împlineşte, se dezvoltă, cuceritoare, în valuri compacte; dar nu, este în acelaşi timp o împletire, o îmbinare bizară, aproape desperecheată, de stridenţe, de violenţe şi suavitate, de mângâieri şi porunci, de chemări şi respingeri şi se disting, în mare, desenurile melodiei, dar ce importanţă are cunoaşterea tehnicii? Esenţialul e trăirea. Oh, Cita, acum notele sunt grave, iar punctările tobei dau cântecului o rezonanţă adâncă, ce răspunde undeva în trecut. Tăceri. Suspensii. Reluări scurte. Şi mereu aceeaşi revenire abundentă gravă, înăbuşită, ca o mărturisire care nu se desluşeşte, dar care are nevoie de a se vădi întreagă. Legănarea revine, învăluitoare, într-un joc suav şi simplu, ca un cântec de leagăn (e cântecul în care aş vrea să te adorm!). Acum: cântece de corn în noapte, de pe vârfuri de munte, în timp ce… nu, nu e nicio ameninţare, e o armonie caldă, liniştită, în bucurii uşoare. Chemarea devine implorare, şi sus, în noapte, ceva mai bărbătesc, mai amplu, goarnele intră din nou, se tânguie aproape grav, se repetă, se încăpăţânează pe acelaşi motiv, până când o vioară – cred că e vioara a doua – se desprinde şi o linie melodică liniştită, calmă, ce se prelungeşte cu inflexiuni molcome. Cita, unde eşti? Ce faci în acest moment? E ora 12 şi 12 minute. Cum aş vrea să Te mângâie unda muzicală, să-Ţi legene

sufletul, în timp ce eu m-aş pierde în visarea Ta ca într-o mare. Acordul lung, lung – sfârşit. Spicherul anunţă: «Un concert simfonic de Richard Strauss, *O viaţă de erou*. Urmează Wagner». Nu voi mai urmări muzica, dar te voi urmări pe Tine în timp ce mă voi lăsa cucerit de ea. Şi este, Te asigur, acelaşi lucru. Căci, ascultând muzica, ce fac altceva decât Te iubesc pe Tine? Ce fac altceva decât să Te port în minte şi să mă acord sufleteşte cu unda Ta de gând?"

„Am coborât scările pe la 9,20, ora când cu tine aseară le urcam. Am coborât încet, pe gânduri. Şi ziua a trecut. La 10 m-am uitat la ceas: 10… 10…! Ce va fi mâine? Voi putea dormi noaptea asta? Mi-e sufletul plin, bogat, trist în acelaşi timp, îndurerat. Dar imaginile sunt clare, foarte proaspete, bine conturate, şi în suflet nimic nu mai e nelămurit. Totul e limpezit, plin de rost, totul e adânc, definitiv, grav… Singurul lucru trecător pare să fie tristeţea asta, atât de copleşitoare azi. Şi mâine, nu va mai fi chiar mâine. Va fi tocmai peste o lună, două cine ştie câte, dar va fi. Ştiu că există un «mâine» şi că trăiesc pentru el. Ştiu, în sfârşit, că viitorul nu-i opac. Nu, nu-i opac, nu-i opac, iubitul meu!

Voi încerca să dorm."

„Luni, ora 6,20 dimineaţa

M-am trezit la 6. Zi plină de soare, zi albă, luminoasă, ciripitoare (se poate spune aşa?). Sunt la masa de lucru. Voi încerca să Scriu în fiecare zi, şi într-o zi, cine ştie? Poate va merge."

„Ora 7,30

Dragul meu, nu am răbdare să mai scriu pentru mine, sau cum spuneam noi «altele». Simt nevoia să-ţi scriu ţie. Aş vrea să ştiu că nu te-a dezamăgit scrisoarea mea de ieri, scrisă în fotoliul

unui teatru pe genunchi. Dar altfel nu se putea. Înţelegi? După ce am citit paginile tale din noaptea în care ai venit şi n-ai dormit, când ţi-era atât de dor de mine, ţi-am fost recunoscătoare, atât de recunoscătoare, că am vrut s-o ştii numaidecât şi ţi-am trimis o telegramă. De ce nu le-am citit până ieri, de ce tot timpul cât ai fost aici şi au fost aici paginile astea nu am ştiut că te-ai zbuciumat atât… de ce ne-am chinuit, ne-am războit atâta? Ai ştiut c-o să-mi facă rău. Tu ştii «tot». Ion. Dragostea mea. Te iubesc mai mult, sau mai altfel, şi în aşa chip altfel încât înseamnă mai mult. E o iubire mai adâncă, mai gravă, sprijinită mai bine pe un fond de încredere nouă, de un fel de încredere care înainte lipsea. Nu vorbesc numai de încrederea în tine (dar şi de asta) sau în mine, ci în noi, în viaţă, în dragoste, în tot. Şi nu-mi pare rău de nimic (regretele mele pentru războirile noastre, sau pentru o seară în care acum ştiu că ne-am fi putut vedea la Megi atunci când m-am dus la cinema, sau altădată când ne-am despărţit un minut sau un ceas mai devreme sunt superficiale, fără însemnătate). Rămâne apropierea noastră profundă, adâncă, totală şi dulce, contopirea noastră, în chip şi fel, atât de întreagă şi pe plan sufletesc, toate clipele în care ne-am simţit într-o atât de rară, de identică, de superbă armonie, tot ce s-a cimentat de data asta între noi. Ştiu acum că suntem oribil de geloşi, irascibili, intoleranţi, orgolioşi şi cu aceeaşi chinuitoare nevoie de absolut. Dar sunt şi atâtea alte potriviri, atâtea nemaipomenite, esenţiale, uluitoare potriviri. Ion, dragostea mea, ştiu tot şi eu acum, şi sunt mai liniştită şi mai a ta, pentru totdeauna a ta. Mi-eşti atât de drag acum, încât te vreau liniştit. Nu te gândi, te rog mult, la nimic din ceea ce te-ar putea chinui. Nu mă preocupă, nu bag de seamă, nu există nimic în afară de noi. Ziua asta atât de însorită nu există şi nu-mi pare rău că n-a fost aşa când ai fost aici. Au fost alte lumini, ale noastre, a

fost, cu toate oboselile, despărţirile, cu emoţii, piedici şi incertitudini, tot ce putea fi mai frumos pe lume. Ion, Ion, dragul meu, numai al meu.”

„Luni, 8,30 dimineaţa

După-amiază am primit scrisoarea ta – foarte uricioasă la început (supărat că-ţi scriu scrisori pe care nu ţi le trimit, şi mai ales c-o spun şi o repet, ceea ce a ajuns să te obosească), cu totul altfel mai pe urmă şi în sfârşit îmi anunţi sosirea ta miercuri seara, cu precizie, adică tocmai ce căutasem să găsesc la început, ce aşteptam, ce-mi trebuia, ce-mi ajungea. În ce priveşte supărarea ta, recunosc că ai dreptate şi «nu mai fac» – jur. Zilele astea sunt chinuitoare prin ceea ce au obsedant, bolnăvicios, sucirea, răsucirea atenţiei (orice aş face) în jurul unui singur gând. Mi-am amintit de mai multe ori dimineaţa aceea când mi-ai imputat dezamăgit că iubirea mea pentru tine e mai ales fizică. Ştiam că nu e aşa, dar îmi făcea o imensă plăcere îngrijorarea ta. Dar dacă ai şti că-i numai sufletească, Ion, că pot fi sufleteşte atât de chinuită încât să nu mă mai intereseze altceva, că, pentru sufletul meu, simpla ta prezenţă alături de mine pe stradă, într-o cofetărie, într-o grădină, mi-ar fi destul? E poate o simplă cochetărie întrebarea asta… Şi poate pentru unele întrebări de felul ăsta altădată începeam altă scrisoare, dar acum am făgăduit să-ţi trimit tot ce aştern pe hârtie… Fac tot felul de pronosticuri în ce priveşte vremea. Căldurile mari şi ploaia disperată care a urmat (copaci rupţi, acoperişuri de case stricate de furtună) mi-au dat un fel de teamă ciudată. Inutil să-ţi ascund că sunt foarte chinuită. Tot ce fac (pentru a nu fi) tot ce încerc să gândesc nu mă poate distrage. E o nemulţumire complicată, profundă, încăpăţânată, o nemulţumire care mă revoltă uneori împotriva mea, numai şi numai împotriva mea. Am început să dorm mai puţin şi

deci să fiu mai urâtă. Şi încep să înţeleg de ce femeile urâte sunt rele. Dar poate că eu nu sunt încă foarte urâtă, deci nici foarte rea. Îţi spun asta ca să nu te sperii, să nu renunţi să vii. Ţi-e dor de mine? Şi ţie ţi-e dor?

Am început să citesc o carte pe care am luat-o demult: *La peau de chagrin*. E din cărţile citite prea devreme (pe la 15 ani) şi din care îmi dau seama că n-am reţinut nimic. Am început-o mai demult, ţi-am scris atunci, dar sunt foarte capricioasă, sunt zile când nu pot citi cum nu pot nici scrie, sau când nu pot citi anume cărţi şi pot citi altele. E de prisos să mă forţez, nu merge! Acum, dimpotrivă, o citesc cu interes, deşi mi-e atenţia împrăştiată. Ştii de ce, nu? Ion, dragule, cu totul altfel ar trebui să sune scrisoarea asta, dar nu vreau. Mă domin. Tot timpul ăsta fac, încerc să mă stăpânesc. Şi când nu izbutesc destul, rup scrisorile. Desigur, pot imagina ziua în care voi fi perfect stăpână pe toată dezordinea sufletească în care mă zbat, dar tocmai fiindcă o pot imagina nu vreau să ajung acolo. E greu de înţeles acest «vreau şi nu vreau» şi toate divagaţiile mele. Deşi poate nu e prea greu pentru tine. Tu «înţelegi tot», nu-i aşa? Înţelegi poate şi de ce nu-ţi pot scrie altfel azi, nu-i aşa? De ce nu-ţi pot spune frumos, duios: mi-e dor de tine. De ce? Fiindcă tocmai dorul ăsta mă chinuie cumplit.”

„Mai târziu

Ştiu că mă vrei calmă, înţeleaptă, reculeasă.

Poate că într-o zi voi fi aşa.

Sunt lucruri pe care le înţeleg abia acum, dintr-o dată. Abia acum îmi dau seama că în întâlnirile noastre eu eram de la început fericită că ai venit şi tot timpul mulţumită că am ceea ce am vrut, tu erai nervos, chinuit (ciudat de nervos şi de chinuit), chiar în clipa în care mă vedeai, fiindcă poate de la început te gândeai că va trebui să pleci.

Azi, deşi mi-e atât de necesar să vii, e curios că mă gândesc mai mult că vei pleca (Ţi-am mai scris asta).

E ciudat cum m-am schimbat în sensul tău, şi tu, nu ştiu de ce, cred că te-ai schimbat şi tu în sensul în care eram eu înainte. Dar dat fiindcă «eu am început», nu mă pot plânge.

De la Poştă

Nu am răbdare să recitesc, dar cred că e foarte stupid ce ţi-am scris. Te aştept, iubitul meu. Mi-e foarte dor, îmi eşti foarte drag. Te aştept cuminte. Sunt puţin nervoasă, dar explicabil. Va trece. Uite, îţi trimit rândurile astea pe care altădată nu le-aş fi trimis. Te iubesc.

Miercuri seara, după ce vei chema o dată, închide şi mai cheamă încă o dată. Te rog. Da?

„7.30 dimineaţa, luni

Când văd dimineţile astea glorioase, am uneori o strângere de inimă – mi se pare că se irosesc degeaba. Alteori, dimpotrivă, la primul contact cu ziua care începe mă simt aderând cu tot ce mă înconjoară. Azi nu, mi se pare că sunt mai prejos, că sunt lăsată la o parte de splendoarea acestei zile.

Ieri, duminică, cinematograf, plimbare pe trotuarele bulevardelor, cofetărie – zi al cărei scop era să treacă. O dată ajunsă acasă, am luat în mână *Daphne Adeane*, o carte care acum câţiva ani m-a încântat, dar din care, ca din multe altele, nu mi-a rămas decât climatul ei, parfumul ei.

Târziu mi-a telefonat Megi, dar descoperind-o şi văzând că mă cheamă numai din chef de vorbă, am refuzat să mă scol din pat (apoi am regretat).

Sâmbătă am primit două scrisori. Îmi pare nespus de bine că tonul primei mele scrisori te-a mulţumit. Mă temeam că va fi altfel. Îmi spui: sunt

lucruri pe care e bine să le uităm dacă nu în detaliul lor faptic, cel puţin în ecoul lor sufletesc. Dar, dragul meu, tocmai acest năzdrăvan ecou sufletesc e mai persistent. Mie detaliile faptice nu-mi rămân niciodată. Uite, recitesc *Daphne Adeane* şi văd că n-am reţinut niciun detaliu faptic, e ca şi când aş citi-o acum întâia oară, şi totuşi mi-e perfect familiară tocmai fiindcă a persistat ecoul sufletesc. Ecourile astea sunt uneori slabe, acoperite, mocnite, echilibrate între ele, alteori, însă, tiranice, acaparante, asurzitoare, şi atunci, în bine sau în rău, nu poţi trăi în afara lor. Logică, voinţă, amintiri de tot felul nu mai folosesc. Dar cred că spun lucruri banale şi stupide. Iartă-mă."

„Joi

Cita, vreau să-Ţi primesc scrisorile mai devreme. Aşa că te rog să-mi scrii tot la vechea adresă! Voi avea în aceste condiţii scrisorile în cursul dimineţii. Voi vorbi cu factorul şi voi simplifica lucrurile. Te rog, Cita, scrie-mi deci la prima adresă. Scrie-mi. Sunt atât de nerăbdător să-ţi citesc prima scrisoare de la despărţire. Astăzi voi primi ceva? Ce crezi Tu? Dacă primesc, înseamnă că mi-ai scris încă din prima zi a despărţirii noastre, înseamnă că Ţi-a fost dor de mine şi m-ai iertat?

Mă întrebi ce am făcut marţi seara. Întâi am rătăcit halucinat pe străzi, căci nu eram capabil să văd pe nimeni; nu aş fi putut suporta privirile, luminile, localnicii şi mişcarea. Am rătăcit zănatec pe străzi până când am socotit că prietenii mei de la Bucureşti vor fi poate plecaţi. Apoi m-am dus acolo, par *acquit de conscience*. Fireşte, erau plecaţi, probabil de multă vreme. Mărturisesc cu ruşine că am respirat uşurat. Aveam libertatea de a relua cursa, singur, cu Tine în gând. Apoi, într-un târziu, m-am dus la Biscot. El m-a târât într-o cârciumă. Suntem prieteni vechi, de peste

paisprezece ani. Foarte legaţi. Un detaliu: este singurul om pe care, întâlnindu-l după o lună, două de despărţire, – îl îmbrăţişez. Vezi, deci, cât de intimi suntem? Dar nefericirea mă pândea. Au venit la masa noastră trei femei, urâte; vulgare, proaste şi prost crescute. M-au tapat pe nervi într-un chip infernal. Dar, cum înainte de venirea lor, angajasem discuţia pe un teren care mi-era scump (în treacăt vorbisem de Tine), suportam totul în nădejdea că vor pleca. Nu au plecat decât două. Una din ele se încăpăţânase să mai rămână. Atunci am plecat la hotel, unde am achitat nota, după care, la întoarcere, la ora 11, localul se închidea. Femeia a plecat. Rămaşi singuri, m-am certat cu prietenul meu pentru că acceptase atare creaturi la masa noastră şi pentru că mi-a impus prezenţa lor. Apoi am trecut la el acasă, unde am discutat timp de o oră lucruri nevinovate. Dar reţinusem un lucru: existenţa, unei cărţi în care Tu apari ca eroină.

Îţi închipui cu ce nerăbdare am ajuns acasă şi cum am citit volumul despre care nu-Ţi pot scrie nimic. Şi te rog să nu întrebi nimic.

Trebuie să-Ţi mărturisesc, în ce mă priveşte, că am devenit şi mai exclusivist şi mai intolerant. Îmi caut explicaţii, subterfugii în aparenţă paradoxale, pentru a-mi mulţumi aceste nevoi posesive şi exclusiviste.”

„Marţi, 10, dimineaţa

Dragul meu, tot în grabă trebuie să-ţi scriu azi. Vreau să-ţi mulţumesc pentru neaşteptata scrisoare, a doua ieri, şi pentru că mă răsfeţi. Oamenii au început să vadă că sunt fericită.

— Dar ce s-a întâmplat? m-a întrebat prietenul tău Stelian. Eşti cu totul schimbată, plină de primăvară, de fericire.

— Aşa e totdeauna, a răspuns maestrul (care voia să se vorbească numai de el şi de boala lui).

— Nu întotdeauna. Eu, care am văzut-o destul de des pe doamna în ultima vreme, afirm că s-a întâmplat ceva. E de o exuberanţă, de o strălucire…

Cum puteam să-i spun «sunt fericită pentru că am primit o scrisoare şi e aşa cum mi-am dorit-o, pentru că sunt îndrăgostită de un copil care lasă în urmă bucăţele de coji de portocală»? Copilul de patru ani, care ai fost tu. Mi se pare acum că de atunci te cunosc. Aştept să-mi dai caietul cu studii. Mă întrebi dacă am şi eu nevoie de întoarcere în timp. Nu! M-am întors de atâtea ori, încât umblu prin trecutul meu, ca un om prin casa lui în care stă dintotdeauna, în care nimereşte fiecare lucru chiar şi pe întuneric.

Azi-dimineaţă, în pat, pe la 5 jumătate, sau poate şi mai devreme, am început să scriu. Ţi-am scris şase pagini pe care nu ţi le trimet pentru că te certam pentru acea misterioasă carte care e sigur că nu are nicio legătură cu mine. De ce nu-mi spui titlul cărţii? Dar ce importanţă are? Poţi fi sigur că eroina nu sunt eu. Aş fi ştiut. De ce să aştept să-mi spui când vei fi aici, «cu menajamente»?

Dragul meu, simt că eşti trist şi nu ştiu de ce.

Despre ce carte este vorba? De ce misterul ăsta? Îmi închipui că trebuie să ai motive foarte serioase să crezi că-i vorba de mine. Împotriva raţionamentului logic, împotriva intuiţiei, a evidenţei, a tot, orice e posibil… Voi aştepta deci două săptămâni ca să ştiu cine, ce, unde şi de ce a scris cineva despre mine într-o carte. Iartă-mă că am stăruit atât. N-aş vrea să crezi că-mi eşti mai puţin drag în clipa asta. Dacă-ai şti cât m-a bucurat scrisoarea ta, câtă fericire mi-a dat, cât am aşteptat să-ţi pot răspunde, fie şi în fugă. Azi ţi-am trimis o scrisoare (să-i spunem aşa, dat fiind că sunt nişte foi expediate într-un plic.) şi am fost nefericită că am pus-o la poşta de lângă «Nestor», mai ales c-aş fi putut s-o pun dincolo (mă temeam că ar fi

imprudent). Fiindcă n-am putut încerca rochia (nu era gata), m-am întors numaidecât acasă, deşi era devreme şi vremea frumoasă, foarte frumoasă, m-am întors repede, cuminte, fiindcă ştiam că nu te pot întâlni. Crezi că vei putea veni fie şi numai pentru câteva zile? Mi-e frică să mă bucur."

„Joi

Am rămas acasă, singură, numai ca să recitesc scrisoarea ta, să-ţi pot privi pe săturate fotografia. Şi nu ca să-ţi fac imputări şi nici ca să mă plâng. Ţin caietul pe genunchi şi tot pe genunchi fotografia ta. Mi se pare că niciodată nu te-am văzut atât de bine. Pentru cine aveai acum opt ani gura asta expresivă, prea frumoasă şi inteligenţa din privire şi hotărârea atitudinii? Ce dramă exista totuşi, «patetică imensă»? Din pricina cui sufereai? Şi despre ce carte e mereu vorba? De ce atâta mister în jurul ei? Bine, nu vei veni de 1 Mai, dar de ce mi-o spui atât de rece, de sec? Oare ca să mă pedepseşti, pentru că aş fi eroina unei cărţi de care habar n-am? Mi s-ar fi părut firesc să văd că-ţi pare rău. Şi de ce nu-mi spui că mă iubeşti? E bine totuşi că nu-mi spui atunci când nu simţi că e aşa. Dar dacă ai şti cât mă doare."

„Luni, 4,15

Dragul meu, nu credeam că-ţi voi mai scrie în după-amiaza asta. Vroiam să-mi iau caietele. Maestrul mă ceartă, e supărat că nu scriu. Vroiam să mă gândesc mai puţin la tine (pe cât ar fi posibil) şi mai ales să nu ies din casă. Dar am primit scrisoarea ta şi iată-mă într-o stare de efervescenţă, de fericire (o singură umbră) şi nemaipomenit elan. Nu ştiam cum să fac să treacă timpul, să rămân singură… «Uf, Mitzu! (ştii cât o iubesc pe mama şi cât de rar o văd), Mitzu, te iubesc, îţi jur, dar vreau să rămân singură», eram

gata să i-o spun. O fi înţeles? Am râs amândouă, ne-am sărutat şi a plecat. Totuşi, refuz să mă gândesc că vei veni pentru mai multă vreme şi nu vreau să mă bucur de teamă. Şi, totuşi, nu mă pot împiedica să mă bucur pentru toată atmosfera scrisorii tale, pentru acel *«si Titus est jaloux, Titus est amoureux»,* pentru că-ţi pare rău de «finalul scrisorii de ieri» (sunt absolut încredinţată că eu sunt vinovată, eu am piruetat, dintr-un fel de stupidă feminitate, din cochetărie), pentru că sunt atât de fericită la gândul c-ai putea veni, şi, în sfârşit, fiindcă vei veni la 1 Mai. (În orice zi va fi bine. Înţelegi de ce fel de coincidenţe mă temeam? Sărbătorile n-ar fi prielnice…)

Desigur, venirea ta cealaltă e altceva. E prea mult şi mi-e teamă şi vreau să cred că nu o merit, vreau să fiu umilă. În ce priveşte faimoasa CARTE… Atitudinea ta m-a dezamăgit pur şi simplu. Te-am rugat cu atâta stăruinţă încât n-aveai dreptul să taci. Nu voi întreba, fireşte, pe nimeni. Dar dacă aş fi eroina unei cărţi, aş şti, s-ar şti. Maestrului puţine cancanuri îi scapă. Voi fi deci calmă, fiindcă printr-un serios efort de voinţă pot să fiu. Dar simt că nu-ţi voi ierta niciodată că nu mi-ai scris numaidecât despre ce este vorba şi nu-i felul meu să nu iert – dimpotrivă.

Cât de greu se poate comunica prin scrisori şi cât de nefericite sunt reticenţele, discuţiile, tăcerile între doi oameni care se iubesc şi care ar trebui să-şi spuie tot, totdeauna, cu toate riscurile. Şi ce inutilă e picătura asta de venin între noi! Coboram să duc scrisoarea la poştă, când am întâlnit poştaşul. Mi-a dat pachetul şi o scrisoare. Am urcat la mine, emoţionată, fără nicio bănuială. În pachet, *Ioana* de Anton Holban. Deci asta era! De ce ai tăcut? Şi doar îţi jurasem că nu poate fi vorba de mine. Acum îţi jur că nu l-am cunoscut pe autorul cărţii. Romanul l-am citit mult după moartea lui.

Mi l-a împrumutat maestrul. Nu-ţi mai trimit paginile scrise liniştit, cu duioşie, cu prietenie şi tandreţe înainte de primirea pachetului. Le voi rupe. Sper că lacrimile mele de acum să fie ultimele în legătură cu tine.

Dar poţi avea certitudinea că nu te mint. Şi tot ce vei dori vreodată să ştii mă vei putea întreba. S-ar putea uneori, foarte rar, să nu-ţi pot răspunde, dar nu-ţi voi spune ceva ce nu-i adevărat sau ar fi tocmai contrariul adevărului. Va fi poate uneori tot atât de greu pentru mine să mărturisesc ceva, ca şi pentru tine să asculţi. Dar vei avea liniştea că nu există între noi neadevăruri. Să-mi spui ce te frământă. Îmi promiţi?

Am reluat scrisoarea ta. Câtă încântare e pentru mine tot ce-mi spui. Te iubesc în tot ce simţi, iubesc în tine tot. Scrisoarea de care-mi vorbeşti am rupt-o. Altfel ţi-aş fi dat-o. Mă doare capul. Nu vreau să mănânc nimic azi, absolut nimic, şi-mi va fi greu, din pricina durerii de cap… Acum ştiu programul de sărbători şi după, în sensul că voi fi liberă până în ziua de 27 (fiindcă, anumite concedii se iau prin rotaţie). Îţi voi putea deci scrie, dar cât de greu îmi va fi fără tine.”

„Joi

Sunt singur. Am rămas singur de ieri seară. Înţelegi? Voi petrece ultimele zile ale şederii mele aici înainte de venirea mea la Bucureşti în această dorită şi laborioasă singurătate. Numai prietenul J. va veni din când în când seara să mă vadă. Şi voi face excepţie, astăzi cred, mergând la cinematograf după-amiaza; vreau să văd un film francez ale cărui imagini sunt foarte inteligent prinse. Cât aş fi de fericit să-l vedem împreună.

sunt sigur că în acest moment mă citeşti, Cita, şi sunt mulţumit, deşi aceste pagini care îţi vor fi

provenit astăzi au fost scrise într-o grabă şi o febră ce va fi dăunat, desigur, clarităţii lor. Dar ce importanţă are?

Nu ştiu încă nimic despre venirea mea la Bucureşti. E deprimant, nu? Voi face însă imposibilul pentru a sosi marţi seara. Poţi să-mi aştepţi de altminteri telefonul pentru ora 11 – 11,30, în această zi, ceea ce înseamnă că miercuri ne vom întâlni!

Îţi imaginezi cu ce emoţii îţi scriu aceste rânduri?

Pasajul Tău dintr-o scrisoare anterioară în care-mi menţionezi nevoia de participare la viaţa din jur – în prezenţa mea – în mine, cu mine, mai bine spus, în contemplări lungi şi tăcute, de valori, de peisaje şi trăiri comune, fără altă emoţie decât a prezenţelor noastre (şi acest lucru e imens, deşi nu e totul). Acest pasaj întâlneşte în mine rezonanţe şi adiacente adânci. Şi eu năzuiesc către aceeaşi fericire. În aşteptare, Te asociez fiecărei contemplări, fiecărui eveniment, fiecărei clipe."

„Luni, 10 dimineaţa

E afară un timp baudelairian. Un cer jos, cu dese perdele de nouri. Îmi vin în minte versuri pe care de atâtea ori le-am recitit cu voce tare. Aş vrea să fim împreună şi să ţi le repet. Îţi citesc adesea fragmente din Edgar Poe şi versuri. Cu deosebire Ţi-am citit un poem în proză de Baudelaire, care a servit drept schemă poetului pentru *Le Voyage*. E vorba acolo, îţi aminteşti? de nevoia lui de a vizita o ţară de vrajă şi calme splendori, departe, într-un fel de Chină a Occidentului, în care totul e pur, rafinat şi limpede, în tovărăşia unei prietene, adevărată soră de elecţiune. Îţi aminteşti poemul? E ciudat că nu-mi amintesc precis titlul primului poem, dar îl voi găsi cu uşurinţă, e al şaselea sau al şaptelea poem de la începutul cărţii.

Am suferit mult ieri, că nu am putut citi nicio scrisoare recentă. Dar acelea le ştiam aproape pe dinafară. Îmi erai aşa de prezentă în gând, prelungirea revederii noastre era în mine atât de durabilă, încât eram încântat că amintirea se mulţumea să-mi reproducă cuvinte şi imagini trecute în loc să-mi aducă ceva nou, încă necunoscut de mine.

Ieri a fost duminică. Nu mi-ai putut scrie şi înţeleg de ce. Şi cum timpul afară este înnourat, s-ar putea ca la Bucureşti să plouă, deci să Te împiedice să ieşi până la poştă. Aş vrea să înţelegi un lucru: cu toată dorinţa mea violentă şi nevoia de a Te citi zilnic, aş suporta cu resemnare zilele fără scrisori dacă aş avea făgăduiala ta că nu ieşi din casă riscând să răceşti, sau pentru că, pur şi simplu, eşti obosită. Înţelegi ce importanţă acord acestei rămâneri în casă, cu tine însăţi şi mai ales departe de tot şi de toate? Şi dacă n-ar fi telefonul, şi dacă izolarea Ta ar fi completă, aş fi foarte, foarte împăcat."

„Miercuri. 8 dimineaţa

Sunt numai trei minute de când ai chemat, Ion. Dacă ai chema acum, aş putea să-ţi spun şi eu că te iubesc. Acum sunt singură. Mai cheamă-mă o dată. La cât pleacă trenul? Poate mai eşti în gară, e opt fără trei minute. Acum un minut am chemat la hotel la tine, deşi ştiam că nu mai poţi fi acolo, dar speram într-un miracol. Îţi mulţumesc pentru telefonul de acum. Cât l-am aşteptat, iubitul meu! Mă întrebam cum poţi să nu-mi scrii, să nu-mi spui un cuvânt. De ce n-ai chemat aseară, azi-noapte? La cât ai venit acasă? Se fac atâtea confuzii la telefon, sună de atâtea ori fără rost. Aş fi avut atâta nevoie să aud un cuvânt, vocea ta… Aseară la 11,20 eram acasă. La 11,30 am dat fuga la Megi (era cu totul ilogică dispariţia mea, dar aveam atâta nevoie să-ţi vorbesc). Am fost fericită că am găsit

telefonul în vestibul. La Megi nu puteam intra, dar tu unde erai? De ce nu te-am găsit? Am fi avut o jumătate de oră a noastră. Ţi s-a spus că te-am chemat? Nu ştiam ce să fac. Mi-era greu să plec şi imposibil să rămân. Nu puteam şti cât va dura până te întorci. De ce nu te-am găsit? De ce n-am hotărât toate astea între noi de dimineaţă! De ce aseară pe străzi nu te-am ţinut strâns de braţ? De ce am fost prudenţi? De ce am fost îmbufnată? Dar ce bine am făcut că am stat împreună cât s-a putut de mult! Am scrisorile tale aici în pat. Te las, iubitul meu. Vreau să le recitesc. Cât îţi mulţumesc că mi-ai scris fiind şi aici, că le am şi le pot reciti. Sunt fericită că sunt singură. Cu începere de azi, voi fi în toate zilele liberă de la 8 fără 5 minute până la 1 şi după-amiază de la 4 la 8. Voi fi cu tine în timpul ăsta. Îţi voi scrie, mă voi putea duce să expediez scrisorile."

„Vineri

Oh, dacă ai şti cât am fost de nefericit că nu Ţi-am putut telefona mai mult! M-am uitat la ceas. Rândul trecut, la plecare, vorbisem la telefon de la 8 fără 22 până la 8 fără 4 minute. Acum numai un cuvânt, Cita! Dar cele ce mi-ai spus în scrisoare mi-au umplut sufletul de disperare şi suferinţă.

Cita, o coincidenţă tulburătoare: miercuri dimineaţa m-am deşteptat din aţipirea din urmă, exact la ora 6,15, ora la care Te deşteptaseşi şi Tu. Am stat în pat până la 7 şi 10, am părăsit hotelul fără să fi primit niciun telefon. Am plecat din gară la ora 8."

„Duminică dimineaţa

O noapte grea şi lungă. Am fost tot timpul împreună, Cita. La 4 m-am deşteptat şi am rămas până la 5 fără 10 gândindu-mă la Tine (e un exerciţiu, ca sa zic aşa, obligator).

Vise, vise. Primul, ecou al bosumflării Tale de la plecare. Eram amândoi la o cină diplomatică, se pare. În jurul personajului principal se distribuiau locurile. Învălmăşeală. Dar noi eram alături, deja aşezaţi, eram îmbrăcaţi în negru. Tu erai în stânga şi nu mă priveai. Priveai în lături, tăcută. Îţi şopteam îndurerat: Cita, Cita, ce faci? De ce eşti supărată? Bagă de seamă: ai să regreţi mai pe urmă. Dar Tu erai mereu absentă, bosumflată, surdă la chemările mele înfrigurate.

Apoi, altă scenă, în altă parte. Mergeam, mergeam pe străzi şi trebuia să trecem pe undeva ca să luăm pardesiul pe care îl uitaseşi. Ajungem, Te îmbraci, apoi pleci înainte, urmând ca eu să Te ajung după ce voi fi lichidat anume încurcături cu cei ce locuiau în acea casă. Schimb de cuvinte. Las baltă totul şi plec. Te găsesc în stradă aşteptându-mă. Începuse ploaia între timp. Tu desfaci umbrela şi plecăm adăpostiţi, veseli sub ploaie, fericiţi. Atât."

„Sâmbătă, 8,30 dimineaţa

Ion, mi-e atât de dor de tine, că nu mai am răbdare să-ţi scriu. Era până acum o necesitate, un fel de uşurare, acum mi se pare cu totul de prisos. Mi-e atât de dor de tine, încât scrisorile tale nu mai mă pot mulţumi. Totuşi, sufăr că n-am primit două zile nimic. Poate de aceea şi tot ce simt e atât de intolerabil. Aştept să am azi o scrisoare. Mi-e mai mult decât necesară, dar ştiu că nu mă va potoli. Aseară mă gândeam să-ţi trimit o telegramă. Tot ce vroiam să-ţi spun se reducea la asta: Mi-e foarte dor de tine. Fac rău că mă plâng, că repet acelaşi lucru. Aş vrea să ştiu că ţi-e la fel de dor şi ţie. De ce nu ştiu? Aş vrea să ştiu în fiecare clipă ce faci! Aş vrea să-ţi spun tot ce simt, ce gândesc, dar nu pot, nu ştiu de ce. E prea multă incertitudine în mine, în jurul nostru. După ce voi primi o

scrisoare, mă voi linişti poate şi voi putea să-ţi scriu mai mult.

De la Poştă

Uite, îţi expediez acum o telegramă. Nu are niciun scop şi întrebarea mea e de prisos. Ştiu că vei veni de îndată ce vei putea şi că mă vei înştiinţa de îndată ce vei şti precis. Dar simt nevoia să afli repede de tot că mi-e foarte dor azi, acum, şi acest când vii nu înseamnă decât încă o dată «mi-e dor».

Iartă-mi şi telegrama şi scrisoarea."

„Joi, 11 dim.

Ai fost desigur severă cu mine în ultima Ta scrisoare. Ai judecat subiectiv şi fără să Te gândeşti la condiţiile în care am fost obligat să-Ţi scriu.

Acum, când sunt puţin restabilit, îţi pot mărturisi fără teamă. De a Te nelinişti. Cred că niciodată nu am fost atât de bolnav şi, în orice caz, niciodată nu m-am aflat în împrejurări atât de neprielnice pentru a mă îngriji. Nu mi-am putut lua concediu; am avut de lucru, am fost singur la serviciu şi am avut alături de responsabilităţi grele o seamă de griji şi contrarieri de diferite feluri. Tot timpul pe care nu-l petreceam la serviciu îl petreceam în pat, acasă, de unde veneam la serviciu răcit şi febril. Am făcut, desigur, în tot acest timp, în aşa fel, încât să nu merg deloc pe jos. Eram adus de acasă şi mă întorceam cu un vehicul, altminteri, mi-ar fi fost cu neputinţă să mă deplasez.

Înţelegi, deci, că în asemenea condiţii, scrisorile mele nu puteau să fie totdeauna entuziaste. Nu am vrut să Te nelinişteşc, mărturisindu-ţi adevărata mea stare, mai ales la o săptămână de la întoarcerea mea aici, când am

avut o nouă criză asemănătoare celei din Bucureşti, deşi mult mai scurtă.

Acum, chiar dacă nu sunt restabilit cu desăvârşire, merg spre bine. Din nefericire, alimentaţia merge relativ greu şi insomnia, deşi a cedat în parte, nu a dispărut.

Îmi scrii despre proiectul Tău de colaborare la o gazetă. Asta mă interesează şi mă surprinde că nu-mi dai detalii, deşi, îmi spui, nu e decât un proiect vag; dar, chiar în acest caz, cred că am dreptul să ştiu şi Tu trebuie să Te gândeşti să-mi dai detalii mai precise. Ştii bine că ar fi fost nimerit să-mi spui cum ai ajuns la acest proiect."

„Sâmbătă

Dragul meu, am evitat să-ţi vorbesc despre necazurile mele materiale şi necazuri de tot felul, despre lucrările pe care le bat la maşină. Şi n-am îndrăznit să-ţi spun că trebuie să-mi fac raze, la acest genunchi pe care nu l-am îngrijit cum trebuie, dar nu pot să nu-ţi fiu recunoscătoare că m-ai dus în braţele tale. Mă gândeam că ar fi bine să le încep chiar peste câteva zile.

Dar acum, îmi dau seama ce poate să însemne pentru o femeie să intre într-o redacţie şi să dea unui director de revistă spre publicare o schiţă, încep să bănuiesc că a te duce câteva zile în şir la doctor trebuie să fie cu mult mai grav. Îndoieli de acest fel fetele tinere le rezolvau cândva cerând sfaturi lui *Marie-Claire*. Ele nu uitau să adauge, pentru a sublinia gravitatea situaţiei, că sunt sufleteşte angajate, că au undeva în Colonii un logodnic. Dar nu mai ştiu ce a devenit *Marie-Claire* şi apoi ştiu că ai toată competenţa şi toate elementele necesare ca să-mi dai un răspuns. Deci, nu uita şi nu întârzia. Ţin să subliniez seriozitatea întrebării mele şi nădejdea mea că-mi vei spune întocmai ce gândeşti. Mulţumesc mult şi cu prietenie."

„Marţi

Îl cunoşti bine pe Luc, nu-i aşa? Sărmanul băiat, era abătut. Mi-a vorbit de proiectele lui, de aspiraţiile şi necazurile care-l frământă. Era, între altele, iritat că în ultimele luni, în timpul călătoriilor lui la Bucureşti, nu s-a putut consacra cu aceeaşi intensitate şi exclusivitate muncii în bibliotecă, aşa cum a făcut-o în timpul verii trecute. Şederile lui la Bucureşti au fost dramatice şi fărâmiţate… Nu s-a putut consacra lucrului decât o oră, două pe zi, şi aceea în condiţii neprielnice. Mi-a spus că se va duce din nou în curând şi mi-a dezvăluit programul lui de lucru. Era, în adevăr, magnific. De la 8 dimineaţa, cel mai târziu 8,15, până la 1,30, iar după-amiaza de la 3,30 până la 7,15.

L-am privit cu luare-aminte. Era febril, neliniştit, plin de entuziasm şi energie. Atâtea şi atâtea contrarietăţi în calea năzuinţelor lui, departe de a-l dezamăgi, îl încordau şi mai mult.

Mi-a vorbit, firește şi de Clarissa. Era frământat, muncit de preocupări. Am bănuit că e gelos, de o gelozie «esenţială», cum am spune noi, medicii, deci fără alt leac decât al unei coabitări permanente. Şi încă… Cunoscându-mi preocupările mele psihologice şi lucrările mele asupra viselor, mi-a făcut aceste confidenţe. A fost patetic.

— Noaptea asta, mi-a spus, a fost dintre cele cu vise rele. Cred că am avut opt sau zece vise succesive de care-mi, amintesc (poate că în realitate au fost mai multe), în care am visat-o pe Clarissa. Şi de fiecare dată în jurul aceloraşi teme fundamentale: gelozia. În primul vis ea era aceea care-mi făcea scene şi obiecţii, dar, îţi jur, fără să aibă dreptate (nici măcar în vis). În celelalte, toate, eu eram cel care sufeream şi de data aceasta, vai,

pe bun temei. (De ce nu mi-a vorbit de colaborarea ei la *Lumea copiilor*?) Şi atâtea scene pe care o imaginaţie în febră şi permanent ocupată de acelaşi obiect se amestecau obsedante.

Am căutat să-l liniştesc, cu argumente care nu l-au convins.

Totuşi, el Luc, regretă amar că nu o vede din nou în mijlocul unei societăţi, spirituală şi aeriană şi reprimă în sine gelozii elementare, sălbatice, împotriva tuturor acelora care se pot împărtăşi din aceste bogăţii, în timp ce lui îi sunt rezervate, alături de extaze şi pentru a le arăta desigur vraja, câteva îmbufnări trecătoare… Dar repede, seninătatea revine, căci cine altul pe lume a putut cuprinde această fiinţă în varietatea şi bogăţia ei de viaţă, cine s-a pătruns mai adânc în farmecul ei decât el?

Ţi-am scris în fugă aceste rânduri. Simţeam în tot timpul însă, deasupra mea, ceva ca o privire tutelară. Am privit pe peretele opus şi am distins vag un tablou (îţi scriu dintr-un birou unde m-am refugiat spre a rămâne singur). Mi-am pus ochelarii şi am distins tabloul lui Watteau, *L'embarquemet pour L'Ile de Cythère.*

L-am admirat de atâtea ori la Paris, la Louvre! Acum în timp ce-Ţi scriam, îmi trimitea tâlcul lui tulburător şi grav. Cita, când ne vom îmbarca pentru Cythera! Cita, Cita, Cythera mea."

„Vineri

Acum înţeleg. Luc e gelos aşa cum are ochii albaştri, aşa cum se entuziasmează uşor şi tot atât de uşor e deprimat, nervos, sau iubitor de soare şi de apă. E temperamentul lui. E gelos fiindcă este, nu fiindcă ceva l-ar îndreptăţi, l-ar provoca să fie. Gelozia este într-adevăr într-un sens la el esenţială (nelegată de dragostea lui pentru Clarissa şi nici de comportarea ei) Tocmai gelozia care nu-mi place. Luc îşi poate închipui că iubeşte numai fiindcă e

gelos, iar biata Clarissa poate «marşa», se poate crede iubită mai mult decât este. Dar tu, dacă-l înţelegi atât de bine, nu e fiindcă te afli în proaste condiţii sufleteşti? De ce, Doamne, de ce? Explicaţia mea privitoare la o colaborare la un ziar ţi s-a părut evazivă? Evaziv a fost însuşi proiectul. Nu l-am împărtăşit nimănui, afară de tine, n-am vorbit despre asta cu nimeni. M-am gândit c-ar fi o soluţie şi că ar fi posibil dacă m-aş hotărî. Sunt foarte răcită, dar trebuie să mă duc la Gina. Voi regăsi cu atâta emoţie tot ce avem noi acolo. E târziu. Trebuie să mă îmbrac. Dar voi trece să-ţi expediez cuvântul ăsta cu toată mâhnirea mea şi toată dragostea, cu toate gândurile mele.

Fiinţa mea e în aşa fel legată, preocupată, absorbită de tine încât… încât nu-l înţeleg prea bine pe Luc…

A fost probabil totdeauna gelos, pe toate femeile care l-au interesat, pentru toate a suferit, sunt sigură.”

„Sâmbătă

Tu al meu, tu atât de al meu, Ion frumos şi drag, am recitit pe îndelete scrisorile tale: cea din august atât de actuală, cea de acum două-trei zile, atât de adorabil entuziastă. Cât mi-a lipsit atunci scrisoarea aceea! Mă întrebam mereu de ce nu faci nicio aluzie la rândurile scrise în barcă de prietenii noştri (eram puţin vexată) şi apoi, când ai întrebat de ce nu ţi-am dat adresa lor, eu ştiam că nu mi-ai cerut-o şi eram încredinţată că ai avut numai intenţia, că eşti un zăpăcit (fiindcă mă iubeşti). De ce n-ai fost zăpăcit? Deci nu mă iubeşti, hm! Şi apoi m-am întristat: de ce e tocmai din august scrisoarea, de ce nu e de ieri, «atunci mă iubea, dar acum?». «Şi acum», spunea scrisoarea cealaltă. «Da, adevărat». Totuşi de ce nu sunt amândouă de azi? Pe urmă m-am certat că sunt prea nesăţioasă, şi am continuat să le ţin una într-o mână şi alta

într-alta, cum ţine un copil doi covrigi şi mănâncă în acelaşi timp din amândoi şi-i încântat că amândoi sunt ai lui, numai ai lui. Deci ai fost necăjit din cauza mea? Şi mă iubeşti? Da? Ion, iubitul meu, de câte ori va trebui să-mi repeţi asta ca să mă satur?”

„Joi

Cele câteva ore pe care le-am pierdut, prin coincidenţe defavorabile sau prin neînţelegeri, le regret atât de mult, Cita.

Acum plouă. O ploaie deasă, pariziană. Numai la Paris mă mai simţeam bine pe ploaie, toamna, sub cer plumburiu. Aş vrea să fim împreună acolo, pe un atare timp, pentru ca să ne putem bucura cu atât mai mult, pe urmă, de cer şi lumină.

Îţi aminteşti ce m-ai întrebat, când, la maestru, în timpul unei pauze, priveam nişte fotografii din Egipt?

Respir amintiri. Trăiesc şi mă încălzesc în iradierea lor. Chiar înciudările noastre îmi plac, mă înduioşează. Pentru că sunt rodul unor tensiuni explicabile, al unor exclusivisme intolerante. Intolerante, iată cuvântul. Trebuie să-ţi mărturisesc, în ce mă priveşte, că am devenit şi mai exclusivist şi mai intolerant. Îmi caut explicaţii, subterfugii, în aparenţă paradoxale, pentru a mulţumi aceste nevoi posesive şi exclusiviste. E un gol de adaptare sufletească, dureroasă, penibilă. Nu ştiu dacă mă pot exprima clar. Sunt totuşi sigur că înţelegi.

Nu este exclus să ne putem vedea în primele zile ale lui decembrie. Voi face tot ce se va putea în acest sens. Gândeşte-te cât de somptuos ar fi dacă venirea mea ar coincide cu ziua Ta de libertate. Un vechi vis al nostru s-ar realiza. O zi şi o noapte!

Iar n-am putut lucra sau citi nimic. Eram prea plin de tine, prea greu de melancolii. Mai erau, apoi, şi câteva stridenţe nevinovate şi fără consecinţe. Cât de copilăroşi suntem, Doamne!”

„Mai târziu

Am reflectat de asemeni mult, zilele astea, la cartea mea, în legătură cu vieţile sentimentale ale unor oameni celebri: G. Sand – Musset; Wagner – Cosima; Goethe, cu pasiunile lui, cu pasiunile lor arzătoare. M-am gândit la Balzac. Am făcut involuntar o comparaţie între condiţia acelora care au avut prilejul să se abandoneze pasiunii lor, fie şi pentru o lună, două, într-o evaziune totală, sub un cer senin, Florenţa, Veneţia, pentru a-şi consuma freamătul şi setea, şi cei care au fost obligaţi să aştepte înfrigurat luptând veşnic cu timpul, cu împrejurările, cu geloziile. Contrastul între cele două categorii de amanţi mi-a apărut atât de categoric, încât m-am întrebat la un moment dacă primii au meritat printr-o excelenţă oarecare, de ordin sufletesc, această beatitudine. Dintr-o dată, faptul de a se putea dărui reciproc, fără reticenţe, într-o desăvârşită uitare de sine şi de lume mi-a apărut atât de miraculos, de strivitor, de imposibil, încât m-am întrebat cum au putut suporta aceşti oameni o atare fericire. Şi m-am mai întrebat dacă au fost într-adevăr «demni» de această favoare, pe care le-a acordat-o atât de generos hazardul.”

„11 dimineaţa

Am primit o scrisoare lungă şi dragă. Au existat într-adevăr mari privilegiaţi ai vieţii cei care s-au putut iubi în alte condiţii – liberi, într-un secol de pace, în ţări pline de soare. Dar mie mi se pare mult şi ceea ce am, deşi uneori, sau tot timpul aproape, e atât de insuportabil dureroasă fericirea asta a mea, a noastră. Aş vrea să-ţi scriu mult. Dar

mi-e cu neputinţă. După-amiază la 2,30 trec pe la d-na Creţu. Mi-a tradus câteva capitole pe care le voi scrie la maşină. Problemele mele sunt rezolvate deocamdată. Erau băneşti şi s-au aranjat oarecum. Îţi voi spune odată cum stau lucrurile.

Am călătorit azi prin Italia noastră, peisajul care mă atrage mai mult e lacul Misurina din Dolomiţi. Stăteam culcată, cu capul pe genunchii tăi, tu îţi plimbai degetele prin părul meu, norii luminoşi se plimbau leneşi ca şi mine între cer şi munţi… eu îi vedeam în lac. Din când în când vocea ta: Cita! şi a mea: Ion! Ţi se pare prea dulce, banal, dulceag? Se poate. Dar te asigur că era atâta lumină şi atâta pace şi noi eram împreună, apăraţi de Dolomiţi, răsfrânţi ca şi norii în oglinda lacului, odihniţi, în sfârşit, împreună, în sfârşit… Era tot ce-mi dorisem vreodată… Era bine…”

„Marţi

Câta, mi-a părut rău că ai citit în fugă scrisoarea mea în care vorbesc despre un «director de conştiinţă». Dacă ai fi acordat o oarecare luare-aminte acestor rânduri, ai fi văzut că e vorba de o simplă glumă nevinovată.

În aceeaşi scrisoare îmi vorbeşti despre primirea unor flori. Mărturisesc că prima mişcare a mea a fost să surâd ca de o glumă, ca de o simplă farsă. Asigurările pe care mi le dai însă asupra întâmplării nu-mi îngăduie să am îndoieli. Te rog să crezi că nu am fost mâhnit din cauza faptului în sine, ci de gândul că a fost, într-un fel sau altul provocat sau meritat.

Căci tot ceea ce ni se întâmplă în viaţă e provocat sau meritat de noi.

Dar nu am vrut să intru în amănunte. Ar fi fost, desigur, numai pentru mine, prea obositor şi prea deprimant.”

„Miercuri

Mi-a făcut o imensă plăcere scrisoarea ta de sâmbătă, primită ieri, pentru toată intimitatea ei, pentru toate evocările pline de poezie pe care mi le trimiţi. Toate astea m-au liniştit m-ai mângâiat. Am avut o zi calmă. Aseară am văzut un film delicios, cu peisaje din Italia. Italia pe care îmi promiţi s-o vedem împreună. Italia noastră! Am fost invidioasă (numai faţă de eroii din filme am sentimente de astea urâte) pentru că a doua zi după ce s-au cunoscut au şi plecat în Italia. M-am gândit tot timpul la noi. Filmul era de altfel foarte amuzant (fără nimic opac). Aş fi vrut atât să-l vedem împreună! Seara, printr-o întâmplare, fiind o clipă singură, am dat de telegrama ta. Ai fost într-adevăr îngrijorat? Ţi-a ajuns abia acum acea scrisoare în care-ţi spuneam că am răcit? A fost o răceală violentă, ca şi durerea de cap, dar mi-a trecut în două zile. Mi se pare atât de mult de atunci! Dar pentru plăcerea de a-ţi spune că mi-e dor de tine îţi voi răspunde printr-o telegramă chiar acum. Gândul că luni la opt fără zece voi avea telefonul tău îmi dă emoţii pe care fac eforturi mari să le domin. Ieri m-am privit îngrijorată în oglindă. Am găsit că m-am îngrăşat şi m-am întrebat dacă voi avea timp să slăbesc până luni (repede, ca boxerii).

Castelul pe care mi l-ai trimis oglindit în apă e o minune. Îţi mulţumesc, iubitul meu.”

„Miercuri 4,30 după-amiază

Iubitul meu, Ion, dragul meu, aş vrea mai întâi să-ţi scriu mărunt-mărunt pe patru pagini că te ador. Nu ştiu ce altceva voi izbuti să-ţi spun din câte aş vrea. Sunt infinite sentimentele, gândurile mele pentru tine, suferinţele şi bucuriile mele, îndoielile mele dese şi încrederea care revine. Totul e încâlcit, e acumulat de prea multă vreme, de o prea mare obsesie, de veşnica, penibila

distanţă dintre noi, şi totul se reduce la asta: te iubesc, Ion, înţelegi? Eu înţeleg tot, dar din nefericire nu prevăd tot, sunt mai vinovată decât tine. Dacă nu-ţi pomeneam de o anumită ceartă, dacă nu-mi pierdeam capul pentru o glumă de a ta (cât de violent m-a înfuriat acel «director de conştiinţă» pe care mi-ai spus că vrei să ţi-l iei…), nu ne mai chinuiam. Sunt atât de stupide surplusurile astea de chin!

Dar aş vrea să înţelegi că tăcerile dintre noi sunt mai nesănătoase decât toate prostiile pe care ni le putem spune. Eu nu ţi-am dat explicaţia florilor ca să evit «stridente» (să fi fost şi o subconştientă nevoie de a te face puţin, foarte puţin gelos? Probabil… şi tot probabil că dacă scrisorile tale n-ar fi atât de lipsite de căldură uneori, de cele mai multe ori de la o vreme, n-aş simţi această nevoie). Tu nu mi-ai pus numaidecât întrebări, din orgoliu (orgolii de felul ăsta ar trebui să nu mai existe între noi). Îmi amintesc de faimoasele tăceri în jurul faimosului roman a cărui eroină aş fi fost eu… Câte inadmisibile copilării! Cu câtă stăruinţă îmi cereai să nu întreb, să nu pomenesc, să nu caut (stăruinţa asta nici acum nu mi se pare explicabilă, dar nu mă mai interesează). Nu vor mai exista tăceri între noi, Ion. Îmi făgăduieşti? Ne vom spune tot, tot, «de la obraz». Dacă scrisoarea mea, de care-mi spui că a fost «sobră», fără explicaţii «distantă», a fost aşa (şi ştiu că a fost aşa), e fiindcă venea după scrisorile tale sobre, mai rău decât distante, fără explicaţii. Şi-am mai spus: climatul scrisorilor tale (deşi ştiu că e pricinuit de «o prezenţă»), influenţează temperatura scrisorilor mele. Dar mărturisesc că nu mi-am dat seama că ai atâta nevoie de o explicaţie în privinţa florilor. Ştiind că nu le-am «provocat», nu mi se părea nimic important. Sunt oameni pe care îi poţi interesa tocmai fiindcă te-ai uitat la ei ca prin sticlă, fiindcă şi-au dat seama că nu i-ai văzut şi îi poţi atrage tocmai pentru asta, şi-

ţi pot trimite flori tocmai pentru că, cine ştie când, să-ţi poată spune că într-o zi ţi-au trimis flori, aşa, fără nădejde… Cât despre ipotezele celelalte ale tale… «ceartă… restaurant… flori… împăcare», Ion, scumpul meu, când faci ipoteze de astea, gândeşte-te că pot fi cam tot atât de potrivite ca şi cele făcute de mine în întâmplarea cu fotografiile de la „munte”. La restaurant am fost invitată de oameni pe care odată, din obligaţie, i-am poftit acasă.

— Am făcut mai multe asemenea invitaţii, care acum, dintr-un fel de contabilitate socială, se întorc, de nu se va mai şti cine a început şi cine trebuie să termine. Cât despre flori, au fost trimise de personajul al cărui nume mi-ai interzis să-l pronunţ, poate pentru a avea flori în casă, ceea ce se întâmplă foarte des, vara mai ales, fără gluma, inocentă de altfel, a unei cărţi de vizită goale în plic pe numele meu. Nu e îndrăgostit de mine, dimpotrivă, e agresiv, prezenţa mea îl irită. Ar fi multe de spus în privinţa asta.

După telefon am fost şi eu fericită… Ca şi tine, am plecat pe străzi, dovadă că am nimerit la poşta centrală, de unde înainte de ora 8 ţi-am expediat o telegramă. Am fost fericiţi, deşi ne-am auzit atât de prost. Reţinusem că mi-ai spus să fiu calmă şi m-ai întrebat dacă am înţeles «tot» şi că din cauza «florilor» nu mi-ai scris (ceea ce m-a umplut de fericire fiindcă îmi place în prima clipă să ştiu că ai fost gelos, pe urmă regret, bineînţeles, şi ţi-am cerut iertare).

Mai târziu

Străzile sunt parfumate de miros de tei. Şi la tine, acolo, la fel? Casa e îmbibată de miros de tei… În scurtele treziri noaptea regăsesc teiul, dimineaţa la fel. A început să fie cald. Deocamdată suportabil, dar mă aştept să înceapă să se încingă asfaltul, să fie înăbuşitor Bucureştiul, cum ştie el

mai bine. Apartamentul ăsta e foarte călduros vara. Încântătoare rămân serile târzii (când însă nu sunt pe stradă mai niciodată) şi dimineţile de la 6 la 9, când e răcoare. Dacă te-aş putea întâlni fie şi numai trei zile în altă parte, să avem ale noastre serile, nopţile, dimineţile astea de vară, trei zile întregi! Dar eu nu ştiu nici măcar unde eşti în clipa asta, ce faci, ce gândeşti, ce mai însemn pentru tine! Totuşi, vreau să cred că eşti prins de treburile tale obişnuite, că te gândeşti la mine tot timpul, că ţi-e dor de mine, că nu ai altă dorinţă decât să ne întâlnim."

Am foile tale în mână, te citesc şi-ţi scriu în acelaşi timp: Panica ta de a mă pierde e într-adevăr absurdă, dar câtă bucurie îmi dă, Ion ţin atât de mult la tine, încât nu vreau să te ştiu neliniştit, oricâtă plăcere mi-ar face. Cât despre gândurile mele, sunt ale tale toate pentru tine, sau provocate de tine. «Faptul că sunt departe de tine…» (îmi scrii, neliniştit). Faptul că suntem departe unul de altul mă leagă şi mai mult de tine, îţi răspund nu numai ca să te liniştesc, ci fiindcă e aşa. La ceea ce mă înconjoară nu particip decât într-un fel, cu totul exterior mie (şi nouă). Nu ştii în ce hal mă stăpâneşti (în ce hal), sau te alinţi? (Tu, nu eu.) Totuşi, ce-mi spui mă mângâie, mă răsplăteşte de suferinţa care înseamnă lipsa ta (fiindcă e o suferinţă, atroce uneori). Ai făcut bine că mi-ai spus ce nu ţi-a plăcut, sau ce te-a necăjit. Aş vrea să-mi spui totdeauna tot, tot. Desigur că nu vreau să te mai supăr. Nevoia mea de a te necăji câteodată e detestabilă, ştiu şi nu-mi place, nu mai fac! Dar dacă s-ar întâmpla totuşi ceva vreodată să nu-ţi placă te rog, trebuie să-mi spui, să ştiu ce este. Pe «domnul» care s-a ocupat de mine, în seara aceea, l-am cunoscut atunci şi nu l-am mai văzut. De altfel, trebuia să plece pentru multă vreme în străinătate şi cred c-a plecat. Dacă totuşi am făcut o aluzie oarecare, a fost ca să încerc să te fac puţin gelos, apoi nu mi-am mai amintit, prea n-

avea nicio însemnătate. Recunosc, dragul meu, că dacă tu ai încerca jocuri de astea, urmările ar fi dezastruoase.”

„Luni, 11,30 dimineaţa

Şi astăzi îţi scriu în fugă. Mă simt stingherit de această corespondenţă grifonată în treacăt, dar sunt liniştit că Tu vei şti să explici împrejurările în care-Ţi scriu. Am mai avut încă o noapte de nesomn şi în plus, m-am îmbolnăvit din nou. Ieri am fost suferind foarte grav şi totuşi am fost obligat să vin la spital, îţi închipui în ce condiţii a trebuit să lucrez. Astăzi am avut alte şi alte complicaţii, cunoşti împrejurările. Condiţiile au fost cu desăvârşire grele aici. După cum ştii, am rămas complet singur. Dar sunt deprimat numai fiindcă de câteva zile n-am primit nimic de la Tine. Ultima scrisoare e de marţi şi am primit-o joi. Sâmbătă nimic, ieri duminică, nu m-am putut duce să ridic corespondenţa. O voi face astăzi, după ce voi termina lucrul. Va fi pentru mine o adevărată sărbătoare. Dacă ai şti ce suflu, ce adiere de prezenţă îmi aduc scrisorile Tale, chiar când sunt scrise în grabă! E o deprindere care se urmăreşte, care durează, care s-a instalat definitiv şi care nu mai poate fi întreruptă. Iar în zilele de întrerupere a scrisorilor simt un gol care mă copleşeşte şi mă îngheaţă. Îmi pari oarecum depărtata, abstractă. Nu te mai pot identifica şi fixa, acolo unde eşti, aievea, şi-mi apari fumurie, adică aşa cum nu vreau să fii. Din fericire, amintirile sunt vii. Dacă nu pot să Te cuprind în momentul actual, în zilele când nu am scrisori, din lipsă de detalii asupra vieţii tale zilnice, te evoc totuşi în crâmpeiele de amintiri, apropiate sau depărtate, în ultimele zile am revăzut cu acuitate detaliile ultimei noastre întâlniri şi mai ales ultima dimineaţă. Cu toate condiţiile neprielnice, a fost totuşi o întrevedere patetică, bogată, plină. Nu regret nimic, dar nu mă

pot totuşi împiedica de a nu mă gândi că s-ar fi putut să ne vedem în condiţiile de altădată. Noaptea aceasta am avut vise foarte colorate şi clare. M-am visat la «noi» şi la deşteptare m-am gândit la revendicarea Ta atât de energică privitor la atribuţia vocabularului «nostru». Iubita mea! Eşti aşa de intransigentă, încât îmi face plăcere să-Ţi cedez, mai ales că văd cât suflu pui în toate aceste amănunte. Şi, apoi, mai e ceva, de care Ţi-am mai vorbit; este dezasperant cum ai totdeauna dreptate! Am momente în care gândul acesta mă face confuz şi mă indispune… înduioşându-mă, sau mai precis ruşinându-mă.

Acum trebuie să mă întorc la obligaţiile mele. Iartă-mi încă o dată rândurile acestea şi aşteptă în linişte scrisori lungi, scrise calm, pline de «afecţiune şi gânduri amicale.»”

„Am găsit mijlocul de a înota la lacuri. Nu e permis, dar e tolerat. Am găsit o insulă, am făcut multe descoperiri, dar toate foarte încet. Rândurile din scrisoarea ta, în care îmi vorbeşti de «o gelozie imensă, retrospectivă», sunt specific masculine, cred. Această suferinţă complicată, această nevoie de a iubi complicat, de a întrebuinţa acest combustibil al geloziei retrospective nu le înţeleg. Femeile sunt mai sănătoase, mai simple. Dar fiindcă au instinct, se întâmplă să-şi dea seama că sentimentul bărbatului are nevoie de hrana asta şi i-o procură, cu toate riscurile, şi se creează atunci un mediu otrăvit, bolnav, un fel de iubire sofisticată, falsă, de care am un fel de oroare. Totuşi, şi unii şi alţii ne întrebăm cum s-a putut însura «el» cu acea femeie, cum s-a putut mărita «ea» cu acel bărbat?”

„Luni după-amiază

Am primit astăzi la prânz telegrama ta şi am avut remuşcări. Am sosit ieri la ora 2 după-amiază şi deşi am ţinut să-ţi expediez încă de ieri o

scrisoare nu a fost posibil. Am vrut să-Ţi trimit astăzi dimineaţă o scrisoare, dar din nou am fost împiedicat de împrejurări. Zilele în care am lipsit de aici mi-au dat un surplus de activitate. Nu intru, firește, în detalii. Fii convinsă că nu Ţi-am scris până acum din cauza acestor obligaţii, care-mi răpesc uneori libertatea de suflet şi dispoziţie pentru a mă pune în comunicare cu tine. Telegrama Ta m-a impresionat cu atât mai viu cu cât era mai neaşteptată. Am trecut pe la J. Din obicei, fără niciun gând. Tu ai spune: dezinteresat. Am fost însă răsplătit regeşte. Înapoia cuvintelor simple Te-am regăsit pe Tine, întreagă. Nici nu era nevoie să-mi scrii mai mult, mai amănunţit. Acordul nostru, s-a săvârşit. Un cuvânt, o privire, poate ceva mai puţin, o percepere vagă a unei vibrări sufleteşti fugitive mă cufundă în regimul Tău sufletesc. Aş putea deci răspunde la telegrama ta: am înţeles tot, tot ce ai gândit, toate emoţiile Tale. Am înţeles cele ce vroiai să-mi spui, să-mi sugerezi, să-mi repeţi. Îţi mulţumesc.

Trebuie să-Ţi mărturisesc că seara noastră din urmă petrecută în tovărăşia prietenilor noştri – pe el îl consider un mare, foarte mare scriitor şi de care sunt legat nu numai prin admiraţie, simpatie, dar şi printr-o analogie de atitudine în faţa fenomenului estetic – această seară a fost încheierea cea mai fericită a şederii mele în Bucureşti. Dacă nu ar fi avut loc, dacă am fi fost stingheriţi, dacă am fi fost mai mulţi, farmecul, intimitatea, adâncimea acelor momente şi-ar fi irosit poezia. Aşa, însă, aceste momente luminează fericit toate zilele anterioare, dându-le un fel de încheiere logică, de încoronare.

Cât îşi complică oamenii viaţa şi raporturile! (Mai ales când tac motivele care îi indispun, când nu le spun imediat, aşa cum o veche convenţie o prevedea…)

Niciodată şederea mea în Bucureşti nu mi-a lăsat mai multă încântare, mai mult parfum, mai

multe emoţii. Dar totul s-a consumat în adâncuri, dincolo de interpretările şi contestaţiile noastre fanteziste.

În acest moment îţi văd profilul, aşa cum l-am văzut în gară, în timp ce trenul se deplasa lent, pentru a trage la peron. Te mai văd, dar palid, mai risipit, la despărţire. Mă invadează o nostalgie intolerabilă pentru tot ce aş fi putut face ca să-mi prelungesc încă o zi sau două şederea în Bucureşti!

Într-o privinţă, îmi pare bine că e timp urât. Vei ieşi numai să duci corespondenţa. Vei rămâne acasă, deci, vei lucra. Te-aş vrea izolată, exilată. Da: sunt egoist, exclusivist, gelos. Ce vrei? Nu mă pot schimba!”

„Marţi, 7,30 dimineaţa

Am şovăit mult aseară dacă să ies sau nu, să pun la poştă scrisoarea. N-aveam energia nici să ies, nici să o recitesc. Eram tristă, obosită. Am ieşit totuşi şi la întoarcere, cu totul, cu totul neprevăzută, am găsit scrisoarea ta. Dac-ai şti cum m-a înviorat, iubitul meu! Câtă plăcere mi-a făcut că ai prevăzut telegrama şi te-ai dus dimineaţa să ţi-o iei. Îmi place să ştii că eşti iubit. Îmi place să ştii că eşti frumos, că eşti fermecător, că eşti adorat. Am citit dincolo de cuvinte şi am înţeles tot. Ţineam neînchipuit de mult să ştiu că şi tu ai găsit minunate zilele când ai fost aici, cu toate contrazicerile şi burzuluielile noastre. Totul a fost neaşteptat, variat, colorat, nou. Singura imputare pe care ţi-o fac e că trece prea repede timpul cu tine. Dar aici am poate şi eu o parte de vină. Aş vrea să fim odată împreună în aşa fel încât timpul să treacă încet. Aş vrea să stăm alături fără niciun fel de grabă şi să simţim cum trece timpul, să nu treacă fără ştirea noastră, nu-mi place, nu vreau să treacă prea repede. Am fost fericită că mi-ai scris, că într-adevăr vei putea veni. Pentru mai multă siguranţă, să ne gândim că nu-i absolut sigur. Da?

Ne vom duce poate din nou la lacuri. Vom fi numai noi doi pe apa aceea toată, sub un cer care în octombrie poate fi mai frumos ca oricând. Cât de frumoasă a fost ziua aceea, ţii minte, şi cât de diferit de frumoasă a fost alta în care pe început de furtună ne-am plimbat: eu îmbufnată ca cerul, tu adorabil şi îngăduitor. Trebuia să mă iei de umeri, să mă scuturi bine, să te uiţi adânc de tot în ochii mei şi să-mi spui: eşti o proastă, şi să-mi spui de o mie de ori că mă iubeşti. E mult o mie de ori? Nu, Ion, nu e mult. Gândeşte-te câte zile trec apoi fără să mi-o poţi spune şi nici măcar scrie!".

„Miercuri

Ieri dimineaţa am petrecut-o în barcă pe lacurile de la Şosea. Am vâslit în costum de baie, am lenevit, am stat mult de vorbă cu Gina. Eram numai noi două. Pe lac, foarte puţină lume, abia câteva bărci cu pânze. Era răcoare, şi soare, şi aveam în mine o ciudată îmbinare de melancolie şi dor de viaţă… M-am pomenit spunându-mi desluşit ca într-un vis: vreau să trăiesc. Mi s-au părut fără sens cuvintele astea… a fost ca şi cum cineva mi-ar fi ameninţat viaţa şi totuşi nu mă gândisem la nimic dezagreabil înainte, totul era atât de odihnitor, de estetic în jurul meu, atât de luminos şi calm. Am căutat să mă înţeleg. E foarte ciudat. Nu am, nu am avut niciodată spirit practic. Nu mi-am ales niciodată starea cea mai comodă, nu mi-a fost frică de moarte, sau am crezut că nu-mi este… şi totuşi am un instinct de conservarea sălbatec şi care nu ştiu unde stă mocnit, de care, multă, foarte multă vreme n-am ştiut nimic, de care sunt uimită şi care reface în mine un fel de curiozitate de viaţă, această viaţă care totuşi mă oboseşte (ca să vorbesc ca tine), faţă de care am uneori o inexplicabilă atitudine de convalescentă; oboseala, dragul de viaţă, prospeţimea privirii, încăpăţânarea cuiva care a fost bolnav, a cuiva care

ştie că merită totuşi să trăieşti, care regăseşte copacii cu sentimentul ciudat că era pe cale să-i piardă. Uite, bat câmpii. Îţi spun tot ce-mi trece prin cap. Tot ce spun eu e desigur banal, dar toţi oamenii sunt din când în când aşa.

Iubitul meu, îmi face o imensă plăcere că-mi scrii «e urgent, obligatoriu să ne limpezim, să revenim la cele ce au fost, să anulăm stridenţele». Totul se va limpezi, sunt sigură, şi e poate mai bine că se întâmplă să fim departe.

Nefericită întâmplare!"

„Marţi seara, 10,45

M-am obişnuit atât de mult cu scrisorile Tale, încât în zilele în care, prin capriciile poştei, scrisoarea ta întârzie, mă simt stingher, deposedat, fără rost. A fost astăzi o atare zi, goală de conţinut. Deşi ar fi trebuit să lucrez după-amiază, m-am simţit risipit şi fără putinţă de concentrare. Am renunţat la scris. M-am plimbat în trecut, am recitit două din revistele vechi, dinaintea războiului. Deodată o lume apusă mi-a apărut vie, intactă, mişcătoare, cu toate preocupările şi strălucirile ei. Pe vremea aceea eram la Paris şi participam cu atâta interes şi însufleţire la viaţa teatrală şi artistică a vremeii! Dullin, Gaston Baty, Jouvet, Jacques Copeau intraseră la Comedia Franceză în 1937. Ce emoţii estetice aceste reprezentaţii teatrale, cu noutatea şi inteligenţa punerii în scenă! sunt atât de vii aceste viziuni, sunt atât de clare aceste imagini. Câte sute de reprezentaţii mi-au desfătat ochii şi simţirea pe acele meleaguri, pe care astăzi le găsesc atât, atât de depărtate! Port astfel în mine o sumă imensă de imagini, de tablouri, de peisaje, de bogăţii pe care le-am cules de acolo şi care, poate, ar fi îndestulătoare pentru a popula o întreagă viaţă. Dar amintirile nu mă îndestulează. Aspir la o nouă evadare. Îţi imaginezi cu câtă emoţie ţi-am citit scrisoarea în care îmi

vorbeai de imaginile Dolomiţilor. Aşadar, nu ai uitat nimic? Parcurgi şi tu în răstimpuri imaginile cărţii pe care ţi-am trimis-o? Cita, scrisorile tale din urmă mi-au făcut mult bine. Îţi mulţumesc."

„Dragul meu, e o oră de când stau trează. E firesc să fim atâta vreme departe unul de altul? Să-ţi scriu în loc să-ţi simt respiraţia, căldura? Ştiu bine că mulţi oameni care nu se iubesc mai mult decât noi (fiindcă mai mult nu se poate) acceptă situaţia asta. Şi totuşi te înţeleg atât de adânc.

Ai vorbit odată de caracterul fatal al legăturii noastre. Şi acum, despre diferite legături celebre şi oameni fericiţi. Da, există poate un caracter fatal al neputinţei noastre de a fi împreună, aşa cum mii şi mii de alţi oameni pot fi. Dar noi nu suntem ca ei, noi suntem ca noi, atât de «unu ca altu». Nu pot dormi de când nu mai pot îmbrobodi adevărul că şi eu sunt ca tine. Aş spune acum, ca să te necăjesc un pic, că poate de aceea avem atât de puţină încredere în celălalt. Şi lipsa asta de grijă de a evita, a ocoli tot ce ne poate necăji, şi nevoia pe care o avem fiecare ca celălalt să fie ireproşabil, dar numai «celălalt!»

„Aseară ţi-am trimis o scrisoare lungă, dar nu ţi-am spus cât m-a emoţionat şi m-a îndurerat gândul că ai fi putut veni duminică seara. Cât aş fi fost de fericită! Câtă nevoie aveam de tine. Ca să mă mângâi, îmi spun: azi ai fi plecat. Nu, asta nu mă consolează. Despărţirea asta a fost, este atât de lungă, încât aş vrea să nu se mai repete. Trei săptămâni ar fi poate suportabil. Mai mult, nu. Deşi e bine să nu ni se puie la încercare capacitatea a ceea ce putem îndura, e bine să nu fim răzvrătiţi. Credeam că n-aş putea, trăi o săptămână fără scrisori, credeam că n-ai avea tăria de a sta o săptămână fără să-mi scrii!

Iartă-mă, Ion, sunt adormită, obosită, deci rea. Ieri am crezut că inaugurez seria plimbărilor de

dimineaţă devreme la Şosea. Am luat-o prin Cişmigiu, am ieşit pe la «Nestor», pe calea Victoriei, până la Arcul de Triumf (sper că nu eşti gelos?). Ai fost cu mine tot timpul, îţi jur.

La înapoiere am trecut pe la bodega unde m-ai dus prima dată. Ion, ţii minte acea seară preistorică? În privirile noastre ne-am pus viaţa toată, toate dorinţele, toate nădejdile. Sau poate nu a fost aşa. Exagerez poate. Nu ştiu. Îmi plăceai, îmi plăceai, îmi plăceai. Era atâta adolescenţă, atâta fervoare în privirile tale. Cred că m-am întrebat: cât va dura? Cred că m-am întrebat de câte ori a mai privit la fel, i-a mai plăcut la fel de mult o femeie.

Şi de ce îi plac? Ce ştie despre mine? Şi dacă nu ştie nimic, de ce îi plac? Ion, iubitul meu, în dimineaţa asta aş dormi în braţele tale. E o dimineaţă luminoasă şi răcoroasă. Numai câteva zile, vreo trei au fost mai calde, încolo, o vreme ideală. Mi-e dor de tine permanent, şi în somn şi trează. Îmi aduc aminte când, la început, mi-ai spus îmbufnat că te iubesc numai, sau mai mult, fizic. Mi-a făcut plăcere să văd că nu accepţi. Mi-a făcut plăcere tot şi pentru tot, pentru toate te iubesc."

„Joi

Am recitit scrisorile tale. Una începe aşa: «Azi ţi-am aşteptat zadarnic scrisoarea, Cita. M-am întors acasă obosit de aşteptare, trist. Te purtam în mine, ne ştiam unite gândurile, şi totuşi aveam nevoie de scrisul tău proaspăt…»

Deci ţi s-a întâmplat şi ţie să aştepţi, să fii obosit de aşteptare, trist? Asta ar trebui să mă mângâie, şi totuşi, nu. Nu, nu. Simt că nu-i acelaşi lucru. Se preling pe geamuri picături de apă, casa e asaltată de vânt. În suflet niciun elan… Totuşi de dimineaţă m-am sculat veselă. O ţigancă mi-a ghicit în cafea şi în cărţi. Mi-a spus tot ce doream

să-mi spuie. Din când în când râdeam din plin, dintr-un preaplin sufletesc poate, care se voia cheltuit. Pe urmă m-am îndeletnicit cu diverse schimbări pe aici prin casă. Am pus glasvandul în încăperea unde ai băut în silă un ceai (Te durea capul. Ţii minte?) şi am mutat toate lucrurile, unele în locul altora, şi totul mă încântă. Mi-am mutat aici o mulţime de cărţi, un tablou, un fotoliu; în mijloc, pe o măsuţă, am pus un vas cu nişte garoafe roşii, negre aproape, de o neverosimilă mărime. Când stau la masa de lucru, aşezată într-un colţ, le văd încă o dată în oglinda din faţă şi-mi fac plăcere, o slabă, vagă plăcere. Mă bucur numai atât, cât poate, cât încearcă să se bucure un bolnav… De când şi de ce sunt în starea asta, nu ştiu".

„Deşi ne despărţisem împăcaţi, aveam pe suflet o greutate. A doua zi, deci astăzi, aveam să plec. Perspectiva mă dobora. Nu Ţi-am spus nimic la telefon. Apoi am plecat. Am rătăcit pe străzi şi am intrat în urmă la cafenea ca să întâlnesc cunoscuţi. Dar după ce am plecat şi tot timpul cât am stat cu ei am fost din nou invadat de acelaşi val de suferinţă. Iubita mea, nu putem trăi despărţiţi. Nu putem, înţelegi Tu? Ne armonizăm atât de intim încât amintirea dragostei noastre, dacă prin imposibil ne-am despărţi, ne-ar otrăvi întreg restul vieţii (dacă am mai putea-o trăi) şi ne-ar amari, ne-ar dispera şi umple de regrete.

E 7,30. Nu-Ţi pot scrie mai mult. Ţi-am scris însă esenţialul. Te ador, suntem nişte proşti, nişte instinctivi, nişte disperaţi.

Dar un gând îmi vine acum, sugerat de o anume nerăbdare, să vin „şi la începutul lui aprilie pentru aniversarea dragostei noastre şi în timpul concediului de Paşti. Dar în acest caz, trebuie să facem aşa încât anumite concedii să nu coincidă, înţelegi?"

„Sâmbătă, 11 dim.:

Ţi-am scris acum o lungă scrisoare pe care nu Ţi-o pot trimite, Cita, iartă-mă, dar e prea intimă şi nu pot accepta ca să treacă pe sub alţi ochi. Îţi voi da scrisoarea mai târziu, când ne vom întâlni. Căci toate aceste pagini sunt mereu actuale.

Ieri am fost trist toată ziua pentru că ne despărţeam atât de repede, pentru că în ultimele ore fusesem puţin înciudaţi unul pe altul, fără niciun motiv, sau fără alt motiv decât al obligaţiei de a ne despărţi. Dar astăzi, deşi e timp înnourat, deşi plouă, sunt înseninat. Am încredere în noi, în cele ce se vor petrece la viitoarea noastră întâlnire."

„Luni

M-au speriat coincidenţele defavorabile nouă în ultima vreme. Săptămâna asta voi fi în principiu mai puţin liberă. Totuşi cred că-ţi voi putea scrie zilnic.

Dar cu tine ce se întâmplă, Ion? Cine mi te contrariază? De unde vin toate plictiselile astea din urmă? Ce te-a hotărât să începi să lucrezi într-un dispensar? Mi se pare atât de nefiresc să ştiu atât de puţin din tot ce te frământă. Aş vrea să te am aproape, să-mi fie plină privirea de ochii tăi, să văd fiecare umbră care-i acolo şi fiecare lumină, să văd, să ştiu tot, iubitul meu.

E foarte anost tot ce-ţi scriu. Iartă-mă. Îmi lipseşte soarele, lacul, mă întristează vara asta pe care o caut de cum deschid ochii şi n-o găsesc, un fel de strălucire care a dispărut fără să mă aştept, sau poate nu mai suport despărţirea noastră."

„Vineri, 8 dimineaţa

Sunt încă în pat, puţin bolnavă (nimic grav). Ieri am avut o scrisoare a ta, de marţi. Ţi-am scris

şi eu numaidecât două pagini pe care le-am rupt, încă o pagină pe care am rupt-o. Nu am ieşit din casă, în afară de drumul la poştă (un oficiu poştal mai apropiat, la Senat). La prinz a luat masa aici o prietenă, pe la 5 m-am dus la Megi, care-i bolnavă. Are o furunculoză şi temperatură. I-am făcut un ceai, mi-am citit scrisoarea. Ţi-am scris în gând mai multe scrisori. Şi tot în gând le-am rupt. Nu am scris altceva. Am lenevit şi am citit.

A fost o zi ciudată. De mai multe ori a plouat şi de tot atâtea ori a fost senin. Pe la 11 mi-am făcut un fel de pat pe terasă şi am stat goală sub soare. Erau totuşi oarecare nori care se opriseră în loc şi soarele părea că se plimbă pe sub ei rotund şi, alb ca o lună plină. Mă supăra gândul că e altfel decât văd eu, că, în realitate, soarele stă şi norii se mişcă. Uf, realităţile astea care sunt altfel – am spus tare, cu ciudă. Azi e senin, deocamdată. Ciripesc păsările, nebune. Porumbelul meu n-a mai fost pe aici demult. Sau nu l-am văzut. O fi supărat. Ultima dată mi s-a părut cam rece, distant. Şi am fost şi eu aşa. Sunt foarte influenţabilă (dar numai de către cei pe care îi iubesc, şi numai la gândul c-ar putea să nu mă mai iubească sau să mă iubească mai puţin, sau cu mai puţin elan). Voi încerca acum să scriu.”

„11.30

Am citit şi am scris. Acum mă duc la poştă, deşi plouă, e urât şi mie nu mi-e bine. Voi sta pe urmă acasă şi chiar culcată până mâine. Iubitul meu, pe mâine.”

„Luni, 11 dimineaţa

Cita, sunt dezolat că trebuie să te anunţ că nu cred să pot veni duminică seara; voi mai întârzia încă două-trei zile. Această amânare este extrem de deprimantă. Te rog să crezi. Aştept din partea ta un

cuvânt de încurajare. Ieri n-am primit nimic de la Tine şi-mi face impresia că Ţi-am pierdut linia preocupărilor; nu ştiu ce ai mai făcut şi ce ai mai citit în ultimul timp, ce ai mai răsfirat în gând şi ce ai mai scris?

Existenţa mea aici se desfăşoară mecanizată, egală cu ea însăşi, văzută din exterior. Aceleaşi gesturi şi fapte, acelaşi program cotidian. Arare, foarte arare, mă duc la câte un film. Nu cunosc decât drumul de acasă la spital trecând pe la J. Sperând sau convins că am să găsesc o scrisoare. Atât. Altminteri rămân tot timpul acasă, citind. Am un program imens de lecturi. Dacă voi avea încă vreo câteva luni de răgaz, mi-l voi realiza. Va fi ca un fel de recapitulare totală, de revedere a textelor esenţiale, de cutreierare a tuturor domeniilor în care curiozitatea mea s-a exercitat până acum. Mă las la fantezia şi capriciul înclinaţiilor. Simt că voi relua peste câteva zile, sau câteva săptămâni, lectura câtorva cărţi; ştiu că voi reciti o istorie a filosofiei, succintă, densă, substanţială, a unui autor german; voi reciti ceva din Shakespeare, cu deosebire *Romeo şi Julieta*; voi revedea pe Goethe; şi poate că voi avea cândva răgazul să citesc *Dichtung und Wahrheit*, pe care, spre ruşinea mea, o ignor.

Sănătatea e excelentă, în prezent. Aş putea spune că de câteva zile un exces de forţă vitală îmi ridică tonusul sufletesc, insuflându-mi un optimism echilibrat, proaspăt. Este ceea ce întreţine, dealtminteri, fervoarea acestor căutări şi lecturi. Totul depinde de mine, cred, de starea sănătăţii şi de încrederea în tine. Uneori o am.”

„Joi

Îmi amintesc de seara aceea, ce mult e de atunci, când ai vorbit de cei doi mari îndrăgostiţi. Cât de emoţionată, de fermecată am fost, Ion, şi câtă plăcere îmi face să văd azi că n-ai uitat

reacţiunea mea de atunci! Aş vrea să-ţi scriu mai mult azi. Plouă, e frig, vânt, urât şi nimic nu mi-ar face mai multă plăcere decât să stau acasă să-ţi scriu. Dar am iar o zi cu obligaţii şi timp limitat. Aştept acum cu plăcere zilele de sărbătoare fiindcă sper că am să pot să scap de oarecare obligaţii şi să stau în casă să scriu şi să-ţi scriu. Dac-aş avea o scrisoare în fiecare zi, totul ar fi suportabil. Voi avea? Bineînţeles că explicaţia înţelepciunii mele stă în nădejdea că vei veni Ia 1 Mai. (E sigur? De ce nu mi se mai pare atât de sigur azi?) Rândul trecut, până în clipa în care ai chemat la Megi, n-am avut certitudinea totală că vii. Şi chiar după aceea, câte îndoieli, câte presupuneri m-au turmentat! (Eram foarte îndrăgostită de tine «pe atunci».) Doamne, cum aş vrea să te sărut acum după ce te-am necăjit puţin! Cât mi-e de dor să umblu cu mâinile prin părul tău tăiat prea scurt şi puţin comic (nu vreau să credeţi că mi-am pierdut capul, domnule!).

Sunt fericită că eşti nefericit fără mine chiar în cele mai albastre nopţi cu lună. Sunt fericită că-mi dai atât de mult din timpul tău, din gândurile tale. Nu-ţi pot spune, din păcate, să fii mai liniştit, mai cumpătat ca să te poţi ocupa mai mult de lucrările tale. Iartă-mă că nu pot fi altfel decât lacomă şi egoistă! Tot ce pot face e să nu te tulbur cu scrisori în care să găseşti prea mult din neliniştile mele."

„10 dimineaţa – vineri

Zi capricioasă. Vremea se schimbă dintr-o clipă într-alta. Mârâie. Eu la fel. Dorm puţin şi mai ales superficial (din pricina uşii deschise spre terasă, a zgomotelor străzii). Scriu destul de mult – sunt obosită şi nervoasă. Ieri n-am primit nicio scrisoare. Azi am hotărât să nu-ţi scriu. Represalii. Dar nu pot, după cum vezi.

Voi ieşi să fac o plimbare pe jos, să cumpăr câte ceva, să pun la poştă scrisoarea asta. După-amiază sper să mă pot odihni.

Voi primi o scrisoare azi, ce crezi, Ion?… Uneori te simt departe. Azi, bunăoară. Azi-dimineaţă ai apărut o secundă în visul meu. Trebuia să intru la Megi. Erai alături de mine în faţa vestibulului. Am întrebat-o pe mama ei dacă e acasă.

— Da, poftiţi.

— Nu, a strigat Megi, să intre numai ea!

Şi numai eu am intrat.

Iartă-mă, iubitul meu, că te-am lăsat afară. Astfel de absurdităţi se pot întâmpla numai în vis. Ieri după-amiază am imaginat întâlnirea noastră (de obicei din superstiţie înlătur asemenea închipuiri), tu îmi puneai întrebări, erai furios, eu îţi puneam aceleaşi întrebări, îndârjită… Tu spuneai: «Plec, plec imediat, chiar azi…» Mi-am scuturat fruntea să înlătur «scena» asta. Am rămas cu o imensă duioşie în suflet. Mi-am amintit că, de fiecare dată când ne-am certat, ai vrut să pleci numaidecât. Bineînţeles ne-am împăcat şi când totuşi ai plecat, de cum a pornit trenul, am vrut să-ţi scriu că nu mai trebuie să ne certăm, că nu trebuie să fii irascibil şi să mă ameninţi cu plecarea, după ce te aştept cu atâta disperare. Toate astea s-au consumat într-un fel de vis treaz. Poate că aşa se consumă tot ce avem mai bun unul pentru celălalt. Nu ştiu, nu mai ştiu nimic.”

„Miercuri 6, după-amiază

Îţi pot scrie acum în linişte, cu reculegere. Zilele din urmă au fost foarte răvăşite. Ţi-am scris în fugă împrejurările, dar nu am stăruit asupra lor, căci nu voiam să Te neliniştesc. Realitatea a fost că nu-mi amintesc să fi fost vreodată atât de bolnav şi că m-am aflat, din cauza obligaţiei de a pleca urgent la Turnu-Măgurele, într-o situaţie extrem,

extrem de spinoasă. Nu-Ţi pot da acum detalii. Dealtminteri, nu mai sunt actuale. Dar toate acestea mi-au creat o stare de nelinişte şi depresiune. Intervenea în aceeaşi vreme, cum Ţi-am scris, neputinţa de a comunica direct cu Tine. Toate acestea s-au adăugat şi mi-au dat de o parte starea sufletească de provizorat în care am trăit, iar de alta scrisorile pe care Ţi le-am scris şi rare şi sărace în conţinut.

Am aici o scrisoare pe care n-am expediat-o. Ţi-am scris-o în seara de Anul nou, pe care am petrecut-o singur. Ei bine, vom citi această scrisoare împreună. Vei vedea acolo, cum, învingând falsa nelinişte şi situaţia penibilă în care mă găseam din cauza refuzului de a pleca unde eram aşteptat, am reuşit să-Ţi scriu pagini entuziaste şi calde. Mă tem că scrisorile pe care ţi le-am trimis sunau cu totul altfel. Mi-am dat seama de acest lucru de-abia astăzi, când Ţi-am primit două din scrisorile Tale, printre care şi aceea scrisă în seara de Anul nou. Cât bine mi-au făcut acele rânduri, iubita mea. Cum au răspuns la gândul şi simţirea mea, şi cum exprimă cu exactitate cele ce am simţit faţă de anul care a trecut.

Încă o dată îţi cer iertare, nu-Ţi pot spune nimic acum din cele ce am descoperit cu privire la noi – în aceste lungi ore de fotoliu, de reflexie şi odihnă, singur în casă. Singur seara, cu lumina stinsă. Este curios, dar de fiecare dată când mă gândesc la aceste lucruri, descopăr câte ceva, câte un fapt care explică totul cu atâta claritate şi putere încât mă simt vindecat de gelozie şi îndoieli."

„Luni dimineaţa, 10.45

Am început astăzi dimineaţă revizuirea unui studiu despre Maupassant. Mă interesează (ca psihiatru şi ca scriitor) omul acesta atât de contradictoriu, complex şi complexat, autorul atâtor romane şi nuvele excepţionale. Dar, mai ales

(recitind *Jurnalul* lui Edmond Goncourt, care-l detesta), mediul acela fascinant în care va apărea foarte tânărul Marcel Proust. Rivalitatea dintre foburgul Saint-Germain şi Saint-Honoré, climatul în care va fi posibilă şi va izbucni ca un incendiu Afacerea Dreifuss.

După câteva pagini care m-au satisfăcut parţial, în faţa numeroaselor note şi trimiteri, mi-am dat seama de imensele ramificaţii pe care le presupunea subiectul şi de răgazul pe care l-ar fi reclamat o tratare amplă a studiului. Note, schiţate fugitiv acum câţiva ani, referinţe amănunţite, date adiacente m-au transpus dintr-odată într-o altă lume de preocupări, pe care o lăsasem în urmă şi de care m-am desprins din obligaţii profesionale. Cât de tiranic şi obsesiv se exercită aceste constrângeri dinafară asupra unei gândiri, oricât de organizată ar fi ea, şi oricât de entuziaste în urmărirea unui filon de cercetare!

Înţelegi, deci, iubita mea, cu ce melancolie am renunţat pentru un timp a cărui însemnătate nu o pot încă bănui la revizuirea acestor crâmpeie dintr-o viziune mai vastă a problemei. Este posibil ca acest studiu să se integreze în lucrarea de care ţi-am vorbit. „

În urmă, am început să scotocesc prin rafturi, printre manuscrise şi articole publicate acum câţiva ani. Lucruri trecute, de care în parte m-am depărtat sufleteşte. Unele bune, altele slabe. Timpul e un judecător sever şi iubita mea e exigentă.”

„După-amiază, 3,30

Abia acum îmi dau seama cât de bune erau vremurile când ne întâlneam cu certitudine de trei ori pe lună. Mă întreb mereu ce faci? Cum stăm? Cum mai stau? Spune! sunt foarte neliniştită, în ceaşca de cafea, o vulpe imensă, cu o coadă impresionantă, în faţă un bărbat. Ai tu un duşman

atât de teribil, sau e al meu duşmanul? Ce faci, Ion, spune, iubitul meu? Eşti foarte ocupat cu studiul de care-mi vorbeşti? Mai eşti atât de frumos? Şi pentru cine? E o zi plină de melancolii, de frumuseţe şi nelinişte. Am nevoie de o scrisoare reconfortantă. De ce nu mă chemi la telefon? Să fixăm o zi pe săptămână, vrei? Dac-aş şti unde te pot chema! Poate că aţi instalat telefonul la spital. Răspunde-mi la tot ce te întreb şi însoţeşte-mă până la poştă. Da? Îţi mulţumesc."

„Vineri, la prânz

Am fost prin oraş. Am umblat prin ploaie. Sunt obosită şi mi-e frig. Am pus lângă mine pe divan caloriferul electric. În după-amiaza asta nu voi ieşi din casă. Îţi voi scrie. Voi încerca să citesc. Am aici lângă mine ultimele cărţi (cumpărate de vreo 10 zile, cu foile netăiate: Rilke – *Fragments en prose*, Carco – *Surprenant procès d'un bourreau*, Roger Caillois – *Puissances du roman* şi Flaubert – *Lettres à Maupassant*. Dar nu cred că voi avea curajul să încep ceva. Voi reciti probabil pagini din cărţi pe care le-am tot citit şi recitit. Voi încerca să şi scriu. (Ar fi un adevărat miracol să izbutesc.) O voi pune poate pe eroina mea să scrie scrisori. Dar cui? Nu iubea pe nimeni când m-am despărţit de ea ultima dată… Avea pentru asemenea preocupări destul dispreţ. Şi n-aş vrea s-o influenţez deocamdată. Mai târziu ştiu c-o voi influenţa şi eu şi tu. Mai ales tu. Avem nevoie de tine amândouă. (Dar spune cum te împaci cu ea, din câte ştii până acum?)

ora 4

Ion, uită-te la mine. Am buzele umede, nu se vede? Mi le-ai sărutat foarte mult, în somn, şi mi-e cald, m-ai ţinut în braţe tot timpul. Am dormit. Puţin. Câteva minute numai. Restul am dormit, cu

buzele lipite de ale tale. Dar când am adormit, ai început să mă săruţi. Nici nu pot să cred că am visat. Prea am buzele umede şi mi-e atât de cald şi bine! Începusem să citesc ceva din *La Légende des Gueux* de Marcel Schwob. Nu-mi mai amintesc nimic. Ca pe vremea când eram la şcoală, citesc fără să ştiu ce, fără să reţin ceva. La ce mă gândeam pe atunci? De ce nu mă gândeam la tine şi atunci? Şi de atunci întruna? Nu, e mai bine aşa. Iubesc în tine şi tot ce încă nu ştiu şi tot ce încă n-a fost. Plouă, plouă, plouă. Cerul e greu, supărat foc. Dar nu pe noi, iubitul meu. Ce-i cu scrisoarea ta? Când vine? Îmi trebuie neapărat. Dac-ai fi aici azi, ne-am putea întâlni în seara asta. Sunt liberă. Mă duc la teatru singură. În clipa asta aş fi fost cu tine, la tine, la noi acolo şi ţi-aş fi spus: Plecăm la 7 fără 5 minute, Studioul Teatrului Naţional e la un pas. Plecăm împreună. Şi tu ai fi avut atâta lumină în surâs, că s-ar fi luminat cerul şi numaidecât te-aş fi întrebat (cochetă), vrei să mă conduci acasă după spectacol? Nu te deranjează? N-ai alt program? Şi până să-mi răspunzi, până să te sărut, până să mă săruţi, s-ar fi făcut 7. Ce-ar fi să intrăm numai la actul doi, Ion? Să stau până la opt aici la tine? Dragul meu, ziua asta e făcută să fim împreună, bine înveliţi cu pătura.

Am închis ochii şi am văzut, am revăzut multe clipe din intimitatea noastră. Cât de recunoscătoare îţi sunt. Mi-am amintit că atunci (la prima noastră întâlnire) m-am gândit că dacă m-ai iubi ai fi mai emoţionat, că în locul tău eu aş fi atât de emoţionată, încât… Ion, te iubesc. Da, te iubesc. Poate că ţi-am spus-o prea mult. Poate c-o ştii prea bine. Poate c-ar fi mai strategic să fie şi ceva mai nelămurit, mai vag, mai îndoielnic! Dar nu, nu pot… Trebuie să-ţi spun, vreau să ştii că te iubesc şi vreau să-mi spui şi tu mulţi, mulţi ani de-a rândul acelaşi lucru.”

„Dimineaţa, trează pe jumătate, am revăzut amurgul acela de duminică, după vizita la prietenii noştri. Dar nimic din ceea ce nu mi-a plăcut atunci n-a revenit. Dimpotrivă, s-au ales ciudat cuvinte, întrebări, care acum îmi făceau o plăcere imensă. Chiar şi îndoielile tale absurde (că m-ar putea interesa mai târziu altcineva şi te-aş putea minţi), grija din privirea ta, grijă de neconceput, grijă absurdă, îţi dădeau acum un farmec incomparabil, măsura dintr-odată toată dragostea şi gelozia ta, mă tulburau şi te adoram. Când m-am trezit de tot, au început din aceeaşi după-amiază (ţii minte cât de frumos a fost acel amurg) să scoată colţii mici demoni, dar n-au avut forţă, azi n-au avut, au fost fugăriţi numaidecât, energic. Ion, dragostea mea.

ora 11

Voi ieşi, deşi plouă mărunt, des, persistent, deşi am hotărât să nu-ţi trimit cele patru pagini scrise ieri. Eram copleşită, apăsată, încătuşată, ameţită de căldură. Pe terasă frigea aerul, în casă mă sufocam. M-am plâns ţie. Mă durea capul, îmi vâjiau urechile. Nu suport căldurile mari. Şi gândul c-ar putea fi aşa în zilele când vom fi împreună mă dezola. Acum am înviat, dar recitind scrisoarea pe care ieri n-am expediat-o, mi s-a părut inactuală. Ieri dimineaţă mi-era sufletul bogat de tine, însăşi depărtarea dintre noi avea un fel de farmec, amar, dar plin de poezie. Ieri după-amiază depărtarea dintre noi mă înciuda, mă revolta. Eram ca un arici. Mă ierţi? Luni vor fi cinci săptămâni de când nu te-am văzut. E prea mult.”

„Luni, 6 dimineaţa

Scriu la lumina lămpii. Soarele e camuflat deocamdată. Aseară ultimele rânduri le-am scris la lumina lunii. Apoi m-am îmbrăcat şi am ieşit. Am

luat masa într-un mic restaurant. La masa de alături, doi bărbaţi şi o femeie. Ea îi spune lui: «Nu te mai amesteca, eşti turtă, nu te vezi?»; «Păi ce-am băut? Patru sticluţe…»; «Tu când eşti beat te vezi după ochi…» Mândră, ofensată, îi întoarce spatele şi continuă să vorbească celuilalt despre un măgar care a nenorocit-o pe o prietenă a ei. El tot vroia să intervină, să spună ceva, dar ea nu-l lăsa deloc. În sfârşit, izbuteşte s-o întrerupă şi, candid: «Păi, eu am fost ăla…» «Cum dumneata?»; «Da, eu sunt ăla…»; «Ai fost 'mneata bărbat-su?»; «Fost, zău, eu personal.»

Şi aşa mai departe. (Nu ştiu dacă-i amuzant fără descrierea personajelor.)

S-a făcut târziu. Mă întreb dacă să rup sau nu tot ce ţi-am scris aici. E cald, atât de cald! Trebuie să fie cu atât mai proaspăt, mai plăcut aerul la Dunăre. Mă gândeam aseară stând pe terasă, cocoţată pe o masă şi înconjurată de case, case şi case, pereţi, ferestre, acoperişuri, la grădina ta. Mi se părea că privind bine peste case departe aş putea s-o găsesc."

„Joi, 8 dimineaţa

În dimineaţa asta mă voi duce să probez fusta albastră. E materialul pe care-l fluturam în chip de rămas bun în gară când trenul se depărta. Îţi aminteşti? L-am dus atunci la croitoreasă şi abia acum ţin să am o fustă nouă (şi o bluză albă). Tu le vei vedea cel dintâi. Te-ai convins că nu ţin să mă gătesc pentru altă lume?

Aseară mi-am făcut pat pe terasă şi am stat întinsă acolo până târziu. Era o briză ca în apropierea mării şi din poziţia culcată în care eram cerul părea imens. Am întrebat stelele ce va fi cu noi, cu tine şi cu mine, odată, cândva. Le-am întrebat multe lucruri… N-am primit răspunsuri, dar încet, încet ai venit tu din ce în ce mai aproape."

„Stupidă mi se pare uneori despărţirea asta! Alteori mă tem să cârtesc, mă gândesc că poate totul are un rost pe lume, dar mă depăşeşte şi mă tem de altă despărţire. Ce m-aş face dacă ai pleca mai departe, dac-ai fi în primejdie? La gândul ăsta mi se pare c-aş îndura să nu te văd oricât de mult, numai să te ştiu în siguranţă acolo unde eşti acum.

Ieri, pe stradă, m-am gândit deodată că te iubesc mai mult când eşti plecat şi asta m-a revoltat. Am căutat să-mi amintesc cât de mult te iubesc când eşti lângă mine şi totuşi mi se părea că te iubesc mai mult acum. M-am întrebat de ce, de ce? Şi atunci am descoperit că numai dorul poate măsura exact intensitatea, adâncimea, întinderea dragostei."

„Sâmbătă

Îmi ceri să-ţi răspund neapărat dacă aş putea să repet cele ce am spus cândva despre prietena lui Balzac şi acest: «Răspunde-mi, Cita, Te rog, te rog mult». Mă emoţionează fiindcă te regăsesc pe tine, tu, tu, aşa cum ai fost demult, deşi al doilea «te rog» e cu t mic. Ion, iubitul meu, dacă aş putea să pun într-o paranteză de fier săptămâna în care ai fost aici, ţi-aş răspunde acelaşi lucru ca şi atunci. Dar cred că despre asta ţi-am vorbit fără să mă fi întrebat, într-una din scrisorile din urmă. Uite care e adevărul. Nu voi renunţa la tine decât în clipa sau întrucât tu vei dori acest lucru. Deci, opt, zece sau douăzeci de ani, îţi voi scrie şi te voi iubi şi nu se va schimba nimic dacă tu vei fi cel care ai fost înaintea acestei săptămâni penibile şi dacă voi uita că poţi fi şi aşa (îţi promit că voi uita).

Nu-mi place că-mi spui «de tonul primei tale scrisori depind multe lucruri», după cum «de tonul ultimelor scrisori înaintea venirii tale a depins săptămâna noastră». Nu vreau să accept să depindă ceva de tonul unei scrisori, ar fi prea neserios, prea periculos şi cu semnificaţii care m-ar îndurera

groaznic. (Aici îl regăsesc pe celălalt tu, pe care nu l-aş putea iubi. Mă ierţi? Vrei să-ţi spun totdeauna tot adevărul, sau să fiu ipocrită?)”

„Sâmbătă, 8 dimineaţa

Eram hotărât să nu-ţi trimit paginile scrise ieri. Mă văităm prea mult de căldură, dar acum sunt sigură că a fost într-adevăr o canicula de nesuportat. N-a mai răbdat-o nici cerul. Pe la fără un sfert a izbucnit cea mai grozavă furtună pe care a văzut-o vreodată. Norii erau atât de negri şi groşi şi coborâseră atât de jos ca nu se mai vedeau casele la o mică distanţă. Copacii se aplecau neverosimil, până aproape de pământ. Mulţi dintre ei s-au rupt. Fantastică impresie de prăbuşire a caselor făcută din zgomotul infernal al geamurilor care se spărgeau. Un om care-mi adusese nişte lucruri a început să întrebe disperat speriat, pe unde să iasă, că e cutremur, şi deşi n-apucasem să-l plătesc, a fugit şi nu s-a mai întors. Apoi s-a pornit o ploaie zdravănă şi plouă şi acum şi va ploua cred multă vreme. În sfârşit, respir din plin, în toată voia. Iubitul meu, când vii? Faci tot felul de calcule. Aş vrea atât de mult să fie totul bine, bine. O căldură ca în zilele din urmă ar fi penibilă, dar şi o ploaie ca asta ar avea mari inconveniente. Când e frumos, pot pleca oricât de devreme şi pot lipsi mai mult fără ca să pară ciudat. Aseară am spus că aş pleca pentru trei zile undeva la ţară. Vroiam să ştiu dacă pot nădăjdui să fim odată împreună trei zile întregi. Dacă n-ar fi unele greutăţi legate de vremurile astea, ştiu că, lucrul ar fi posibil. Cât de fericiţi am putea fi. Şi cred că nu ne-am mai certa. Când crezi că vei fi aici? Joi? Mi se pare mult; până atunci, dar aş fi mulţumită să ştiu sigur. Poate mi-a sosit o scrisoare şi nu pot să o iau; Megi a fost prinsă probabil de furtună şi ploaie şi n-a venit acasă nici până acum. Poate că în scrisoarea asta mi-ai comunicat ziua precisă a sosirii tale? Îţi

închipui cât sunt de chinuită de nerăbdare şi incertitudine.”

„Miercuri, 6,30 după amiază

Iubitul meu, sunt culcată, port un costum de baie de pânză înflorată. Îţi dau amănuntul ăsta fiindcă eu de multe ori gândindu-mă la tine mă întreb cum eşti îmbrăcat. E copleşitor, înăbuşitor, insuportabil de cald azi. Au fost atâtea zile răcoroase de când ai plecat, că mă tem de călduri prea mari sau de ploi mari, nesfârşite în zilele pe care le-aş vrea ideale, când vei fi aici.

Am aşteptat cum aş fi aşteptat o întâlnire cu tine să pot reciti scrisoarea primită azi la prinz. E adorabilă, tulburătoare. Am suferit mult în ultima vreme din pricina scrisorilor tale indiferente. Era cu totul de prisos să mă gândesc la «acea prezenţă» (iartă-mă, Ion). Nu sufeream. Era mai rău decât atât era o insatisfacţie, o senzaţie de gol penibilă. Ştiu că nu am dreptate. Dar îmi sunt atât de necesare scrisorile tale. Uneori, când îmi spui: Cita, e ca şi când mi-ai face o declaraţie de dragoste. Înlocuieşti o frază lungă, lungă, cu acest singur cuvânt. Alteori îmi spui în treacăt, Cita, şi mă surprinde (plăcut, foarte, foarte plăcut) firescul cu care mi te adresezi. Ca şi când dintotdeauna şi dinainte de totdeauna m-ai fi chemat aşa ca să-mi spui, bunăoară, distrat: închide uşa, te rog, stinge lumina, adă-mi un pahar cu apă… Dar au fost scrisori pe care le citeam de trei-patru ori în şir, ca să te găsesc măcar un pic şi nu te găseam deloc, să ştii… Ion, iubitul meu, îmi ierţi toate ciudăţeniile astea? Te iubesc, asta e tot.”

„Joi, 9 dimineaţa

Vreau, deşi n-am timp (trebuie să mă duc într-o obligaţie oarecare la un parastas), să-ţi spun că te-am visat, dragul meu. Eram culcaţi pe o canapea

foarte îngustă, în odaia în care a cântat atunci Irinel la «acel oribil Ph.», cum mi-ai scris atunci dintr-o absurdă şi adorabilă gelozie. Nu ştiu de ce trebuia să dorm acolo – părea să fie o gentileţe a gazdei că mi-a dat adăpost. Din când în când intra servitoarea să mă întrebe dacă mai am nevoie de ceva. Şi ai venit tu. Părea că ai sosit atunci în Bucureşti şi foarte firesc ai venit să dormi cu mine acolo (visele sunt pline de bun-simţ uneori). Eram acum în acelaşi pat, dar fiecare cu capul la celălalt căpătâi, alături n-ar fi fost loc. Eu eram îmbufnată dintr-o gelozie oarecare, totuşi, ca să găsesc un rost mai precis supărării mele, te-am întrebat dacă să vin lângă tine. Eram sigură că vei răspunde că nu se poate. Ei bine, mi-ai spus cu dragoste: «Da, sigur, vino, numai să treci în spatele meu, cu faţa la mine, eu o să stau cu spatele şi tu să mă ţii în braţe, dar lipită bine, ca să avem loc…» (exact cuvintele din somn).

Am trecut lângă tine. Eram fericită şi mă gândeam: de obicei mă ţine el în braţe. Mi-ai dat un inel. Mă uitam la el mereu. Era însă gros şi mă incomoda, mă şi strângea şi-mi ţinea şi depărtate celelalte două degete. Erau două senzaţii: de plăcere (că-i de la tine), dar şi neplăcere… Şi eram necăjită că trebuie să plec, să mă duc acasă să mă schimb, – din cauza parastasului – care ştiam că e la cimitir la Belu. (Aşa cum şi trebuie să mă duc acum.) Eram pe stradă, fără tine. Inelul mă stânjenea, l-am mutat pe alt deget şi am constatat că ideea e bună: era deasupra verighetei şi o acoperea… «O să-i pară bine, fiindcă tot nu-i place să-mi vadă verigheta.» Dar degetul mi s-a învineţit. Le-am mutat pe braţ ca pe nişte brăţări (ca în desenele animate, totul se întinde şi se micşorează după plac…). În mână aveam un trandafir cu o coadă lungă. Mi-l aduseseşi tu. Mă gândeam înduioşată că te-ai gândit să vii cu flori şi că l-ai ales, desigur, pe cel mai frumos. Doi băieţi, când traversam bulevardul Brătianu, l-au smuls din

mâna mea şi i-au rupt petalele… Eram furioasă, disperată… Am dat în ei cu coada lungă lemnoasă a florii, dar ei zâmbeau, nu se sinchiseau… Când m-am uitat puţin mai târziu, apăruse pe tijă un boboc de trandafir de altă culoare… cel dintâi era roşu, acesta orange, dar minunat… şi mai erau o mulţime de muguri pe care înainte nu-i văzusem… Pe calea Victoriei n-am ştiut care-i sensul pe care trebuie să merg… pe ce trotuar, şi nu parveneam să intru în rând cu lumea… Atât.

Cel mai minunat lucru în acest vis a fost senzaţia atingerii noastre din umeri până în vârful picioarelor în clipa în care am trecut lângă tine. În realitate, de câte ori am stat alături, întâia atingere de tine, întâia clipă mi s-a părut totdeauna că poartă în ea toată potrivirea, asemănarea noastră, că de acolo începe totul. Şi pentru mine noţiunea de catifelat e legată iremediabil de tine, de clipa asta a noastră. Şi mai era ceva minunat în vis: ne iubeam. Deşi eram mereu nemulţumită, totuşi simţeam că sunt fericită că te iubesc, şi ştiam, dincolo de îndoieli absurde, că mă iubeşti şi tu…

Şi acum să-ţi fac o mărturisire: ieri toată ziua am fost furioasă pe tine. Mi-am amintit, pentru întâia dată de când ai plecat, cu o limpezime ciudată, tot ce nu mi-a. Plăcut în zilele când ai fost aici. Tot ce uitasem (efectiv) chiar în clipa despărţirii noastre… Convorbirea la telefon, când n-ai vrut să-mi spui cum ţi-ai petrecut seara, cuvintele care m-au şocat: «N-am voie să-mi văd prieteni? (N-am voie, n-am voie…)» intonaţia soţului care înţelege să-şi păstreze libertatea… (ce bine cunosc situaţia asta); scena care a urmat: eu pe divan la tine, aşteptând să-mi povesteşti, gata să te iert, urmărind clipă cu clipă tăcerea ta… cuvintele pe care le aveam în minte atunci: «Cum îşi poate, închipui că am uitat… cum îşi poate imagina că mă voi putea gândi la altceva… Cu ce va umple golul acestei tăceri… ce candid e, ce

puţin mă cunoaşte dacă-şi închipuie că poate să tacă şi eu să uit…»

Mi-am amintit cuvintele, reticenţele tale, zâmbetele tale oribile şi pe care le-am mai întâlnit în viaţa mea, parcă într-o altă viaţă. «Cu cine am fost? Cu prieteni. Da, şi o fostă prietenă… Sigur, a fost amuzant.» Toate câte mi-au făcut rău atunci, totul mi-a revenit ieri şi m-a înfuriat, m-a exasperat. Şi ţi-am strigat în gând: «Cum se împacă toate astea cu absolutul în dragostea noastră?»… Şi ţi-am scris o scrisoare îngrozitoare.

Afară ploua teribil… şi am adăugat: «Îţi trimit scrisoarea asta ca să vezi exact cum sunt… mi se pare necinstit să nu-ţi spun: uite sunt aşa». Totuşi am rupt-o.

Eram furioasă pe tine. Credeam că n-o să mă împac niciodată. Dar în Cişmigiu mi-a părut atât de rău că nu suntem împreună, că am uitat de ce sunt supărată.

Pajiştile spălate erau presărate cu maci de un roşu-aprins, iviţi parcă atunci printr-un miracol. Cerul era violet, ca o oglindă în care se reflectau toate panselele. Mergeam spre poştă. Am trecut pe la cofetăria unde am fost împreună după conferinţa lui Pillat, când eram obosită şi urâtă şi m-am necăjit că ai păstrat poate o imagine care mi-e nefavorabilă. Şi nu pot să nu mă întreb de ce nu ne înţelegem de îndată ce suntem împreună.”

„Dragul meu, am primit scrisoarea în care-mi spui că te-a amuzat horoscopul. Totul mi-a amintit de tine, drumul spre cinematograf dimineaţa, fiindcă am trecut pe la cofetăria unde ne-am întâlnit prima dată, drumul spre Gina, după-amiază. În cartea pe care o citesc, eroul e scriitor şi medic. Aseară, la Gina, tot ce am spus era pentru tine. Cred că Tom mi-a fost recunoscător. Îi găsisem într-o atmosferă sumbră. Gina nu se putea mângâia de moartea unui pisoi. Seara, când am

plecat, era reconfortată, animată. Tom, fericit, m-a rugat să revin cât mai curând. M-am gândit ieri, plecând de acolo, că dacă ai fi fost tu, nu aş fi fost în stare să spun nimic din cele ce au stârnit, hai să spunem, admiraţia tuturor pentru mine, animaţia mea. Am fost furioasă gândindu-mă că mă intimidezi şi am hotărât să nu mai fiu speriată de prezenţa ta. E destul să decid? Tu ce crezi şi de ce mă intimidezi şi de ce mă doare capul? Am găsit în casă un piramidon, unul singur, şi i l-am trimis lui Megi, şi iar m-am gândit la tine şi ţi-am mulţumit. Dacă n-ai fi fost tu, l-aş fi înghiţit eu, egoistă."

„Vineri

Azi am intrat cu bicicleta într-un copac, dar n-am păţit nimic. Am căzut, dar pe un covoraş de iarbă care se afla acolo pe o margine de trotuar. Şi iar am dat să cad, dar m-am redresat într-un chip care mi-a fost fatal. Am acum genunchiul celălalt zdrelit. Ţii minte prima noastră întâlnire? Ce întâmplare fericită. Dacă n-aş fi căzut, nu m-ai fi luat în braţe. Deşi am suferit mult din cauza genunchiului. Am întocmai senzaţia din timpul convalescenţei acelei întâmplări. Şi sunt puţin demoralizată. Scrisoarea ta mi-a făcut bine. Sunt adorabile încercările tale de a trece peste faimoasa prezenţă. Şi totuşi o simt. Mă irită. Dar să vorbim despre noi. Ştii când mi s-a părut că eşti foarte frumos? Atunci când eram îmbufnată fiindcă erai puţin înnegrit de soare şi mă întrebam: Când s-a înnegrit? Unde? Cine l-a văzut înaintea mea? Dar norul a trecut când mi-am amintit că la Gina acasă, în faţa ei, mă răsfăţai, mă sărutai şi îmi spuneai tot felul de crâmpeie de fraze încântătoare. Ştii când am fost cea mai tulburată? «La noi», unde am ajuns după multe greutăţi. Ştii când am fost dezamăgită? În gară, când am vrut un sărut mai plin, mai lung, mai săţios. Şi n-a fost posibil. De ce n-ai fost mai curajos?

Nu ştiu dacă eram frivolă înainte de a te fi întâlnit. Acum mă uit mult în oglindă şi cu teamă uneori. Am să-i plac? Palidă cum sunt şi cu buzele nefardate, am ceva din şcolăriţa pe care ar fi trebuit s-o cunoşti. Sunt nenorocită că am fost urâtă când ne-am întâlnit ultima dată. Eram nedormită, nemulţumită, agitată. De ce mă iubeşti?"

„Mai târziu

Totuşi, nu sunt frivolă. Am multe alte preocupări mai grave, îţi jur, dar le am şi pe astea, poate fiindcă te iubesc şi sunt îndrăgostită în toate felurile de tine. Trebuia să te rog să-mi trimiţi şi o telegramă ca să-mi pară mai scurt timpul până primeam scrisoarea. Sunt nervoasă, îmi vine să plâng. Când sunt cu tine, nu pot să-ţi arăt cât sunt de nefericită la gândul că pleci fiindcă eşti tu însuţi atât de deprimat că trebuie eu să-ţi dau curaj, să te mângâi. Dar pe urmă, când mă pomenesc fără tine, am o nevoie îngrozitoare să mă consolezi tu, să-mi dai tu curaj, să-mi spui să am răbdare, să am încredere. Să am încredere? Jură-mi.

Aş vrea să mă duc la maestru. Nu l-am văzut demult, dar mai întâi voi expedia scrisoarea, şi pe urmă… Deşi n-am niciodată certitudinea, ducându-mă la poştă, că există un «pe urmă»…"

„Joi

Ce faci, dragul meu? Ce ai făcut de când a plecat trenul din gară? Aş vrea să cunosc gândurile tale din tren. Ce s-a întâmplat de când ai ajuns? N-aş vrea să mai treci asupra anumitor lucruri tăcând. Aş dori să fie mai transparente scrisorile tale. Să ştiu tot. După-amiază, ieri, am fost la Puşa, apoi pe seară la Mona. Drumul acela, colţul unde staţionează maşinile, de unde te vedeam stând de vorbă pe trotuarul de peste drum, strada toată,

peste tot, parcă numai cu tine am umblat; fiecare lumină, adiere, zgomot îmi aminteşte o clipă trăită în preajma ta. Dar eu? Am început să devin «abstractă, fantomatică» sau încă nu?"

„Se lasă seara şi abia acum e oarecum pace aici în casa asta. Sunt zile agitate, nu ştiu de ce, în care nu sunt lăsată în voia mea o clipă. Deşi sunt atât de distrată, negospodină, deşi trăiesc atât de mult alături de tot ce se întâmplă, totuşi fiecare mă întreabă ceva, îmi cere directive, sfaturi. Iar eu aş vrea să fiu lăsată în pace; când sunt cu tine, nu mai doresc pe lume nimic decât tot pe tine. E atâta inadmisibilă tinereţe în toată febra noastră şi totuşi e atât de grav, are atâta greutate, atâta maturitate tot ce-mi spui… Şi-mi eşti atât de dureros drag. Îmi simt sufletul atât de plin de toate posibilităţile de a-ţi răspunde la fel, cu aceeaşi gravitate, cu acelaşi elan şi totuşi mai mult ca oricând văd între noi munţi, ape, oceane – piedici mai mari decât distanţa efectivă dintre locurile în care trăim. Sunt într-adevăr întâlnirea hotărâtoare şi unică a vieţii tale? Crezi asta într-adevăr? Ar fi rău, foarte rău dacă mi-ai spune asta fără să fie aşa (nu vreau, refuz să pun la îndoială ceva din câte îmi spui…). Ce-i pentru mine întâlnirea noastră? Pentru mine ţine de vis, de miracol. Nu cred că e posibil să se schimbe în altceva, deşi aş vrea, dar atunci ar fi… (Am întrerupt fiindcă sunt prea obosită.)"

„Vineri

Îţi scriu febril şi neliniştit. Nu mă pot aduna. Scuză-mi deci toate aceste foi, Cita. Te rog să crezi că am ajuns la o stare în care nu văd, nu înţeleg prin ce miracol mă mai pot domina, şi mai pot domina resorturile automatismului şi calmului aparent al conduitei. N-aş vrea să-ţi scriu aceste lucruri, dar, ce vrei? nu pot, mai ales în această seară, în care simt mai gravă decât totdeauna

nevoia comunicării cu Tine şi în care sufăr şi pentru că nu-Ţi pot scrie aşa cum aş vrea… Mă gândesc încă de pe acum cu satisfacţie la paginile pe care Ţi le voi scrie în seara sosirii mele în Bucureşti, înainte de revederea noastră, şi gândul acesta mă mângâie.

Acum am înţeles un tâlc de viaţă nou, care prăfuieşte şi pulverizează întreaga mea existenţă anterioară. Nimic nu mai are adâncime, semnificaţie şi rost dintre toate lucrurile, trăite dinaintea întâlnirii noastre! Înţelegi? Şi, legat de acest gând. Încerc un sentiment de imens regret pentru tot acest timp pierdut, pentru toată această energie risipită, pentru această străduanie pentru nişte ţeluri secundare, care nu meritau această luare-aminte, această străduanie. Totul se concentrează rotunjit, masiv, în nevoia imensă de a depăşi definitiv regimul perimat al realităţii trecute, pentru a începe alături de tine, edenic, adevărata viaţă, amplă, reală, bogată.

Acum am să te rog să mă ierţi, Cita, trebuie să mă despart de Tine. O fac cu aceeaşi sfâşietoare părere de rău cu care închei fiecare din scrisorile pe care Ţi le trimit. Fiecare expediere a unei scrisori e o adevărată despărţire. Şi cât aş fi de fericit dacă împrejurările ne-ar îngădui să nu mai avem nevoie de scrisori.”

„Miercuri, după-amiază

Cita, eşti un copil drag şi naiv şi dulce, care-şi plânge toate lacrimile, cu deznădejde, pentru pricini imaginare. Ţi-am primit, în sfârşit, foile de carnet şi le-am citit, cu lacrimi de căinţă. Te-am mângâiat apoi cu voce scăzută şi alintări şi Ţi-am cerut iertare, copil drag şi pripit. Am reconstituit faptele, aşa stăm s-au petrecut, din scrisorile mele. Ţi le voi recapitula totuşi, ca să-Ţi treacă supărarea şi ca să mă priveşti zâmbind printre lacrimi, jumătate îmbufnată, jumătate fericită. Ţi-am scris

sâmbătă o scrisoare pe care ţi-am trimis-o expres (zadarnic, căci ai primit-o tot peste două zile, nu a doua zi, cum nădăjduiam). Duminică dimineaţa Ţi-am scris de la spital, apoi am fost la poştă, unde nu am putut expedia scrisoarea. Am purtat-o la mine luni, în nădejdea de a putea adăuga ceva, dar am fost aşa de muncit că nu am avut curajul să-ţi scriu. (Nu ştiu de ce. Poate fiindcă aş fi vrut să fiu calm, deschis sufleteşte.) Aşadar, nu ţi-am putut scrie luni, iar marţi n-am adăugat decât o pagină. Am expediat scrisoarea marţi seara sau miercuri, nu-mi aduc aminte, şi în loc să o primeşti joi sau vineri, ai primit-o, prin întârzierea poştei, sâmbătă. De atunci Ţi-am scris mereu. Dar Tu ai imaginat drame şi complicaţii şi ai suferit şi ai plâns, Cita, Cita, eu sunt de vină, totuşi! Te rog să mă ierţi şi să uiţi. Te rog să crezi că nimic nu merită din partea Ta o suferinţă sau o nelinişte. În primul rând, pentru că, după cum Ţi-am mai spus, eşti prea sus, şi apoi pentru că eşti nu iubită, ci adorată, ceea ce este desigur mai mult. Cita, am suferit şi eu. Dar nu-mi mai amintesc nimic. Am încă anumite dureri pe care le tac şi le voi tăcea mereu, de teamă să nu te necăjesc. Şi ar fi inutil. Nu putem schimba deocamdată datele problemei. Dacă am fi împreună…”

„Duminică, 2,45 după amiază

Da, dacă am fi împreună! Dacă am fi împreună! Mi-e atât de dor de tine în după-amiaza asta! Am recitit scrisoarea ta, culcată pe terasă, la soare, apoi am făcut duş, m-am uitat în oglindă, ca să înţeleg de ce mă iubeşti, pe urmă m-am întins la umbră, am avut o criză subită, dar puternică, de gelozie. Dar n-a durat, mi-a fost atât de dor, încât m-am împăcat repede, te-am chemat, te-am dorit. Am hotărât, gândindu-mă bine, că vom fi fericiţi împreună. Sigur. Ne-am iubit în condiţii prea grele. Mereu hărţuiţi, neliniştiţi, nervoşi (geloşi). Când

vom avea pentru noi zile lungi, calme, clipe de tulburătoare şi încântătoare lene, duminici în care tot ce e zgomot să fie depărtat, neclar şi numai" atât cât să ne simţim izolarea, în care să avem, ca acum, soare afară şi răcoare în casă, şi peste tot, deasupra, cerul albastru, odihnitor, imens, vom fi fericiţi şi ne vom iubi, şi ne vom iubi din nou, şi ne vom îmbăta de noi, privindu-ne. Mi-e somn, dar şi în somn, te vreau aici aproape. Ce bună e briza asta care intră pe fereastra deschisă larg. Ce albastră, ce transparentă e ziua asta, ce tulbure, ce ameţit e sufletul meu. Voi adormi cu tine şi-ţi voi scrie mai târziu. Vino în visul meu. Aş vrea să ştiu ce faci în clipa asta? Tu nu eşti ameţit de dor şi de somn? Mie îmi ard pleoapele, mă apropii de tine şi mai mult şi mai mult…"

PARTEA A TREIA
PROBA FOCULUI

Motto: „Chiar în văpaia dragostei ceva încet se stinge
Shakespeare, Hamlet (Regele către Laertes)

De câte ori mă întrerup din lectură, îmi pun întrebarea: cum se poate termina o astfel de iubire? Ce fel de oameni au fost cei ce şi-au scris aceste scrisori? sunt sigură că s-au iubit şi nu se poate spune mult, puţin, cu pasiune, deloc, ca atunci când rupi petalele unei margarete. Oamenii ăştia parcă ar călca pe cărbuni încinşi, parcă ar intra împreună în flăcări şi s-ar iubi până s-ar face scrum. Cum a ieşit Patricia Matak din focul ăsta, de ce s-a îndepărtat Ion Berezeni? O vedeam că abia respiră şi totuşi o întrebam: cum, când, de ce?

N-am înţeles multă vreme nevoia ei de a-mi încredinţa scrisorile, de a face public un sentiment atât de intim. Dar asta e dorinţa oricărui scriitor. Şi ei erau scriitori. Ea, chiar dacă nu publică, îşi apără paginile pe care i le trimite. Şi, cu toate că el pare impresionat de amintirile ei din copilărie, ea nu-i mulţumită, îi simte rezervele.

„Luni

Ţi-am aşteptat zadarnic scrisoarea, Cita. M-am întors acasă obosit. Te purtam în mine, ne ştiam unite gândurile şi totuşi aveam nevoie de scrisul tău proaspăt, destinat numai mie, aşa cum mi-ai trimis, cu atâtea zile în urmă, rândurile acelea pline de duioşie, căldură şi sinceităţi uneori dureroase. Încerc zadarnic să te regăsesc în paginile şi amintirile tale. Nu am recitit decât primul capitol, încet, pe îndelete, pentru ca

plăcerea să dureze. Dar sunt cuprins de un sentiment ciudat. Mi se pare că toţi aceşti oameni, toate aceste evenimente cu care ţi-ai împletit viaţa – căci totul a existat, totul trăieşte şi se impune gândului ca adevăr – că toate acestea n-au fost decât inventate de Tine, printr-o preştiinţă infuză, ca să mă faci să sufăr acum la gândul că toate acestea s-au putut întâmpla cândva, undeva, fără să le ştiu, fără ca să fi putut participa măcar ca spectator la desfăşurarea lor. E cu putinţă oare ca să fi putut trăi atâta timp independent unul de altul, amestecaţi fiind, fiecare, în alte ţesături de evenimente, în alte cercuri de oameni, fără nicio presimţire? Fără nicio presimţire alta decât o aşteptare, o nelinişte vagă, risipită?

Mă înduioşează o literă, o virgulă, o trăsătură; de pildă, ai scris joi lăsând ca litera *i* să-şi prelungească în jos trăsătura. Ei bine, e ridicol, dar am fost atât de impresionat de acest amănunt. Ştiu că aceste lucruri au fost făcute de Tine. Tu ai fost aceea care le-a migălit, că hârtia pe care scrii a fost aleasă de tine. Şi mai păstrează încă o parte din căldura mâinii tale, din iradierea ochilor tăi şi chiar foaia pe care îţi scriu o fericesc că va ajunge în mâinile tale.

Mă gândesc la trecutul acela pe care l-ai trăit atât de bogat şi în care eu pentru tine n-am existat. Lectura mă tulbură. Cu neputinţă să spun ce se întâmplă cu mine. Doar atât, Cita, te iubesc mai mult decât înainte de a fi început această lectură şi trăiesc cu atâta participare în viaţa ta.

Dar în literatură te-ai limitat la notaţii faptice. Nu crezi că a venit vremea să pomeneşti în adâncime, să adaugi faptului, enunţării pure a întâmplării, ecoul intim, amplu, puternic, să mergi cu alte cuvinte la esenţă, să nu te opreşti la detaliu sau la suprafaţă? Să ştii că fragmentele pe care mi le-ai dat la plecare sunt incomparabil superioare. E aici o maturitate, o literatură de altă clasă. Aşa aş vrea să scrii.”

„Joi

O după-amiază rece de iarnă. Soarele străluceşte înşelător şi lumina lui albăstruie, ca de neon, parcă ar vrea să intre în odaie. Totul mă îmbie la scris şi nu pot să scriu.

Nu ştiam ce înseamnă captarea, domesticirea cuvintelor. Caii sălbatici care nu vor să fie încălecaţi nu suportă şeaua pe ei, refuză să-i duci unde vrei tu. Că te poţi chinui după ani, şi ani ca un copil care abia cunoaşte alfabetul, ca un mut care vrea să se facă înţeles, nu ca să ceară apă, – asta ar fi uşor – ci ca să exprime chinurile setei, nu ca să-ţi arate că vrea să sărute o fată, ci suferinţa dorului.

Lucrurile pe care vrei să le exprimi par simple: «Ce am făcut altceva decât să dau expresie unor idei şi sentimente găsite pe stradă», spune Camus. Dar ce greu e să le dai expresie. Nimic în cartea, mea nu-i scris la întâmplare, nu-i niciun fapt care înainte n-a fost chibzuit, cântărit şi utilizat apoi pentru semnificaţia lui, cu rostul lui precis în evoluţia vieţii, strânsă acolo, sau în crearea atmosferei care-mi trebuia. Nu vreau să spun că am izbutit ci numai că nimic nu e notat la întâmplare, enunţat superficial.

Aş vrea să-ţi scriu multe alte lucruri, stimulată de anumite rânduri din scrisoarea ta, dar mi-e destul de greu şi poate inutil. E vorba de ceea ce va fi cartea mea. Cred că o vedem diferit. Dacă n-ar fi a mea, mi-ar fi uşor să apăr ceea ce tu numeşti «notaţii faptice» sau «enunţări pure ale întâmplării», dar nici atunci nu aş face-o, fiindcă mă interesează numai ceea ce e potrivire între noi (tulburătoare potrivire), dincolo de asta putem vedea altfel. Suntem desigur atât de subiectivi când e vorba de ceea ce ne place, încât e inutil să încercăm a schimba ceva. Şi apoi, dacă am siguranţa anumitor gesturi sau judecăţi, n-o am pe

aceea a demonstraţiilor. Dar mai ales mă intimidezi, Ion. Îmi spui: «Te-ai limitat la notaţii faptice». Eu nu găsesc că m-am limitat. Am luat o cale, cum aş fi putut lua alta, am găsit un mod de a mă exprima. Crezi că faptele nu pot conţine, sau degaja singure, dacă ştii să le alegi cu anume semnificaţii, să le îmbini într-un anume fel, «acel ecou intern, amplu, puternic, cu toate armoniile lui muzicale, cu toate rezonanţele lui de orgă» de care-mi vorbeşti? Crezi că un tablou sau o sculptură are nevoie de analiza pictorului, a sculptorului, de comentariile lui? Detaliile faptice nu sunt lucruri la care «te opreşti», sunt mijloace cu care poţi merge foarte departe, dacă, puterea lor de evocare, ecoul pe care-l degajă, exprimă exact ce ai dorit, dacă în haloul din jurul lor poţi revedea, reauzi, fermecat sau pe gânduri, tocmai ceea ce conţin sau ceea ce sugerează dincolo de ele.

Îmi spui, parcă pentru a mă consola: «Totul se desfăşoară nelegat de date, într-un timp fără calendar, şi această aparentă libertate lasă totuşi să se întrevadă textura cărţii. Dar ce mi se pare distinct şi stăruitor e cumplita pasiune a scrisului.»

Nu, dragul meu, nu e pasiunea scrisului, e cumplitul efort de a exprima prin cuvinte ceea ce mă doare, ceea ce unii au exprimat prin culori pe pânză, prin note pe portativ. E nevoia de a mă apăra, de a acuza o lume şi, poate, subconştient sau lucid, nevoia de a supravieţui. Va fi solidă această piramidă pe care mi-o ridic singură cu mâinile mele? Nu ştiu. Dar acolo am vrut să duc nu fiinţa mea fizică, ci tot ce am însemnat eu pentru mine, tot ce am îndurat, ce m-a bucurat şi am iubit. De ce să nu încerc să mă apăr împotriva morţii, aşa cum m-am apărat împotriva vieţii?

Desigur că a scrie nu înseamnă a fi, dar a fi, poate să însemne a scrie. Şi dacă nu se vede cât de greu m-am apropiat de hârtia de scris, e cu atât mai bine.”

„Luni

Draga mea, azi-dimineaţă am scris câteva pagini, care cred că sunt bune. În dimineaţa aceasta lucrul va înainta repede şi în câteva zile capitolul va fi gata. Eu scriu cu multă facilitate, cu condiţia ca datele să-mi fie bine fixate şi planul precis întocmit. Şi trebuie să adaug că nu scriu decât în aceste condiţii, ceea, ce-mi face redactarea textelor foarte uşoară. De-abia aştept să termin aceste studii pedante pentru a putea începe romanul de care ţi-am vorbit. Sunt date autobiografice, oprindu-mă mai ale asupra Jurnalului de război.

Sunt sigur că întâlnirea mea cu tine îi va da dacă nu un nou curs, cel puţin îi va aduce modificări importante. Îl voi adăugi, îi voi da un contur artistic, poate va fi adevăratul meu roman, căci, înţelegi, nu sunt deloc omul care să mă consider în cariera literară fără surprize.”

„Sunt din nou la birou, gata de a-mi începe scrisul. Aş vrea: să lucrez neîntrerupt până la 5 şi jumătate. Ar fi minunat. Atunci, chiar dacă nu voi scrie, să ştii că mă voi întrerupe şi mă voi gândi la Tine intim, atât de intim, încât să-Ţi schimb gândul, să-l fixez şi să mă cufund cu Tine în aceeaşi undă şi comuniune de suflet.”

„Marţi, dimineaţa, 9,20

Zilele se urmează aparent fără variaţie. Aceleaşi dimineţi clare, însorite, aceeaşi explozie a luminii în momentul deschiderii ferestrelor, acelaşi zumzet de albine, acelaşi ciripit de păsări. Exteriorul este acelaşi, succesia actelor, a gesturilor vizibile, asemănătoare. Numai elementele interioare, trăirea în adâncime îşi urmează fluctuaţiile, expresiile, devenirea.

Ai remarcat, Cita, ce searbădă pare biografia unui om văzută dinafară, coordonată de elemente şi fapte vizibile, şi uneori cât de tumultoasă, de bogată în mişcări este viaţa dinăuntru, singura care contează. E un decalaj care m-a preocupat întotdeauna.

Un proces sufletesc pe care-l trăiesc mereu: ori de câte ori ajung la un sfârşit al unei cărţi pe care o scriu, încep să fiu preocupat, tenace preocupat, de altă carte. Acum desfăşor mental o seamă de peripeţii şi amănunte în legătură cu romanul meu pe care de-abia aştept să am răgazul de a-l revizui a-i da o formă definitivă. Cred că va ieşi ceva interesant, substanţial şi poate lung, ca să-ţi fac ţie plăcere. Îl voi migăli pe îndelete, chiar în cursul acestei veri, şi cum lucrez, repede, cred că prin septembrie-octombrie va fi gata. Luaţi exemple de la mine, mult stimată doamnă!! La lucru, la lucru, leneşo!”.

„Sâmbătă

Nu sunt leneşă, iubitul meu, sunt altfel decât tine. N-aş vrea să crezi că nu preţuiesc o altă familie de cărţi – acelea de care-mi vorbeşti – că nu mă pasionează Huxley, bunăoară. (Tocmai când mă întrebam ce se mai poate scrie după Gide şi Proust, iată strălucitul *Punct şi contrapunct*); dar romanele în care viaţa palpită singură, direct şi simplu, cărţile de atmosferă în care nu ştii cum se degajă umanitatea şi poezia îmi sunt mai apropiate. Fuga în care-ţi scriu şi stângăcia mea pretează uşor la confuzii. Poate că ai dreptate, sunt leneşă, dar nu din cauza asta nu scriu. Cred că e un fel de teamă de a mă apropia de hârtia albă. Parcă ar trebui să bag foarfeca în cea mai scumpă ţesătură, teama de ceea ce ar urma. Mi se pare că îmi iau o imensă răspundere şi fug de ea.

Dar acum te las ca să scriu o mie de pagini de fapte inedite, simple, fără comentarii, fără

abstracţii, fără analize savante, fără dialectică, fără filosofie. *Gone With the Wind* a lui Margaret Mitchell e o carte clocotitoare de viaţă (e ciudat că nu mi-ai scris mai entuziast despre ea şi nici că maestrul n-o aprecia), unde, alături de o sumedenie de brutalităţi şi chiar trivialităţi, fireşti în război, sunt aspecte dramatice unice. Scarlet O'Hara e vie, personajele toate trăiesc. Oare Katherine Mansfield n-a făcut artă ştiind cum să aleagă, cum să împletească cele mai modeste fapte de viaţă? *Le grand Meaulnes* nu-i o carte dintre cele mai simple şi cele mai mari? În asemenea cărţi nu sunt înregistrate faptele ca într-un proces-verbal, ci sunt înlocuite cu altele, echivalente şi la fel de expresive ca într-o traducere, când vrei cu răbdare şi pasiune să te apropii de original.

M-a impresionat citind *Jurnalul Katherinei Mansfield*, câtă potrivire – nu aş spune între copilăria ei şi a mea –, ci între şcoala primară la ţară, pe care a frecventat-o în Australia, iar eu într-un sat din România. Aveam parcă aceiaşi colegi, ea un lăptar, eu băiatul lăptăresei.

Dorinţa noastră de a ieşi din acest mediu, de a-l depăşi, aspiraţia noastră spre spaţii îndepărtate, spre cultură e aceeaşi şi o iubesc ca pe o soră.

Scriu în pat, culcată. E desigur târziu, noapte bună, dragul meu. Cred că nu voi avea curaj să-ţi trimit foile astea. Dar dacă vei găsi că am spus lucruri stupide, dacă mă vei iubi mai puţin?

E atât de rece, de ingrată cerneala asta. O femeie poate, cu oarecare farmec, să atenueze o prostie pe care o spune, nu una pe care o scrie, şi nu atâtea… Te dezamăgesc? Dar când îţi voi vorbi despre plăcerea mea de a nu face nimic? Degeaba voi da vina pe romanul pe care-l citesc acum. *Şcoala femeilor*, nu e desigur cea mai interesantă dintre cărţile lui Gilde, dar îmi place stilul, sinceritatea. E tulburătoare.

Şi pentru că eşti un mare admirator al lui Victor Hugo, îl citez: «Tot ce e adevărat e simplu. Această simplitate care este profundă e singura pe care arta o cunoaşte. Simplitatea fiind adevărată e naivă. Naivitatea e forţa adevărului.»

Desigur, există multe căi de a ajunge la acest adevăr şi te admir (te invidiez) pentru încrederea, dezinvoltura cu care mergi pe drumul tău. Sunt fericită când îmi spui: «Scrisul înaintează robust, închegat, organic, textul aproape fără rateuri. E ceva masiv, viril în aceste expresii. Sunt concentrat, lucid, dar în adâncimi eşti mereu prezentă, mă susţii.» sunt fericită. Şi mă interesează tot ce-mi spui despre eroina mea. Şi eu aş vrea să fie calmă, gravă, rece, muncitoare, cu o singură febră, aceea de a scrie. Dar nu ştiu dacă o voi îndepărta de pe linia pe care am pornit-o. Mai târziu nu ştiu cum va evolua. Poate *à rebours*, cum spui tu. Poate va semăna cu mine, poate voi semăna eu cu ea, poate ne vom despărţi de tot, continuând să ne iubim şi să ne înţelegem. Dar să ştii că nu socotesc că e o evoluţie *à rebours* nici în ceea ce mă priveşte. Această «efervescentă scânteiere» a existat în stare de posibilităţi totdeauna (e firea mea), după cum azi există în mine, pe lângă tot ce vezi, toate posibilităţile de a fi calmă, rece şi gravă, şi când nu-ţi scriu ţie, când scriu la cartea mea, sunt la fel de ponderată, de liniştită şi azi. Şi dacă scrisul meu e «armonic şi rotunjit» (aşa cum spui tu), e fiindcă muncesc foarte mult, recitesc şi refac până la extenuare, fiindcă eu nu am talent, dacă uşurinţa de a scrie înseamnă talent sau plăcerea de a scrie. Nu-mi place să scriu. Aş spune «mi-e groază». Am poate numai ceva de spus şi atunci caut forma cea mai exactă de a-mi exprima gândul cu aceleaşi dificultăţi pe care le-ar avea oricine dintre cei ce nu sunt, sau nu se gândesc să fie scriitori. E mai mult voinţa, dorinţa, străduania de a mă face înţeleasă. Şi dacă ai găsit în mine sau în scrisul

meu o «maturitate stăpânită, melancolică şi gravă», ea a existat întotdeauna. Sigur, «în măsura în care opera noastră este imperfectă, prin fisurile ei se trădează sufletul turmentat al propriului său autor», spune Mauriac.

„Luni

Priveliştea pe care am avut-o sub ochii mei acum câteva momente e aceeaşi pe care o parcurgeam leneş, contemplativ, astă-vară, în timp ce mă plimbam prin grădina spitalului. Dar ce diferenţă! Cum s-au estompat depărtările, cum a devenit seacă şi vrăjmaşă apa pe care plutesc grămezi de zăpadă netopită, poate bucăţi de gheaţă, şi cum aerul e împânzit de căderea neîncetată a fulgilor ce se zbenguie în cârduri capricioase! S-a făcut frig, peisajul s-a aburit, culorile s-au degradat, obosite. Pluteşte peste tot un alb întrerupt de pete tremurătoare; niciun contrast, nicio bucurie. Totul e căzut, încropit, mineral. Ce faci Tu acum, iubita mea? Ce-Ţi mai fac porumbeii de care nu mi-ai mai vorbit? Degetul e acum vindecat? Şi ce fac columbele noastre?

Uită, aşadar, cele câteva stridenţe ce se vor fi strecurat în ultimele mele scrisori. Fii înţelegătoare şi generoasă, ca totdeauna. Acesta e rolul şi obligaţia Ta. De când ne cunoaştem, a trebuit să ierţi de multe ori. Dar trebuie să recunoşti, din ce în ce mai rar.

„De la Poştă

Ţi-am citit scrisoarea şi am primit telegrama. Aşadar, eşti gripată. Din vina Ta. Nu Te astâmperi, ai ieşit prea mult în oraş. Oare numai ca să-mi expediezi scrisorile? Nu cred.

„Seara, târziu.

Am scris astăzi dimineaţă câteva pagini asupra unei probleme care mă interesează. Visele în sindromul discordant. Cu cât reflectez mai mult, cu cât revăd textele proprii sau, mai ales, lucrările străine consacrate problemei, cu cât caut să găsesc noi implicaţii datelor prezente de cercetare, cu atât domeniul îmi apare mai important prin semnificaţie şi mai ispititor pentru curiozitatea-mi veşnic trează. Urmăresc cu luare-aminte procesele, desprind semnificaţiile şi caut să definesc concluziile şi de fiecare dată când cred că sunt în posesia unei concluzii mulţumitoare, îmi dau seama că nu am tras toate concluziile şi că nu am adâncit toate implicaţiile faptelor. Dealtminteri, capitolul pe care îl consideram pe punctul de a fi încheiat îmi mai solicită încă multe reflecţii şi puneri la punct, spre marea mea bucurie. Dar sunt foarte mulţumit, sigur, fiindcă textul va avea o ţinută cum se cade.

Îţi scriu acum sub impresia acestei vii emoţii intelectuale, căreia Te-am asociat, Cita. Trăiesc în răstimpuri stări exaltate ale conştiinţei, atare transfigurări, când nu mai recunosc şi deosebesc nimic, absorbit cum sunt de o poveste ciudată. Aşa se va numi. Mă gândesc la ea de la 13 ani, când am citit prima nuvelă de Hoffmann! (Cum vezi, am fost precoce.) Nădăjduiesc că în câteva zile, până la plecare, să-mi organizez materialul pentru a începe redactarea textului după întoarcerea din Bucureşti (după această reîntoarcere, în care timp ne vom vedea).

Aşa îmi place să lucrez: după ce am gândit o problemă sub toate feţele timp de ani întregi, dup ce am sondat toate dimensiunile faptelor şi am descoperit puncte noi de orientare; când totul este gata, ordonat, clarificat, organizat.

În acest caz, totul se desfăşoară repede, fără şovăiri şi pauze. Redactarea e o exaltare, în notări rapide, nervoase, în zeci de pagini pe care le scriu

ca inspirat, mânat de o mână nevăzută. Nedeosebind ziua de noapte şi orele de masă cu cele de repaos.

Nu mi-ai spus ce crezi despre Jurnalul meu de război?”

„Vineri

Jurnalul tău de război e scris cursiv, se citeşte uşor. Dar modelele nu devin personaje cu şanse să supravieţuiască. Are cartea un erou principal? Cine e, ce vrea? Ce devine? (Vorbesc pentru cititorul obiectiv, nu pentru prieteni.)

Sunt desigur şi lucruri minunate. Povestea adolescentei care se dă băiatului de 16 ani, ştiind tot ce riscă, dar socotind (mai ales nesocotind) că merită, e scrisă minunat, o adevărată bijuterie, afară de sfârşit, interesant, dar nerealizat artistic.

Unele din cele mai emoţionante întâlniri adolescentine pe care le-am citit. Dar ce devine în cartea întreagă această scurtă poveste? Parcă-i acolo pentru a spune: ia uite ce poate autorul!

Despre război s-a scris prea mult şi prea grav ca să adaugi ce nu e cu totul ieşit din comun. Iar întâmplarea cu nevinovatul care trece drept trădător lasă un gust amar, mai puţin pentru el, cât pentru neputinţa autorului martor.

Paginile cu pescuitul, la urmă, peisajul, foarte reuşit, dar prea negat de sufletul autorului. Fiindcă nu-l cunoşti pe autor, cine e? Pe cine a iubit? De ce nu s-a însurat cu fata aceea? De ce s-au despărţit? Are copii, nu are? E-nsurat? Pe cine iubeşte? Sigur, n-a trăit degeaba. A umblat prin muzee, îi place muzica, dar pe cine interesează atâtea amănunte despre muzică şi pictură? îi place tot ce e frumos, a călătorit mult. Îţi vine să spui: bravo lui! Plăcerile le vezi, dar suferinţa, nu. Parcă scapă undeva. Autorul scapă autorului. Sunt pagini multe frumoase, minunate, de descripţie a naturii, şi totuşi ceva esenţial îi lipseşte câţi ca să fie o carte.

Poate sinceritatea. Poate o mare iubire. Poate ţi-a fost frică să vorbeşti despre ea. De cine te temi? «Prietenii sunt un lux costisitor; şi când îţi plasezi capitalul pe o vocaţie şi pe o misiune în viaţă, nu mai ai mijloacele să-ţi păstrezi prietenii. Ceea ce ne costă mai mult nu consistă în ceea ce facem pentru ei, ci în ceea ce din menajamente pentru ei neglijăm să facem. Astfel se atrofiază mulţi germani în spiritul nostru. Am simţit asta pe pielea mea şi iată de ce am în urma mea mulţi ani în timpul cărora n-am reuşit să fiu eu însumi».

Asta i-a scris-o Ibsen lui Brandes la 6 martie 1870. André Gide, care a copiat-o, s-a ferit de orice comentariu. Intenţia era prea clară.

La 20 iulie 1917, André Gide notează în carnetul lui: «Gândul meu, când era cel mai îndrăzneţ, era cel mai adevărat. M-am speriat nu de el, ci de teama pe care aş fi inspirat-o anumitor prieteni.

O, inima mea, fii mai dură împotriva tuturor acomodărilor.»”[44]

„Luni

Desigur, Gide are dreptate, dar mai ales Tu ai dreptate întotdeauna, iubita mea.

Femeile sunt mai curajoase.

Am citit *Portrait of a Marriage*. Este autobiografia unei scriitoare, Vita Sackville West, măritată cu celebrul Harold Nicholson, diplomat, scriitor etc., pe care o publică fiul lor, Nigel Haroldson. E un mariaj care a fost unul dintre cele mai fericite timp de 49 de ani, deşi ambii au avut pasiuni. Ea mai ales pentru sexul omolog (a avut o aventură cu altă scriitoare, Traffuses, fapt care a constituit un scandal enorm în Anglia. Asta se întâmpla cam în 1920).

Fiul publică azi jurnalul ei şi completează datele, pentru că e convins că mama lui îşi scrisese memoriile cu intenţia să fie publicate şi pentru că

la data actuală se poate vorbi curent de astfel de pasiuni (au existat anume sentimente între ea şi Virginia Woolf, suferinţe, gelozii şi toată gama, care în definitiv a fost cunoscută şi de Sapho).”

„Duminică seara

„Sunt în pat, cu caietul pe genunchi, hotărâtă să notez în fiecare seară, fără niciun comentariu, tot ce am făcut peste zi.

N-am fost niciodată în stare să ţin ceea ce numeşti tu şi se numeşte a ţine un jurnal. Dar am să încerc.

M-am trezit la 5 şi jumătate. La 7 a sunat telefonul, puţin înainte de 8 a sunat din nou. La 9 am trecut pe la Megi. Acolo am citit scrisoarea ta, în timp ce ea se îmbrăca. A sunat la uşă cineva care aducea un pachet. Pe la 10 am plecat împreună, invitate la un recital de dans. Am trecut înainte pe la poştă pentru a-ţi expedia o telegramă. De la recital am plecat înainte de sfârşit. Voiam să ajungem la vernisajul unei expoziţii de flori, la Creţulescu. Lume multă şi la recital şi la vernisaj. Lume multă pe stradă. Şi la poştă. Vânt oribil, soare şi rece totuşi.

După-amiază am dormit un ceas şi jumătate, ca după o lungă oboseală. M-am sculat odihnită. În cele dintâi clipe nu mi-am dat seama de nimic lămurit, apoi a început să urce tristeţea în mine, să simt un gol în jur. Am încercat să dorm din nou… să uit, dar n-a fost chip.

Am telefonat lui Megi, era din fericire liberă. La ea am citit, recitit scrisorile tale. Vroiam să regăsesc ambianţa în care am fost altădată împreună, să te regăsesc.

Unde eşti? Ce faci? Mi-e somn şi nu mă pot despărţi de tine, dar nici aproape nu te simt. E o stare ciudată şi care a început când ai venit aici în dimineaţa dintâi… Erai tot atât de departe, şi de prezent în acelaşi timp, de intangibil, de neînţeles,

de indescifrabil ca stelele pe care le-am privit în noaptea asta, şi sufletul îmi devenise rece, pustiu. De ce? De ce eşti atât de aproape în scrisorile tale şi atât de departe când suntem împreună? E o întrebare pe care mi-o pun mereu şi mă nelinişteşte.

Nu cred că-ţi voi putea trimite paginile astea. Dar dacă le trimit, gândeşte-te că le-am scris aproape bolnavă de oboseală şi aproape dormind.

Poate că azi şi mâine vei primi scrisori care-ţi vor displăcea, care te vor necăji sau prin tonul lor, sau prin prea multe detalii plicticoase sau prin lipsa unei anumite poezii care ar trebui să nu lipsească între noi. Ai fost foarte vinovat… asupra acestui lucru nu pot reveni şi mai ales că ţi-am dat atâtea amănunte, care, aşternute pe hârtie, sunt atât de anoste. Mi-e atât, atât de dor de tine! Scrisorile noastre de care avem atâta nevoie (eu mai ales) sunt şi destul de periculoase, prin felul în care subliniază şi opresc în loc şi deformează gânduri şi imagini care nu trebuie descompuse, luate cu încetinitorul, ca anumite mişcări la cinematograf."

„Luni după-amiază, ora 6

Cita, nu cumva te alinţi?

În cursul lecturilor mele, poate excesive, din ultimele zile, mi-au căzut ochii pe o reflecţie a unui scriitor francez în legătură cu literatura doamnei de Sévigné: «Numai femeile pot scrie adevărate scrisori». Este, în adevăr, un «gen» adaptat sensibilităţii lor directe, vibrante, unduitoare. Noi, «domnii», mai severi, mai reticenţi (mai ales când mai există o prezenţă, uf!), nu avem deloc facilitatea, graţia, comunicativitatea scrisului femeii. Suntem pedanţi, greoi, laborioşi, nu avem fluiditatea, uşurinţa aerată, sprintenă, a condeiului feminin. Cita, îţi mărturisesc confuzia mea la comparaţia rândurilor mele cu scrisorile Tale, mai ales când, arare, din cochetărie, îţi faci

singură aprecieri, susţinând că scrisorile Tale pot părea confuze, «obositoare»! Adevărul este că eşti un pisic mai alintat decât cei pe care i-am trimis prietenilor noştri; adevărul este că paginile Tale au un farmec, o căldură şi o comunicativitate care mă vrăjesc şi mă tulbură, făcându-mă confuz şi mic. Dar cum nu pot sări peste propria umbră, cum nu Te pot imita, Te rog să mă accepţi aşa cum sunt: greoi şi fără fluenţă, în scrisori, din care aş vrea să nu vezi, dincolo de înfăţişarea exterioară, decât unda emoţiei ce se zbate şi vrea să se exprime, cu toate dificultăţile dinafară.

Ce vrei să-Ţi mai adaug acum? Că sunt liniştit, după emoţia pe care am avut-o în ultimele ore şi care mi-a dictat finalul scrisorii precedente? Că mi-am regăsit climatul obişnuit, al nostru, exprimat în scrisoarea Ta de joi-vineri în care-mi vorbeşti de Puşa, de Gina şi de noi, de noi?!). În ceea ce mă priveşte, am impresia că toate neînţelegerile noastre au fost înlăturate, că ne-am regăsit, că suntem mai strânşi decât eram înainte de a ne revedea săptămâna trecută. E un motiv în plus ca să nu mai pomenesc despre aceste neînţelegeri. Dar trebuie să adaug un cuvânt: eşti necruţătoare, de o logică de fier, nu vrei să cedezi niciun punct atunci când îţi dai seama că ai dreptate şi că sunt în culpă. Brrr! Ce fermitate! Mă impresionezi, iubita mea. Nu te ştiam aşa de voluntară, de decisă! Ştii să Te aperi, să nu cedezi din teren. Cum Ţi-aş putea arăta aprobarea şi surpriza mea entuziastă decât luându-Ţi capul între mâini şi sărutându-Te lung?

Aş vrea şi eu să mă plimb pe străzi necunoscute, privind case, copaci, copii care se joacă, câini şi simţind lunecând asupră-ne privirea distrată a câte unui burghez instalat comod într-un fotoliu înapoia unei ferestre. Dar, acum, toate acestea sunt departe. Lucrez, citesc. Şi nu regret de a fi irosit farmecul plimbărilor noastre. Chiar dacă armonia dintre noi a avut câteva fisuri, eram totuşi

fericit de a fi fost cu Tine şi gândul acesta îmi prelungeşte în mine, acum, o dulce şi calmă emoţie intimă.”

„Miercuri, 11,30 dim.

Ştiu că Te pasionează problemele de astrologie. Indirect şi dintr-un alt punct de vedere asta mă interesează şi pe mine, mai ales că ultimii ani au arătat că astrele au o reală influenţă asupra destinului uman. Dar nu o discuţie pedantă aş vrea să întreţin acum cu Tine. Vreau numai să-Ţi fac cunoscut un fapt divers, citit într-un ziar acum câteva zile. Sunt sigur că te va amuza.

E vorba de o tânără femeie care practica astrologia cu pasiune. După felurite cercetări, ajunsese la convingerea că numai un bărbat născut sub constelaţia Leului ar putea face fericirea vieţii sale. Hotărârea îi era fermă şi tânărul care îi făcea curte a înţeles asta. Dar era aici o piedică. Deşi născut în luna august, tânărul depăşise constelaţia Leului şi intrase sub zodia următoare. Era un caz de conştiinţă. Tânărul l-a suprimat, afirmând că s-a născut cu vreo zece zile mai devreme. Căsătoria a avut loc. Dar se vede că menajul nu era ideal. Tânărul nu avea însuşirile unui bărbat născut sub zodia Leului. Bănuiala soţiei s-a deşteptat. A urmat o verificare în regulă, cu descoperirea măsluirii datei de naştere. Scandal. Explicaţii. Proces de divorţ, care a fost în sfârşit pronunţat. Se vede prin urmare că şi justiţia a confirmat valabilitatea pretenţiilor soţiei de a se căsători cu un leu!

Parcă te aud: Leii ăştia!

Încă nu s-a reparat maşina şi parcurg cu pasiune kilometri nesfârşiţi. Merg încet, însă. E mai puţin obositor. Şi visez tot lungul drumului. E repauzant. E consolant în acelaşi timp. Urmăresc schimbările luminii, plimbările capricioase ale norilor pe cer, sau în faţa suflării vântului mă las uneori, arareori, vai! învăluit în lumina solară. Mă

mint. Îmi dau impresia că sunt în vacanţă, că sunt liber, că nu am griji şi, mai ales, că nimeni, nimic nu ne desparte.”

„Marţi 7,45 dim.

Pe stradă, ieri pe seară, m-am pomenit deprimată (era a doua zi fără scrisori). Am căutat să-mi amintesc ce ţi-am scris în pagini dezordonate, lungi, oribil de lungi şi necontrolate, în ultimele zile. Îmi veneau în minte amănunte pe care le găseam acum de-o platitudine, de o lipsă de rost, penibile. Scrisori trimise în enervare, în care am înşirat, cum mi-au venit în minte, fapte, gânduri, toate neadâncite, legături de idei prea multe şi aparent stupide. M-am hotărât să-ţi trimit o telegramă, să nu mai deschizi scrisorile. Am simţit dintr-odată că nu mă mai iubeşti, sau că în tot cazul nu mă vei mai iubi după toate scrisorile astea lungi, complicate, anoste.

Au fost rânduri scrise când nu eram singură, dar când totuşi vroiam să ştii că mă gândesc la tine, altele pentru ca să ştii în ce stare de suflet, de gânduri eram într-o altă epocă, altele pentru… în sfârşit, fiecare pentru altceva, dar toate laolaltă fără niciun fel de ţinută.

Eram demoralizată, încredinţată că s-a sfârşit totul. Pe la 10 m-am culcat. În casă era întuneric. Telefonul a sunat. M-am dus împleticindu-mă. Era Megi; aveam o scrisoare sosită la prânz, ora 1. Şi eu n-am ştiut. E îngrozitor! În papuci, cu o rochie de casă lungă neîncheiată, m-am dus la ea. Mi-a făcut atâta bine scrisoarea ta (n-o am acum aici). Da, şi pentru mine fiecare vineri înseamnă miercuri fiindcă trăiesc clipa în care-mi scrii, în care trăieşti lucrurile pe care le ştiu cu două zile mai târziu. Am vrut să-ţi scriu asta odată. Dar cât de mult e, de dureros de mult, chiar numai două zile. Câte nu se pot schimba între clipa când ai scris şi cealaltă, cea în care te citesc… Aseară

ştiam că vineri încă mă iubeşti, dar sâmbătă? Duminică? Luni? Cunoşteam reacţiile tale la scrisorile mele primite până vineri, dar consecinţele celorlalte căpătate între timp? Ştiu cât de mult ne gândim unul la celălalt, cât ne dorim şi totuşi e atâta incertitudine în lume şi în noi."

„Marţi

Sunt la editură. Dar e cineva aici şi nu pot să deschid scrisoarea ta. Nu ştiu cine e şi nu vreau să dau loc unor comentarii. E atât de greu uneori chiar şi numai să te citesc. Şi ca să fiu fericită că am o scrisoare, n-ar fi nevoie de stimulentul unor greutăţi. Personajul din încăperea asta nu vrea să întoarcă o clipă privirea. Am citit, în sfârşit, o pagină. Regret enorm telegrama mea. Aveam de altfel îndoieli cu ea. Dar mă temeam că ai primit neregulat scrisorile mele. Într-una scrisă mai târziu îţi spuneam că sunt îngrijorată. Telegrama ar fi trebuit să repare tot, dar a stricat tot. Nu-mi voi ierta noaptea ta de nesomn, iubitul meu.

Scrisoarea ta (pe care în sfârşit am citit-o) îmi dă de gândit: «Când voi putea regăsi acel regim moral – sau unul asemănător (mă întrebi) – nu atât pentru a putea scrie ceva, cât pentru a mă bucura mai adânc de o independenţă morală de care acum sunt atât de departe. Vezi, era în acea nelinişte, neliniştea mea de atunci, ceva sublimat, metafizic, depărtat de contingenţă. Acum au venit alte bucurii, care au aburit prima nelinişte, singura fecundă, şi am prevăzut-o.» înţeleg şi te înţeleg aşa cum puţini oameni ar putea fi în stare, te înţeleg perfect, deplin. E tot ce-ţi pot spune acum. Îţi voi reciti bineînţeles de multe ori scrisoarea. Mă interesează imens tot ce-mi spui şi mai ales ce nu îmi spui. E târziu (ora 12). Mă duc la un vernisaj. Expune Margareta Sterian şi mai am câteva drumuri până la ora mesei. Venirea ta, în care, nu

ştiu de ce, nu mai cred, ar fi extrem de necesară. Telegrafiază-mi de îndată ce ştii sigur că vii."

Pe margine notează: „E aici un regret ascuns, incipient, de care vorbeşte învăluit, e regretul scriitorului după climatul de nelinişte, depărtat de contingenţe, singura nelinişte fecundă. Nu i l-am imputat, fiindcă l-am înţeles."

„Duminică dimineaţa, ora 10

Dragul meu, la 6, 20 erai aici şi totuşi îmi scriai, iar eu mă uitam la telefon şi mă întrebam cum să fac să-ţi spun că pot să te întâlnesc la 7, că puteam fi un ceas împreună înainte de plecarea ta. Dar acum nu regret. Norocul de a te fi întâlnit totuşi în ultimele 2-3 minute mi se pare că ţine de miracol.

Intrasem într-o cofetărie lângă gară. Era lugubră, cu scaunele peste mese, cu mese peste mese. Am găsit totuşi un mic loc să pot citi scrisoarea ta. Iubitul meu. Îţi mulţumesc pentru tot ce recunoşti, în sfârşit. Era dezolant, era atât de specific, de banal, de masculin să-mi faci tot tu imputări (aşa cum mi-ai făcut după despărţirea din Cişmigiu), să confunzi reacţiunile mele fireşti, incapacitatea mea de a mă fi adaptat acestei noi, dureroase şi penibile situaţii, în care mă simţeam exterioară ţie, cu o răceală, cu o indiferenţă care ar fi fost iniţial a mea. Era mai de netolerat ca orice această răsturnare de situaţii. Când sunt nefericită, sunt extrem de lucidă, aş vrea să ştii asta. Clipele de mulţumire totală, de mari şi adânci bucurii sunt pentru mine, proaspete, nemaiîntâlnite. Cele nefericite – iartă-mă Ion, – parcă le-am trăit şi mi se pare inadmisibil, absurd să le mai trăiesc o dată. Vroiam să fug de ele, de tine, de noi, cei care ajunsesem să fim acum, Ţii minte la grădina Icoanei, când ţi-am jurat că vreau să pleci joi? Te-ai supărat. De ce? Vroiai, ţi se părea drept (aveai

această pretenţie, aş spune perversă), să ţin să am, din dragoste pentru tine, spectacolul acestui «tu» în care nu mă regăseam, în care nu mă mai vedeam. Înţelegi că dacă uitându-mă într-o zi în oglindă nu m-aş vedea – ar fi penibil, insuportabil – aş fugi înspăimântată. La masă acolo în Cişmigiu mă căutam în acele mii de oglinzi în care altădată mă regăseam cu atâta bucurie, întreagă în ochii tăi, în luciul buzelor tale, în vibraţia lor imperceptibilă, într-o anumită viaţă a mâinilor tale, în mişcarea faţetelor obrajilor tăi, în matul frunţii tale, mă împleteam în gândurile, dorinţele, îngrijorările tale. Mă regăseam în respiraţia ta. Acum erai mort, ca un bec electric stricat, ca o maşină electrică prin care nu mai trece curentul şi nu se mai încălzeşte. Am plecat? Nu. Am fugit. Acest nou aspect al tău, acest «tu» exterior mie mă înspăimânta. Dar ceea ce îngreuia situaţia erau întrebările tale: «Ce ai, ce-ţi fac, ce ţi-am făcut, de ce pleci, de ce rozi ceea ce e între noi?» (Eu mă întrebam: ce mai e?) Să nu mai pui niciodată astfel de întrebări, să recunoşti cinstit când nu eşti în stare să fii la înălţimea unei clipe, să nu fii nedrept, laş. Îţi spun asta cu duritate, Ion, dar trebuie. Într-o zi poate că vei simţi că nu mă iubeşti, sau că mă iubeşti mai puţin, poate fi o stare trecătoare sau definitivă, caută de rămâi singur atunci, departe de mine, caută să te limpezeşti. Aş vrea să ştii că nu ai nicio obligaţie faţă de mine decât aceea de a fi cinstit. Nu am nevoie să fiu menajată, fals mângâiată, derutată prin mijlocul naiv de a-mi atribui mie o stare care e a ta sau care a fost provocată de tine. Întâlnirea noastră trebuie să fie mereu frumoasă cum a fost, întreagă, intensă şi mai ales adevărată. Nu trebuie s-o coborâm, gândeşte-te, nu trebuie s-o micşorăm, s-o meschinizăm, s-o reducem la bietele noastre măsuri atunci când nu mai putem fi noi la înălţimea acelui miracol care a provocat-o. Ai încercat să faci asta, m-am opus. Te-ai supărat de nenumărate ori, de câte ori m-ai simţit refractară.

Am fost refractară tot timpul, n-am vrut şi n-am putut mai ales să accept mai puţin decât tot. Îmi scrii: «Iubita mea, ai dreptate, am regretat, regret şi-mi cer iertare»… Ion, e uşor să iert, dar asta nu schimbă nimic atunci când ceva s-a schimbat."

„Marţi, 8,30 dimineaţa

După miezul nopţii am început să citesc. Printre rânduri, printre pagini, prin ciudate devieri de atenţie, m-am gândit la tine, la noi. Dar nu în climatul vrăjit de altădată, ci într-un fel de tristă singurătate neobişnuită, nouă, ca şi când în celelalte nopţi ai fi fost fizic lângă mine şi acum m-ai părăsit brusc, pentru întâia dată. O clipă am dormit şi am visat că-ţi spuneam: nu-mi pasă dacă mă iubeşti sau nu, sunt nenorocită că eu nu te mai iubesc şi asta e isprava ta şi nu ţi-o pot ierta. Am strigat:
«Dă-mi înapoi! Dă-mi înapoi!» Când m-am trezit, capul mi-era obosit. Ţi-am scris o scrisoare lungă în gând. Pe la 4 fără un sfert am deschis uşa terasei. Cerul era încă înstelat, foarte înstelat, dar în orizont o făclie verzuie anunţa începutul dimineţii. Eram îngrozitor de singură şi tristă, mă uitam exasperată la stele, scânteiau, parcă mă întrebau… Şi ceea ce era trist era că nu ştiam ce să le cer, ce vreau, sau nu ştiam limpede. De altfel, nici acum nu ştiu ce-i cu mine, sunt extrem de obosită. Am dormit numai un ceas şi jumătate. Acum m-am pregătit să plec la ştrand, dar în ultima clipă am simţit nevoia să-ţi scriu. Mi se pare că s-a strâns între noi o mulţime de «prezenţe», că nu ne mai putem spune simplu ceea ce vrem, ceea ce trebuie să fie spus, parcă ceva ne înfrânează elanul. Unde e nevoia pasionată pe care o aveam altădată de a ne spune tot, de a ne apropia adevărat, de a ne contopi total? Mi se pare că ar trebui să ne putem privi o dată adânc, adânc de tot,

ca să vedem ce se întâmplă în străfunduri, şi apoi îmi spun: când ai nevoie de asemenea cercetări…

Iartă-mi rândurile astea, dar am avut o noapte ciudată, ca un vis lung şi rău, din care am ieşit bolnavă. Cred că de îndată ce voi fi odihnită, totul va fi cum a fost mai demult. Aş vrea să fiu în braţele tale şi să-mi spui de zeci de ori în şir: «Cita, te iubesc».”

„Vineri seara

„Convorbirea noastră telefonică de astăzi a fost deprimantă, Cita, din cauza mea. Dar nu-Ţi pot cere scuze decât explicându-Ţi condiţiile în care Ţi-am telefonat, amintindu-Ţi tensiunea în care am trăit din momentul telegramei Tale şi aşteptarea exasperantă din momentul deşteptării şi mai ales de la ora 9, când m-am prezentat la telefon. Am aşteptat aproape două ceasuri, când, în sfârşit, am obţinut legătura, Tu nu mai erai acolo. Am cerut din nou, am aşteptat din nou… Când, în sfârşit, Ţi-am auzit vocea, în loc să-mi vorbeşti de motivul pentru care mă chemaseşi şi pe care îl bănuiam grav, ai început să-mi reproşezi că nu Te-am chemat la timp. Am fost, recunosc, enervat şi nu m-am putut acorda cu Tine. În locul unei apropieri şi al unei comunicări afective, nu ara avut decât un schimb de cuvinte. Atât. Vina e a noastră, a amândurora. Dar nu trebuia să mă chemi la telefon. În primul rând pentru că nu vreau, şi apoi pentru că am întârziat de la serviciu, unde am avut neplăceri. Şi te rog să crezi că dacă nu vreau să telefonezi e din pricini serioase.”

„Dragul meu, ţi-am telegrafiat fiindcă mi-era dor de tine. Ţi-am spus: Vineri sau sâmbătă, ca să înţelegi că nu este nimic important sau urgent şi ca să nu te alarmezi. În felul acesta nu te obligam să chemi într-o zi în care ţi-ar fi fost mai greu. Aş vrea să mai ştii că odată la poştă pentru a trimite o scrisoare sunt deseori ispitită să-ţi trimit şi o

telegramă nu fiindcă e foarte important sau mai important ceea ce vreau să-ţi spun în ultima clipă, ci din nevoia de a comunica mai repede cu tine. Ieri, joi, toată ziua m-am gândit tulburată că te voi auzi poate azi. Dar dacă nu chemi decât sâmbăta? Nu, nu va avea răbdare, va chema mâine! Azi m-am trezit la 6, enervată, emoţionată, parcă trebuia să ne întâlnim. Era sărbătoare, ceea ce nu prevăzusem, şi asta îmi lua din libertatea de mişcări. Totuşi, am fost la telefon la 9 şi zece. Ce greu a trecut timpul până atunci! Megi nu era, nu dormise acasă. Nu era nimeni, ceea ce simplifica lucrurile, dar putea să vie cineva în orice clipă. Eu aveam timpul limitat. M-am aşezat pe un scaun lângă telefon, într-o casă străină, şi am început să aştept cu ochii pe ceas. Mi-era teamă să nu fiu chemată acasă la mine. Vroiam să vie Megi, dar mai ales să sune telefonul şi să-ţi aud vocea. În condiţiile astea am stat până la 10 şi douăzeci şi cinci. Atunci a trebuit să plec, eram de altfel sigură că fiind prins cu alte treburi ai ales sâmbătă în loc de vineri. Nu puteam crede că într-un ceas nu se obţine legătura. Dar acum înţeleg tot. Înţeleg cât de neliniştit ai fost şi ce greşeală am făcut să-ţi trimit o telegramă ca să mă chemi la telefon vineri sau sâmbătă, şi cât trebuie să te fi contrariat că ai aşteptat aproape două ore. Ştiu acum că am făcut o prostie şi că nu am nicio scuză, nici pe aceea de a nu mă fi gândit bine înainte. M-am gândit mult şi prost. Mă ierţi? Dar încă nu ţi-am scris cât de fericită am fost că te-am auzit. La început vag, dar pe urmă mai bine. Am rămas apoi încă un ceas cu obrajii în palme, cu ochii închişi, ca să reţiu mai bine anumite inflexiuni ale vocii tale şi toată atmosfera îngrijorării care mi te-a dat o clipă atât de viu, de material, de al meu. E poate ilogic, greu de înţeles, dar am simţit cu o precizie uimitoare că mă iubeşti. Hai, nu mai fi supărat, iubitul meu”.

„Ora 12,30 seara

Pagină scrisă, cred, vinerea trecută şi netrimisă

Am comparat scrisorile Tale de acum, după despărţirea noastră, cu cele de acum o lună. Dumnezeule! Ce deosebire! Ce elan, ce căldură, ce exaltare – atunci! Am fost trist, trist, trist, Cita. Între timp, am citit câteva pagini dintr-o lucrare de antropologie, *Von Menschen*, şi mai ales m-am plimbat în lungul şi latul camerei de lucru, gândindu-mă la Tine. Aceeaşi atmosferă de oboseală şi tristeţe, mă munceşte mereu. Mi se pare că e ceva schimbat. De când? Ceva de năruire, care copleşeşte. Şi iarăşi am nevoie de asigurări şi iarăşi am nevoie de a Te revedea, de a-Ţi vorbi. Dar asta nu se poate pentru moment şi suntem departe, şi suntem nevoiţi să ne toarcem firul timpului din proprie substanţă, ca păianjenul, fără să-l putem împleti împreună, aşa cum ar fi fost firesc şi ar fi fost necesar, pentru a spulbera toate aceste tristeţi, pentru a da şi primi explicaţii, explicaţii… Dar la ce bun? Şi nu e oare o mărturisire de neputinţă şi de dezamăgire această nevoie de explicaţii?

Hotărât, în momentele de mare oboseală nu trebuie să citesc nimic (găsesc totul prost scris, mai ales textele proprii), dar nici nu trebuie să-Ţi scriu (scriu desigur năzbâtii şi, poate, lucruri pe care n-ar trebui să le spun). Cum ţi-ai putut imagina că nu-Ţi voi telefona vineri dimineaţa? De ce nu m-ai aşteptat?

Te rog încă o dată, Cita, Cita, iartă-mi enervările, ţâfnele şi exasperarea de ieri, de la telefon. Ţi-am explicat condiţiile în care Ţi-am vorbit. M-ai iertat, nu? Îţi mulţumesc.”

„Sâmbătă dimineaţă, 10 1/2

Cita, scumpa mea, dragostea mea, îţi pot scrie în sfârşit aşa cum vreau, liber, nestingherit, deşi în

fugă. Îţi pot spune multe din cele ce vreau, Te pot certa cum vreau şi cum am dreptul, îţi pot spune cât Te iubesc, şi cât sufăr că nu ţi-o pot spune, că sunt împiedicat de o mulţime de nimicuri stupide, fără noimă, Cita, mă pot adresa Ţie, fără interpuneri, fără ochi care să ne citească paginile, fără urechi care să ne asculte vocea. Mă simt mai în intimitate, mai în preajma Ta, acum când îţi pot vorbi liber. Dar nu ştiu cum să încep. Cum Ţi-ai permis să-Ţi imaginezi că, cerându-mi să te chem la telefon vineri sau sâmbătă, nu Te voi chema în prima zi? De ce ai plecat de la Megi şi nu m-ai aşteptat? De ce m-ai lăsat în vagi şi în presupuneri dureroase?

Toate astea şi altele multe, ca să-Ţi spun că Te iubesc, Cita, că mă îndurerezi şi totuşi reprezinţi ceea ce e mai eterat şi mai pur în viaţa mea.

Să-Ţi spun pe rând câteva impresii din prima săptămână, ca să înţelegi, dar mai e nevoie? Mai bine să trecem. Ce importanţă. Are dacă am avut neplăceri în serviciu şi aiurea, din moment ce Te regăsesc intactă, iubita mea! Ce importanţă are faptul că suntem despărţiţi acum, dacă în primele zile ale lunii iunie nel vom cuprinde din nou unul pe altul, în fericirea cea mai deplină?”

„Sâmbătă

Şi eu am comparat, fără voie (deşi am făcut imense sforţări să nu compar), scrisorile tale de acum, după despărţirea noastră, cu cele de acum o lună. Dumnezeule! Ce deosebire. Ce elan, ce căldură, ce exaltare, atunci! Am fost tristă, tristă, Ion. Îngrozitor de tristă. În ziua plecării tale, două ore după plecarea ta, ţi-am trimis o telegramă. Un ceas mai târziu, o scrisoare. Dar tu? Aveam atâta încredere în tine în clipa în care ai plecat, încât am avut pentru toate scrisorile tale, atât de deosebite de toate celelalte trimise altădată, o îngăduinţă de care nu m-aş fi crezut niciodată în stare. M-am

legat de toate explicaţiile posibile, am căutat să te înţeleg dincolo de toate aparenţele, de toate evidenţele. Totuşi, n-am înţeles. Şi atunci s-au reflectat voit uneori şi alteori fără să vreau, în paginile mele, scrisorile tale din urmă. Când le vei compara, pe ale tale, nu pe ale mele, te vei îngrozi, Ion… iubitul meu, pagina pe care n-ai vrut să mi-o trimiţi şi din care am scos imputarea ta mi-a făcut o plăcere imensă, îţi jur. Dar însăşi imputarea mi-a făcut plăcere. Îţi mulţumesc."

„Luni spre marţi

Încerc să scriu la lumina lunii. E poate ceasul 3, e una din acele nopţi care, prin lumina şi calmul ei, parcă va fi veşnică. Aşa îmi imaginez anumite nopţi nordice… Mi-e sufletul greu, mi-e sufletul deznădăjduit, iremediabil trist. Aşa am fost ieri toată ziua, Ion, o zi pe care nu mi-am închipuit-o posibilă alături de tine, o zi fără elan, fără orizont, lipsită de orişice zâmbet. Dragostea noastră a intrat desigur într-o fază nouă, lipsită de toate frumuseţile începutului, de toate bucuriile, de toate nădejdile lui… Cred că a început sfârşitul, care va dura mult, poate cât toată viaţa mea. Am purtat în suflet ieri toată ziua, cum port şi în noaptea asta, multe, prea multe lacrimi. Nu sunt dintre cele ce se văd, nu sunt picături pe gene, pe obraji. Sunt dintre cele ce apasă, înăbuşe, destramă, întunecă tot ce a fost cândva bucurie, lumină, elan. Te-am găsit schimbat. Nimic din fervoarea de altădată, din exclusivismul acela încăpăţânat, disperat, atât de plin de intoleranţă adolescentină, nimic din acea nevoie de orizonturi largi, demne de dragostea noastră şi fără de care nu vroiai, nu o concepeai, nu o acceptai. Resemnat, dezamăgit, împăcat aproape (sau începând a fi) cu mediocritatea şi compromisul. Nu te-am regăsit, Ion, şi am suferit cumplit, înţelegi, cumplit. Clipele noastre pline, îmbătătoare, minunate, care fugeau spre disperarea

noastră cu o atât de uluitoare viteză, ; treceau una după alta încet, cenuşii, amare. Vroiam mereu să plec, vroiam să pleci, dar de tot, sau numai deocamdată, dar să pleci numaidecât cu trenul, în oraşul tău. Şi, totuşi, cât te-am aşteptat şi cât te iubesc. Nu e uşor să spun ce s-a schimbat anume. Mi se părea că s-a schimbat tot. Mi se părea că nu mă pot împăca şi ştiu că niciodată nu mă voi desprinde cu lipsa astă de orizont în dragostea noastră. Nimeni nu are nicio vină, ştiu Dar noi nu ne mai putem iubi aşa, nu putem coborî după înălţimi fiindcă am apucat să le cunoaştem.

Ştiu ce vei spune: a sublinia o schimbare, a stărui asupra ei înseamnă a o provoca. Inexact, cu desăvârşire inexact. Astea sunt simple scuze, încercările de a atribui altcuiva vina sau o parte din vină (care totuşi nu e o vină, ci o biată incapacitate de a depăşi durata poate firească a ceea ce a fost, atât cât a fost să fie, un sentiment). Ştiu tot atât de bine ca şi tine că tactul, strategia, tăcerea, zâmbetul pot fi pentru lungă vreme baloane de oxigen pentru ceea ce e «încă frumos», încă posibil, încă «iubire». Dat asta îmi repugnă, Ion, iartă-mă, asta nu ne-ar semăna, nu ni s-ai potrivi nouă. Nu aş vrea să crezi totuşi că fiecare scrisoare i mea de aici înainte va fi un rechizitoriu. Nu. Vreau numai să ştii că nedumerirea mea pentru cele şase zile întregi de inexplicabilă impermeabilitate sufletească, de ciudată răceală, de echivoc, superficialitate sufletească şi stridenţă rămâne deocamdată! nedumerire. Că ai avut tocmai sâmbătă seara, la sfârşitul une săptămâni pe care o aşteptasem cu atâta dor, atâta încredere, atâta freamăt şi care m-a dezamăgit atât, revelaţia a ceea ce însemn pentru tine, că ţi-ai dat seama «în sfârşit» de ce înseamnă miracolul dragostei noastre, e trist şi mă întreb ce s-ar întâmpla Ion, dacă idealul nostru ar fi înfăptuit, ce ar deveni pentru tine acest miracol când am trăi mereu împreună?

Aş vrea la toate astea să te gândeşti şi să-mi răspunzi. Orgoliu şi menajamente, ştii, nu-i aşa, nu au ce căuta între noii ne iubim prea mult şi ne preţuim prea mult. Avem şi destul suflet şi destulă căldură şi toată luciditatea şi sensul destul de adânc, destul de exact al dragostei şi al vieţii noastre, pentru a să putem judeca tot, tot, aşa cum se cuvine.

Ion, dragul meu, iartă-mă că sunt atât de lucidă.

Îmi aduc foarte bine aminte când, vrând să mă liniştеşti, mi-ai spus: «Dar te rog să crezi că *les absents n'ont pas du tout tort loin de là*»[5]. Dar bine, dragul meu, e tocmai ceea ce susţineam când erai aici şi cu gândul în altă parte, că nu sunt deloc de acord cu cele mai multe proverbe, că sunt false, inexacte. Era atât de evident că dreptate aveau «absenţii», erai atât de «acolo», la tine acasă, şi atât de puţin cu mine, şi asta mă durea şi mă exaspera într-atât, că abia aşteptam să pleci… Depărtarea dă un fel de halou, de farmec, de mister şi adâncime unor anumite situaţii», îmi spui. Te înţeleg atât de bine, te înţeleg în sfârşit. Deşi mărturisesc că în ce mă priveşte, pentru a-ţi găsi farmec ţie, bunăoară, pentru a găsi halou, mister şi adâncime în dragostea noastră, prezenţa ta ar fi fost pentru mine o sursă fără fund… şi mai cred că atunci când ai oarecare nevoie de depărtare, sau când găseşti că-i necesară depărtarea pentru a găsi toate astea, sau numai a le stimula a le vedea mai bine, începe a fi «ceva putred în Danemarca». «Uf, ce să mă fac cu fata asta», ai putea spune, cu drept cuvânt. «Iată o Cita (o ciută) insuportabilă, îmi răstălmăceşte fiecare frază, trebuie să mă gândesc de şapte ori înainte de a scrie un cuvânt. Cum fac nu e bine. Femeile!»

Nu, Ion, vreau să te necăjesc puţin. În fond, sunt încă sub impresia oarecăror ecouri care mă

fac nedreaptă şi tristă. Atât de tristă uneori, că te rog să fii îngăduitor. Da?

Îţi mulţumesc pentru tot ce recunoşti, în sfârşit, dragul meu. În clipa în care te simt aproape, adevărat, de bunăcredinţă, înţelegerea mea îţi aparţine toată. Fiindcă atunci când îmi spui adevărul, te pot înţelege ca nimeni altcineva. Dar de iertare nu poate fi vorba între noi. Nu am ce ierta, iubitul meu, nu sunt supărată, sunt îndurerată, derutată, atât. Dar trebuie să-ţi spun şi eu tot adevărul: întâlnirea noastră de o săptămână s-a redus pentru mine la întâlnirea din gară (şi e puţin). Ai plecat aşa cum aş fi dorit să te văd venind, aşa cum trebuie să fii tu (altfel nu te pot accepta), îndrăgostit, emoţionat, sensibil, pasionat. Nu vreau să ţin minte decât îmbrăţişarea din faţa trenului care pornea. Au fost singurele noastre sărutări, singura noastră apropiere fizică la care a participat sufletul tău, în care ţi-am regăsit ochii, buzele, obrajii, fruntea, mâinile. În celelalte n-am făcut decât să te caut, să accept o ameţeală puternică,. Dar foarte amară, apoi… Ion, iubitul meu, nu sunt supărată pe tine. Dar aş vrea să înţeleg ce s-a întâmplat, aş vrea să ştiu care e această poartă care s-a deschis, pe care n-o bănuiam, care ar fi trebuit să nu. Ştiu că există şi în care ai apărut altfel. Sunt gesturi, cuvinte, suferinţe pe care le voi uita – mi-ai cerut-o – ţi-am făgăduit-o şi cred că va fi posibil, dar semnificaţia lor rămâne ciudată, tulburătoare. Îmi scrii (deci recunoşti): «Rămâneam exterior ţie»… mă întreb de ce? Cum a fost posibil? E deci cu putinţă? Într-o zi ar pute fi din nou aşa? Îmi scrii: «Nu ştiusem că mă aflam în faţa miracolului şi nu mi-l adâncisem, nu mă pătrunsesem de realitatea lui». Mă întreb de ce? Cum s-a întâmplat asta, aşa dintr-odată? Care sunt explicaţiile mai adânci? (Sau poate nu ştii nici tu). Ion, încă o dată te rog să-mi ierţi toate adevărurile pe care ţi le-am scris aici. Nu

înţeleg să ne menajăm, să ne fie frică să nu se strice ceva, sau să se strice mai rău. Daca dragostea noastră nu e făcută să reziste timpului şi intemperiilor care să suporte şi să înfrunte tot, nu are nicio justificare, nu aşa? Mi-ai spus în prima noastră plimbare pe străzi în întuneric în prima noastră seară, că după ce ai văzut moartea de aproape ţi-ai dat seama că-i bine să trăieşti oricum. Şi eu am gândit cândva că vreau să trăiesc oricum, chiar fără o dragoste pe care am visat-o, fără de care am crezut că nu se poate… Mă voi învăţa, va trebuie poate să mă învăţ să trăiesc încă o dată, deşi când ai început să trăieşti prin dragostea unui om, atunci când dispare, ţi se pare că a lăsat în jurul tău moartea. Dar poate ca asta nu se va întâmpla. Tu ce crezi? E atât de bine, de dulce, de cald, de estetic, de inteligent, de tulburător să trăiesc prin tine, lângă tine, cu tine mereu."

„Luni, 7,30 dimineaţa

Ieri nu m-am putut duce la poştă, azi, bineînţeles, recitindu-mă, am vrut să rup tot. Dar, uite, nu o fac, fiindcă nu ţi-ar plăcea ţie. Ieri, o duminică obişnuită, cu străzi pestriţe de lume, nesăţioasă de plimbări pe trotuare.

Mi-era cu neputinţă să-mi amintesc ce ţi-am scris, dar îmi aminteam aproape tot din ultimele tale pagini. Şi ca una din acele imagini făcute să rămâie şi să obsedeze, tu, la gară, venind către mine pe partea aceea îngustă care lega cele două drumuri pe care aproape jumătate de ceas ne-am căutat paralel. Tu, în haine cenuşii, tu, înalt, cu un mers care mi-a devenit atât de familiar şi drag…"

„Luni seara, ora 8 şi 10

Ţi-am scris acum o pagină pe care o vei citi cândva, Cita, şi care Te va impresiona prin sinceritatea ei adâncă. Nu Ţi-o trimit acum. Ai

răbdare. Cred că în cursul săptămânii viitoare voi putea veni la Bucureşti, dar nu ştiu precis în care zi. Te voi ţine la curent la timp, iar în aşteptare, în cursul zilei de joi, îţi voi face o surpriză nevinovată, pe care Ţi-o anunţ totuşi din alintare. Am şi eu dreptul ăsta, nu?

Azi am avut o zi încărcată. Am avut de lucru mai mult decât de obicei, am fost la un dejun care a fost extrem de agreabil. Am primit o carte din cele trei pe care le împrumutasem unei distinse doamne şi anume *Passe-temps* a lui Léautaud (e o carte care l-a entuziasmat pe Stelian care a recitit-o dealtminteri pe timpul şederii lui aici, dar care pe mine m-a interesat mediocru). M-a amuzat totuşi prompta restituire a cărţii. Desigur, cinismul personajului a ultragiat sensibilitatea aristocrată şi ordonată a cucoanei. Îţi închipui cu ce curiozitate aştept ziua de mâine pentru a afla cauzele acestei rapide restituiri, cât şi primele impresii de lectură a cărţii lui Vargas Villa despre care Ţi-am vorbit.

Vezi Tu, uneori consider pe oameni ca simple motive de experienţe şi observaţii psihologice. Mania de «moralist» în sensul clasic francez al cuvântului. Aşa o fac în acest caz, aşa m-am comportat şi în timpul prânzului, când, *raisonneur* tăcut, am urmărit conversaţia şi comportările invitaţilor, aşa a fost acum câteva zile când prinţul (de care ţi-am vorbit), un individ pentru care nu am nicio consideraţie, dar pe care îl suport din cauza asiduităţii cu care mă cultivă, m-a întâmpinat jovial:

— Ah, felicitări, felicitări pentru înfăţişarea dumitale şi mai ales pentru marea pasiune pe care o cultivi la Bucureşti.

Am rămas consternat. El a urmat, spunându-mi că a aflat asta de la amanta lui, «*une amante à moi*», care din nefericire a fost discretă şi nu a vrut în niciun chip să dea numele persoanei în cauză, deşi el ar fi ţinut imens să afle… Dar, cum eu ştiam precis de unde ar fi putut afla şi cunoşteam şi

natura relaţiilor între el şi persoana în cauză, dezgustul pentru acest fel de a vorbi şi de a trata o femeie, chiar când nu o numeşti, m-a făcut să-i răspund cu o impertinenţă care l-a năucit. Cum vezi, poziţiile aristocratice ascund adesea suflete de lachei.

Întâmplarea aparent banală mi-a dat de gândit. Personajul are mult succes în societatea lui. E spiritual, degajat, destul de cultivat şi nu lipsit de umor şi de farmec. Dar în lumea noastră şochează.

Un ţăran din creierul muntelui, foarte deştept cu foarte mult bun simţ, preţuit de ai lui, dar neavând un mediu unde să se dezvolte, rămâne cu o comportare primitivă. Transplantat în oraş pare ciudat.

Voi completa capitolul meu intitulat „Manierisme”.

„O noapte plină de vise lungi şi coherente, foarte complicate. Tu nu m-ai vizitat. De ce, dragul meu, pe unde ai umblat? Am fost preocupată de cartea ta, fiindcă m-am trezit o secundă şi am verificat anume cuvinte auzite în somn şi provocate precis de anume zgomote ale străzii, ale nopţii – vântul sau uşa terasei mişcată de vânt. (Dorm cu uşa deschisă de câteva nopţi.) Readormind, am refăcut datele ca să nu le uit, parcă le memoram şi apoi le şi povesteam. Totuşi, pe acelea le-am uitat, îmi amintesc cele ce-au urmat. În sfârşit, iartă-mă că stărui atât. E vina ta, a ta, a ta, e cartea ta, şi apoi îţi jur că nu ţi-aş trimite foile astea îmbâcsite şi oribile dacă n-aş şti că ţii să-ţi trimit tot ce-ţi scriu. Te rog mult răspunde dacă am făcut rău sau bine că le-am trimis, dacă nu te-am plictisit. Trebuie neapărat să ţiu minte două modele de pălării pe care le-am încercat în vis şi care-mi stăteau grozav de bine. Eram elegantă, cum încă nu am fost vreodată. Aş vrea să mă vezi aşa şi să mă admiri. Dar eram în negru toată şi negru nu e bine să visezi. Spune, Ion, ce mi se

poate întâmpla? Mă vei iubi mai puţin, nu mă vei mai iubi deloc?”

Da, Ion, sunt violentă ca şi tine. Dar eu nu am făcut un proiect, ţi-am dat un exemplu care tocmai prin duritatea şi absurditatea lui trebuia să facă mai evident tot ce ar putea fi intolerabil într-un simplu proiect…

Ai răspuns la ceea ce era o comparaţie absurdă (un om poate spune «dacă, de exemplu, aş ucide, sau dacă, bunăoară, as fi o locomotivă» fără să aibă vreun început de intenţie de a se transforma în toate situaţiile, obiectele sau lighioanele comparaţiilor lui) printr-un strigăt care venea de foarte adânc, pe care ştiam că dacă am rămâne împreună îl vei mai avea, daca n-ar fi fost împrejurarea de ieri, ar fi fost alta cu siguranţă cândva.

Indignarea mea a durat cât a rulat filmul. Am ieşit de acolo singură, era întuneric beznă şi într-un fel inexplicabil mi s-a făcut dor de tine, Ion… Atât de dor, atât de violent am simţit nevoia prezenţei tale, încât judecata, resentimentele mele au fost acoperite, înăbuşite, au dispărut. Eram pe Sărindar. Halucinată m-am îndreptat spre hotelul tău. Nu m-am gândit că ai putea să nu fii acasă. Dar să intru, mi-a lipsit curajul. De peste drum de la tutungerie am telefonat. Nu erai. Am umblat singură în întuneric, dar vedeam ca şi în plină zi. Acasă la mine nu era nimeni. Nu mi-am pus nicio întrebare. Nu voiam decât să te găsesc. Am telefonat de două ori, iar a treia oară ţi-am vorbit. Ştii cum mi-ai răspuns?! Azi, de îndată ce-am rămas singură te-am chemat. Ştiu că n-ar fi trebuit să te chem nici aseară, nici azi… Ştiu tot.

Ştiu că ai putut, departe fiind de mine, în timp ce-mi erai atât de necesar, de disperat necesar, în timp ce mi-aş fi dat ani de viaţă pentru fiecare zi mai mult pe care am fi avut-o împreună, să faci proiectul de a-mi da trei zile din douăzeci de zile libere. Ştiu că ai plecat enervat din familie, că ai

venit enervat, că toate neînţelegerile, stridenţele noastre au fost urmarea acestei enervări, a acelor eforturi de a te smulge de acolo.

Şi totuşi citesc aici: «Cita, *mon amour*. Am primit două scrisori, înţelegi tu? Două? Două!» «Vreau să prind poşta de diseară pentru ca să ai aceste rânduri mâine la Bucureşti.» Cât de drăguţ poţi fi, de tânăr, de entuziast! De ce totuşi mi se pare că s-a schimbat ceva? Ce s-a schimbat?

De ce eşti atât de aproape în scrisorile tale şi atât de departe când suntem împreună? E o întrebare pe care mi-o pun mereu şi mă nelinişteşte.

Da, e adevărat, ţi-am spus să pleci. Ţi-am spus: pleacă oricând, când vrei tu. Într-adevăr, nu te mai regăseam în aşa măsură, că mă simţeam micşorată, anulată de celelalte preocupări ale tale, în aşa măsură, încât mi se părea de prisos să faci sacrificii. Prezenţa ta distrată, torturată de remuşcări era o tortură pentru mine.

Miercuri şi joi nu ştiu ce s-a întâmplat, ba da, mi-ai spus că ţi-am devenit necesară, că prezenţa mea abstractă, fantomatică a devenit concretă, te-a prins. Inutil să-ţi spun cât de puţin mi-am imaginat posibile aceste alternanţe, cât de dureroase şi umilitoare sunt. Dar te iubesc atât de mult, încât am avut clipe de uitare când te-am simţit într-adevăr aproape, atât de aproape, de intim, de total. Mi-ai spus «Proasto, prostule… cum ţi-ai putut închipui că voi pleca joi?» Am fost consternată. Cum? Ai glumit?

Nu, mi-ai răspuns, a fost un proiect. Numai un proiect.

Era cu putinţă să nu-ţi dai seama, că în climatul nostru sufletesc, în violenţa, exclusivismul, exaltarea mea, un astfel de proiect e tot atât de dureros, de inacceptabil ca şi realizarea lui? Că ai putut să faci un astfel de «proiect», tocmai asta mă uluia. Că nu mai aveai sensibilitatea de a înţelege că sunt proiecte tot atât

de grave, de dezastruoase, numai pentru că au putut fi concepute, m-a indignat în aşa măsură, încât am vrut printr-o comparaţie să-ţi arăt ce poate însemna un proiect şi dintr-o mie de comparaţii posibile am ales-o pe aceea care ştiam că o să te doară cel mai mult. Eram destrămată, noaptea nu am dormit, ţi-am scris.

Marţi, pe la 7, ne plimbam pe lângă grădina Icoanei, încercam să uit, să lipesc cioburile. Mi-ai spus din nou: «Plec joi», mi-ai vorbit din nou despre personajul care nu suportă o despărţire mai lungă de trei zile, de înţelegerea ta înduioşată, de mila şi scrupulele tale, de ea, numai de ea. Atunci ce cauţi aici De ce ai venit?

„Sâmbătă

Vânturile sunt combinate ca în comunicatele meteorologic S-V N-E. Odaia în care sunt închisă, legată de masa de lucru, devenit un fel de turn plin de curente, noaptea plin de fantom de vise chinuitoare. Aş vrea să ştii, dacă nu-ţi voi mai scrie, nu sunt supărată pentru că ai încetat a-mi scrie, aşa, dintr-odată şi că vei rămâne pentru mine ceea ce ai fost în cele două zile ceea ce ai fost în scrisorile tale, multă, foarte multă vreme până acum, că accept această tristeţe care acum mă roade şi care se va transforma probabil într-o lungă, foarte lungă melancolie, e şi bucuria, imensa, exaltata bucurie de a te fi întâlnit. Şi dacă într-adevăr nu-mi scrii fiindcă nu mai ai ce-mi spune, să ştii eu te aprob şi-ţi sunt recunoscătoare. Şi dacă am stăruit prea mult îmi cer iertare.

Nu. Am recitit scrisorile tale şi nu pot crede că nu mai ai ce-mi spune. S-a întâmplat ceva. Dar ce? Stau acasă şi aştept telefonul lui Megi, adică aştept o scrisoare. Dar sună mereu pentru altceva. Sunt exasperată, extrem de îngrijorată. Ce poate fi?”

„Dimineaţa, ieri, pe la 10, a sunat îndelung telefonul. Eram în baie. «N-are rost să ies din apă», mi-am spus. Mi-am amintit că pentru tine săream, din pat, ieşeam din apă cu săpunul pe mine, sau cu gura plină de pastă de dinţi, şi ţi-am zâmbit. Dar soneria telefonului stăruia. Fata din casă era plecată. El, leneş nepăsător, aştepta ca «persoana» să renunţe. Dar fiindcă nu renunţa, s-a dus şi a ridicat receptorul.

Indignată, am ascultat cu oarecare încordare:

— Da, doamna este acasă, dar este în baie. Reveniţi dumneavoastră puţin mai târziu.

Am întrebat cine era.

— Doamna doctor Berezeni.

— Da?

— O cunoşti?

— Da, o cunosc. Şi ce-a spus?

— Vrea să vorbească cu tine. Vrea să ştie adresa ta.

— Adresa mea? Dar pentru ce?

— Cine ştie… Poate vrea să vie să te vadă.

(Ca să-mi ceară adresa, m-am gândit, sau vrea să vie aici să-mi vorbească, sau vrea să-mi scrie.)

— Adresa e în cartea de telefon, am spus.

— Dar e pe numele meu, Boldea Eugen.

— Atunci de unde ştie numărul?

— L-o fi avut notat. Poate că i l-ai dat chiar tu.

— Eşti sigur c-ai înţeles bine numele?

— L-a spus foarte clar.

Cele mai oribile presupuneri m-au invadat. Sunt situaţii în care încă n-am fost, de aceea, ca să mi le pot închipui, le-am luat din literatură (unde nu lipsesc), din ziare, unde sunt triviale.

Toate presupunerile le alungam ca fiind nepotrivite cu tot ce cred despre doamna care telefonase. Şi, totuşi, cine ştie? Ceea ce fac (îi fac) eu e potrivit cu ceea ce cred despre mine? Mi-am dat seama pentru întâia dată, cu o limpezime groaznică, de neînlăturat, că sunt vinovată, că fac

rău cuiva. Foarte rău, poate.. Îmi dădeam seama, în sfârşit, cu câtă inconştienţă am ignorat-o. Nu, n-am ignorat-o. Mă supăra, mă enerva «prezenţa» ei acolo în preajma ta, ca şi când nu era locul ei acolo, ca şi când o toleram din mărinimie. (Câtă inconştienţă, ce lipsă de simţ moral, de bun-simţ.) Ţii minte cât m-a exasperat când ai spus într-o anume împrejurare: «E dreptul ei?» îţi revedem zâmbetul de solidaritate înduioşată, şi-l înţelegeam abia acum. Înţelegeam, în sfârşit, că are toată dreptatea, toate drepturile, toate, chiar pe acela de a fi inelegantă, chiar pe acela de a fi rea, de a-i vorbi soţului meu, sau mie faţă de el. Şi iar îmi spuneam că nu-i posibil. N-o văd în asemenea postură. Ar fi vulgar. Dar ceea ce fac eu e moral, frumos, estetic? De unde-mi iau dreptul s-o judec? N-am niciun drept. Ea are ceva de apărat şi nu-i pot judeca mijloacele.

Am stat în fotoliu descompusă, cu ochii pe telefon. Ascensorul urca şi cobora. Ascultam toate zgomotele, toţi paşii, toate soneriile. Dacă n-ar fi fost duminică! Dacă n-ar fi fost acasă… dacă aş fi răspuns eu, ca de obicei, la telefon…

— Ce-i cu tine? Ţi-e rău?

Şi de obicei, el, atât de distrat, de nepăsător, mă întreba mereu dacă mi-e rău şi de ce sunt atât de palidă, de ce sunt atât de neliniştită, unde am plecat cu gândul.

— Ţi-e frică tot de pisicile alea?

— Da, mi-e frică. Pisicile în vis înseamnă duşmani.

— Şi de ce crezi că ai duşmani?

— Fiindcă cred că merit să am. Nu chiar pe toţi, dar pe unii sigur că-i merit.

A fost o zi plină de spaime, de presupuneri odioase, terorizante. Nu ştiu nici acum ce-a fost cu acel telefon. N-a revenit. Va reveni azi? Mă tem de câteva rânduri pe care le-ar putea adresa lui.

Explicaţiile care vin mai târziu pot fi tot atât de favorabile, de amuzante, ca acea confuzie dintre

nuntă şi munte. Dar ceea ce a declanşat întâmplarea asta a fost de o însemnătate covârşitoare şi urmele vor rămâne, ca şi neliniştea mea, orice s-ar întâmpla.”

„Mai târziu

Am primit acum o scrisoare (de joi), incapabilă să mă bucur. Sunt terorizată, răvăşită, cu aceleaşi incertitudini de ieri. Fotografia pe care mi-ai trimis-o e un copil la cu totul altă vârstă decât cea presupusă a băiatului din nuvela ta. Mi-e greu să imaginez că la vârsta aceea ai suferit atât de mult, dragul meu. Iartă-mi scrisoarea asta. E ora 12, am aşteptat acelaşi telefon pe care l-aş vrea într-o clipă în care aş fi singură acasă. Plouă. Tunete, fulgere. Mă voi duce totuşi la poştă să-ţi expediez o telegramă.”

„A telefonat. A fixat locul şi ora: «Nestor, ora 11» (Deci ea a decis.)

Imaginam pe drum tot felul de scene teribile, aşa cum apar în ziare. Degeaba repetam, ca să mă liniştesc: Nevasta lui Ion Berezeni nu poate să fie o femeie vulgară! Dar întâlnirea pe care o cere cum e?

De îndată ce am intrat în cofetărie, s-a ridicat de la masă. A făcut câţiva paşi spre mine.

— Ştiţi de ce am vrut să ne întâlnim?

La masă, chelnerul s-a apropiat şi aştepta.

— O cafea neagră amară! Dumneata?

— Tot aşa.

— Cred că ştiţi de ce am vrut să ne întâlnim, a repetat.

— Mărturisesc că nu ştiu.

— Nu aveţi să-mi spuneţi nimic?

— Dacă aş fi avut ceva de spus, v-aş fi căutat eu.

— Da, ai dreptate. Poate ţi-ai închipuit că am un revolver în poşetă, o sticluţă cu vitriol.

— Totul mi s-a părut posibil. Zâmbeam, glumind numai pe jumătate.

— Sunt soţia doctorului Ion Berezeni, asta spune ceva. E o garanţie, nu? Poate chiar semănăm puţin, dacă acelaşi bărbat… sau dacă noi amândouă…

N-am răspuns.

— Aş vrea să ştiu dacă e ceva serios.

— Nu înţeleg.

— Dacă între dumneata şi soţul meu e ceva serios.

— Ce înţelegeţi prin «serios»? am întrebat.

— Durabil. Definitiv.

— Numai când iubeşti prima oară crezi că e definitiv.

— Totuşi, vreau să ştiu.

Chelnerul a adus cafelele.

— Dacă e ceva serios, a continuat, dacă povestea asta…

— Trebuie să ştiţi cât au durat celelalte poveşti ale lui.

— Da, dar acum e altceva… (A căzut pe gânduri.) E atât de ciudat. Nu mă mai înţeleg cu el. Nu mai ştiu ce, să fac. Da, cred că e altceva acum. Dar dumneata? Pe el îl cunosc, am vrut să ştiu cum vezi dumneata lucrurile. Cât crezi că va dura?

— Doamnă, câţi dintre cei care suntem acum aici ştim cât vom dura? Trăim clipe în care nimeni nu ştie nimic.

— Pusă problema aşa…

— Cum s-o punem altfel, cu tot ce ne ameninţă de la o zi la alta? Cum să vorbim despre durabilitatea sentimentelor noastre când dintr-o clipă într-alta…

— Totuşi, cu toate grozăviile care se întâmplă, oamenii au preocupări sentimentale, asta înseamnă că sentimentele lor trebuie să fie foarte puternice, foarte serioase.

— Înseamnă că oamenii au nevoie să uite, să-şi distragă atenţia de la ceea ce-i urât, irespirabil. E

poate un fel de a se apăra, de a uita, nimic mai mult.

— Crezi? Uite, mă gândeam că dumneata ai putea să-mi spui cum vezi lucrurile, ce crezi că se va întâmplă.

— Nimic, doamnă, nu poate să se întâmple nimic, la distanţa la care trăim. Şi în situaţia în care suntem. Fiecare căsătorit, cu obligaţii, cu interese, cu rosturi. Ce putem face în condiţiile astea? Nu mă pot duce să trăiesc în oraşul lui, nu poate veni aici, nu poate divorţa în plin război.

— O, despre asta nici nu poate fi vorba! E foarte tradiţionalist. Mi-a spus odată că nici de o soţie care i-ar fi fost impusă cu forţa n-ar putea să divorţeze. Asta iese cu totul din principiile lui.

— Atunci, doamnă, vedeţi că nu aveţi de ce să vă temeţi?

— Bine, dar e vorba de sentimente, vroiam să cunosc sentimentele dumitale.

— Nu-mi place să fac confidenţe. Nici chiar unei prietene. Sentimentele mele nu privesc pe nimeni. Soţul meu îmi poate interzice un gest, o privire, dar nu un sentiment. Cum poţi opri pe cineva să aibă sentimente?

— Bărbaţii sunt exclusivişti. Mai ales soţul meu. Dar dumneata?

— Când ştie că am un bărbat şi eu ştiu că el e însurat, cum poate fi vorba de exclusivism?

— A devenit atât de ciudat, de insuportabil. Se scoală la cinci dimineaţa.

— Altădată la cât se scula?

— Mai târziu.

— Şi acum de ce se scoală la cinci?

— Trece în birou şi scrie.

— Probabil nu pentru a-mi scrie o scrisoare are nevoie să se scoale cu noaptea-n cap. Cred că nu face zece bruioane!

— Oh, nu, nu face bruioane nici pentru articole, scrie uşor, dintr-odată. Scrie foarte uşor.

Mi-am amintit dintr-o scrisoare a ta: «Scrisul înaintează robust, închegat, organic. Textul aproape fără rateuri. E ceva masiv, viril în aceste expresii, sunt concentrat, lucid. Dar în adâncimi eşti mereu prezentă, mă susţii. Îţi mulţumesc, Cita.»

O clipă uitasem unde mă aflu, când am auzit:

— Când intru în birou, se enervează, parcă îi e frică să nu văd ce scrie.

— Dacă îmi cereţi să nu-i mai scriu? Cred că ar fi mai rău. Lucrurile pe care nu le avem le dorim mai mult, le exagerăm importanţa.

— Da.. Sigur că ar fi mai rău. E şi atât de irascibil. Cred că se gândeşte tot timpul la dumneata.

— După câte ştiu, e preocupat de lucrurile lui, citeşte foarte mult, scrie foarte mult.

— E adevărat. Vezi, şi aici e o schimbare. Altă dată, când era amorezat, nu mai scria nimic. Îi spuneam cu satisfacţie: «Vezi, numai eu pot să te fac să lucrezi!» Acum nu mai pot să-i spun asta. Văd că dumneata îl stimulezi foarte mult.

— Ce importanţă are cine-l stimulează. «Gloria o va împărţi cu dumneavoastră.»

— Nu mă aşteptam să vorbeşti cu atâta sânge rece. Credeam că eşti mai exaltată. Că suferi. El suferă ca un licean.

(O clipă am fost fericită.)

— Suferă oamenii pe front, doamnă, în închisori şi lagăre. Suferă de foame. Suferinţa din amor e un lux.

— Credeam că dumneata…

— Credeaţi că îl aştept să vie pe un cal alb, cu o mantie neagră, să mă răpească şi să fugim în lume? Să fugim? Unde? Fiţi liniştită, doamnă. Sunteţi împreună acolo. Eu sunt aici…

— Da, suntem împreună.

Era liniştită ca un copil după ce i-ai spus o poveste. Eu eram mulţumită de mine. La ce ar fi folosit să-i spun adevărul… Înţelegi, Ion? De ce să

sufere de pe acum, când nu ştim de la un ceas la altul şi cu atât măi mult la sfârşitul războiului care din noi trei va supravieţui? Dacă supravieţuim toţi trei, va suferi atunci. De ce de pe acum? Nu mă aşteptam să fie totuşi atât de sigură în ce priveşte viitorul. Şi în ce te priveşte.

— Dacă se face pace, plecăm în străinătate, mi-a spus. E visul lui. Visul nostru.

Cu inima strânsă, am reuşit să zâmbesc:

— Vă doresc să-l realizaţi.

A făcut semn chelnerului, a plătit, s-a sculat. Am urmat-o.

Am făcut câţiva paşi împreună, iar când i-am dat mâna, mi-a strâns-o bărbăteşte.

Îmi pare bine că am stat de vorbă.

În aceeaşi zi am primit telegrama în care mă anunţi (şi mă ameninţi) că dacă accept întâlnirea, totul între noi s-a sfârşit.

Am primit şi telegrama în care-mi ceri iertare.

Dragul meu, uite ce m-am gândit: să încerci cu linişte, hotărâre şi bunăvoinţă o împăcare, dar nu prin ocolirea adevărului, ci prin explicarea lui. E nu numai cinstit, dar şi mai bine, pentru toată lumea. Ar fi fost cert mai bine să nu ştie nimic. Aveai datoria şi mijloace destule, orice s-ar spune, să faci să nu ştie. Dar asupra greşelilor consumate e de prisos să revenim. Acum este aşa, deci poţi să-i spun că mă iubeşti, dar că nu ştii cât va dura. Nu poţi lua angajamente faţă de nimeni. Dar ăsta nu împiedică (şi nu trebuie să împiedice) o afecţiune, o prietenie, o înţelegere pe planul atât de diferit şi atât de obişnuit al căsniciei. E soarta, poate restul, poate tăria, dar şi drama celor mai multe căsnicii, cu rare excepţii. În ce te priveşte, nici nu vrei şi nici nu poţi schimba nimic. Şi pentru ea e mai bine aşa. Te va avea acolo al ei, atât cât un om îl poate avea în mod obişnuit pe altul. Cine are tot? Garanţii pentru viitor? Cine poate lua? Când sentimentele sunt de aşa natură ca să poţi lua cu certitudine orice răspundere şi pentru totdeauna, se

opun condiţiile exterioare, posibilităţile materiale. Când sentimentele ar trebui să te împiedice, dimpotrivă, să te angajezi într-un fel, împrejurările te ţin pe loc. Împotriva dorinţei, dar în favoarea celuilalt, şi pentru totdeauna poate. Sunt prea, prea multe şanse ca să fie bine pentru ea (atât cât poate fi bine şi poate că această biată fracţiune de «bine» e tot ce se poate realiza pe acest pământ, unde, când ai sufletul cuiva, nu-i poţi avea prezenţa şi invers). Sunt prea multe şanse de partea ei. De ce să renunţe la ele? Ar fi stupid. E atât de mult să trăieşti în preajma, în ambianţa de toate zilele a unui om pe care-l iubeşti. De ce să vrei să ai totul într-o lume în care nimeni n-are tot? Desigur, e firesc să vrei, să tinzi, dar tot aşa de firesc să nu ai (scriu repede şi totul e aşternut grosolan, lipsit de nuanţe, dar vei înţelege ce vreau să spun). E în interesul ei să rămâie cu tine. Interesul tău, cu tot confortul pe care ea ţi-l asigură, obişnuinţa, tulburarea pe care ţi-ar aduce-o o schimbare, ar fi să rămâi singur. Toate căile îţi rămân libere. Femeile sunt prea slabe şi socialmente prea handicapate ca să poată suporta singurătatea. E deci numai interesul ei să accepte situaţia aşa cum e. Vei pleda deci (cred că e bine) numai din interes pentru ea, să rămâie, dar nu vei promite (cred că nu ar fi cinstit) lucruri pe care nu le vei putea ţine, sau le vei ţine cu un preţ prea mare, cu sacrificii disproporţionate. Trebuie să fii în această împrejurare un prieten bun, calm şi lucid, fatalist, fireşte, în ceea ce priveşte viitorul, dar nu fiul – risipitor care se întoarce pocăit.

Şi apoi va face cum va dori. Va reveni sigur, dacă totuşi pleacă acum. Te va găsi acolo. Un divorţ durează mult şi intentarea lui e mai curând o nevoie ostentativă (sau o necesitate intimă de a face un gest) pentru cineva care a trăit pasiv totdeauna. În ce mă priveşte, mă vei găsi aici, oricând, sunt a ta.”

„Ion, iubitul meu, am primit telegrama şi acum te voi auzi la telefon. Încep zile frumoase, de ce trebuie să fim despărţiţi? Te iubesc disperat. Ştiu acum că totdeauna soţia ta va fi între noi, aşa cum a fost şi ultima dată când ai venit, clipă de clipă, sursă de neînţelegeri, de enervări, stridenţe, remuşcări, de care-ţi vei da sau nu seama, dar din care dragostea noastră va ieşi sleită, sfărâmată. Ştiu că a câştigat. A spus că va lupta. Nu mai e nevoie. Era înarmată până în dinţi. Avea de partea ei obişnuinţa atâtor ani, prezenţa ei zi şi noapte, confortul tău (orice cămin e pentru bărbat un confort mai necesar decât pare), scrupulele tale, afecţiunea, mila şi poate o altă formă de iubire… Eu aveam numai dragostea ta, din ce în ce mai abstractă, mai fantomatică. La această luptă n-aş fi pornit niciodată. Întâlnirea noastră a venit din cer, din forţele destinului. Trebuie să piară, dacă trebuie, întreagă, trebuie să fie apărată amintirea a tot ce a fost frumos.”

„Telegrafiază-mi cât mai des, prefer oricărei scrisori, doar două cuvinte: sunt bine. Voi face la fel, deşi acum nici telegramele nu mai sunt destul de rapide. Dar, în sfârşit, trecem prin clipe pe care le-am prevăzut şi le-am acceptat şi într-un fel le-am dorit, nu-i aşa?

Sunt mulţumită că suntem amândoi optimişti. Dar ce faci tu acum? Bănuiesc c-ai mult de lucru, bănuiesc că poşta îşi face serviciul mai greu şi totuşi sunt atât de neliniştită, atât de nervoasă. Mâine, dacă plec la ţară, voi sta pe ghimpi: dacă am primit ceva de la tine? Dar sper ca Gina să-mi facă serviciul de a telefona. Va fi în fiecare zi aici. Aş vrea să-mi spui într-o scrisoare tot ce crezi, că ar fi bine pentru noi. Nu fac decât să imaginez întâlnirile noastre acolo, oraşul, viaţa noastră, cele câteva minute poate numai pe zi ale noastre, dar zilnice şi superbe. Deocamdată telegrafiază-mi aici. Nu ştiu dacă voi pleca şi, repet, chiar plecând, nimic nu se schimbă. Nu doresc decât un lucru, să

plec spre tine cât mai curând, dar mai ales să te ştiu mereu sănătos şi al meu, al meu.”

„16 iunie

Cita, mă apasă singurătatea. O singurătate populată de amurg ploios. Am fost încă din copilărie bântuit de dezolări de însingurare. Mai târziu, adolescent, am început să scriu *Romanul unei singurătăţi*...

Îţi scriu la lumina unei lumânări. Aştept o infirmieră să-mi aranjeze lampa, în jurul meu aceeaşi linişte. Unde eşti, unde?

Şi cât va mai dura despărţirea?

Dar, oricum, sunt fericit. Pentru cele ce ne-am dat unul altuia, în timpul scurt al şederilor mele în Bucureşti. De ce n-am putut rămâne atunci o lună în concediu, acolo, cu Tine? Dar toate regretele sunt inutile. Chiar aşa, cum s-au petrecut lucrurile, a fost minunat, nesperat, imens. Iubita mea, am fost fericit. Pot cere oare ceva mai mult în împrejurările astea?

De la poştă

Rămân deci deocamdată pe loc. Trimite corespondenţa aici. Trei scrisori ale Tale s-au pierdut. Sunt dezolat. Nădăjduiesc totuşi să le primesc, prin capriciile hazardului şi ale poştei.

Acum aştept căruţele pentru a-mi transporta cărţile la ţară. Ţi-am recitit încă de două ori scrisorile şi am regăsit – cum ţi-am spus – aceleaşi sentimente şi gânduri care mă frământă şi pe mine. Aş vrea să te ştiu în siguranţă la ţară, liniştită, într-o cameră mică şi curată, înconjurată de câteva cărţi”

„Marţi 25, ora 9 seara

Nu-ţi pot scrie o pagină coherentă. Îţi voi nota câteva gânduri în fugă. Sunt obosit şi înţelegi de ce, sunt singur şi mai mult ca oricând simt nevoia de a Te avea aproape.

Vorbeam cândva, într-o conferinţă publică, de nevoia de bilanţuri lăuntrice. Atare examene de conştiinţă, totale, sincere mi-am făcut de multe ori în viaţă, la diferite epoci, în jurul câtorva împrejurări hotărâtoare. Am avut o criză sufletească cu ani în urmă, experienţă din care a rezultat una din cărţile mele pe care nu le cunoşti, dar pe care o vei citi în ediţia definitivă ce va apărea după război[6]; cum vezi, sunt optimist! Un atare bilanţ de viaţă mi-am făcut în aceste zile din urmă, dramatice între toate. Ca şi altă dată, aveam sentimentul unei imense lichidări cu un trecut, cu un regim de viaţă. Dar îmi rămânea, totuşi prezent, un optimism funciar, izvorât din siguranţa de a Te putea revedea, poate curând.

Îţi scriu pe o masă străină; într-o casă străină, în singurătate la lumina apropiată a unei lămpi de petrol. Asta îmi aminteşte o seară de noiembrie 1922, când, tânăr student, într-o cameră mizeră din str. Banat nr. 4 din Bucureşti, aşezat tot la lumina unei lămpi, la o masă plină cu tratate de anatomie şi histologie începeam un «jurnal» intim, pe care, doi sau trei ani mai apoi l-am ars. Îmi amintesc primele cuvinte ale acestui jurnal pretenţios şi doctoral: «Cred în sentimentul permanenţei eului…»

Am trăit un moment de sfâşiere acum câteva zile când am pătruns în camera mea de lucru. Era ceva inimaginabil. Da esenţialul l-am salvat: mi-am stins singur incendiul şi am salvat manuscrisele şi cărţile. În liniştea grea a încăperii totul mi-a devenit străin, şi masca lui Beethoven, şi statueta pe care mi-ai dat-o tu (era pe birou), şi legăturile severe ale cărţilor de psihiatrie şi filosofie şi cărţile de literatură cu coperţile colorate Dar afară, în grădină, începeau să înflorească liliacul, iasomia,

înserarea cădea lin şi cântau, cântau privighetorile, ca în fiecare primăvară, ca în fiecare an din cei ce au trecut până acum, goi fără sens, până la întâlnirea noastră.

Nu ştiu nimic din cele ce faci. Nu ştiu unde eşti. Am înţeles că în dimineaţa când ţi-am telefonat erai totuşi în Bucureşti, dar că nu erai acasă. Unde erai? Unde? sunt neliniştit!"

„Nu ştiu când voi pleca, dar când mă voi instala, îţi voi trimite noua adresă. Poate că voi putea veni la Bucureşti cu maşină să te iau. Nu ştiu nimic. Ştiu însă că vom fi împreuna. Biblioteca este salvată într-adevăr. A fost din partea mea un act de disperare. Am reuşit să salvez toate cărţile. Locuinţa nu în poate fi utilizată. Nădăjduiesc că mâine să-mi trimit o parte din cărţi la ţară, în trei care mari, pe care le-am găsit cu greutate. Restul îl voi trimite mai târziu. Mă întrebi cum am aranjat ceea ce ne interesează? În chipul în care se poate face ceva acum adică principial. Greşeala a fost a mea, că nu am avut, o explicaţie definitivă în care să arăt caracterul irezistibil şi fatal al legăturii noastre. Ai fost şi Tu de vină. Întâlnirea aceea era un prilej de limpezire, pe care l-ai ratat.

Poţi să-mi trimiţi adresa, pentru cazul în care aş veni cu o maşină în Bucureşti, ca să ştiu unde să Te caut, dacă nu voi găsi pe prietenii noştri. Nu pierd nădejdea de a Te aduce acolo unde mă voi instala, dacă asta va fi posibil. Şi trebuie să fie.

2 după amiază

Fiecare gest pe care îl fac, fiecare gând al meu este în legătură cu Tine. Nu trece o clipă fără ca Tu să nu fii prezentă în mine."

„Azi, când mi-am descălţat la uşă pantofii, plini de noroiul drumului, mi-am amintit de grija pe care o puneam fiecare când intram la Megi în

cameră să ne descălţăm pentru a nu lăsa urme pe parchet, îţi aminteşti, iubita mea? Când s-au petrecut toate astea? Când? Şi când vor mai reveni?

Acum mă voi culca, am nevoie de odihnă, sunt singur în această casă, vreau să. Ştii că sunt singur. E o linişte imensă. Afară plouă. Nu se aude decât tic-tacul ceasornicului. Voi dormi. Tu mă vei veghea? Îţi mulţumesc."

„Miercuri, ora 12

Ţi-am primit azi două scrisori şi o telegramă. Îţi mulţumesc. Sunt tulburat, copleşit de emoţie, aproape fericit. E un lucru ciudat, am certitudini de nezdruncinat. Ştiu că vom trăi, că vom scăpa, că ne vom întâlni poate foarte curând. Acum nu mai e important decât un singur lucru: să fii în siguranţă. Eu plec la tară, departe de aici, la câţiva zeci de km, unde vei avea întotdeauna o cameră dacă vii. Şi atunci, atunci… Dar dacă nu poţi pleca, dacă e nevoie, poţi să mărturiseşti tot. Înţelegi? Te aştept.

Nu am timp să mă recitesc, iubita mea. Cred că aseară Ţi-am scris câteva pagini amare. Dar acum nu doresc decât un singur lucru, să fii în siguranţă, afară din Bucureşti. Mă duc la Poştă să văd dacă nu am ceva de la Tine. Aş fi fericit dacă m-ai linişti…"

„Sâmbătă

Am stat îndelung, după ce am vorbit la telefon, şi am imaginat o noapte în braţele tale. Să mă trezesc şi să fii acolo, să-ţi simt respiraţia, să-ţi pot şopti din când în când: dragostea mea, chiar dacă tu n-ai auzi, deşi sunt sigură că ai simţi în somn mângâierea cuvintelor, mi se pare c-ar fi atât de minunat, încât înţeleg de ce e atât de greu realizabil. Încă n-am dormit împreună. Nu am avut nicio noapte a noastră. Sunt torturată de regret, de

dor, de dorinţă, scumpul meu frumos. Mă uit mereu la fotografia în care zâmbeşti (cui?) în soare, pe o stâncă. Spune-mi că zâmbeşti numai soarelui. Numai soarele şi eu meritǎm astfel de zâmbet, îţi jur! Ion, ascultă, dacă nu plec imediat, dacă nu voi pleca în zilele care vin, va trebui să ai certitudinea că nu a fost posibil. Certitudine absolută, înţelegi? Te-am întrebat odată dacă ai accepta să faci o superbă călătorie în jurul lumii fără mine. Sigur că n-ai accepta. Nu există minuni în toată Japonia sau India, în cele două Americi şi în orice colt miraculos din Europa la care n-aş renunţa acum, fără o clipă de ezitare, pentru Calafat. Sunt sigură că mulţi n-ar înţelege, nu ar crede. Ce ştiu ei ce este acest Calafat? sunt nişte proşti, Ion. Îmi amintesc cât de mult mi-a plăcut când mi-ai scris odată: «Te ador mai mult ca oricând. Orice supărare împotriva Ta se topeşte la prima inflexiune de dragoste pe care o simt în vocea Ta, la amintirea unei părticele din fiinţa Ta, care cine ştie când mi-a oprit atenţia».”

„E miezul nopţii. Am fost foarte obosită. Am adormit doua ceasuri şi iată-mă trează, odihnită. M-am gândit la multe lucruri, am visat, te-am visat. Plouă. Altădată îmi plăcea ploaia, acum mi se pare că ne desparte (şi ea), drumul dintre noi devine în lung, greutăţile de a ne întâlni mai mari. Am avut o clipă de gelozie dintre cele mai absurde. M-am gândit că pe pernă se odihneşte acum capul tău drag, şi atât de al meu, cu acel colorit pe care-l ştiu în toate varietăţile lui, în cele mai contopite nuanţe, cu pomeţi, cu buze, cu frunte şi linia gâtului, cu umerii, umerii tăi şi am fost geloasă pe pernă. Altădată căutam pe harta un loc unde aş putea să fiu cât mai mult în apropierea ta. Ce n-aş fi dat să ştiu că plouă şi acolo la tine, că auzi căderea aceloraşi picături, în acelaşi timp. Poate că întâiul lucru la care mă gândeam când mă trezeam dimineaţa era să ştiu dacă e tot atât de

înnourat sau de albastru cerul la tine şi întâia mea durere c-ar putea fi altfel. Nu-i aşa că înţelegi tot ce mă nelinişteşte, ce ma nemulţumeşte, ce mă chinuie uneori, ce mă doare mereu? Ce te opreşte totuşi să-mi arăţi că mă înţelegi şi să mă mângâi? E atât de inutil şi de împotriva firii să fii ostil, să încerci să te aperi de tine, de mine, să ridici ziduri între noi, sau să-ţi vâri capul în nisip ca struţul. Eşti atât de al meu, că nu mai poţi fugi de mine, cum nu poţi fugi de tine, Ion, dragostea mea. Ce faci acum? Nu vei şti niciodată cât am fost de bolnavă, cât de lungi au fost zilele şi nopţile din urmă."

„Mă chemi! Te-am auzit îngrozitor de prost, dar atât cât te-am auzit, mi-a fost destul ca să te simt mai aproape decât oricând, mai al meu. Ţi-am spus că nu pot veni. Mi-ai răspuns: «Nu mă interesează, trebuie să vii, te aştept, spune orice… Spune tot.»

Am simţit o nevoie irezistibilă să fiu lângă tine, numai şi numai ca să-ţi spun de multe ori că te iubesc. Mi se părea că spunând-o de zeci, de mii de ori, îmi voi uşura sufletul. Dar, ascultă: nu mă lasă să plec. Altădată stăruia el însuşi. Acum repetă: «E mai bine la ţară, aici aproape. De ce tocmai acolo, la Gina?» Să-i spun tot acum? Ar fi o nebunie, ar fi absurd. Graba asta poate avea consecinţe prea grave. Ai fost de acord că trebuie să alegem noi momentul. Cred că momentul se apropie. E cert că am făcut greşeli peste greşeli. Nu trebuia să-mi spui să rămân pe loc, dar sunt sigură că ai avut motive. Acum trebuie să aşteptăm din nou. Trebuie să se întâmple ceva. Nu se poate să nu se întâmple ceva. Dar amânarea este exasperantă… Şi dacă nu m-ai chema, ar fi suportabil. Dacă aş şti că nu mă aştepţi, aş fi mai înţeleaptă. Dar de îndată ce mă chemi, nu-mi mai găsesc astâmpăr. Totuşi trebuie să avem încredere, răbdare. Mai mult nu pot să-ţi spun."

„Miercuri, 7 1/2 dimineaţa

Dragul meu, ce s-a întâmplat? Ieri am primit întâia ta scrisoare. Am avut, după ce am citit-o, un sentiment de insatisfacţie, de tristeţe. Nu aş putea explica de ce. Nu ştiu ce aşteptam. Nu ştiu ce n-am găsit. Poate nu te-am găsit pe tine. Să existe oare o «prezenţă» şi la Calafat? O imensă tristeţe a fost ecoul rândurilor tale, care aparent n-aveau niciun cusur. Scrisoarea avea introducere, cuprins şi încheiere (te şi grăbeşti să spui la urmă «închei…» etc), dar ce lipsea dincolo de cuvinte? Unde erai tu? Unde eram noi? De unde venea acea tristă impresie de plictiseală şi gol? După ce am citit-o de mai multe ori, mi-am amintit că nu m-am uitat, ca de obicei, să văd ziua, ora când ai luat în mână stiloul. Era miercuri nu ştiu în ce moment al zilei. Deci de vineri după-amiază până miercuri n-ai simţit nevoia să-mi împărtăşeşti un gând, să-mi spui un cuvânt? Cum ţi s-ar fi părut altădată când, plecând într-o vineri de aici „întâia mea scrisoare către tine ar fi fost scrisă miercuri? Mi se pare că-ţi telegrafiam uneori din gară şi, odată acasă, îţi scriam, din nou, fiindcă numai aşa puteam umple golul penibil al despărţirii noastre.

Sunt insuportabilă, nu-i aşa? Excesivă, tiranică. E adevărat. Dar aşa am fost de la început. Eram la fel amândoi, «unul ca altu», şi eram atât de fericiţi, de tulburaţi, de câte ori găseam că semănăm. Mai ţii minte?

Ţii minte când am spus «nu se iubeşte o singură dată»? Ai devenit palid. «Viitorul mi se pare opac.» Nu mi-ai iertat. Şi mi-ai vorbit iar de Balzac şi de dragoste care rezistă oricăror piedici, o dragoste fără sfârşit?

De ce mi se pare că toate astea fac parte dintr-un trecut care e departe, departe de tot, că s-a sfârşit ceva? Ce-ai mai făcut de atunci, de sâmbătă? Azi e joi, ştii? Două săptămâni de când

ai plecat. A cincea zi de când n-am primit nicio scrisoare. Niciuna din ipotezele pe care le pun nu mă opreşte să mă întreb: Ce s-a întâmplat? Unde eşti?

Îmi scrii: «Am nevoie de o perioadă de reculegere, de citire clară în suflet».

Ion, nu uita să-mi dai rezultatul acestei lecturi.”

„Miercuri, 8,30 dimineaţa

„Când începi să faci la tot pasul şi fără să vrei comparaţii între prezent şi trecut şi ele sunt defavorabile prezentului, foarte grav, Ion. Cred că n-ar trebui niciodată să-i fie cuiva teamă de o comparaţie cu altcineva, dar foarte mare frică să-l pui într-o zi faţă în faţă cu el însuşi, cel care a fost… Încerci să-mi explici de ce ai avut o purtare «bizară», uneori echivocă şi crezi că explici când adaugi: «A intrat în mine încă de luni seara nevoia intimă, reprobabilă de a lăsa asupra mea îndoială, o nesiguranţă în ceea ce te priveşte. O mărturisesc, ca să mă ierţi.»

Spune, dragul meu, de când şi de ce simţi nevoia să ai incertitudini în privinţa mea? Altminteri te-ai plictisi? Şi tot teama de a te plictisi e o explicaţie pentru «scurtarea şederii» care a fost determinată şi «de reţineri profesionale». Şi de mai ce? Voi găsi explicaţii în scrisoarea care va sosi, în scrisoarea pe care sper s-o primesc azi sau mâine. Dar desigur că nu şi pe aceea a superficialităţii şi frivolităţii tale pe care singur în sfârşit le recunoşti. Sau poate explicaţia e aici: «Da, aşa a fost, Cita, vezi tu, am impresia că nu am fost conştient moment cu moment de acest lucru», că ai trăit, scrii mai sus, întâlnirea noastră ca şi când «acest miracol intra în domeniul lucrurilor posibile, că m-am instalat într-un fel de obişnuinţă, de firesc, de lucru frumos numai, dar firesc, nu de revelaţie şi imposibil”…

Bine, dar tocmai asta nu explici: de ce ai început să priveşti dintr-odată altfel întâlnirea noastră? De ce dintr-odată ai coborât la «firesc» şi «frumos numai», ceea ce altădată era preţuit ca o revelaţie, ţinând de imposibil, de miracol? De ce? De ce, de ce? Dacă cele şapte sau opt săptămâni de despărţire, depărtare şi dor, aşteptare şi chin, ar fi fost şapte sau opt săptămâni de convieţuire noapte şi zi, clipă cu clipă (ceea ce amândoi atât am dorit!), atunci obişnuinţa, saturaţia ar fi putut schimba ceea ce altminteri ar fi fost revelaţie, miracol, în ceva mai mărunt, mai banal, sau, cum spui tu, «frumos numai, dar posibil», pe când aşa? Nu înţeleg nimic, Ion, iartă-mă, dar nu prea înţeleg. Sau nu vreau să înţeleg.

Aş putea repeta tocmai o frază din scrisoarea ta: «Simt o imensă oboseală organică, iritabilă».

Sau, dintr-o altă scrisoare: «Mă gândeam, pe de altă parte, şi poate în acelaşi timp cu Tine, la un regim de independenţă morală, la acea dezlegare de contingenţe materiale, cotidiene, imediate şi chiar sufleteşti, în care am trăit altădată în multă suferinţă, dar o suferinţă, o singurătate atât de vaste, atât de elevate, de rodnice». Şi m-am întrebat dacă aş avea şi eu curajul să trăiesc aşa. Nu, ar fi vremuri fără tine şi vremuri fără tine nu mai vreau să trăiesc. Dar asemănarea dintre noi nu mi s-a părut niciodată mai tulburătoare. Nu vreau să stărui prea mult, nici să cobor prea adânc în straturile din care se ridică în noi nostalgii, nelinişti.

Şi deodată m-a cuprins o tristeţe de moarte… şi parcă toate au murit în mine şi în jurul meu. Cred că nicio scrisoare a ta nu m-ar urni din starea asta… nici vocea ta la telefon, nici tu… nimic.

Am încercat să scriu. N-a mers. Am răsfoit caiete ca să reintru într-o ambianţă uitată. De când n-am mai scris? Demult! Am recitit scrisorile tale… Nimic nu mă mângâie, nu mă învie…

(Totuşi cred că intru într-o fază prielnică scrisului, chiar dacă pentru asta va fi nevoie de două-trei zile de plictiseală, de exasperare.)

Toate astea desigur nu te privesc, nici nu scriu prea mult pentru tine, dar altceva nu pot să scriu, nu pot să fac. A sunat telefonul şi s-a închis. Cine o fi chemând aşa şi de ce? Am tresărit slab… dar am tresărit totuşi. Cred de fiecare dată că venit ceva prin poştă. De dimineaţă eram toată numai zâmbet şi emoţie când alergam la telefon. Şi de atâtea ori a sunat a telefonul şi pentru atâtea motive stupide (chiar şi Megi m-a chemat de mai multe ori, ceea ce-mi dă emoţii şi dezamăgiri obositoare).

Începe seara să intre pe ferestre. Poate că şi tu scrii la ora asta. Nu mie, desigur, dar îmi place să te închipui aplecat deasupra unei hârtii, albe, în aceeaşi lumină slabă, istovită. Ai vrea să te ating, să-ţi pun uşor mâna pe umăr, să-ţi mângâi uşor părul… Poate şi tu te gândeşti la mine, tot aşa, cu oboseală, neînsufleţit, îndepărtat."

„Sâmbătă, 11,30 dimineaţa

Îţi scriu în fugă. Am în aceste zile şi mai mult de lucru şi în ultimele cinci nopţi am fost obligat să mă deplasez la spital de trei ori, ceea ce mi-a mărit oboseala şi mi-a întârziat convalescenţa. Mă simt totuşi ceva mai întremat. Noaptea asta am putut dormi, în sfârşit, nouă ore. Cred că în 10-11 zile voi fi complet restabilit. Din nefericire, nu pot lua concediu, căci am rămas singur la serviciu şi cu toată răspunderea. Îţi mulţumesc pentru scrisori. Au fost emoţionante. Grija ce mi-o porţi m-a impresionat, ca de obicei.

Iartă-mă, am să-ţi scriu mâine mai în amănunt. Pentru moment mi-e cu neputinţă. Sunt hărţuit, ocupat şi obosit. Mai ales obosit. E o oboseală esenţială. Aş vrea să rămân în nemişcare ore, zile întregi. Sunt sigur că în câteva zile de acest regim de odihnă m-aş reface. Dar în actualele

împrejurări nu este posibil. Nu-mi pune întrebări. Te implor.”

„Joi

Iubita mea, ca de obicei ai dreptate. Am simţit nevoia să fug. Să fiu singur. Mi-era dor de mare şi de singurătate. De libertate! Am fost prea hărţuit. Prea obosit. Am luat câteva lucruri în servietă, nicio carte. La gară am cerut un bilet de tren. «Unde?»; «La mare» Şi iar a întrebat; «Unde?» Nu ştiu de ce am spus Agigea. Poate fiindcă am acolo un prieten medic, austriac, scăpat prin multe peripeţii şi noroace de persecuţiile naziste. Mi-a împrumutat câteva extrase dintr-o carte, *Der Mann ohne Eigenschaften (Omul fără însuşiri)*. Cita, intuiţiile marilor scriitori sunt uluitoare: «Am fugit la mii de kilometri de iubita mea, şi când m-am simţit la adăpost de orice îmbrăţişare reală, am urlat la ea ca un câine la lună», notează Ulrich, eroul romanului lui Musil în jurnalul său. Cartea a fost scrisă între anii 1920-1926. Au apărut numai primele trei volume în timpul vieţii autorului. Romanul a rămas neterminat. După lectură m-am simţit ca şi când aş fi trecut printr-o maşină de tocat carne şi simt o nevoie nestăpânită de a-Ţi împărtăşi impresiile mele. Robert Musil este Proustul Austriei, dar între Proust şi Musil nu există nicio rudenie literară.

Agathe este sora bună a lui Ulrich (Ulrich este autorul, spun comentatorii, şi romanul este o autobiografie).

Agathe şi Ulrich sunt fraţi care din copilărie au stat departe unul de altul. Agathe e căsătorită a doua oară cu un profesor pedant, nefericită în căsătorie.

Ulrich, celibatar, cu mari succese la femei, omul fără însuşiri (nu înţeleg de ce, poate fără calităţi de soţ), inteligent şi cult, tip faustian, în

căutarea idealului pe care nu-l găseşte şi mereu nesatisfăcut, neliniştit.

Agathe are 27 de ani, frumoasă şi inteligentă; Ulrich, 32 locuiau în oraşe diferite şi nu se văzuseră de când erau copii. Într-o bună zi, Ulrich este înştiinţat de moartea tatălui său. Şi atunci fratele şi sora fac cunoştinţă în casa defunctului, ca singurii moştenitori. Tatăl nu şi-a iubit copiii, copiii nu şi-au iubit tatăl, care o obligase pe Agathe să se căsătorească a doua oară. Acum nu mai vrea să se întoarcă la soţul ei. Ulrich îi propune să locuiască împreună, la el. Agathe acceptă şi începe drama.

M-am cufundat în lectura romanului, uitând pe ce lume mă aflu. Agathe îţi seamănă: «O privire de femeie ca o floare grea înclinată pe tija ei».

În jurul meu plaja pustie, în faţă marea. Aşa cum o descrie Musil: «Marea, iubita, cu coadă de păun, iubita ca o oglindă ovală, ochiul deschis al iubitei. Iubita devenită zână. Exigenţă implacabilă, ochiul suferea încă şi trebuia să se întoarcă, izbit de lăncile pe care marea le reflecta. În curând soarele va fi mai jos, nu va mai fi decât un lac înconjurat de argint fluid. Atunci va trebui să o priveşti mereu. S-o contempli. Agathe şi Ulrich se temeau de această clipă. Ce să faci pentru a înfrunta această rivală imensă, care te priveşte de departe?»

Cita, iubita mea, de unde ai ştiut, cum ai ştiut că am să fug? Da. Am simţit nevoia să fug, să fiu singur, în faţa mării. Dar, cum ţi-am spus la început, când mi-am dat seama de distanţa care s-a aşternut cu duşmănie între noi, mi-a venit să urlu de durere şi numai stând de vorbă cu tine, fiindcă altminteri am fost singur, în ambianţa poetică, senzuală, tulburătoare a acestui mare scriitor, care a vorbit în locul meu şi îl recunosc ca pe un frate, m-am liniştit puţin.

Trebuie să mă înţelegi şi să mă ierţi.”

PARTEA A PATRA
JURNALUL EI

Motto: O carte este un mare cimitir, unde, pe cele
mai multe morminte, nu se mai pot citi numele şterse.
Marcel Proust,
Timpul regăsit, vol. II

Mangalia, august 1977

Câţiva tineri în mare. Pilcuri de oameni, câteva cupluri şi câţiva răzleţi aşteptau răsăritul. Soarele a apărut, plaja s-a populat deodată, de parcă oamenii ar fi ieşit din nisip. Marea scânteia. Siluete de copii intrau în apă cu braţele deschise să-şi ţie echilibrul, sau, întorcându-se spre plajă, făceau semne mândri de isprava lor.

Eforturile soarelui de a străbate norii se reflectau în marea liniştită, în insule argintii, în orizont cerul şi marea aveau aceeaşi nuanţă cenuşie, despărţite de o fâşie luminoasă. Curba dintre cer şi mare forma un arc atât de perfect, că te întrebai cum de nu s-a ştiut de către primii oameni care au trăit la mare că pământul este rotund.

Aş vrea să descriu o retragere cu torţe pe ploaie înaintea plecării mele, sau prima seară pe plajă, când în ceaţă au dispărut mesele; umbrelele, bărcile, casele păreau că plutesc deasupra norilor. Dar am adus cu mine scrisorile lor, jurnalul ei.

Acest Jurnal mi se pare mai curând o pledoarie, o nevoie de a se dezvinovăţi, de a se justifica, de a înţelege sau a mă face să înţeleg cum se poate termina o astfel de iubire.

O simt alături de mine, mi se pare că îi aud cuvintele, vocea.

„Numai dragostea trecea prin cenzură, restul, politica, războiul, crimele de pe front, torturile din închisori şi lagăre, dezmăţul unora, destrăbălarea altora nu puteau fi comunicate. Fiecare participa altfel la acele orori, pentru fiecare alta era rezonanţa evenimentelor. Sau poate tocmai de asta fugeam, poate că scrisorile erau refugiul, laşitatea noastră.

Cum de nu mă întrebam, ce se întâmplă pe lume în clipa când sunt fericită sau nefericită pentru că nu am primit o scrisoare?

O singură dată mi-am pus întrebarea asta. Într-o dimineaţă, la 4 când am auzit precis soneria. Cineva suna la uşă. M-am dus să întreb cine este. Am deschis, nu era nimeni, niciun răspuns. M-am culcat, dar, trează, lucidă, m-am întrebat: Cine m-a trezit, cine mi-a cerut ajutor, cine a apelat la mine, cine a vrut să ştiu ce se întâmplă pe lume? Ce a vrut să ştiu?

Ce se întâmpla pe lume când eu îi scriam: «Trebuie neapărat să ţiu minte două modele de pălării pe care le-am încercat în vis şi care-mi stăteau grozav de bine». «Ţi-am trimis o telegramă fulger, ca să asculţi concertul, vreau să-l ascultăm împreună». «S-a dat drumul bărcilor pe lacuri». «Mi-am cumpărat o bicicletă. Era un vechi vis al meu. Abia acum s-a împlinit». «sunt la Operă, la un recital de dans Trixy Kechais. Avea Megi un bilet, am acceptat numai ca să scap de acasă, să fiu cu tine (şi să pot trece pe la poştă). S-a făcut întuneric, s-a dansat menuet şi gavotă de Bach»…

O vedeam acum pe Kity chinuită, mândria ei înfrântă. Kity furând coji de cartofi, batjocorită în bordelul lagărului, chinuită, la spitalul unde se făceau experienţe pentru sterilizarea femeii. Mă simţeam vinovată faţă de Kity, faţă de toţi cei ce au fost torturaţi în închisori, sau au murit pe front.

În ziua pe care o aşteptam, cu atâta disperare, când visul s-a împlinit, când am întors armele

împotriva fasciştilor, când am fost, în sfârşit, împreună, fiecare a venit cu altă încărcătură, cu alt trecut, altceva cerea de la viaţă. Acum nu mai trebuia să aşteptăm scrisori, să răspundem la scrisori, ci să răspundem în faţa istoriei. Şi fiecare a răspuns, altfel…

— Eşti prea orgolioasă, prea revoltată, prea energică, prea dură, prea intransigentă, prea agitată. Te-ai dezumanizat. Nu mai ai o clipă de destindere.

— Nu mai am linişte de când ştiu ce s-a întâmplat.

— Şi crezi că n-o să se mai întâmple? Cauţi absolutul într-o lume relativă?

— Caut omenia, dreptatea.

— Şi revoluţia franceză a căutat-o, şi toate celelalte revoluţii. Vreţi să băgaţi în capul oamenilor tot felul de noţiuni nedigerate, care se vor răzbuna? E un fel de talmeş-balmeş. Şi cine-mi dă mie lecţii? Hălăciugă! Ştii ce înseamnă asta? Spini care aleargă nebuni, se încâlcesc, se răzbună.

Şi schimbând tonul, tachinându-mă:

— «Porunci ale Domnului, oare mereu ne veţi învăţa că sunt tot mai multe lucruri oprite? Noi pedepse pentru setea de tot ce voi găsi mai frumos pe pământ?»[7].

Are de la o vreme o privire încurcată. Un zâmbet încurcat. Da, ăsta e cuvântul. Ascunde ceva, sau are ceva de ascuns? Trişează? Nu ştiu. Îmi scapă sau încearcă să-mi scape. Să fugă. Să scape de ce? Să fugă de cine?…

— Orice dragoste e o încătuşare, mi-a spus azi. Chiar dacă o dulce încătuşare. Brâncuşi trebuie să fi suferit mult dacă a simţit nevoia descătuşării, a zborului, pe care îl exprimă în sculptura lui. Ce e poezia suprarealistă decât o descătuşare, pictura modernă, o culoare pusă în libertate? Voi vreţi acum să ne încătuşaţi, să ne zidiţi?

De îndată ce eram împreună, nu ne înţelegeam şi acum eram mereu împreună. Certurile noastre se iscau din orice:

— Ştiu de ce nu ne putem înţelege. Sunt antiburghez, dacă burghez înseamnă băcanul, măcelarul, bancherul şi toţi trândavii, feciorii de bani gata. Dar un intelectual ieşit din clasa asta şi care se desolidarizează de idealurile ei rapace şi meschine este alături de mine, sunt alături de el.

Mă face răspunzătoare pentru tot ce nu-i place:

— Prea mult entuziasm, draga mea, prea puţină tristeţe. Prea multă încredere într-o anumită dreptate, nicio şovăire, nicio urmă de îndoială, nicio sfială. Nicio undă de tristeţe meditativă. E dezolant.

— N-avem timp pentru asta.

— Tocmai asta vă caracterizează, graba, lipsa de timp.

— Cum vrei să construieşti în grabă fericirea oamenilor? Cum poţi să nu greşeşti când te grăbeşti? Nu poţi face artă cu eroi iremediabil pozitivi sau negativi.

Umbla de colo până colo, parcă ţinea o lecţie unor elevi:

— Momentul celei mai înalte solidarităţi umane a fost procesul Dreyfus. Lumea s-a împărţit atunci în oameni de bună-credinţă şi în ticăloşi, în curajoşi şi laşi. Se despărţea ca în vremurile biblice apa de uscat. Pentru dreptatea unui singur om se ridică o parte din omenirea întreagă împotriva celeilalte părţi, se despart cei mai buni prieteni, un soţ împotriva celuilalt, un frate împotriva altuia, un simplu cetăţean împotriva statului francez. Şi statul iese întărit din înfrângerea lui. Şi omenirea trăieşte momentul de culme al omeniei ei.

Dar acum era în joc dreptatea a milioane de oameni. Viaţa trecea pe lângă cei şovăielnici

sinchisindu-se prea puţin de dreptatea lor. Despre inadaptabilitatea intelectualului şi despre disperarea lui mărturiseşte toată literatura dintre cele două războaie. Şi nu numai literatura.

Citez din Memoriile lui Lovinescu: Destinul scriitorului român Bogdan Amaru.[8]

«Mi-e foame, ieri şi azi nu am mâncat. După atâţia ani de carte şi de zbucium, încă nu pot câştiga sau mai bine zis nu mi-am asigurat cinci gogoloaie de măr pe zi.»

Tânărul acesta, prin nu ştiu ce febră a disperării, a descălecat în Bucureşti în toiul verii caniculare şi în pădurica Pantelimon şi-a împlântat un cuţit în piept, nu şi-a străbătut inima, dar plămânul tot i-a fost atins…

În aceste condiţii de totală dezinteresare faţă de talent – şi ce talent! – e cazul să ne întrebăm: „Ne aflăm în faţa unei sinucideri sau a unui asasinat?”

Eu eram fascinată de toate, mi se părea că revoluţia trebuie apărată. Apărând-o, mă răzbunam împotriva celor care m-au umilit: doctoriţa, fostele profesoare şi colegele bogate, sculptorul care i-a interzis mamei să mă primească în casă, cei care au făcut legi nedrepte, măsuri inegale pentru copiii legitimi şi cei nelegitimi şi aşa mai departe. Azi e mai greu de înţeles…

Discuţiile noastre au devenit din ce în ce mai violente. E contra apartenenţei la grupuri, e pentru experienţa individuală.

— Răspund faţă de conştiinţa mea, faţă de cuvântul pe care l-am rostit, de pagina pe care am scris-o eu.

Recitea *Război şi pace.*

— La început semănai cu Nataşa.

— Mi-ai spus că nu semăn cu nimeni.

— Totuşi, parcă pierdusem ceva demult şi tu-mi aduceai tot ce-am pierdut.

Mi se părea că am în faţa mea un personaj din *Război şi pace*. Are nostalgia climatului familiei

Rostov. Nostalgia unui suflet faţă de un trecut iremediabil pierdut, cum spune Tolstoi.

Certurile noastre se iscau din orice. Nu-i place să-i numesc pe copiii femeii care m-a crescut la ţară «fraţii mei» Dar Stanca ne băga pe rând în albia de rufe, ne săpunea şi ne freca cu peria de duşumele. Cel mic mi-era frate de lapte. Cel mijlociu sărea să mă apere când alţi copii vroiau să mă bată. Cel mare scobea o bucată de pâine ca să adune acolo picăturile de lapte din ugerul caprelor pe care le păzea şi mi le dădea să-mi potolească foamea. Mi se părea acum o nedreptate decalajul dintre cultura mea şi ignoranţa lor, dintre viaţa mea şi viaţa lor.

— Scria disperat. Scria despre orice, scria pentru bani. Scria pentru Odette. Trebuia să repare casa din Turnu-Măgurele.

— Şi în casa asta tu n-ai să te muţi? Uită-te în ochii mei. Ştii cum spune Arghezi: «Şi, când totul va fi gata/ Se mută la ea şi tata».

— Eşti îngrozitoare!

Stanca a venit să mă vadă.

— Cita, trebuie să ne ajuţi, trebuie să reuşim în alegeri, trebuie, trebuie, înţelegi? Numai dacă luăm noi puterea, numai atunci…

Mi-a vorbit de importanţa alegerilor, mi-a lăsat afişe să le lipesc.

— Unde?

— Peste tot, pe pereţi, pe geamuri, în tramvaie. Ştiu, o să le sfâşie. Să nu-ţi pese. Lipeşte altele. Lipeşte mereu.

— Şi altceva?

— Să mergi din casă în casă, să stai de vorbă cu oamenii. Mă înecau lacrimile:

— «Tot felul de case»!

Când ne întâlneam era furios:

— Pe unde umbli? Când te caut, nu te găsesc. Iubita mea e la „Griviţa Roşie”, în documentare! La Chitila, organizează cursuri de alfabetizare! Ce bine-ţi stăteau pălăriile cu boruri mari! Parcă erai o englezoaică de pe la 1900. Acum porţi basmale! Erai feminină, acum eşti feministă. Un prieten al meu a cunoscut o femeie suavă, cu codiţe blonde. Dar când a aflat că e comandant de tancuri, a fugit mâncând pământul. Înţelegi?

— Înţeleg că vrei să fugi mâncând pământul. Ce mai aştepţi?

— Să te aduni de pe drumuri.

— Să stau acasă, să croşetez şi să te aştept? Back street? În umbra fericirii? Am citit cartea şi am văzut filmul. M-a indignat. El e însurat, are viaţa lui. Ea nu trebuie să pună întrebări.

Trebuie să aştepte. Îl aşteaptă. Trebuie să fie fericită, când vine, să nu-l întrebe când pleacă. Să aştepte.

— Cita!

— Ţii minte când mi-ai scris: «Întâlnirea hotărâtoare şi unică a vieţii mele eşti tu. Întâlnirea noastră n-a fost întâmplătoare, era necesară, obligatorie, fatală. Trebuia să ne întâlnim. De aici suferinţa mea. De ce nu a fost cu un minut mai devreme?».

— Cita, iartă-mă, sunt foarte tulburat, încurcat. Trebuie să găsesc o soluţie.

O scrisoare pe care nu i-am trimis-o.

«Pentru întâia dată am fost „rezonabilă” (am putut fi) şi am cerut să nu mă conduci acasă. Pentru întâia dată ai primit să te desparţi de mine o clipă mai devreme. Pentru întâia dată, mergând pe stradă, n-am regretat că nu eşti cu mine, pentru că ştiam că n-am mai avea ce să ne spunem. Era altădată atât de inepuizabil ceea ce aveam noi să ne spunem. Şi, uite, ne-am spus tot. Aseară eram singură. Aş fi vrut să încerc să telefonez, cine ştie, poate e totuşi singur şi el. M-am gândit că poate aş

fi putut, cu toate riscurile, să cobor şi ne-am fi plimbat fericiţi o oră întreagă. Ţii minte sărutările noastre pe străzi în prima noastră seară, cele dintâi sărutări ale noastre?… Nu, mai bine că nu te-am găsit, sărutările noastre ar fi fost triste, groaznic de triste, amare.

Mă doare capul, am răcit, stând goală între uşi şi ferestrele deschise, cu o imensă nevoie de aer. Îmi zbârnâie urechile nu ştiu de ce. Mă doare gâtul, îmi arde fruntea, ochii îmi sunt împăienjeniţi de lacrimi, sufletul mi-e greu de lacrimi. Ion, cum am ajuns aici, noi? Gândeşte-te, noi! mai mult decât atât nu mă voi plânge. Ceea ce e mai grav e că simt că nu voi putea plânge niciodată. Singurul lucru care m-ar mângâia puţin, foarte puţin, ar fi să ştiu, să simt c-ai înţeles tot ce mă apasă, tot ce nu mă pricep să-ţi spun acum, tot ce nu pot accepta. Ştiu că ne vom iubi mult şi încă multă vreme. Dar altfel, altfel, altfel. Şi altfel nu vreau.

Nu mi se pare mai uşor să mă despart de tine decât ar fi să mi se taie un braţ. Dar ştiu că trebuie, că nu se poate altfel.

Mă doare capul, mi-e rău. Iartă-mi tot ce ţi-am spus, Ion. Cât aş vrea să mă mulţumesc cu tine aşa cum eşti acum. Ştiu că mă iubeşti şi apoi eşti aici, în sfârşit. Aici! suntem în acelaşi oraş; te pot săruta, atinge, auzi. Dar nu mai e ceea ce a fost şi ceea ce e nu-mi ajunge.»

Pleca mereu la Turnu Măgurele. Supraveghea şantierul, lucrările pentru reparaţiile casei. Îmi scria:

„Am reuşit să am o cameră, Cita, să am linişte, să pot lucra. Citesc Jurnalul lui Odilon Redon şi ce bine îl înţeleg, „Fericirea şi creaţia artistică nu provin din acelaşi alambic şi persist să cred mai mult ca niciodată că scriitorul care face o carte într-o cameră de hotel nu este decât un diletant.”

„Cei care-l iubesc sau îl apreciază îl tolerează aşa cum îi este firea. În ochii altora el se

deosebeşte ca pasărea exotică prin pene şi înfăţişare[9].”

Sau altă dată:

„Recitesc un roman epistolar care-mi plăcuse mult în adolescenţă şi mă intriga fiindcă numele autorului nu apărea pe copertă ci se ascundea sub trei steluţe. Ei bine, scrisorile care jonglează magistral între dragoste şi prietenie sunt scrise de Guy de Maupassant şi Hermine Leconte de Nouy, ea măritată, el fugind de însurătoare. Asta mi-a dat ideea unui roman cu două personaje, unde în afară de lupta dintre bărbat şi femeie, intervine şi lupta dintre bărbatul care este în apogeul gloriei şi femeia care-şi începe timid ascensiunea. Nu e interesant?”[10]

Nu i-am răspuns, dar mă întreb acum dacă nu avea nostalgia unei iubiri potolite, oscilând între afecţiune, admiraţie şi atracţie senzuală, teama bărbatului de a se lega, dar şi încrederea în superioritatea lui indiscutabilă.

Oare nu-şi imagina la fel raportul de forţe dintre noi şi cel dintre marele Maupassant şi modesta Hermine?

— „Aş vrea s-o cunoşti pe Sonia. La ea vin oameni interesanţi.”

Şi mi-a arătat o carte cu coperte galbene. *La mort cette inconnue* şi mi-a vorbit despre pelerinajele existenţelor, despre fuziunea eului cu lumea nemuritoare, convins că omul se înconjoară de o atmosferă vibrantă, că fiecare principiu comportă un fel de înveliş sferic sau ovoid, de mai mare sau mai mică strălucire, o aureolă.

Frecventează oameni pe care nu-i cunosc, citeşte cărţi pe care nu le înţeleg.

— Toate astea, pot fi preocupări numai pentru unii, bineînţeles şi numai pe timp de pace şi belşug. Pace şi belşug pe tot globul pământesc. Dar acum când trebuie. Găsite mijloacele de a evita un nou război, alte lagăre de concentrare…

— Detest politizarea cu orice preţ. Interpretările forţate, ura la baza gândirii. Între un bun chirurg aristocrat şi un chirurg mediocru, de origine sănătoasă, îl voi înlătura pe cel din urmă. Detest clişeele, tiparele. Îmi ceri să port pantofi patruzeci şi mie îmi trebuie patruzeci şi doi, cu atât mai mult un calapod pentru gândire e de neconceput. Ce înseamnă comanda socială? Până unde se întinde? Ce înseamnă tratamentul de readaptare a intelectualului, dar ce, e bolnav? Cum poţi să trăieşti fără să-ţi pui întrebări despre ce urmează? Ce înseamnă optimismul ăsta comandat de nişte «activişti» care te bagă în calapoadele lor filosofice fără să fi citit o pagină din Nietzsche, Rilke, Eminescu, Blaga? Ce legătură poate să aibă sufletul meu bântuit de întrebări, căutări şi nelinişti cu activitatea lor de furnici? Mi se interzice sentimentul tragicului. Nimic să nu-ţi umbrească fruntea. Dar cum pot să trăiesc fără sentimentul tragicului, când am – uite aici în palmă – înscrisă şi viaţa şi moartea? Uite, viaţa mea e lungă, dar începe în palmă. Vezi, se opreşte aici. Firele toate se înnoadă aici, în punctul ăsta. Dar pe urmă? Trebuie să existe o palmă care să se întindă pe toată suprafaţa cerului, să cuprindă toate cerurile care nu se văd şi tot ce e dincolo de răsăritul şi apusul soarelui şi dincolo de aştrii care sclipesc… Până acolo se întinde moartea… Dar până atunci lucrez. Am scris vreo zece pagini mari despre nuvelele lui Maupassant. Am şi alte lucrări pe care mă grăbesc pentru a le putea prezenta editurii. Dacă aş putea să le plasez, aş obţine în curând o sumă somptuoasă. Dacă totul merge bine, voi încerca să scriu şi la un roman, care va fi, nădăjduiesc, mai comercial decât celelalte.

Acest criteriu comercial, necomercial, când e vorba de o carte, o carte a ta, scrisă cu sângele tău, mă dezamăgea.

Starea mea nervoasă mă făcea intolerantă. Stările mele nervoase, acumulate de atâta timp, şi dimineaţa asta cu tot ce a avut dramatic, insuportabil, trist. Acasă nu aveam linişte. Mă certam cu soţul meu, îmi dădeam seama că nu-i mai vinovat ca de obicei. Agresiv, ironic, gata să arunce vina asupra mea pentru tot ce nu-i reuşea în aventurile lui. Aşa a fost de la început, ca un câine care nu suportă lesa. Se scutură, mârâie, gata să muşte. De la început a vrut să-şi reia libertatea. Am vrut să i-o dau, dar războiul s-a declarat şi a plecat pe front. Mi-a fost milă de el. Am căutat să-l încurajez, scriindu-i scrisori tandre, trimiţându-i pachete. De pe front îmi venea solda lui. Aveam un nume, al lui. O casă, a noastră. Eu n-am avut casă. Nu, cunoscusem decât viaţa de internat, casa protectorilor mei. Îi eram recunoscătoare. Îmi era drag şi doream să se întoarcă. «Tu eşti singurul meu sprijin moral – îmi scria – îmi dai curaj. Şi dacă scap, dacă mă întorc…»

Prin ce joc ciudat al întâmplării, prin ce coincidenţe care ţin de destin, s-a întors de pe front datorită lui Ion Berezeni? Cei doi ani de mizerie în tranşee, moartea pe care o văzuse de-aproape nu l-au schimbat. Dimpotrivă, i-au exacerbat dorul de viaţă, de libertate. Când venea seara târziu, sau nu venea noaptea deloc, repeta fără să fie întrebat: «Vreau să trăiesc, e dreptul meu». Închideam ochii, fiindcă eram fericită. Îi iertam toate aventurile, toate legăturile, fiindcă eram îndrăgostită, iubită. Dar acum nu m-am putut stăpâni, iar el, furios că nu a găsit nimic de mâncare, sau poate simpla mea prezenţă îl înfuria, mi-a imputat că sunt veşnic cu capul în nori, cu creionul în mână.

— Când gătesc, nu vii la masă. Ba că te-au tentat nişte mititei, ba că ai rămas în drum să mănânci chebab, să bei o bere, cu un prieten.

— N-am voie? mă întreabă ostil. Nici atât?

— Ba da, dar trebuie să ştiu când te consideri însurat şi obligat să vii la masă, când liber să faci ce vrei. Dacă accepţi să fii însurat, măcar de trei ori pe săptămână, vei găsi^masa pusă, cu tot ce ştiu că-ţi place. Îţi convine?

— Mai e vorbă!

— Dar trebuie să fixezi zilele, să le ştiu şi eu, să nu te aştept degeaba.

— Asta nu-mi convine.

I-am spus un cuvânt nefericit, apoi altele, ca să vadă că-l cunosc, că ştiu tot ce ar fi trebuit să creadă că nu ştiu. Nu mi-a iertat că i-am descoperit duplicitatea. El, care ţinea să fie respectat, fiindcă respecta cu stricteţe formulele protocolare, aparenţele sociale, se vedea demascat.

Greşeala noastră e să le dovedim că sunt vinovaţi. Dar ei tocmai asta nu vor. Nu vor să ştie şi mai ales nu vor să ştii că sunt vinovaţi. Tu trebuie să închizi ochii şi să le dai iluzia că sunt zei, să te închini la ei. Dacă îi dai jos de pe soclu, dacă le arăţi unde, cum şi de ce au greşit, nu-ţi iartă. Eşti vinovată fiindcă le-ai dovedit că sunt vinovaţi. Victoria ta este pierzania lor şi a ta. Ca să se salveze, trebuie să fugă, să caute altă femeie, care să li se închine, să-i admire, să-i iubească cu ochii legaţi.

Omul pe care-l iubeam nu se mai deosebea de ceilalţi.

De ce ne mai întâlneam, ce mai aşteptam? Ce dovadă mai lipsea ca să fiu convinsă că totul s-a sfârşit? Când a început sfârşitul? Poate când mi-a scris: «Mă gândeam pe de altă parte la un regim de independenţă morală, la acea dezlegare de contingenţe materiale, cotidiene, imediate şi chiar sufleteşti în care am trăit altădată în multă suferinţă, dar o suferinţă atât de elevată, de rodnică». Sau când a fugit la mare şi abia după o săptămână mi-a scris: «Iubita mea, ca de obicei ai dreptate. Am simţit nevoia să fug, să fiu singur.

Mi-era dor de mare şi de singurătate.» Şi mi-a vorbit de romanul lui Musil. Ce legături subconştiente se stabileau între dragostea incestuoasă a eroului cărţii şi dragostea noastră? Poate sentimentul păcatului. Eu eram păcatul de care fugea.

Eram la cinema. El privea filmul cu interes, amuzat. Mâna mea era în mâna lui şi, distrat, sucea şi răsucea pe degetul meu verigheta. Altădată, când ne întâlneam, aveam grijă s-o scot, s-o pun în poşetă, fiindcă se înfuria când o vedea pe inelarul meu. De aici începeau penibile discuţii, ziua era ratată. Acum urmăream cu inima strânsă cum se joacă cu verigheta mea. Vroiam să ajung cât mai repede acasă, mă consola gândul că am o casă. Mă simţeam vinovată faţă de soţul meu. Poate că ştia totul de la început, poate că, orgolios, jignit, s-a depărtat de mine. Poate, că a suferit. Poate că mai există o posibilitate de a înnoda firul rupt. Mă consola gândul că există, că am să-l găsesc, că nu sunt singură.

Când am ajuns acasă, nu l-am găsit. Dulapul era deschis, gol. Din casă lipseau multe lucruri. Toate, minuţios alese, toate ale lui. Târziu, am găsit un petec de hârtie cu trei cuvinte: «Orice explicaţie inutilă».

I s-a părut inutil să semneze.

Eugen Boldea a părăsit casa fără să intenteze acţiune de divorţ. Dar nu vroiam ca Ion să ştie, mi vroiam să se simtă obligat să se despartă de Odette şi din obligaţie să se însoare cu mine.

Am căutat-o pe Stanca.

— Ajută-mă. Vreau_să fiu cu totul alături de tine, alături de voi, definitiv cu voi. Înţelegi?…

Lui i-am scris că totul s-a sfârşit, că nu-mi mai aparţin, că drumul pe care am pornit este incompatibil cu dragostea noastră.

Nu găsesc scrisoarea mea, ci doar răspunsul lui.

«Dragostea mea, ca un. Bolnav, ars de febră, înnebunit de sete, am recitit scrisoarea ta. Mi-a redat viaţa. Mi-a dat ceea ce credeam că nu e posibil, certitudinea că eşti iubit.

Am avut, mărturisesc, clipe de egoism, în care-mi spuneam că dacă împrejurările ar fi altele, n-aş putea şti că mă iubeşti. Şi dacă mă iubeşti aşa cum aş vrea. Dacă mă iubeşte, rămâne alături de mine, în orice condiţii dacă mă iubeşte aşa cum doresc, dacă sentimentul ei e atât de puternic încât să-mi ajungă chiar mie, atât de bănuitor, atât de flămând, atât de însetat.

Dar faţă de zbuciumul în care am trăit, certitudinea pe care mi-a dat-o scrisoarea ta a fost în prima clipă o mângâiere caldă şi bună. Abia recitind-o mi-am dat seama că mai este ceva la care nu mă aşteptam. Niciun îndrăgostit nu se aşteaptă să fie iubit de o fiinţă care nu-şi mai aparţine. Am înţeles, recitind scrisoarea ta, aceste două adevăruri. Că mă iubeşti, dar că nu-ţi aparţii. Sunt mii de femei care au sentimente sau resentimente, sunt filoengleze sau filogermane, adepte ale unei filosofii sau ale alteia. Dar când iubesc, nu mai sunt decât nişte femei care iubesc. Sunt unele însă care şi-au legat viaţa întreagă de o credinţă, şi-au dăruit-o, s-au legat de altceva ce nu le mai dă dreptul să-şi aparţină. S-au legat poate să-l slujească pe Crist şi-ţi răspund că te iubesc, dar aparţin Mântuitorului. Sau poate au jurat să plece în Egipt, să descopere un mormânt, sau în Alaska, să răzbune un strămoş (ca în filme), e indiferent. Nu voi încerca să te combat în convingerile tale. Dar faptul că ştiu că eşti legată de ceva ce nu se poate nici împărţi, nici împăca cu dragostea noastră, mi se pare o întâmplare (fiindcă e numai o întâmplare) iremediabil nenorocită. Nu ştiu dacă simţi toată grozăvia acestei situaţii!

Dacă nu te-aş înţelege cum te înţeleg, aş încerca să lupt, aş nădăjdui. Dar aşa cum stau

lucrurile, nu pot să fac nimic şi asta e groaznic. Eu sunt numai un om, draga mea, şi iubesc oamenii, îi iubesc ca om şi ca medic. Dragostea mea pentru oameni merge foarte bine cu dragostea mea pentru tine. Convingerile tale îţi cer să renunţi la mine, nu le discut. Te voi iubi întotdeauna."

Ce fals mi se părea că sună acest „întotdeauna" şi de ce m-am gândit la Robert, eroul din *Şcoala femeilor*, cu frazele lui frumoase şi goale?

Dar cât de indignată am fost când am aflat motivul pentru care şi-a pierdut catedra la liceu, interogatoriul pe care i l-a luat directorul.

Avea obiceiul să extragă din cărţile pe care le citea tot ce-l interesa. De câte ori nu m-a sfătuit să fac la fel. I s-a găsit caietul cu extrase din *Revoluţia* lui Dinu Nicodim şi cotrobăindu-i-se probabil în servietă, o carte, *Depuis l'Exil, Actes et paroles*, de Victor Hugo, în care romancierul întors din exil, se ridică împotriva distrugerii monumentelor de către comunarzi. «Dacă trebuie să distrugi un monument din cauza amintirilor de care e legat atunci să dăm jos Panteonul, care aminteşte superstiţia păgână; Alhambra, care aminteşte superstiţia mahomedană; Coliseul, care aminteşte acele sărbători atroce unde fiarele mâncau oamenii, piramidele, care amintesc şi eternizează pe groaznicii regi, faraonii ale căror morminte sunt; să aruncăm templele începând cu Rhamseonul, toate moscheile, începând cu Sfânta Sofia, toate catedralele, începând cu Notre Dame. Într-un cuvânt, să distrugem tot, căci până azi, toate monumentele au fost făcute de regalitate şi sub regalitate, poporul nu a început încă să şi le facă pe ale lui.

Comuna are aceeaşi scuză ca şi Adunarea, ignoranţa».

— Dumneata eşti împotriva Comunei? l-a întrebat directorul. N-ai înţeles frumuseţea, eroismul, disperarea celor care au luptat pe

baricadele ei? Din revoluţia franceză nu ţi-au rămas decât excesele şi greşelile?

— Nu e nevoie să le repetăm.

— Crezi că poţi să dărâmi o lume şi să clădeşti alta fără să înghiţi praf şi moloz, fără să-ţi mai cadă o cărămidă în cap? E adevărat că ai susţinut, în clasă, că eliberarea lui Dreifuss a fost cea mai frumoasă zi de libertate din istorie? Vrei să spui că acum nu există libertate?

— Dacă ar exista, discuţia asta n-ar avea loc.

Avea împotriva lui şi ostilitatea profesorilor pentru un articol în care arăta neînţelegerea lor pentru copiii pe care îi pedepseau, îi persecutau fără discernământ, deşi mulţi dintre ei erau traumatizaţi şi de condiţiile mizerabile din familie şi de spaimele bombardamentelor.

Ziarele de dreapta îl atacau: «în sosul progresist al *Vieţii româneşti*, a apărut un articol „Manierisme", semnat de publicistul scriitor, medic psihiatru, Ion Berezeni». Ziarele de stânga îl acuzau că-i cosmopolit. Neplăceri la spital, lipsă de bani pentru reparaţiile casei. Şi după cum se auzea, casele, mai ales cele mari, se vor lua. Şi cea mai arătoasă, mai frumoasă era casa lor. O grădină imensă, cu fântână arteziană. Casa, cu două verande fusese a bunicului Odettei, un bogătaş, Bondaru. Fiica lui a avut trei fete. Două foarte frumoase, una a fugit de acasă, altă s-a măritat cu un proprietar de şlepuri şi a plecat în străinătate, Odette, mai urâţică, se temea că o să rămâie fată bătrână. Dar l-a cunoscut pe tânărul doctor căruia i-a oferit casa, grădina, confortul, liniştea şi tot ce dorea.

Am găsit o scrisoare în care, la începutul legăturii noastre, îmi spunea că aici a locuit Hortensia Papadat Bengescu şi îmi trimitea o pagină în care autoarea *Fecioarelor despletite* descrie oraşul.

«Aşadar, uliţele principale pornesc în rază perfectă şi se opresc la cele patru porţi ale grădinii publice din centru. Fireşte, două-trei artere sfârşeau în marginea fiecărei din acele porţi, trei din ele se prelungeau mult, se prelungeau ca şi la nesfârşit, cea care duce la cealaltă extremitate spre gară şi şoselele judeţene, cea care duce la Olt, aproape de îmbucătura lui în fluviul matrice, şi cea care duce de-a dreptul la Dunăre, la port, la spaţiul apelor».

Poate că totuşi nu şi-a dat seama cât e de legat de oraşul ăsta, de casa în care şi el şi-a scris cărţile lui. Poate că n-a ştiut cât de legat e de Odette, cât de greu îi va fi să renunţe la ea, sau poate că nici nu s-a gândit să renunţe. Dragostea e o nebunie, ca şi războiul. Trece. A trecut.

Omul care-mi scria: „Am înfăptuit acordul de gând pe care nimeni şi nimic nu-l va zdruncina", a dispărut. Târziu am aflat că e medic la Oarba, o localitate între Târgu Mureş şi Oradea, unde au căzut mii de români, pentru eliberarea Ardealului. Nu ştiu dacă am reţinut bine numele localităţii, nu ştiu cum a ajuns acolo Ion Berezeni, nu ştiu când s-a întors în Bucureşti. Nu ştiu dacă am avut dreptate eu sau el. Eu am sacrificat o carte, piesa de teatru din care am scris primul act, poate o carieră literară. Şi sănătatea. Pasiunea lui era Psihiatria. A scris. A publicat.

Până în ziua când am citit anunţurile în ziar. Trei zile în şir, câte trei coloane de anunţuri. Parcă vroiau cu orice chip să mă încredinţeze că a murit.

De atunci citesc mereu scrisorile lui, ale noastre.

«Cita, tu n-ai certitudinea că-mi aparţii definitiv, dincolo de timp şi spaţiu?"

Da, Ion, acum ştiu că-ţi aparţin definitiv, dincolo de timp şi spaţiu!…

Aici se termină paginile răzleţe, *Jurnalul* ei. Poate şi ultima ei răsuflare s-a terminat aici…

„Iubim viaţa (cât o iubim) mai ales pentru că e fragilă şi nesigură”, spune Mihail Sadoveanu, în prima pagină din *Poveştile de Ia Bradul strâmb*.

Dar ce este sigur? Care-i adevărul? Unde se ascunde? Am căutat să stau de vorbă cu oameni care l-au cunoscut pe Ion Berezeni. Şi am aflat că şi-a iubit nevasta. La înmormântarea ei nu s-a dezlipit de lângă coşciug. A stat aplecat asupra ei, îi mângâia părul alb tuns scurt pe frunte. Îi şoptea, îi vorbea. Buzele lui se mişcau încontinuu. Parcă vroiau să o asigure că va fi curând lângă ea. N-a lipsit o zi de la mormântul ei. Pe orişice vreme era acolo cu braţele încărcate de flori. După un an, în aceeaşi zi, a murit şi a fost îngropat lângă ea. Şi atunci scrisorile?

— „Nu l-aţi înţeles pe Ştefan[11]! Nu aţi înţeles drama lui!” mi-a spus Patricia Matak la prima noastră întâlnire în camera ei, când toate scrisorile erau răspândite pe pat şi pe jos. V-a iubit pe amândouă. Alegerea a fost grea, foarte grea.

— Dar acela e un roman! am protestat, atunci.

— Şi aici e un roman, mi-a răspuns, arătându-mi scrisorile. Şi lui i-a fost greu să aleagă.

Am stat de vorbă cu doctoriţa Angeliu (citisem în ziar că vinde tablouri). I-am spus în treacăt că la Sanatoriul din Mangalia am cunoscut-o pe Patricia Matak.

— Da, ştiu, acolo a murit. Am aflat de la soţul ei, al doilea soţ, un om de treabă. Nu-l merita. Prima dată am măritat-o eu. Şi ce băiat minunat, Eugen Boldea! Nu ştiu de ce l-a lăsat. Pretindea că o înşală. Ei şi? Nu ştiu de ce fac femeile atâta caz de acest „mă-nşeală” nu mă-nşeală”, ca şi când asta e important într-o căsnicie… Avea un nume, o situaţie socială şi ea toată ziua pe drumuri, hai-hui… lacuri, cinema, concerte. Ce mai vroia?… Nu ştiu cine i-a băgat în cap că-i scriitoare. Când

am luat-o de la orfelinat era slabă, jegărită. Pui de bogdaproste. Purta o haină lungă, largă, ponosită, bocanci de două ori mai mari decât picioarele ei. O sălbăticiune. Aici a învăţat să ţină în mână cuţitul şi furculiţa, să nu plescăie când mănâncă. Umbla adusă de spate, cu ochii în pământ. Îi dădeam câte un ghiont să se ţine mai dreaptă. Şi într-o zi m-a privit de sus. Intelectuală! Sigură de ea, emancipată…

— Mi s-a părut modestă. N-am ştiut că a copilărit într-un orfelinat.

— Inventa tot felul de poveşti despre originea ei, despre părinţii ei necunoscuţi, despre noi, protectorii ei, oameni răi, fără suflet, „burghezi infami”. Dar despre morţi să nu vorbim decât de bine.

Cu acest bagaj de date contradictorii am încheiat turneul de documentare şi m-am întors aici, la singura realitate: scrisorile ei, moartea ei.

„Maupassant (*O viaţă*) se gândea la muştele ce trăiesc câteva ore, la animalele ce trăiesc câţiva ani, la pământurile ce trăiesc câteva veacuri. Care-i diferenţa între unele şi altele? Câteva răsărituri în plus, asta-i tot”.

Dar ce mare importanţă au aceste răsărituri! Aceste câteva răsărituri trebuie să le meriţi, să meriţi fiecare apus de soare şi bucuria de a privi stelele care răsar.

Îmi amintesc de noaptea aceea la Durau, când am ieşit pe terasa cabanei. Un tânăr privea cerul înstelat.

— E totdeauna atât de înstelat? m-a întrebat.

— N-aţi mai fost la munte?

— N-am fost nicăieri. De zece ani aştept o noapte ca asta. Cinci ani am lucrat ziua şi am învăţat noaptea. Mi-am luat bacalaureatul la curs seral. Am continuat munca la aceeaşi fabrică şi noaptea am învăţat ca să-mi iau diploma de inginer, ca să-mi câştig dreptul de a privi cerul ăsta înstelat.

Şi punându-şi rucsacul pe umeri:

— Pornesc pe Ceahlău.

— Vă puteţi opri la jumătatea drumului, e o cabană.

— Nu mă opresc niciodată la jumătatea drumului. I-am urat noroc şi m-am gândit la Rada[12]. O fată mi-a povestit viaţa ei. Rada a existat? Există? Era dură, pozitivă, ştia să facă faţă celor mai mari greutăţi, celor mai aspre încercări.

— „Eu nu m-am întrebat ce-i viaţa, ce-i moartea! mi-a spus. Eram soră în spital. Am trăit lângă viaţă, lângă moarte. Le-am pipăit. Am văzut cum se iau la trântă. Am stat lângă ele, ca arbitrul într-un meci de box şi am intervenit clipă cu clipă. N-am meditat. Am acţionat. Mi se părea că într-o secundă de neatenţie moartea câştigă un punct, face un pas. Eu eram – credeam că sunt – voinţa şi conştiinţa bolnavului care nu se putea apăra şi acţionam, luptam pentru viaţă."

Voi izbuti oare să scot din viaţa Radei o carte? mă întrebam pe atunci. Voi reuşi să scot din scrisorile Patricei o carte? mă întreb acum.

„Lumea ar fi putut să fie simplă ca cerul şi marea", spune Malraux, şi după o noapte de groază cu tancul răsturnat în şanţ, după ce a văzut moartea cu ochii, îl înduioşează nişte prosoape întinse la uscat pe o frânghie. „În curtea din care toţi fugiseră şi cine ştie dacă mai trăiau, ele se uscau liniştite pe frânghie, aveau monograme brodate.

Cârlige de rufe în bătaia vântului, pe sârmă, ca nişte rândunele. Rufe agăţate au apucat să se zbicească, ciorapi firavi, mănuşi, salopete de fermier şi de lucrători. În această abandonare, în acest dezastru, prosoapele poartă monograme. Mai port încă în mine irumperea morţii terestre la ieşirea din groapă. Lângă goana bruscă şi simplă a unei mâţe, iată-mă uluit că există această blană, convulsivă. Ce mă face să mă mir de când m-am deşteptat, sentimentul meu constant, este surpriza că pe acest pământ. Atât de bine orânduit. Dinele e

totdeauna dine, iar miţa e mâţă. Numai bucuria omului e otrăvită de gândul că nu e veşnic.”

Nici dragostea nu e veşnică. Patricia Matak a vrut s-o salveze, încredinţându-mi scrisorile, jurnalul. Pagini răzleţe fără dată. Oare nu le-a scris pentru mine? Şi-a scurtat viaţa sau şi-a prelungit-o luptând cu moartea pentru ca să le scrie?

Mă regăsesc în suferinţele ei, mă identific cu dragostea lor, căci există dincolo de deosebirile de naştere şi mediu trăsături asemănătoare, înţelegeri structurale, potriviri înnăscute. Există familii de spirite care au o realitate obiectivă.

„Ai văzut, Cita, cât de searbădă pare biografia unui om văzută din afară, coordonată cu evenimente şi fapte vizibile şi cât de bogată şi tumultoasă în mişcări este viaţa dinăuntru, singura care contează?”. Şi mi se pare că întrebarea îmi este pusă mie.

Citesc *Secolul 20* (număr închinat lui Malraux): „Suzanne Chantal a primit pe cale testamentară Jurnalul intim şi manuscrisele autobiografice ale prietenei sale pe baza căreia a scris povestea acelei pasionante iubiri în volumul *Le coeur battant*, Josette Clotis – André Malraux. Cartea e făcută din scrisori către Suzanne şi din fragmente de jurnal sau chiar din cartea pe care o scria”.

Dar între drumul personajului, care ţi-a povestit viaţa lui şi drumul care vrei să-l duci tu, apar poteci necunoscute, cotituri, luminişuri, neprevăzute. Sunt cele pe care le-ai cunoscut, dar le-ai uitat şi le cauţi, sunt visele de care nu-ţi aminteşti când te trezeşti. Ştiu că sunt cărţi, scriitori, care-ţi arată şi eşti uimit să vezi, că lucruri care credeai că ţi s-au întâmplat numai ţie, s-au întâmplat şi altora.

Recitesc toate romanele epistolare pe care le-am adus aici. Modele există desigur, dar fiecare simte altfel, alta e plămădeala lui, din alte adâncimi şi străfunduri sunt scoase la iveală

amintirile, altfel înmugureşte viaţa. Până şi sunetul mugurelui care se sparge e de fiecare dată altul.

O luptă aprigă e reluată mereu de la început în faţa hârtiei albe. Asta se înţelege mai uşor când ai în faţă piatră, oţel sau granit şi mai greu când ai o pânză pe care aşterni culori sau o hârtie pe care înşiri cuvinte. Dar lupta e aceeaşi.

Trebuie să scriu povestea de dragoste a Patricei Matak şi a lui Ion Berezeni.

De ce mai ezit?! Oare *Jurnalul* lui Anais Nin unul dintre cele mai celebre, n-a început cu scrisorile pe care fetiţa de unsprezece ani le scria tatălui pe vaporul care o ducea cu mama şi fraţii ei în America, fără ca să ştie că părinţii s-au despărţit?

Dialogul epistolar între fiică şi tată a continuat toată viaţa.

De ce mai ezit?!…

... De ce nu putem să avem încrederea, certitudinea care există intri, părinţi şi copii? m-a întrebat Patricia Matak într-o zi. Bine, dragostea se sfârşeşte, dar de ce nu rămâne prietenia, afecţiunea, duioşia?”

— Poate fiindcă n-au existat i-aş răspunde acum.

— V-am găsit un loc la o masă, îmi spune directorul sanatoriului. Regim dietetic. O masă liniştită.

Şi mă întreabă ce scriu.

Din ceaţă apar eroinele mele.

Melita: Trăiesc pentru nepotul meu, vreau să-i apăr cuibul, vreau să-l ajut să zboare.

Henrieta: Nu cred în viaţa de apoi, nu cred că-l voi întâlni dincolo. Vreau să trăiesc ca să pot suferi pentru el, acum, aici.

Patricia: Această dulce povară, tinereţea, – mi-a spus încredinţându-mi scrisorile.

Abia acum, recitindu-le, îţi dai seama cât adevăr conţin şi cât e de greu acest adevăr, cât e de

grea tinereţea.

Am ştiut când eram copil că n-am să uit cum e când eşti copil.

Am ştiut când aveam 16 ani că n-am să uit gustul amar al acestei mult cântate primăveri.

Mai târziu am simţit cât e de grea, şi uneori, de disperată.

Şi fiindcă n-am uitat, nu m-aş mai întoarce. Mă uit înapoi cu înţelegere şi milă, cu un pic de satisfacţie: ei luptă şi gâfâie ca să ajungă. Eu am ajuns!

Ei se luptă cu valurile, cu morile de vânt pentru fiecare treaptă, pentru fiecare vis, pentru fiecare îmbrăţişare. Ce greu e rucsacul lor! Totul le trebuie. Şi nu le ajunge nimic. Eu am aruncat tot ce este inutil. Mi-am păstrat doar memoria, înţelegerea şi puţin umor.

Privesc de pe piscuri.

Nu vă pot ajuta, tinerii mei prieteni! Vă pot înţelege! Vă datorez liniştea mea, fiindcă o măsor cu zbuciumul vostru. Mă uit înapoi cu ochii prea curioşi, prea deschişi şi prea trişti, martori neluaţi în seamă ai tinereţii voastre. Şi totuşi ce miracol tinereţea, dacă ştii s-o trăieşti, să i te dăruieşti!

Marea e aici de la începuturile lumii, dar tot ce s-a clădit, tot ce ne înconjoară, e tinereţe. Tinereţea celor dintâi oameni care au trăit pe aceste meleaguri şi de atunci mereu, în fiecare piatră şlefuită de valuri, călită de soare, adusă de furtuni, e ascunsă povestea unei tinereţi, curajul ei.

Marea mă înconjoară de parcă m-aş afla pe o insulă minusculă, sau în baraca din capătul digului, sau în barca în care am pornit prima dată la pescuit. „Marea era pustie şi se mişca greoaie de parcă mâini uriaşe îi mişcau temelia, cerul de un albastru vânăt părea că doarme”. Sunt 40 de ani de când am scris fraza asta. Cum au trecut?

Amintirile nu trebuie să fie o povară. Trebuie să-ţi dea senzaţia timpului pe care nu l-ai pierdut. Şi dacă bătrâneţea înseamnă regret, părerea de rău

pentru tot ce n-ai trăit, eroinele mele rămân tinere prin pasiunea cu care îşi retrăiesc pasiunile.

Cita şi Ion Berezeni au acum nevoie de mine şi timpul care-mi rămâne are nevoie de ei.

SFÂRŞIT

[1] Dar micul Page nu părea capabil nici să emită, nici să transmită razele. Se apăra contra luminii cu o placiditate de pasăre de noapte, care închide în faţa zilei pleoapa interioară. (Le Perroquet Vert; Princesse Bibesco, pag. 199).

[2] „Ai venit şi, încet, ca un aer de legendă, a răsunat noaptea".

[3] Te implor. N-am urât niciodată până acum. Înţelegi? Niciodată pe nimeni. Dar de data asta…

[4] Paul Iseler: *Les débouts d'Andre Gide vus par Pierre Louys,* pag 82.

[5] Dar te rog să crezi că absenţii nu sunt deloc vinovaţi, departe de asta.

[6] „Nu mi-a dat cartea fiindcă era dedicată soţiei lui", notează pe margine.

[7] André Gide. Fructele pământului.

[8] Memorii, III, pag. 106.

[9] Odilon Redon: *Jurnal* pag. 103.

[10] Odilon Redon: *Jurnal* pag. 105.

[11] Eroul romanului *Mirona.*

[12] Eroina romanului *Genţiane.*

Table of Contents

CUVÂNTUL EDITORULUI 3
PARTEA ÎNTÂI LA O MASĂ LINIŞTITĂ 4
PARTEA A DOUA SCRISORI DE DRAGOSTE 99
PARTEA A TREIA PROBA FOCULUI 177
PARTEA A PATRA JURNALUL EI 234
{1} 258
{2} 258
{3} 258
{4} 258
{5} 258
{6} 258
{7} 258
{8} 258
{9} 258
{10} 258
{11} 258
{12} 258